IAMBLICHVS DE MYSTERIIS AEGYPTIORVM, Chaldæorum, Assyriorum.

*

PROCLVS *in Platonicum Alcibiadem de Anima, atque Dæmone.*

Idem de Sacrificio & Magia.

PORPHYRIVS *de Diuinis atq; Dæmonib.*

PSELLVS *de Dæmonibus.*

MERCVRII *Trismegisti Pimander.*

Eiusdem Asclepius.

QVOD TIBI FIERI NON VIS. ALTERI NE FECERIS.

LVGDVNI,
Apud Ioan. Tornæsium.
M. D. XLIX.

MARSILIVS FICINVS FLOrentinus Reuerendiſsimo in Chriſto Patri D. Ioanni Medici ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinali ſuppliciter ſe commendat.

Cum epiſtolā ad te ſcribere ſtatuiſſem in Cardinea dignitate nuper tibi collata gratulaturam, cogitaremq́; cui potiſsimū eam darē tibi reddendam, qui congratulationē noſtrā efficeret admodum gratiorem, in academiam me ſubito contuli, ſperans in eius ſaltē penetralibus ſalutatorem nobis aliquem tibi acceptiſsimum non defuturū. Illic ergo diuina quadam ſorte, primus occurrit Iamblichus inter academicos cognomēto Diuinus, & magnus ibi ſacerdos. Cui quidem ſalue inquam Iambliche ſacerdos magne. In præſentia (ut uides) Ioanni Medici, nouo Chriſtianæ religionis antiſtiti congratulaturus ſum: tu precor, ſi iuſta peto, congratulationē noſtrā, alioquin ieiunam, diuinis uerbis, myſterijsq́; tuis efficies pleniorem. Annuit ille precibus, atq; hac ad te ſententia Ioannes ſacerdos magne, uenit magnus ille ſacerdos. Tu igitur ſalutatorē tantū lætus excipe, atq; poſt ſalutationē primam, poſt lectā epiſtolā, quid diuinus ille loquatur, ſi placet attentius audi, promiſit enim, ut ſua, tuaq́; perſona pariter digna diceret, ſe tibi breuibus, quid Aegyptij, & Aſſyrij ſacerdotes de religione, rebusq́; diuinis ſenſerint, expreſſurum.

Argumentum in librum Iamblichi.

Porphyrius, qui inter Platonicos propter excellẽtiam philosophus appellatur, longã in Aegyptũ misit epistolã ad Anebonẽ sacerdotẽ uariarũ, & grauiũ quæstionũ plenã ad omnes philosophiæ partes spectantiũ, præsertim ad Deũ, atq; angelos, dæmonesq́;, & animas, ad prouidẽtiam, ad fatũ, uaticinia, magicen, miracula, sacrificia, uota. Porphyrij quæstionibus respõdit Iamblichus eius auditor. Introducit uero Porphyrio respõdentẽ Abamonẽ Aegyptiũ sacerdotẽ pro Anebone discipulo suo, ad quẽ Porphyrius misit epistolam. Huius ergo quæstionis totius, atq; respõsionis profecto diuinæ, tanquã in Plotino adhuc nimium occupatus singula fermè non uerba, sed sensa traduxi, ut non mirum putari, debeat, sicubi diuulsa uideatur oratio, præsertim inter ipsa disputandi principia, ubi leuior iactura uerborũ. Iam deinceps uerborũ etiam cõtextus magis perpetuus apparebit. Coactus uero sum interdũ in eũ aliquod uerbũ uel cõtinuationis, uel intelligentiæ gratia interserere. Velocioris autẽ editionis etiam in causa fuit Pierleonus uir omniũ cupidißimus secretorũ. Verũ, id quod in primis admiror, hic semper affectare uidetur, quæ iam poßidet. Nam diuinitate quadã ingenij Philosophorũ arcana, & Græcorũ, & Barbarorũ nondum lecta cõsequitur.

IAMBLICHVS DE MYSTERIIS.

*

De cognitione diuinorum.

AEGYPTII ſcriptores putantes omnia inuenta eſſe à Mercurio, ſuos libros Mercurio inſcribebāt. Mercurius præeſt ſapientiæ, & eloquio. Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, & multi ad ſacerdotes Aegyptios acceſſerunt. Dogmata huius libri ſunt Aſſyriorũ, & Aegyptiorũ, & ex columnis Mercurii. Pythagoras, & Plato didicerũt philoſophiā ex columnis Mercurii in Aegypto. Colũnæ Mercurii plenæ doctrinis. Ante omnẽ rationis uſum ineſt naturaliter inſita deorum notio: immo tactus quidā diuinitatis melior, quàm notitia, ex quo incitatur naturalis appetitus boni, & ratiocinatio, atque iudicium. Eſſentialis cognitio diuinorum, quæ anima eſt perpetua, ac re uera non eſt cognitio hæc, qua Deo fruimur. In cognitione

enim est alteritas, sed contactus quidam essentialis, & simplex. Non enim possumus attingere unitatem ipsam, nisi unitissimo quodam, & unitate mentis, quæ super animæ, mentisq; proprietatem extat. Vnitas ipsa deorum unit sibi animas ab æterno per unitates earum secundum contiguitatem tam propriam, & efficacem, ut esse continuitas uideatur. Intellectus diuinus dat esse animæ per intelligere suum essentiale. Ergo esse animæ, est quoddam intelligere, scilicet deum, unde dependet. Esse nostrum, est deum cognoscere, quia præcipuũ esse animæ, est intellectus suus, in quo idem est, esse quod intelligere diuina actu perpetuo. Ab illo autẽ esse præcipuo deriuantur potentiæ animæ discurrentes. Post deos ponimus dæmones, heroës, animas puras, hi tres ordines pedissequi sunt deorũ. Non possumus solitis humanæ rationis discursionibus attingere deorũ pedissequos dæmones, heroës, animos puros. Sed necesse est consurgere ad essentialem intelligentiam, & æternam. Sicut dii semper attingũtur notione innata, sic numina deorum pedissequa, tunc primùm attinguntur, quãdo anima deposuit modum cognitionis mobilem, qui ad potentiam spectat rationalem, quæ intel-

lectu,

lectu, intelligentiaq; formatur, quem uocãt intellectũ adeptũ. Nam prima notitia in agente intellectu cõsistit. Cùm cognitio per adæquationẽ fiat, sequitur ut minima sempiterna, & immobilia attingamus, notione sempiterna, immobili, simplici. Cognitio, qua cognoscimus substantias separatas, est in alia specie, quàm illa, qua cognoscimus alia. Cognitio diuinorum fuit semper in anima per simplicẽ intuitũ, uel contactũ. Aliqui putant se assecuturos separata per quẽdam oppositionis modũ, scilicet materialia sunt, mobilia, localia, patibilia, &c. Ergo separata sunt immobilia, &c. Sic utiq; cognoscitur, quid non sint, quid uerò sint, adæquatione cognitiõis ad illud, quod animo naturaliter per intellectũ inest: acquiritur autem in rationali potentia studio quodã, nec tam comparationis, & cõiecturæ, quàm separationis, & purificationis officio. Erat & modus disiunctionis, scilicet dii, & diuina; uel sunt temporalia, uel æterna. Non temporalia, ergo & cætera. hic etiam modus sua mobilitate non cõgruit immobilibus.

De proprietatibus uniuscuiusq; superiorum.

SI qua compositio cõtrà substantiis separatis, & separabilibus inest, non est

ex genere per se indeterminato, & differentia terminante. Illæ enim substantiæ sunt completæ species undiq; in actu determinato, atque completo. Si substantiæ separabiles tanquã simplices non differunt inter se per differentias speciales sub eodem genere, ergo neque per indiuiduales sub eadem specie discrepant. quælibet igitur est, quasi unum genus, uel species per se existens. differunt uerò se ipsis, & ordine graduum, & quoniam ad primum, aliter referuntur. Intelligentiæ inter se non conueniunt, uel differunt genere, & differentiis ullis, simplicißima enim sunt, sed quatenus uel eadem, uel diuersa ratione referuntur ad primum, & aliæ in prioribus, aliæ in sequentibus perfectionis gradibus dispositæ sunt. Differentiæ rerũ inter se in actionibus, paßionibusq́; resoluendæ ubiq; sunt in iurium differentias, atque hæ in differentias essentiarum, neque alicubi quiescendum est in sequentibus, sed ad priora proficiscendum. Neq; in substantiis superioribus anima nostra, neque in hac est motio ulla paßiua, sed totum est actus efficax. Motus animæ, quo ex se mouetur, non diuiditur in motorem, & motum uel mouere, atq; moueri, sed est essentialis actus progrediens

temp

temporaliter. Compoſitis & formis, quæ ſunt in ſubiecto, competunt accidentia, formis immaterialibus non conueniunt. Quicquid eſt in formis ſeparabilibus, eſt eſſe, & eſſentiale præcipua quadã, æqualiq́; ſorte. Neque aliquid ibi accidens, aut conſequens reperitur. Motus, & actiones, ſunt differentes propter differentias naturarum, non econuerſo. Si dicamus unum eſſe genus ſeparatorum, confundimus theologiam. Subſtantiæ ſeparabiles non conueniunt uno quodam genere, in quo per differentias diſtinguantur, ſed ſe ipſis, & ordine graduum diſtinguuntur: quatenus per alios perfectionis gradus referũtur ad primum. Conueniunt autem magis inter ſe quæ per ſimiliorẽ modum referũtur ad primum, atq; ultimum. Bonum duplex, quod ſuper eſſentiam, quod ſecũdum eſſentiam. Eſſentia eſt proprietas Deorũ omnium. Ipſum uerò bonum ſuper eſſentiam, & dicitur cauſa boni, ſcilicet eſſentialis boni principium. proinde ſecundum gradus eſſentiæ, gradus Deorum inter ſe diſtinguuntur. Animabus rationalibus ultimis non ineſt eſſentiale bonum, ſicut diis, ſed participatio boni ſecundum pulchritudinem intellectualem, ſed hæc immobiliter ineſt.

De ordine superiorum.

ANimæ nostrę in diuinorum generibus cõputãtur. Heroës sunt maiores hominibus, ergo multò grandiores sunt dæmones. Primũ diuinorũ est ipsum bonum, diiq; sequẽtes. ultimum particulares animæ rationales: horũ media duo sunt, scilicet heroës prope animas, & dæmones prope deos, sicut inter ignẽ, ac terram est aër, & aqua. Heroës etsi potẽtia, uirtute, pulchritudine, magnitudine nobis præstãt, tamen cum anima nostra, & uita eius multũ congruunt. Dæmones sunt superiores heroibus, & ministri deorũ tanquã architectorũ in opificio mundano. Quæ sunt in diis ineffabilia, & occulta, dæmones exprimunt, atq; patefaciunt. Dæmones, & heroës accommodant inferioribus uniuersales, simplices, immobiles deorũ dotes, & cõciliant omnia, atq; harmonici consensus, & compassionis omnium inuicem sunt autores. Traducunt diuina ad nos, & nostra æqualiter ad diuina perducunt. præterea gradus in donis superiorũ, & in præparatione suscipientiũ æquè disponunt. Diuersa diuinorum genera differunt inter se per triplicem modum proprietatum scilicet quantũ ad essentias, & uirtutes, & actiones pertinet. Proprietas

deor

deorum est unitas, permanétia in se ipsis, immobilis motionum causa, prouidentia eminens, nihilq; commune habens cum iis, quibus prouidet: atque hæc proprietas in eis secundum essentiam, & uirtutem, actionemq; seruatur. Animarũ proprietas est declinatio ad multitudinem, & motum, cõiunctionemq; cũ diis, atq; ad accipiendũ ab aliis aliquid, & ea motu uitali replenda, & congruendũ ubiq; cũ omnibus, partim manẽtibus, partim uerò fluentibus, & ad omnia in se, & per se ipsam contẽperanda. hæc uerò proprietas in eis secundum essentiã, & uirtutẽ, actionemq; seruatur. Proprietates dæmonũ sunt, continere in se dotes deorum, inferiori quidẽ modo, quàm dii, sed sub idea, rationeq; earum continere deteriorum cõditiones, dum scilicet multiplicatur quidẽ, sed unitè miscetur quoq;, sed impermistè: mouetur deniq;, sed stabiliter. Heroës cõtrà, sub cõditione multitudinis, & motus, permistionisq; unitatẽ, identitatẽ, statum, excellentiã habent. Dæmones, & heroës sunt proximi extremis. illi quidem diis, hi animabus. Differentiæ dæmonum ad heroës præcipuè, quoniã heroës magis aliquãdo declinãt ad particularia, mobiliaq;, quàm dæmones. Duo media, scilicet dæmones,

heroësq́; componũtur ex proprietatibus extremorum, scilicet deorum, atque animarum, sed in dæmonibus plus est diuini, in heroibus plus humani.

Quomodo superiorum actiones inter se distinguantur.

DIi tenent entium summũ, animę infimum. Dii possunt omnia, momento uniti: animę cõtrà, nec omnia, neq; momento, neque unitæ. Dii faciunt, curantq́; omnia non inclinati: animæ cum inclinatione, & conuersione quadam agunt. Dii sunt præcipuæ causæ: animæ ex illorum uoluntate perpetuo pendent. Dii uigore celerrimo fines suos intimos unà cũ principiis comprehendunt: animæ ab aliis in alia, ab imperfecto ad perfectũ pergunt. Dii cõprehendi nequeunt aliqua mẽsura, uel forma: animæ inclinatione, & habitudine, & nutu detinẽtur, atq; superãtur. Et appetitu deteriorũ, familiaritateq; tãguntur, & certas inde contrahunt qualitates.

De Intellectu, & Anima.

INtellectus omniũ opifex adest semper omnibus diis plenissimè per actũ unũ in seipso manentem. Anima est particeps intellect⁹ magis partibilis, multiformisq́;

ad

ad gubernationẽ accommodati, ac naturaliter in animatis prouidet aliâs aliis figuris affecta. Itẽ, diis adest à causis superioribus ordo, ipsaq; pulchritudo, uel causæ utriusq; : animæ uerò adest ordo, intellectualisq; pulchritudo. Item in diis est mẽsura in omnia potẽs: anima uerò mẽsuram illã determinat, ac per eã agit in aliqua. Dæmones, & heroës tanquam medii inter deos, & animas, competenti proportione quo ad extrema, & seipsos pertinet, componuntur ex proprietatibus tam animarũ quàm deorũ, quas in superioribus enarrauimus. Si uis ergo deorũ speciẽ appræhendere, proprietates animæ rationalis ultimæ cogita, & oppositas in perfectione diis attribue. Si speciem dæmonis componere placet, ex utrisq; cõpone plus interim diuinitatis attribuẽs. si deniq; species herois, uerũ ex ambobus, plus tamen de animæ conditionibus inserens. Carpit Porphyrium separata per habitudines ad corpora distinguentẽ, scilicet deos per habitudinem ad corpora ætheria, dæmones ad aëria, animas ad terrena. quia uidelicet nõ debeãt priora, & causę per posteriora, effectusq; distingui. Incorporeæ substantiæ nõ sunt in corporibus: sed extrinsecus ea ducunt, dantq; eis aliquid, nõ accipiũt.

igitur

igitur nec unà cum his cõmutantur, neq; ad eorũ distributionẽ distribuuntur. Nõ enim sunt habitus corporũ, uel materiales formæ, sed subsistẽtes, separabilesq;, immo iam separatæ, & ante corpora uiuũt. Substantiæ separatæ, separabilesq; non tales euadũt, quia talem sortem, prouinciamq; elegerint, uel sortitæ sint, immo uicissim, qualẽ anima ante corporis ingressum, uitam, speciemq; in actum in se eduxit, tale corpus sortitur organicũ, talemq; consequentẽ sibi naturã, quæ quidẽ uitæ ipsius animę perfectiori subiicitur, anima rationalis, in corpus iam uiuum uenit, sed imperfectè uiuum. Diuina progenerãt in se ipsis naturaliter totum opus suum distinctum antè quàm pariant. Penes illa, quæ rationẽ uniuersalis principii habent, inferiora in superioribus, corporea in corporeis, opificia in opificibus producuntur, in eisq; circulariter continentibus diriguntur. Circuitus ergo cœlestes ad circuitũ cœlestium animarũ redigũtur, animæ uerò mundorũ, id est sphærarũ, sydерumq; in intellectũ suum accedentes cõpræhendũtur ab ipso penitus, atq; in ipso primùm progenerantur. Intellectus particularis in uniuersalem, ac ille in superiora similiter. Cùm ergo semper sequẽtia cõuertantur,

in prima, & superiora tanquã exemplaria producãt inferiora, certè à superioribus producitur, adestq; inferiorib⁹ essentia simul, & species, & omnino in meliorib⁹ primo sequẽtia producũtur. Ideoq; ab illis ordo, & mẽsura in sequẽtibus non ecõuerso dependet, non sunt igitur ab his illorũ assignandæ proprietates, essentia igitur incorporea per corporea qualia quibus cũ nihil habet commune, distingui non potest. Principia diuina operibus suis non solùm essentiã tribuunt, sed totam distinctionem, ordinemq; formalem. Essentia, quæ adest corporibus non localiter, locis corporeis non distinguitur, & quæ non cohibetur particularibus circũscriptionibus subiectorum, eadem particulariter à mundi partibus minimè continetur. Natura incorporea subitò ubicunque uult, adest, nullo alicubi prohibente.

Omne diuinum, & incorporeum ubiq;.

MVltò magis diuinitas quo minus sit, ubique nullo limite coërcetur. Itẽ, quę apud nos sunt, fieri, formariq; nequeunt, nisi una quędam uirtus opifex, & specierũ participatio per omnia diffunda tur. Deniq; nisi diuina sint, ubiq; tollitur sacrificii uirtus, quæ in quadam deorum ad homines cõmunione consistit. Dii ex

hoc

hoc maximè omnia cõtinent, quòd nusquam continentur. Terrena quoniã facta sunt, & cõstant munere diuinorũ, quoties paratiora ad diuina reddũtur, deos subito sortiuntur existenteis hic etiã ante naturas proprias terrenorũ, præterea, cum in quolibet deo potẽtia sit infinita, & natura indiuidua, incõpræhensibilisq;, meritò certis alicubi locis cohiberi non possunt. Item nõ esset uera inter deos uniuersalis prouidẽtię unio, nisi omnes pariter essent ubiq; præsentes. Dicitur etiam, deorũ alii quidẽ aërii, alii uerò aquei, nõ quia ibi solum sint, sed quia ibi maximè regnant. Sacerdotes deos terrenos, & subterraneos aduocabant, qui certè dicuntur tales, non quia ibi sint solum, (sunt enim ubique omnes) sed quoniã alii alibi potissimũ operantur. Nam & anima cuiuslibet stellæ est ubique, quamuis ibi potius agat. Statuis diuina quædam illustratio capitur.

De Prouidentia, & quomodo Dij sint ubique.

QVando dii uarias mundi partes, urbes, ædes, statuas propriè sortiri dicũtur, intellige essentiã, potẽtiamq; illorũ ubiq; in se uigentẽ, hoc aut illud potissimum illustrare: atq; sicut lumen in se manens,

nens,sine mistione,diuisioneq; sui diuersa passim illuminat,ita dii. Sicut lumẽ solis idem totũ continuũ est ubiq;,neq; potest in partes diuidi,neque alicubi claudi, neq; à fonte proprio separari, neq; miscetur aëri,licet adsit. Quippe cùm nihil relinquat luminis,calore tamẽ à calefaciẽte relicta,ita cuiusq; Dei lumẽ,totum indiuiduè,toti mundo penitus adest, licet parti cuidã p̃cipuè uim suã maximè sibi accõmodatæ cõcedat. Interea tamẽ quodãmodo implet omnia,ob potentiã perfectã,& excessum causalem prorsus immensum. Vnde perficit omnia, unitq; cum extremis extrema,per media cõpræhendens in se omnia,& se ad sic reflectẽs sibi prorsus unitum. Quod quidẽ munus imitatur & mundus circulari motu,partiumq; in unũ connexione, & cõciliatione quadã transferente elementa uicissim in elemẽta,atq; uirtutẽ superiorum ad inferiora mittente. Qui manifestã hanc suscipit deorum statuam ubique prorsus unitam,uereri debet omnino de diis mũdi causis aliena sentire, scilicet esse localiter (ut ita dixerim) separatos. Si enim nulla est cõmunio mũdi ad numina quo ad essentiã,uim, actionẽ spectat,nullaq; cõdistributio,uel consortiũ,nulla nimirũ nec coëxtẽsio, & cõ-

distributio secundũ locum, atq; determinans quãtum ad illud pertinet, specie, uel genere cogitata sunt, mutua cõpræhẽsio, & permistio esse potest. Quę uerò se totis omnino differunt, reciprocã inter se condistributionẽ, uel mistionem, uel cõpræhensionem nullam prorsus admittunt. Quãdo per diuersas mundi plagas fit numinum distributio, intellige alias plagas aliter munera deorũ pro sua proprietate suscipere. Quod quidẽ cõsyderans ars sacrorum operum propriis inuocationibus utitur, quæ eiusmodi distributioni, proprietatiq; numinũ cõsentaneæ uideantur. Quælibet mundi pars accipit aliquid à quolibet Deo: quilibet enim Deus cuilibet parti mũdi totus adest. Sed partes alię aliter hinc accipiũt, Aether quidẽ ætheria, Aër autem aëria suscipit ratione. Certis nanque materiis, inuocationibusq́; munera deorum naturaliter attrahuntur.

Quod omne diuinum sit à paßionibus alienum.

NVmina nobis superiora nihil habẽt in se paßibile: atq; hanc (ut ita dicã) impaßibilitatẽ non habent acquisita uirtute, sed natura: neq; etiam anima, quę est ultima diuinorum, paßibile quicquã habet:

bet:animã dico à corporibus puram,quę neq; etiã tangitur perturbatione uolupta tis eius,quæ eſt reſtitutio in naturã. Cùm ſit uita ſupernaturalis ingenita,neq; dolore quopiã diſſoluẽte,cùm ſit extra omne corpus, naturamq; circa corpus diuiſam, & harmoniã deſcendentem in corpus ab harmonia animę principali,neq; etiã paſſionibus ſenſum præcedẽtibus eget. Non enim corpore continetur,neq; per inſtrumẽta exteriora corpora pcipere cogitur. Iam uerò cùm ſit indiuidua,&uniformis eſſentia ſecundũ ſe incorporea permanẽs, cum corpore nihil cõmunicans,nimirum paſsiones diuiſionis, uel alterationis, uel mutationis alicuius nullas admittit.

Loquitur de anima ſeparata à corpore.

ANima neq; etiã, dum adeſt corpori, patitur uel ipſa quicquã, uel rationes ſeminales, quas ipſa corpori tradit. Species enim ſunt ſimplices,uniformesq;, nullã turbationẽ, uel exitũ à ſeipſis ſuſcipiẽtes. Paſsiones,qualeſcunq; ſint,in animali nõ ſunt in anima,qualiſcunq; ſit,ſed in corpore, quod ſub anima certã poſsidet qualitatẽ,qua & patiatur,& agat. Nulla eſt in anima paſsio,uel peremptoria,uel turbatoria. Atq; hãc impaſsibilitatem anima non ſolũ acquirit electione,ſed poſsi-

det ipſa natura admodũ ſuperiore corporibus. Dęmones, & heroës ſunt impaſsibiles, atq; ſempiterni. Semper enim ſequuntur deos in mũdi ordine cõſeruando. ubi uerò paſsio eſt, ordo perpetuus nõ ſeruatur. Porphyrius ſuſpicabatur dæmones mũdi rectores aliquo modo eſſe paſsibiles per ea, quæ adhibeantur illis in ſacris. Iamblichus negat, quia ubi eſt ordo perpetuus, nõ eſt paſsio, quã eſſentia incorporea per ſempiterna nequit accipere. Forte uerò concederet dæmones infimos, malosq́;, & gubernatione priuatos tãgi paſſionibus effectiuis nõ quidẽ in anima, ſed in corpore tali per animę præſentiã cõſtituto. Sicut natura ex occultis rationibus manifeſta facit, ita Sacerdos adhibet manifeſta, ut occulta ſignificet. Sacerdos operatur ſæpe multa, quibus aliquid ſimile, propriumq́; diuinis efficiat, qua quidẽ cognatione aliquid diuinitus attrahat. Interea operatur & multa, per quę purificet animã, ac mala nobis auertat. Dæmones, qui ſunt nobis præſtãtiores, nullã naturalem utilitatem à nobis accipiũt. aut enim nõ indigẽt, aut ipſimet ſibi abunde ubiq; ſuppeditant. Nullã uerò ex rebus corporalibus mutationẽ aliquãdo patiũtur. Inſunt nobis perturbationũ principia quædam,

dã, quę si uiolentius à principio, & subito cohibentur, tandẽ acriores erũpunt instar flãmę cõpressę, risusq; cohibiti. sunt ergo remissius corrigẽda. Heraclitus sacrificia medicamẽta nominat, quia purgent animã à morbis in hac generatione concretis. Porphyrius suspicabatur non modò dæmones, sed etiã deos aliqua passione tangi, quoniã inuocationibus moueantur. Volũtas boni in Deo, diisq;, qui sunt bonitates, excellẽtior est. ideoq; liberior quàm uita nostra electiua circa bonum. Itaq; dii nõ quia inuocantur, mouẽtur ad bonũ hominibus adhibẽdum, sed sponte nos ad bonũ prouocant, nobisq; inuocando conuersi occurrunt ultro, ostẽduntq; aliquid, atq; largiuntur. Putant quidẽ homines se esse liberos ad petendũ. Esto ergo, dii liberiores ad dandum. Dii propter liberã uoluntatẽ boni, actionemq; perennem, atq; perfectã omnibus benefaciunt, cùm primùm ad illos sunt inuocãdo conuersi. Anima in supplicationibus ad contemplationẽ perueniẽs diuinorum, uitam priorẽ obnoxiã passionib⁹ transmutat in uitam passionis expertẽ, dum subit actionẽ, uitamq; deorũ. Quomodo igitur supplicationes nostræ passionibus deos tangũt, cùm & animas antè passiuas reddant

à paſsionibus liberas? Supplicationes animum influxui deorũ aptum efficiunt, qui & ultro facilè peruenit propter diuinam amicitiam omnia connectentem.

De ira Deorum.

QVando à benefica cura deorum, quaſi à lumine ſolis nos diuertimus, in tenebris ſtatim ſum⁹, diciturq́; de⁹ nobis iratus. Placare igitur deorũ irã, eſt ad illos ſupplicãdo redire. Placatio eiuſmodi nõ affert paſsionem deo, immo & animum à prioribus liberat paſsionibus. Dii, dæmonesq́; diuini ſuppliciter adorati, cultiq́;, mala multa repellunt, quæ alioqui naturaliter euenirent.

De neceßitate, & libertate Deorum.

NEceſſe eſt deos ita ſe habere, ut ſunt non neceſsitate extrinſecus illata, ſed naturali ſibi, optimaq́; ſibi: ideoq́; maximè uoluntaria, quã & nollent unquam optione propoſita aliter ſe habere. Porphyrius, multiq́; philoſophi dicunt deos quidem eſſe intellectus puros, dæmones autem intellectus, uel participationes intellectus, aliquos animales. ſed Iamblichus non ita rectè poni dæmonum proprietatem obiicit. nam & animæ intelle-

ctus

ctus sunt animales, & intellectus ipsius participationes quædã, neq; rursum deorum proprietatem rectè poni. nam puris intellectibus dii præsunt.

De differentia Deorum ad Dæmonas apud Græcos, atq; deuotissimos.

DIi non secundum rationem intellectus ipsius, sed unitatis, & bonitatis, & ĩtelligibilis obiecti ritè definiũtur.

Porphyrius suspicatur intellectus puros, separatosq; habitudinẽ ad sensibilia non habere, neq; preces audire. Principalis cultus, separatis substantiis tamẽ est adhibẽdus. in hoc utiq; cultu excitatur animæ summum, summisq; coniungitur, supremi in uno omnia nostra cõprehendunt, atq; cognoscunt. actionesq; orationum religiosarum in seipsis comprehendunt. neq; à se discedunt, sed in se stantes orantiũ intentioni prorsus intersunt. supplicare uerò humillimè conuenit. agnoscere enim uilitatem nostram, si superis conferamur, efficit ut maximè supplicemus, conuertamurq; ad illos omnino, & assidua consuetudine similes euadamus. Apprimè uerò cõferunt orationes missæ diuiniter, quibus diuina uis inest: hęc contra Porphyrium opinantem colendos nobis esse propriè mundanos deos, quia

ſentiant. Item ſupplicationes diuinarum mentiũ puritati minimè conuenire. Iamblichus conuenire putat propter ſenſum intimum,qui ſupplicationibus ineſt,præſertim quę ſunt datę diuinitus.Intellectus puri ſine ſenſu ſenſibilia noſcunt.

Iterum de Supplicationibus.

PORPHYRIUS ait, materialia quædã in ſupplicationibus adhiberi,ideo adhiberi diis tantũ illis,qui ſint animalia. Reſpondit Iamblichus, in iis materialib⁹ ultra corporeas qualitates latere etiam rationes,& ſpecies,& mẽſuras incorporeas, atq; diuinas,per quas quæ adhibẽtur ſunt congrua diis. Profectò quicquid admouetur quomodocunq; conſentaneum, & ſimile diis,mox dii adſunt, cõiunguntur, exhibentq; munera, precesq; exaudiunt. Parua quædam congruitas rerum noſtrarum ad deos nobis ſufficit,ut aliud ab illis hauriamus. Illi enim ad hoc ſemper promptiſsimi ſunt propter bonitatẽ naturalem, mirabilemq; potentiam. Cauſa uerò præpotens agit in materiam,uel exilitur pręparatam. Porphyrius ex eo diſtinguit dæmones à diis, quòd illi ſunt incorporei,hi uerò corporei.Iamblichus ait,per hæc ſubſtãtias, & proprietates eorum diſcerni non poſſe.

De

De differentia inter deos, & dæmones, atq; de cœlestibus.

DIi cœlestes dici ĩcorporei possunt, quoniã ad suam excellentiorem actionem, & uitæ felicitatẽ nihil à corporibus impedimenti contingit. Sed quatenus dii ad ipsum unum tendunt, corpora sponte contendunt eodem, neq; cõtinent animas, sed excellentisʃimè continentur.

Cœleste corpus rebus est incorporeis cognatisʃimum, propter naturam simplicem, indiuisam, constantem, & actionem unam, id est circuitum, & uitam sibi congenitam, atque lucem. Non fit in cœlo compositio ex anima, & corpore, in tertiam naturam unam, sed prorsus ad naturam animę trahitur, atq; est quasi uisibilis quædam anima, forte cœlum est lumen ipsum sine materia, & sine dimensione. Dimensio enim ibi propter amplam præsentiam eius apparet. Vnde cœlum est anima cœli se ipsam accommodans oculis, rebusq; caducis, atq; circulus ille est circuitus animæ. lumen est intellectus eiusdem. Sicut in infimo corporũ forma fit materialis, sic ĩ summo materia fit formalis: & corpus animale non anima corporalis, siqua modo est in cœlo materia. Sicut summus aër fit igneus, ita cœlestis

ignis fit animalis. Anima illa intellectua-lis euadit, intellectus boniformis efficitur.

Cœlestia animalia dici icorporea possunt. Omnes cœlestes boni sunt, atq; benefici, suspiciétes tãtũ ipsum bonũ, & hoc intuitu agẽtes æterno. Virtutes inæstimabiles cõpertæ sunt, tum in animalibus cœlestibus, tũ in earũ corporib⁹ insitæ, tũ per deflexus in omnia sine impedimento usq; ad infima descẽdentes, cõmunicatæ tam diuiduis q̃ in speciebus. immutabiles ubiq;, q̃uis in materia mutabili regẽtes generationẽ perpetuo quodã ordine, semperq; beneficæ. perinde fluxũ cœli in materiã discordibus plenã resultat aliqd nobis dissonũ. Tẽporalia tẽporaliter æterna capiũt. Corpora icorporea corporaliter. Materialia hæc immaterialia cœlorũ uires mutabiliter, & inordinatè suscipiũt. Quæ sunt in mũdo diuino, figurata non sunt, quãuis ut figurata recipiãtur in cœlo: sic cœlestia nõ sunt mala, quãuis hic suscipiãtur, ut mala. Vires cœlestiũ omnes inde bonę descẽdũt, in hac aũt cõtrariorũ permistione mutãtur. ideoq; qualitas, quę nocet in terris, alia iã est præter illã, quæ cœlit⁹ hucusq; peruenerat. Primo quod datur, aliud quidẽ est in datore, aliud aũt extra, etiãsi in se ipso permaneat. prẹterea est &

est & min⁹. Secũdo dũ in subiecto uiliori suscipiuntur, fit & uilius. Tertio propter naturam suscipientis diuersam suscipitur modo diuerso. Quarto qualitatibus inter se differentibus, quæ à subiecto eodẽ pariter capiuntur. Quinto patiente subiecto patitur. Sexto ex omnibus subiecto compræhensis aliud quiddam postremo resultat. Influxus cœlestes immateriales extendunt. Saturni quidem uis contentiua est. Martis uerò motrix. Illa uerò per accidens frequenter obest, quando materia frigidiore suscipitur, hæc autẽ quando feruentiore. Itẽ illa nocet, quando recipitur, per modum congelationis accipitur. hæc quando per æstum, quod quidem fit pro dispositione materiæ, id est quando uidelicet materia illa, neq; satis calida est, atq; est interea densior. hæc autem per se est calidior, atq; subtilior. Lux, colorq; solis, quamuis offendere languidum uideantur, necessaria tamen sunt ad uitam. similiter omnes cœlestium influxus ueniunt salutares quãuis subiecti, uel peruersitas peruersæ recipiat, uel debilitas facile tolerare nõ posит efficaciam superorum. Omnes motus cõferunt, & uniuerso, & necessariis partibus uniuersi, quãuis interim inter particulas minimas sub hoc

motu

motu uel alia lædatur ab alia, uel tales particulæ non facilè motũ uniuersi sustineant. Sicut in chorea, dum singuli harmonicè saltant congruuntq; gestibus inter se, & toti choro digitus, & pes premitur, & offenditur. Et siquid debile inciderit, pessundatur.

De uicinitate cœlestium corporum ad species incorporeas.

DIi cœlestes principiũ suum habentes in mũdo intelligibili, dum ideas sui contẽplantur, in eo mouẽt cœlos hoc ipso actu intelligentiæ, uolũtatisq; efficaci admodum, & perpetuo. Ideoq; sine labore regunt, quod ex ordine semper constante euidenter apparet. ita uerò affectis diis separatis cõiuncti sunt potius quàm corporibus. Regimen circa cœlos non potest deos ab intelligentiæ intentione distrahere cum eò potẽtius, faciliusq; regant, quò illic attẽtius speculatur: ex hoc enim procedit & illud. idẽ quoq; nostris accideret aĩalibus, si causam suam cõtemplarentur, unde est, & uegetandi facultas.

Confirmatio Superiorum.

MEns diuina per ideas suas deorum cœlestiũ animas procreat, atq; per eas cœlestia corpora, & utraq; sibi coniuncta perpetuò retinet. Dii mundani,

qui

qui & intellectuales species nominantur, inter se uniti sunt, tum quia cuncti idem exemplar, in quo sunt species intelligibiles contuentur, tũ quia exemplar illud in quolibet deo immũdano uiget ubiq; totum. Non spatium,non subiecta diuersa prohibent, quin quælibet essentiæ incorporeæ ubiq; sibi inuicẽ insint. Dii mundani in se inuicem sunt, suisq́; ideis, tum quia sunt ab uno,& referuntur ad unum, tum quia diuina unitas ubiq; præualens unit eos,tũ quia procedũt inter se,& conuertuntur, mutuoq́; accipiunt. In cõpositis naturalibus unitas aduentitia est dependens à superioribus, & à multitudine uincitur.In formis separabilib⁹ unitas superat multitudinẽ,et in diis adeo superat, ut illorum esse sit unitas quædã:dico autem quædã, quia primũ principiũ est ipsa simpliciter unitas. Cum igitur unitas in diis intrinsecus ita præualeat, meritò à prioribus exuberat in sequẽtes:ita ut hi in illorũ unitate cõsistant, qua unitate quasi omnibus communi cuncti sunt unũ actu quodam , sicut corpora inter se potentia quadã materiali sunt unum. Dii cœlestes inuisibilibus diis penitus sunt uniti, tum quia cœlestes animæ sunt extra corpora, tum quia dii superiores, id est ideæ

unita

unitatem infinitam habent, prout omnes sunt in quolibet, per quã unitatem sibi & inter se deos sequentes uniunt. Cùm enim omnes dii definiantur per unitatem, una communis unitas dilatatur in omnes, per quam sunt unum actu cũctorum uno ad unum prorsus obiectum, & principium, atq; finem, in eodẽ omnes puncto simul, atq; momento.

De Prouidẽtia, & de Dÿs, atq; Dæmonib⁹.

DEorum prouidentia uniuersalis est, dæmonum uerò particularis. Deus primus dat omnibus omnia, dii sequẽtes omnib⁹ aliqua largiuntur. Dęmones, atq; animæ aliquibus solũ, & aliqua tantum.

Sunt dii inuisibiles, sunt & in cœlo uisibiles, sunt & dęmones: dii quidẽ in cœlo cõspicui in ipsa unione ad deos occultos existunt, dæmones autẽ longè ab illis distant, uelut à contẽplatoribus puris ipsi in agẽdo propensius occupati. Ideo & à diis cõspicuis longè distant. Itẽ essentia utrorunq; deorũ, & potentia, prouidentiaq; uniuersalis est per omnia tendens: dæmonum uerò natura prouidẽtia particularis circa res quasdã, atq; prouincias. Item dii corpora sua adeo supereminẽt, & corpora adeo his obsequuntur, ut à corporibus separati dicantur. Dæmones uerò contra-

ria ratione magis affecti sunt,& copulati corporibus. Itẽ dii sunt architecti, dæmones uerò ministri. dæmones, quòd occulti sunt sensibus, dii rationi quoq; humanæ: quòd si forte aliquãdo dii appareant, circa terrã adhuc dæmonibus aëris erũt pręstantiores. Mutatio enim loci, uel officii, naturã non mutat diuinã. Deniq; dii à potentiis fluentibus in generationem liberi sunt, Dæmones uerò, nequaquã. Cõfutat quæ ex historia Porphyrius adduxerat, scilicet fieri multa ad deos quasi passibiles essent. Quia lex sacrorum iubet à passionibus esse inter sacrificia liberum, quę quidẽ lex est data diuinitus etiã à primo patre mũdi, à quo & omnia symbola in sacrificiis significantia aliquid occultissimũ. Denique quæ in sacris ritè fiunt, habent causam diuinã adeo à passione remotam, ut nec ratio eam posit attingere.

Vulgus rationẽ ceremoniarũ diuiniter institutarũ attingere nequit, ueruntamen asignare conatur. ex suis igitur pasionibus asignando, diis pasiones attribuit.

Vulgus erga potentes utitur gestibus uenerationis, & donis utitur ad deos eisdem. Sed erga homines id agit, tũ pasionibus suis, tũ propter pasiones maioris. putat aũt & similes pasiones diis inesse,

quæ

quæ hominibus potentibus inſunt, atq; propter ſimiles paſsiones in ſubditis, adoratoribusq́; diis talia exhiberi. Sed re uera ceremoniæ diuinitus inſtitutæ nō paſſione aguntur ulla, ſed admiratione potius, & ueneratione, & conſtante prorſus intelligentia, gaudioq; perſimili.

Quo differant Dæmones, Heroës, Animæ.

SVnt in diis uires generatiuæ, opificesq́;, ſunt & uiuificæ, quæ & in prioribus ſublimius cōtinentur. Primæ latius diffunduntur quàm ſecūdæ. Secundæ per primas definiuntur: dæmones poſt longū earū proceſſum exordiuntur, ubi iam ad partionem plurimā deriuātur. heroës definiuntur per ſecūdas, id eſt, uiuificas antè quàm deueniant ad poſtremū. Nam in poſtremo earū exordiuntur animæ: officium ergo dæmonū eſt opificium circa naturas mūdanas, uſq; ad ſingula trāſigere ſimul, atq; perficere, & animas ligare corporibus. Heroum uerò eſt uiuificare, ratiocinariq́;, & animas cuſtodire, easq́; à corporibus ſoluere. Dæmonū officium latius eſt quàm heroum: illi circa uniuerſum magis, hi circa animas potius operantur. Nō dicimus animas fieri, ſed accipere à dæmonibus, heroibusq́; nōnihil, & ex ſe multa inſuper adhibere, exordiriq́; ſuū

officī

officium circa diuinorũ finem: non quia diuina non ulterius agãt, sed quoniã animæ in ultimis diuinorũ officiis adsciscuntur. Item anima ex se tam uarias uiuendi formas promere potest, ut pro earũ congruitate singulas habitet mundi plagas. Potest & congredi quibus uult, iterumq; regredi in seipsam,& tam diis quàm inferioribus se coniungere,quatenus rationes diuinorum sicut inferior promit: etsi sæpe per dæmones, heroësq; iungatur diis, potest tam per sua quædam media ab illis differentia se coniungere diis. Anima nonnunquã conciliat se diuinis per alias harmonias essentiæ,actionumq; suarum, quàm sint illæ, per quas dæmones superis se coniungunt. Etsi anima non seruet uitæ tenorem adeo similem, tamen sæpe benefica uoluntate Deorum illuminata dæmones supergreditur ad uitam angelicam potius quàm animalẽ. Anima quanuis uideatur omnes rationes,& totas in se species exhibere, tamen determinata semper est secundum aliquid unum, id est, unam speciem. Atque interim ex causis præcedentibus aliàs aliis seipsam coordinat ipsa se mouens.

Quando alia numina aliter appareant,atq; agant.

OMnes superi inuocati ueniũt in conspectũ, sed alii sub aliis formis, uiribusq; occurrunt. Animæ quoq; stellarum nouis quibusdam modis aspectũ mouent. Deorum uisa occurrũt uniformia, simplicissimaq;, archangelorũ aliquantò minus uniformia uel simplicia. Angelorũ quoq; minus, dæmonũ uaria iam, principatuum magis uaria, sed ordine uarietatis miro, heroũ his quasi similia, principatuũ uaria admodũ, ordinata parũ. Animarũ scilicet particularum omniformia. Cùm enim diuersi sunt superi naturis, actionibusq;, & modo suo appareant singulis, meritò diuersi diuersis modis occurrunt. Dii in aspectũ ueniũt admodũ salutares, archangeli horribiles simul & mansueti: mitiores angeli: dæmones metuẽdi: heroës uerendi minus: principatus stupendi: principes noxii & infesti: animæ similes heroibus, quamuis inferiores. Deorũ imagines apparẽt penitus immutabiles, magnitudine, forma, figura, actione: archangelorũ, & angelorũ gradatim minus immutabiles, sed prope Deos: dæmonum mutabiles quidẽ magnitudine, atq; forma, his enim aliàs aliter apparẽt, sed eædem agnoscuntur: principatuũ immutabiles: heroũ fermè sicut dæmonũ: principũ multiformiter

uarian

uariantur:animarum mutabiliores longè quàm dæmonũ. Dii apparent cum quiete quadam,& ordine:archangeli cum eiſdem,ſed his adhibẽt efficaciã : angeli eiſdem ſcilicet quieti,& ordini adhibẽt motũ ordinatũ, & moderatũ : dæmones cum turbatione ordinẽ tranſgrediente:principatus cũ ſtabilitate,conſtantiaq; in ſeipſis: heroës cum motu,atq; feſtinantia:principes cũ tumultu:animę fermè ſicut heroës, ſed minori cũ ſtabilitate,& ordine. Deorum pulchritudo occurrit inæſtimabilis, incõparabilis,admiranda,ſupra modũ delectans:archangelorũ, angelorumq; conſimilis,ſed gradatim inæqualis. Dæmonum & heroum ſpiritus per ſe apparentes pulchritudinẽ in ſpeciebus determinatis habent, ſed illi ſecundũ rationes eſſentiæ, hi ſecũdum fortitudinis actũ. principatuũ pulchritudo principalis eſt,& natiua:principũ ficta, adornata,elaborata. Animarũ pulchritudo in rationibus conſiſtit determinatis quidẽ, ſed diuiſis magis quàm in heroũ forma,ſub una tamen ſpecie cõprehenſis. Deorũ actiones,effectusq; uelociores ſunt quàm intelligentia deprehendere poſſit. ſed interea penitus ſtabiles. Archãgelorũ celeritas miſta eſt,quodammodo efficacibus actionibus:angelorum

cum motu, neq; pariter habēt, ut unà cum dicto perficiant. Dæmonum actiones celeriores apparēt, quàm ſint effectu, & ueritate. Heroës magnificè quidem incedūt ad actionem, tardius tamen quàm dæmones peragunt: principatus cum autoritate, & imperio ueniunt ad agendū. principum conatus plurimam quidem habet emphaſim, ſed deſuit ab effectu. animarū actiones mobiliores ſunt, quàm heroū, ſed debiliores. Deorū apparētium magnitudo totū cœlum occupare uidetur. Quam incedentē nec terra putatur ſuſtinere poſſe. Archangelis apparentibus partes mundi quædā commouētur, & lumē præcedit in ſe diuiſum. ipſi uerò pro magnitudine dominationis ſuæ magnitudinē lucis, & figuræ præſeferunt. Angelica forma, & lux & minor eſt, & diuiſa magis: dæmonum magnitudo, formaq; diuiſa magis & minor: heroica rurſus anguſtior, aſpectusq; magnanimus: principatus prægrandes, & uaſti: principes inflati, ſuperbiq;, & inſolentes apparent. animarū effigies inæquales, heroibusq; minores. Deniq; quilibet pro magnitudine potētiæ ſuæ, & imperii latitudine magnitudinem formæ, lucisq; præfert. Deorum ſpectacula prælucida nobis occurrūt, fulgentiaq; ad ſummum,

&

& ſplendore dearticulata mirificè, & lucidiora quàm ſint re uera: archangelorum uera, perfectaq; : angelorum effigies ſpeciem eandẽ ſeruant, præterquam quòd à notitiæ plenitudine agnitionis diſcretione deficiunt: dæmonum exilia, & quaſi caduca: heroum exiliora: principatuum perſpicua: principum obſcura, ſed utraq; imperioſa: animarum umbroſa. Deorum imagines quamplurimo ſplendore coruſcant: archangelorum quoque præfulgidæ: fulgidæ inſuper angelorum: dæmones turbidus ignis apparent: heroës miſtum lumen ex pluribus habent: principatus quidem purius: principes autẽ ex diſſimilibus, contrariisq́ue confuſum oſtendunt: animæ ignem reddunt plenum ex multis generationis admiſtionibus, atque diuiſum. Deorũ imagines occurrunt tanquam ignis indiuiduus, ineffabilisq; implens uniuerſum mundi profundum: archangelorum ignis etiam indiuiſus, habẽs circa ſe, uel antè, uel retro quamplurimã multitudinem: angelorum diuiſus ignis, ſed in ideis abſolutiſsimis: dæmonũ magis quoque diuiſus, ſed anguſtius circunſcriptus facile exprimendus, et apud illos, qui ſuperiora uiderunt, facile contemnendus: heroicus ignis habet, quod horum

consimilia, sed nō æqualia. principatuum ignis apprime lucidus: principum aliquid habet opaci: animarum ualde diuisus, & multiformis, atq; ex multis mundi naturis admistus. Deorum ignis omnino stabilis est aspectu: archangelorum stabilitatis particeps: angelorum stabiliter mouetur: dæmonum instabilis: heroum properantior: principatuum quietus aduenit: principum uerò tumultuosus: animarum ignis multis motibus transmutatur. Dii animas perfectissimè purgant: archangeli sursum reuocant: angeli tantum soluunt à materiæ uinculis: dæmones ad naturam trahunt: heroës ad curam sensibiliū operum deducunt: principatus quidem præsidentiam mundanorum, principes uerò materialium studium exhibent: animæ, cùm apparent, contendunt, trahuntq; in generationē. Quicquid purū, firmumq; est in imagine nobis occurrente, superioribus attribuito generibus. Iam uerò præfulgidum eius, quod'ue in seipso firmiter permaneat diis attribue: quod uerò fulget, atque permanet quidem, sed quasi in alio, archangelis: quod in alio permanēs, angelis. Item quod mobile est, & uagabundum, & alienis plenum naturis, ubiq; inferioribus ordinibus attribuito. Dæmones

nes mistos in se habẽt mundi uapores, ferũturq; instabiliter præter uel iuxta mundi motũ: heroibus generatiuæ spirituum compositiones admiscentur, circa quas & ipsi commouentur. Principatus eodẽ modo permanent, mundanum quod habent ostẽdentes: principes materialibus liquoribus pleni sunt: animæ superfluis maculis, & alienis spiritibus sunt repletæ, quibus cum quoties apparent, unumquodq; horum generum se ostendit. Dii materiam repente consumunt: archangeli paulatim, angeli soluunt ab ea, & ad sublimia reuocant, dæmones diligenter exornant eam, heroës coaptant ad eam competentibus ubiq; mẽsuris eam strenue, commodeq; curantes: principatus adstant ei supereminentes, & hoc pacto seipsos ostendunt: principes impletos se penitus materia monstrant: animæ puræ quidem seorsum à materia ueniunt: impuræ uerò materia inuolutas se nobis ostendunt. Exhibent insuper alii nobis alia. Dii præsentes dant corpori sanitatem, uirtutem animæ, mẽti synceritatem, omnia nostra impropria principia reuocant, quod in nobis est frigidum, letiferumq;, delent, calorem fouent, efficacioremq; reddunt ad uitam: faciũt quoq;, ut omnia animæ, mentiq; con-

gruant,& menſurentur eiſdē, harmoniaq́; intelligibili lumē effundunt:quod'ue non eſt corpus,oſtēdunt tanquam corpus ipſis animæ oculis per corporis oculos. Archangeli eadem agūt,ſed non adeo ſufficientia,uel permanētia, uel extra proportionē noſtram : angeli bona etiam magis particularia diuiſè diſtribuūt, effectumq́; agunt ualde ab intimo eorum uigore deficientem:dæmones præſentia ſua corpus grauant, morbis affligunt, aliter puniunt, animas quoq; ad naturā trahunt,& à corporibus, cognatoq́; corū ſenſu non diſcedunt:atq; eos,qui ad ignem cœleſtem, diuinum'ue contēdunt,circa locum inferiorem detinent, nec à fati uinculis ſoluunt: Heroës alia dæmonibus ſimilia faciunt, proprium uerò id habent, quòd ad opera quædam generoſa, magnaq́; nos ſuſcitāt, principatus apparentes bona largiuntur mundana, resq́; uitæ huius omnes ſuppeditant:principes materialia,terrenaq́; bona:animæ cùm apparēt,ſi animæ ſunt puræ in ordine angelico conſtitutæ, ſurſum reuocant,ſalutem animo præbent,ſpemq́; ſacram,ſacraq́; dona, quæ ſperantur : animæ impuræ ad generationem detorquēt, ſpem fruſtrantur eius fructus auferentes, paſsionibusq́; intuentes implent animam

corp

corpori copulantibus. Ordinem quoq;, quem unusquisq; obtinet, in apparẽdo designat: dii ostendunt Deos, uel angelos circa se adstantes: archãgeli angelos præferunt, uel præcurrentes, uel circunstantes, uel sequẽtes, siue aliam quandam turbam angelorum quasi stipatorũ circumuallantium: angeli opera ordini suo congrua præferunt. Boni dæmones opificia sua, & bona, quæ tribuunt, in conspectum adducunt: dæmones ultores ostendunt suppliciorum species. dæmones alii quomodocunq; praui occurrunt circundati feris letiferis, uoracibusq;: principatus, prouincias mundi quasdam secum demonstrant: principes, conditionẽ materiæ ordine carentem, errantemq; secum afferũt in conspectum. Anima quidẽ tota in nulla particularium specie detenta ignem ostendit sine certa specie circa mundum totũ, quo animæ mundanæ natura significatur indiuisa, & una, & nulli addicta speciei. Anima purificata igneam ostendit figuram, ignem purum, & lumen micans, simulq; stabile, & ipsa unà cum duce sublimi sequitur, bona uoluntate gaudens, atq; ita in operibus suis ordinem, quem obtinet, patefaciens. anima uerò, quæ deorsum labitur, occurrit trahens secum signa uin-

culorum, atque pœnarum, materialiumq; spirituum compoſitione ſe grauatã oſtendit, turbationibusq; materiæ diſsimilibus occupatam, ſeq; ſubdentem imperio dæmonum generationi fauentium. Singuli cùm apparent, oſtendunt prouincias, ſortesq;, quas ſortiti inhabitant, aërii quidem ignem aërium, terreni uerò terrenum, atq; nigrum. cœleſtes autẽ ignem ſplendidiorem, atq; in his tribus terminis omnes diſtributi ſunt eorum ordines. Dii demonſtrant omnium ordinum principia in ſe, cùm apparent. Angeli declarant ſe ab archangelis dependere: dæmones, heroësq; patefaciũt ſe ſuperioribus miniſtrare, quãuis aliter hi quàm illi: principatus, principesq; præfecturam oſtendunt. Illi circa mundum, hi circa materiã animæ declarant ſe ſuperiorum poſtrema tenere: unde unà cum ſeipſis primi quidem prima loca deſignant, ſecundi ſecũda, tertii tertia, cæteriq; deinceps eodem ordine. Dii tenuitate luminis tanta effulgent, ut corporis oculi nõ poſsint capere, atq; perinde afficiãtur, ut piſces ab aqua turbida, pinguiq; tracti in aërem tenuiſsimũ: qui enim diuinum ſpectant ignem, non potentes ignis diuini reſpirare ſubtilitatẽ, cùm primùm ſpectare uidentur, uirtute deficiunt, atque

innato

innato ſpiritu,prorſus intercludũtur. Archangeli quoq; ſplendorẽ emittunt ſubtiliorem,puriorem q;, quàm tolerari queat, non tamen adeo intolerabilem, ſicut dii. Angeli occurrẽtes tolerabilem perficiunt aëris miſtionẽ, ut ſacerdotes eam attingere poſsint. Dæmones,cùm apparent,nihil totus aër compatitur, nec eis circunfuſus aër fit ſubtilior, neq; præcurrit lumen, in quod eorum ſpecies emicat,aërem anticipans : neq; circa illos circunlucet aër undiq; : heroibus apparentibus plagæ quædam terræ cõmouentur,ſonitusq; circunſonant, totus uerò aër non fit ſubtilior, neq; adeò ineptus ſacerdotibus, ut ſuſtinere non poſsint. Sub principatibus circũcurrit eos uiſorũ circumuolutio plurimorũ difficilis toleratu, & uolumen eiuſmodi circa eos eſt mundanum:circa principes uerò terrenũ : neq; tamẽ ſuper mundana ſubtilitas, neq; ſupremorũ elemẽtorum. Animis apparentibus, aër apparens magis conatus eſt eis,earumq; deſcriptionẽ ſuſcipit coaptatus eis. Affectiones inuocantium animorum occurrentibus diis excedentẽ reportant perfectionem,actionemq;,& amorẽ diuinum,incredibilemq; lætitiam: archangelis contemplationem intellectualem ſummopere puram, immutab

mutabilemq́; potentiam:angelis rationalem cognitioné, uirtutemq́; in ordine positam: ad summũ dæmonibus appetitũ generationis, atq; heroibus talia quædã, & insuper studia ciuilis gubernationis:principatibus, uel principibus motus mundanos, uel materiales agunt animo naturæ, operumq́; fataliũ expletioné animis, appetitus,generationis, & studia corporum curandorũ.Deorum apparitio ueritatem, potestatem, actiones ad summum corroborat,& bona præbet amplissima, archangelorũ similia, sed particularia magis, & cognitionem, potentiamq́; non simpliciter, sed ad hoc, & ibi, & tunc, & hoc pacto,angelorũ etiã determinata magis:dæmonũ non animę bona,sed corporis,corporeaq́;, quãdo mundanus ordo cõcedit: heroum dona Reip.mũdanę,siue terrenę: principatuũ mundana:& omnia uitę commoda principũ,inferiora,id est magis materialium copiam:animarum,quæ ad humanam uitam cõferunt familiari prorsus occursu. Porphyrius narrauit opinionem dicenté communem hoc est diis, angelis, dæmonibus,omnibus deniq; superis,cùm apparẽt,ostentare se,& iactare mirificè,& imaginariam similitudinem ex se producere.Iamblichus utranq; confutat. Deus,
angel

angelus, dæmon bonus, docent hominē, cùm apparent, quæ, qualis'ue re uera sit eorū essentia, nihil ultra, uel citra ueritatē loquentes. Sicut enim lumen naturaliter, & assiduè solē sequitur, sic ueritas Deum, eiusq; pedissequos, præsertim cùm perfecti, pleniq; sint, neq; egent, neque possunt sibi ultra quàm sint, arrogare. Quando in theurgia, id est deifica, & sacerdotia facultate delinquitur, tunc nō bona quidē numina, quæ optantur, sed deteriora, malaq; nobis occurrunt sub prętextu bonorum: mali enim spiritus in similitudinem bonorū se sæpe transformāt, iactabundiq; ueniunt, & supra quàm sunt, sibi arrogāt. Nempe ubi initium primum adulteratum suboritur, mendaciū plurimum ex peruersitate procedit. Oportet sacerdotes apparitiones spirituum regula ordinis totius examinare, & meminisse arrogātiam iactabundā non esse ullo modo propriā ueris spiritibus, atq; bonis. Et cauere ne à ritu sacrorū aberretur unquā. Ac si in errore apparitionis quadā repente insolentes aduenerent, non decet ex earū conditione communem, omnemq; numinum naturam, cōditionemq; perpēdere. Quæ enim multis seculis, & operoso labore in sacris cōprobata sunt, nefas est ex nonnullis repente

pente incidẽtibus temere iudicãdo mutare. Etsi falsi spiritus mentiuntur, boni tamen circa ignẽ ueridici sunt, atq; legitimi. In omni siquidem genere principalia primùm à seipsis exordiuntur, sibiq; ipsis præbent, quod cæteris exhibẽt, idq; fit in essentia, uita, motu. similiter superi ueritatẽ omnibus exhibentes, primò de seipsis uera prædicant, ipsamq; eorum essentiam præcipuè cõtemplationibus patefaciunt. Ideoq; ignẽ per se, propriaq; forma spectandum sacerdotibus rite demonstrant. Non enim est caloris frigefacere, uel luminis obtenebrare, atq; occultare, uel ullius per essentiã aliquid faciẽtis, aliquãdo cõtraria facere. Phantasma, id est simulacrum missum ab aliquo sine natura eius, sed solum per modũ idoli specularis uanè trahit animum intuentis, fallitq;, dum simulat se esse aliquid, de cuius natura nihil habet. Est igitur causa falsitatis, quod nullo modo cõpetit alicui essentię ueræ. Ideo neq; diis, sed hi, eorumq; sectatores, non exiles, inanesq;, sed naturales, & ueras sui reuelẽt imagines, non quidẽ speculares (ut dixi) uanas: cur enim eas mitterent? non ut demõstrent essentiam suam, atque potentiam. nam illæ ab hac ex tota natura deficiunt, non etiam ad intuentiũ

utilit

utilitatem. Quæ enim utilitas est ex mendacio simul, atq; deceptione? Non deniq; ob hoc mittunt, quia natura eorum sit ita ex se idolũ mittere, nempe essentia firma in seipsa cõsistens, & ita reliquis essentiæ, ueritatisq; causa nullo modo in aliud mittit imitamen sui ullum fallax, & deceptoriũ, quod simul & se esse aliquid, de cuius natura nihil habeat. Neq, igitur dii, neq; sequaces eorum uel transformant naturã suã in aliqua simulacra, neq; hæc in aliud ex se producunt, sed ueras sui formas in ueris animæ moribus illustrant, atq; demonstrant. Nota huic simile illud, quòd in patria mens beata diuinã essentiã uidet non per imaginem ab ea creatã prorsus deficientem, sed per eandem essentiã, sicut is, qui lumen uidet per lumen in lumine: non sicut qui calorem per lumen, uel qui corpus speculo. Substantiæ separatæ, non habent ullum sibi commune genus. Item dii, angeli, dæmones boni non apparent phantastico modo, sed proprio prorsus, & uero. Spiritus uerò mali phantastico, fallaciq;, neq; decet ex cõditione, qua hi apparent nobis, reputare modum, quo boni sua præsentia formant animam.

Porphyrius ait, cognitionem quidem diuinorum esse rem sacram, ignorantiam

uerò

uerò profanam. hæc Iamblichus cōprobat: quia cùm dii per intelligentiā agant entia, meritò nos per intelligētiam entiū placere diis, atq; probari, sed operationē religiosam anteponit intelligentiæ, tanquam quæ sola sit efficax ad acquirēdam animæ cum Deo deificam unitatē. Tanta est uirtus sacrorum rite Deo factorū, ut etiam si hæc ignores, piè tamen obserues, non minorem habeant efficaciam. Non enim intelligentia coniungit sacrificatores Deo, alioquin philosophi unionem deificam reportarent.

De uirtute Sacramentorum.

OBseruantia decens præceptorū, operumq; diuinorū, quæ omnē excedūt intelligentiam, atq; symbolorum, sacramentorumq; potestas mira solis nota numinibus, præstat nobis deificā unionem. Quādo operamur in sacris, nō cōficimus per intelligentiā sacramento, alioquin & actio eorū intellectualis foret, & daretur à nobis: cōtrà uerò & nobis nō intelligentibus, hæc propriū opus peragūt, & deorū potestas quò hæc referūtur, ineffabiles ex seipsa proprias agnoscit imagines non à nostris intelligentiis excitata. Vniuersales enim causę à particularibus effectibus

non

non mouentur: unde nec ab intelligẽtiis nostris diuina principaliter mouentur ad operãdum, sed intelligentias, & affectionem optimam, puritatemq; pręcedere necessarium est, tanquã concausas quasdam. Quæ uerò principaliter diuinã prouocãt uoluntatem, ipsa sunt sacramenta diuina: atq; ita diuina à seipsis incitantur, neq; ab ullo subdito principiũ actionis accipiũt.

Ne putes igitur totam in nobis authoritatẽ esse efficacis rationis in sacramẽtis, neq; in ueritate intelligentiæ nostræ, uerum eorũ opus absolui, uel hæc ex nostra deceptione mẽtiri. Nam nec etiã si nouerimus, quę genus quodlibet propriè cõsequuntur, subitò cõsequimur ipsam eorum in opere ueritatem. Absque cognitione quidem nunquam aduenit efficax unitas ad diuina, neq; tamen idem est omnino. Quapropter neque diuina puritas per rectam cognitionem efficitur, sicut corporis puritas per sanitatem, sed super cognitionẽ unita est, & purificata puritas, id est per potestatẽ cognitione superiorẽ. Neq; igitur aliud quicquam in nobis humanũ ad diuinarum actionũ finem aliquid confert. Cõclude sententiã Iamblichi Aegyptiorum, Assyriorum, sicut in agricultura, medicina, arte imaginum, coitu huma-

no homo materiam opportune coaptat. causa uerò superior, uniuersalisq; adhibet formã: sic in sacrificio, quando fiunt symbola, atq; synthemata, id est signacula, & sacramenta, sacerdos adhibet materialia quædã, quo ordine decus instituit. Deus autem uim efficacẽ imprimit sacramẽtis.

Vaticinium quid, & unde.

VAticiniũ ipsum nec ab arte, nec à natura, nec à naturalibus, uel animalibus rationibus motibus'ue efficitur: neq; fit ullo modo, sed utrinq; sempiternũ est missum ad nos usq; diuinitus, totaq; potestas præsaga refertur ad deos: & omnis huius authoritas consistit in eis, atq; inde traditur, diuinisq; operibus, signis'ue perficitur. spectacula quidẽ habet diuina, & contẽplationes uera sciẽtia preditas. Cætera uerò cuncta, uelut instrumẽta subiiciuntur, misso diuinitus præsagii dono. quæcũq; ad animã pertinent, aut corpus, uel in totius natura sunt, siue naturis: loca uerò & talia quædã ad uaticiniũ exiguntur uice materiæ. Non decet uaticiniũ deducere sine causa, scilicet à quibusdã nullam in se habentibus præscientiam, sed à diis continentibus in se terminos totius sciẽtiæ rerum. Contemplari decet uaticinium

nium distributũ circa totum mundum, & circa omnes diuisas in mundo naturas: sic utiq; causa uaticinii præcipua est, & communissima, possidensq́; in se ipsa quęcũq; sui participãtibus exhibet, præcipuè præbẽs ueritatẽ, qua opus est uaticinio, & inprimis essentiã, causamq́; corũ, quæ fiunt, obtinens in se ipsa, à quibus necessario procedit, perpetua præsagii consecutio. Porphyrius ait, quãdo dormimus, aliquãdo præsentire futura, absq; ulla præsentis status animaduersione, etiã si in ecstasin minimè cõcitemur. Volens arbitror non tam externo influxu tũc diuinitus influente, quàm ex ipsa natura animæ, mentisq́; præsagire: Iamblichus ait somnia, quæ humanis proueniũt causis, siue per naturam nostrã, siue per affectus, & cogitationes, & actus, rarò admodũ & obscurè nimiũ, & sæpius casu quodam attingere uerum.

De Somnijs.

SOmnia quãdoq; incitantur in nobis ab innatis intelligẽtiis, rationibus'ue, uel ab imaginationibus, curisq́; diurnis, quæ aliquãdo uerum assequuntur, plurimum uerò falluntur, atque hæc humanis principiis oriuntur, dormientibusq́; contingunt uigiliæ nihil habentibus. Somnia uerò missa diuinitus non ita cõtingunt,

ſed ueniunt,uel inter uigiliã, atq; ſomnũ, uel inter ſomnum,atque uigiliam, uel in ipſa uigilia. Tunc breues audiũtur uoces, quid agendum ſit admonẽtes,& aliquando ſpiritus quidam non corpulẽtus, non tractabilis,ſe iacentibus circunfundit:qui tamen non perſpicitur, ſed alio quodam ſenſu,& animaduerſione, quæ in conſenſu percipitur, impetu quodam ingrediẽs, & ſe undiq; circunfundens abſque contactu, atq; mirificè paſsiones animi,corporiſq́; expellit, aliquãdo uerò lumẽ ſyncerum,quietumq́; fulget,ſub quo uiſus clauditur anima patens.Sed alii ſenſus interim peruigiles ſunt, perſentiuntq́ue quando dii in lumine ſe oſtendunt,& quæ illi loquũtur,arguuntq́;, cõtinuata animaduerſione percipiũt. perfectius uerò id totum diſcernitur, quãdo uiſus quoq; perſpicit, atq; intellectus corroboratus, quæ fiunt aſſequitur,& qui ſpectant ſimiliter commouentur. Tanta,tamq́; differẽtia qualia diximus,non ſunt humana.cõtingunt uerò quando ſomnus noſter eſt grauedo quædam capitis, uel inclinatio, & occupatio uiſus, uel medium quiddam inter uigiliam,atq; ſomnũ,uel excitatio ſubita, uel ipſa uigilia. Quæ omnia diuina ſunt ad deos ſuſcipiendos idonea, diuinituſq;

mittunt,

mittunt, atqui talia quædã prçcedũt, quasi apparitionis diuinę partes. Somnia humanis causis procedentia defectus patiuntur duos. Nam & in ipso somno omnino dormiẽtibus accidũt, & nos tũc nõ distinctè, uel plenè animaduertimus, aut quę occurrũt, aut statũ ibi nostrũ. Quãdo uerò diuinitus mittuntur somnia, neq; re uera dormimus, & assequimur, animaduertimusq́; clarius quàm consueuerimus uigilantes: ideoq́; in eiusmodi somniis maximè ponitur uaticiniũ. Anima duplicẽ habet uitam, unam quidẽ simul cum corpore, alteram uerò ab omni corpore separabilem. Quãdo uigilamus, utimur plurimũ uita, quæ communis est cum corpore, præterquàm siquando penitus separamur ab eo, propterea quòd uel intelligam⁹, uel puris rationib⁹ cogitemus: sed in dormiẽdo penitus solui possumus, uelut à uinculis adhibitis animo, atq; uita à generatione separata tũc uti. Quãdo quodãmodo dormiẽtibus animus à corpore soluitur, tunc illa uitæ species secundũ seipsam permanẽs separabilis, separataq́;, siue intellectualis, siue etiam sit diuina, protinus expergiscitur in nobis, agitq́; quemadmodũ sua fert natura. Quoniam uerò & intellectus entia contemplatur, & anima ge-

nerabilium rationes in se complectitur, meritò secundũ causam comprehendentem futura in precedẽtibus sui rationibus ordinata prænoscit. Dictum est de præsagiis animæ redeuntis in se in statu simili somno. In se inquam, id est in rationes seminales, & intellectuales: sed hactenus sub forma quadã propria præsenti uitæ, id est sub forma particularis actionis huius, & uitę, sed si mox explicet uniuersam rationum, cogitationumq; formã, secundum quam uixit aliquando, tunc reportabit præsagia pertinentia magis ad uniuersalem mũdanarum rerũ conditionem, sub qua & particularia passim conspicere poterit. Si rursum per formã uniuersalẽ eiusmodi suam ipsis deorũ mentibus copuletur, uidebit insuper, quę ad mundum spectant superiorem, & quę ad hunc, item per illa tanquam præcipuas causas intelliget absolutius, in quo statu nõ solũ cogitatio erit pfecta, sed imaginatio quoq; habebit imaginamenta syncera de rebus corporeis, atque diuinis. Quoniam uerò sunt in anima rationes generabilium penes potentiam eius, tum effectiuam, tum etiam cognitiuã, atq; hæ rationes dependent à rationibus, quæ sunt in diis, ideò anima his coniuncta, rationes in se suscitat

tat

tat in actum. Saltem cognitionis amplissimum, et sub diuinæ prouidentiæ modo, per quem, & per quas reputat præterita, futuraq́;, & temporalia omnia, eorumq́; actiones, & paßiones, paßionumq́; remedia, & curationes morborum, uitiorumq́; animi, & statuta legũ, & artes generi hominum necessarias: sic in Aesculapii tẽplo accipiuntur somnia, quibus morbi curantur, ipsaq́; ars medendi somniis est cõparata diuinis. Exercitus Alexandri morbi mox deperiturus euasit discrimen remediis adhibitis in somno à Dionysio deo. Lisander rex Aphutim urbem obsederat, & in somno iussus ab Ammone, soluit obsidionem. Multa quotidie similia fiunt supra orationem, rationemq́; humanam.

De inspiratione diuina, quæ fit in uigilia.

Porphyrius duas diuinas afflationes tetigit: unam, quę cõmuniter dicitur in somno fieri: alteram, quę in uigilia, ubi afflati, & perciti præsagiunt, ita uigilãtes, ut etiam utantur sensibus. Neq; tamen interim sunt humanæ rationis compotes. Iamblichus ait animos uerè præsagiẽtes, afflatosq́;, & cùm dormire uidentur, non dormire, & cùm uigilare, non propriè uigilare, neq; more hominum sensibus uti. Animi diuinitus afflati, percitiq́;, subie-

 cerunt

cerunt uitam suam penitus afflanti deo, Ideo siue ut uehiculũ, siue ut instrumentum se subiecerint, priorem uitæ modum deposuere, atq; uel uitam propriam in uitam diuinã commutauere, uel uitam suã penitus ad deum agunt. Ideo neq; utuntur sensibus, neque ita uigilant, ut qui uigiles habent sensus, neq; ipsi præsagiunt, uel mouentur humano quodam impetu, atque more, neq; suum statum animaduertunt, neq; ullam edunt cognitionem, actionemq; propriam, sed totum illic agitur sub forma, actioneq; diuina.

Miracula multa fiunt à Prophetis.

QVòd autem afflati diuinitus non uiuant, tunc ipsa animalis uita patet, quia multi eorum admoto igne, non uruntur, ignem uidelicet repellente deo intus afflante: uel si uruntur, non persentiunt, neq; pungentia percipiunt, uel radentia, uel ulla tormenta. Itẽ quòd actiones eorum nõ sint humanæ, constat, quoniã per inuia uadunt, perq; ignẽ feruntur intacti, & flumina transeunt mirabiliter, quod & ipsa sacerdos agit in caballis. per hæc patet illos non uiuere uitam humanam, nec animalem sensibus, impetuq; utentem, sed diuinam, quasi anima eorum otietur, & de⁹ ibi sit pro anima, moueatq;

tanq

tanquam excellentior anima. Variæ sunt diuinitus inspiratorum species tum pro uarietate deorũ, qui alii aliter inspirant, tum pro differentia modorũ in spirationibus: hi modi sunt tales. Aut enim deus ipse nos occupat, aut nos ei nos addicimus, totiq; illius efficimur, aut cõmunem agimus ad deum actionem: item uel ultimæ diuinæ potentiæ euadimus cõpotes, uel mediæ, uel supremæ. item aliquando nuda est dei præsentia, aliquando ultra præsentiam fit cõmunio. interdum ultra hanc cõficitur unio, rursum inspirationis uel anima sola fit compos, uel etiam corpus subinde fit quodammodo particeps, uel etiam commune animal ex æquo fit compos. Secundum horum diuersitatem, differentia sunt inspiratorum signa, & effectus, & opera. Secundum prædictam inspirantium, inspirationis'ue diuersitatem, inspirati alii mouentur uel toto corpore, uel quibusdam membris: uel contrà quiescunt. Item choreas, cantilenasque concinnas agunt, aut contrà. rursum corpus eorum uel excrescere uidetur in altum, uel in amplum, uel per sublimia ferri, atque contrà. Item uoces edunt, uel æquales, perpetuas'ue, uel inæquales, & silentio interruptas. Et tum remittunt to-

nos, tum intendunt.

Inſpiratus uacat ab actione propria, ac deum habet pro anima.

MAximum uerò afflationis diuinæ ſignum eſt, quòd ille, qui numen deducit, inſinuatq́;, proſpicit ſpiritum deſcendentem, & quantus ſit, & qualis, atq; ab eo myſticè docetur, et regitur. Quinetiam qui numen ſuſcipit, ante ſuſceptionem aſpicit quandam ignis ſpeciem. Interdum uerò hæc conſpicitur, & pręſentibus, ſiue adueniente, ſiue recedente deo. Quo ex ſigno in his rebus periti uerisſimè diſcernunt, quæ ſit poteſtas numinis, quis ordo, & de quibus uera loquatur, & quæ perficiat, ſed qui abſq; eiuſmodi ſpectaculis clàm ſpiritus introducūt, uelut in tenebris, latitantes concutiunt. Neq; quid agāt intelligunt, niſi exigua quædā, id eſt ſigna nonnulla in ipſo afflati corpore.

Cùm igitur ignis diuini præſtantia, & luminis ſpecies quædā, ineffabilis extrinſecus incubet occupato, impleatq́; ipſum totum, & penitus dominetur, & circùm undique in ſe complectatur, adeo ut nec ullam queat actionē peragere propriam, quiſnam ſenſus, perceptio'ue, & animaduerſio propria poteſt adeſſe animo diuinum ignem ſuſcipienti? uel humana motio,

tio,paſsio,peruerſio phantaſiæ,& alienatio,qualem aliqui ſuſpicantur? Porphyrius afflationem diuinam definit ita, Motio mentis unà cum inſpiratione dæmonica. Iamblichus ait,in animo afflato diuinitus,neque mentem, cogitationem'ue humanam ferri, ſi re uera continetur à deo.Neque dęmonum,ſed deorum fit inſpiratio,neque rurſum definiri debet exitus,& alienatio. hæc enim lapſum ſignificant in deterius, ſed potius dici debet reductio, reſtitutioq; in melius. Eſt igitur afflatio nihil aliud quàm totos à deo animos occupari,atq; cõtineri. Hinc uerò poſteri⁹ ſequitur eccſtaſis,id eſt exitus,uel alienatio quædã tãquã cõſequens ad afflationẽ accidens. Plato in Phædro dicit antiquos uaticiniũ nominauiſſe maniã, id eſt furorem,quoniã ſoli diuino furore correpti,uerè uaticinantur.poſteriores autem adiuncto t,nominaſſe mantiã. Item Sacerdotes,Sibyllas, Prophetas,quandiu prudentes ſunt,uel paulùm admodum,& obſcurè præſagire,uel nihil:quando uerò rapiuntur deo,uerè uaticinari. unde præuidiſſe apud multas gentes pericula diuinitus imminentia, admonuiſſe populos, & per ſacrificia diuinam Nemeſim placauiſſe. item ait præſagium arte factum ap-

pellari putationem cõiecturalem, nec ullius esse momenti, si cum diuina inspiratione, & uaticinio comparetur. Iamblichus ait, diuinum afflatum, uaticiniumq; non esse in mente, uel anima, siue ut qualitas in subiecto, siue ut actio in agente, sed totum esse actũ ipsius dei ex deo simpliciter dependentem. Actum dico à deo peractum in mẽte, uel anima simpliciter, ut instrumentis ab omni proprio motu uacantibus, atq; ita uera præsagia dari. at si quis motus ex corpore, uel anima, uel qualitas talis interim inseratur, uel præcedat, confundi uisa, neq; uera uaticinia fore, neq; legitimam esse ibi diuinam afflationem, ubi aliquid miscetur humanum.

Tres generatim opiniones erant de afflatu, uaticinioq; diuino: prima, causam eius referebat ad animam, secũda ad corpus, tertia ad compositum. Prima ponit ipsum in eo statu, in quo anima tota est redacta in diuinũ suum, uel in mentem, aut quando eius actio facta est uehementior, siue amplior, aut quando cogitatio facta est acuta, motuq; uelocissima, aut cùm mens incaluerit. Secunda ponit illius causam in corpore, quãdo certam habet complexionẽ, scilicet uel melancholicam, uel temperatam, siue qualitatem

quan

quandam elemẽtalem, siue præterea specialem, siue certũ spiritum. Tertia causam eius ait certam proportionem, qua corpus, & anima inuicem sunt compacta.

Iamblichus ait, ipsum non esse opus animæ, uel corporis, uel cõpositi, nec causam in eis habere. Nam afflatus ille fatidicus agit tum in prædicendo, tum in efficiendo, super omnem humanę naturæ consuetudinem. Non potest autẽ homo, uel aliquid hominis ultra terminos suos ad diuinos progredi terminos. Neq; possunt præstantiora à deterioribus generari. causa igitur huius est duntaxat ipsa diuinitas, quando scilicet à diis descendunt in nos lumina, spiritusq; traduntur ab eis, adestq; nobis dominatio, potestasq; illinc absoluta cõpræhendens omnia, quæ sunt in nobis, & exterminans penitus propriã nobis animaduersionẽ, & motionẽ, proferensq; sermones, per hominẽ quidem, sed non cum ipsa cogitatiõe hominis, immo pronuntians ipsa per os furentis extra se positi. Dum uidelicet quæcũq; sunt in nobis seruiunt tota numini, ceduntq; soli dominãti actioni diuinæ. Porphyrius ait Musicam pasiões inferre animo, itemq; sedare, & alios sonos aliis animis, & moribus cõuenire. Item cõplexiones,

affect

affectionesq́; corporis permutare, furoré mouere, cohibere furoré. Iamblichus ista concedit, sed negat hæc esse causas afflatus diuini: quoniam sunt humana, partim naturalia, partim artificiosa, nec quicquã in se diuinum habẽt. Quod uidetur suspicari Porphyrius, dicens aliquos afflari, cùm audiunt tibias, uel cymbala, aut tympana, alios uerò cùm alias melodias. Variis deorũ ordinibus respondent in mundo uariæ motionum species, certæq́; certis. ex his uerò uariæ profluunt melodiæ, quæ congruunt similiter per suos, quæq́; motus certis ordine diis principiis motionum. hi, cùm ubiq; sint, & sua potissimum suis impartiant, melodiis sibi præcipuè congruentibus adsunt præcipuè, nostrisq́; spiritibus per eas affectis se insinuantes occupant hominem, suaq́; mox essentia, & potestate penitus implent. cuius afflationis causa est, non tã passio hominis excitata per musicam, quàm ipsa ad deum musicæ congruentia, cui naturaliter deus adest. Quæ ad uisum ueniunt, nimis imaginaria sunt, & intelligibilia potius referunt. Quæ ad sensum infra auditum, materialia nimis. quę ad auditum, media, & animæ cõgruunt, spirituiq́; insinuata cum motu, affectu, significatione

uehemẽter afficiunt animam quidẽ hinc, & inde corpus. unde totus homo secundũ proprietates melodiarũ, euadit susceptaculum huius numinis, aut illi⁹: & qui afflati sunt aliter, aliterq́; se habent in motu, & quiete, aliisq́; habitibus, pro diuersitate numinum, quibus afflantur principalius quàm pro differentia musicæ. Cessauit enim iam hic affectus soni, quando deus agit. Anima in mũdo intelligibili audiuit harmoniam diuinã, cuius hic reminiscitur, quãdo audit melodias habentes diuinę uestigium, reminiscens uerò ad eam uehementer afficitur. si est è numero animarũ, quæ ipsam harmoniæ ideã præcipuè contemplatæ sunt in patria. Eiusmodi uerò affectu facta familiaris deo, iam afflatur singulari quadam præsentia dei, unde mirabilia facit. huius ergo afflationis, miraculiq́; causa est nõ passio ex sonis illata, nõ animæ natura ex harmonia composita, sed similitudo ad deum, deiq́; pręsentia. Multò quoq; minus dicendum est, afflationem in eo consistere, quòd per musicam & afflationem ipsam superflua quędã in anima, corporeq́; concreta purgentur. Vaticinii ius non est ex certa cõplexione. deorum enim dona non uarie spirantur secundũ corpoream

uariet

uarietatem. Munus enim diuinum impatibile eſt,& ſuper naturæ uim datur per propriã dei actionẽ: neq; aqua, neq; aër, aut corporeum aliud præbet uaticinium, ſed ſacra,quæ fiunt circa hæc,immo mentis purificatio una,cum purificatione uehiculi, intentioq; in deũ ſuſcipit uim diuinã ubiq;,ſemperq; promptiſsimã. Cùm afflatus animus & dicat, & agat ſupra, & contra naturæ morẽ, cauſa afflationis eiuſmodi non eſt naturalis,uel ex corpore noſtro,uel qualitate loci,uel diſpoſitione cœleſti naſcente homine, uel operante, ſed ex dei prę́ſentia iſta fiunt.unde & uariæ afflatorum ſpecies non ſequuntur naturales uarietates in nobis,ſed differentes ſpecies,tum numinũ afflantium, tum modorum,quibus diuinæ præſentiæ participes ſumus. Quòd igitur homines afflati diuinitus,alii cõquieſcant,alii concitentur,alii montes & deſerta petant, aliterq; alii ſe habeant,non procedit ex differentiis naturalium in nobis cauſarũ, uel locorum,uel muſicarũ, quas nuper audiuerint,audiant'ue, ſed ex uariis deorũ proprietatibus, quibus afflati reguntur, atq; ex uariis afflandi modis. Porphyrius tria è multis in mediũ adducit oracula, unum colophonium,ubi aqua bibita, uaticini

ticinium ueniebat : alterũ Delphicum,ubi ſedens ad os antri uaticinabatur : tertium Branchidicum,ubi hauriẽtes uaporem ex aqua prophetabant. Vnumquodq; ſecundum naturæ ſuæ modũ agit circa ſe effectus,& opera. Ideo ſpiritus ipſi,qui à diis pendentes ſuſcitant homines, atq; concitant,in hoc ipſo opere excedunt omnẽ naturalem,humanumq́; motũ. atq; hæc ipſa eorum actio nulla conditione ſimilis eſt conſuetis actionibus homini notis. Erat in Colophone ſubterraneus locus,in quo fons erat. Sacerdos igitur ſtatutis noctibus ſacrificabat,poſtea guſtabat aquã.tandem uaticinabatur ibi factus præſentibus inuiſibilis.Videri poteſt alicui ſpiritus diuinus tranſiſſe per aquam in ſacerdotem. Neq; tamen eſt ita ipſum. nanq; diuinum non ita ſecundũ diſtantiam, diuiſionemq́; tranſcurrit per ea,quæ participant, ſed extrinſecus cõpræhendit,penitusq́; illuſtrat, & implet aquam uirtute quadam ad uaticinium conferente,ſcilicet purgatoria.ita quòd quando ſacerdos bibit, ipſa purificat luminoſum ſpiritum nobis inſitum, & accommodat ipſum deo : qua purificatione, accommodationeq́; deum capere poſſumus.Sed extat præterea alia dei præſentia præter uirtutẽ infuſam aquæ, ac prior,

& desuper, circum, & intus illustrans, quæ à nullo abest, modò propter cõgruitatem contingere posśit. Adest itaq; subitò, utitur propheta ut instrumento, qui interim neq; sui iuris est, neq; animaduertit, quæ loquitur, sed & ubi sit ignorat, unde & post responsum uix seipsum recipit. quinetiam ante potum aquæ, diem noctemq́; cibis abstinet, & ad sacra quædam se reuocat inaccesśibilia uulgo. Itaque propter sequestrationem à rebus humanis, syncerum se reddit, aptumq́; ad deum suscipiendum. Ex quibus colligitur, duobus modis hic ad deum hominem præparari. uno per purgatoriam aquam factam à deo talem, quæ purificat spiritum: altero per sobrietatem, solitudinem, separationẽ mentis à corpore, intentionemq́; ad deum. Sibylla in Delphis duobus modis suscipiebat deum, uel per spiritũ quẽdam tenuem, igneumq́;, qui erumpebat alicubi ex ore antri cuiusdã: uel sedens in adyto super sedẽ æneã, habentẽ tres, aut quatuor pedes, & deo dicatam, & utrobiq; exponebat se spiritui diuino, unde radio diuini ignis illustrabatur. itaque aliquando ignis plurimus simul totus ex antro euolans, undiq; circunfunditur ei, repletq́; splendore diuino. Aliquãdo, dum inhæret sedi sacra-

tæ deo, per quam accõmodatur deo, coaptatur ſtabili uaticinio dei. utrobiq; uerò per hęc Sibylla fit tota dei, unde ſubito deus adeſt, ſed interim ſeparatus, exiſtens alter præter ignem & ſpiritum, ſedemq; propriam, & omnẽ eius loci apparatum, uel artificioſum, uel naturalem. Fœmina quinetiam in Brancis fatidica, uel ſedet in axe, uel manu tenet uirgã ab aliquo deo datam, uel pedes, aut limbum tingit in aquam, uel ex aqua quadam uaporẽ haurit, & his modis impletur ſplendore diuino, deumq; nacta uaticinatur. Nam ex his omnibus fit accommodata deo, quem extrinſecus accipit. Quòd autem ex nulla uirtute corporea uel animali propria, uel locorum, inſtrumentorum'ue uaticinium fiat, ſed ex præſentia dei uenientis extrinſecus, patet ex eo, quòd ipſa ſacerdos, antè quàm det oracula, multa rite peragit ſacrificia, obſeruat ſanctimoniã, lauatur, triduum prorſus abſtinet cibo, habitat in ſeceſſu iamq; incipit paulatim illuminari, mirificeq; gaudere. Per quæ patet prouocari deum extrinſecus, ut adueniat, & forinſecus aduenire. & prius quàm ſacerdos ad locũ aquæ ueniat, quodam modo inſpirari, & in ipſo loco, dum ſpiritus quidã ex aqua euolat fontis, conſtat aliud quid-

dam præter hæc esse deum separatum ab his omnibus, causamq; loci, & fontis eiusmodi, totiusq; uaticinii. Virtus, quæ inspirat nobis uaticinium, est absoluta à locis & temporibus: alioquin non posset omnia simul loca, temporaq; exprimere. Si enim inseparabiliter inhæreat naturæ locorũ, materiarum'ue, uel procedat secundum motũ determinatũ numero, non poterit, quæ ubique, semper'ue sunt, nec ipsa ubiq;, & semper æquè prænoscere. sin autẽ ab his fuerit absoluta, tanquam præstãtioribus, quæ tempore fiunt, uel continentur loco, omnibus, ubicũq; sint aquæ, adest, & iis, quæ tempore fiunt, undiq; simul adest, atq; in uno simul compræhẽdit omnium ueritatẽ, propter essentiam eius separatam prorsus & omnia superantem. Vis diuina uaticinii origo est, ubique tota & semper tota. Ea uis nõ est à corpore, neq; ab animo corpori addicto, sed absolutis, id est angelis, deoq;, qui sunt ubiq;, uel saltẽ uis ipsa est, ubicunq; est aliquis angelorũ, qui sunt ubique: ipsaq; ab omnibus separata corporeis, præsens omnibus, non comprehensa loco uel corpore, uel anima, quæ in aliqua specie particulariũ sit addicta. sed hæc ipsa fatidica deorum potestas, & separata est ab omnibus, & ideo tota simul

ubiq;

ubiq; adeſt ſubitò participare potentibus, illuſtrans forinſecus, & omnia replens, perq́; omnia elementa diſcurrens: nec relinquens animal aliquod, uel naturam, cui pro capacitate ſua non imprimat ex ſe aliquid conferens ad præſagium: ipſa uerò propterea implere ſe omnibus æquè poteſt, quòd pariter eſt ab omnibus abſoluta. Porphyrius præter uaticinia publicè celebrata commemorat aliquod priuatũ, eorum ſcilicet, qui profitentur per certos characteres ſe ſpiritus attracturos ad uaticinium, quod Iamblichus reprobat. quia, cùm totam religionem, ſanctimoniamq́; negligant ſoli confiſi characteribus, nequeunt ipſam alicuius dei, boniq́; numinis præſentiã adipiſci, qua ſolent uera uaticinia dari. ſed in eo falluntur, quòd per characteres quidem diis congruos, & intentionem animi, reportant imaginariam quandam à ſuperis apparitionẽ exiguam, & obſcuram. & quoniam interim ſanctimoniam negligũt, ueniunt ſub malorum dæmonum poteſtatem, qui mentiuntur, & fallũt, & quantulumcunq; indiciorum, apparitionumq́; à diis contigerit, peruertunt, atque confundunt. Sed qui ueram deorũ præſentiam ſortiuntur, præſagium reportant uerum & immutabile, quod à

malis ſpiritibus deturbari non poſsit. Sicut enim ueniente ſole, tenebræ eius præſentiam ſuſtinere non poſſunt, ſed ſubitò ſubterfugiunt, nihil ſolem impedientes: ſic undiq; refulgente poteſtate deorum, quæ replet omnia bonis, perturbatio omnis, quæ ſolet à ſpiritibus malis accidere, nullum habet locum, ſed repente diſperditur. Bonis enim numinibus omnino præſentibus, mali ſpiritus euaneſcunt, neq; mouere ſe ualent, neq; ſplendorem obfuſcare diuinum. Damnat eos, qui omnem contemplationẽ, ſanctimoniamq́; religioſam neglig ũt, ſolis confiſi characteribus, qui ſperant ſe incluſuros ſubſtantiam ipſam alicuius dei, quo præſente uaticinẽtur. Horũ quoq; confidentiam Porphyrius improbabat. Qui etiam narrat præter hos, eſſe alios, in quibus phantaſia aliquando concitatur, quando certa quædam adhibuerint, etſi alioquin in aliis mentes compotes ſunt, dum ſint phantaſia furentes in ſacris. Quando ſcilicet uel in tenebris latuerint, uel certa pocula biberint, uel cantibus, uel conſtructionibus quibuſdam uſi ſint. Tunc ergo furentes imaginantur occulta, futuraq́;, alii quidem in aqua uidentes, alii in muro, alii ſub diuo, id eſt ſereno aëre, alii in ſole, alii in ſtellis aliis. Lumen hoc

hoc diuinum uenit in phãtasiam propriè, ac siquid extra uidemus, mirabile fit, per uisum phantasiæ pedissequum. Dii uel præsentia tantum sine medio mouent animum quoties uolunt paratum, scilicet uel lumẽ aliquod ex se fundunt in ætherium animæ uehiculũ, quo imaginationes mouentur in phantasia, quales ipsi uolunt, & utrobique diuinitas nusquam includitur. Cùm adhibẽtur prædicta uaticinio congrua, attentio quidem animi, & cogitatio animaduertit, quæ fiunt, quando diuinum lumẽ non attingit propriè ad hæc, scilicet ad rationales potentias, sed interim imaginatio furit alienata, quia supra morem humanum desuper incitatur. Tenent aliquando in tenebris hominẽ diuinandum. Nihil enim in eis obsistit uenturo lumini. Aliquando tenent in lumine quando eum præparant, ut maior sit ad lumen diuinum similitudo, & tunc accipitur illud in lumine solis, uel lunæ, uel serenæ noctis, uel in aqua propter diaphanon parata, uel in pariete sacris characteribus præparato. hic enim propter soliditatẽ, quod diuinitus semel accipitur, diutius retinetur. Admouẽt præterea quædam cognata diis insinuandis, & exhibent diuinaturo potiones, & compositiones quasdam, &

cantilenas, uel excantationes conuenientes ad præparandum susceptaculum & ad commodandam præsentiã, apparẽtiamq; deorum scilicet, quod lumen eorũ occultum alicubi pateat sensui, sed semper pro uolũtate deorũ, siue deducatur ex æthere, siue aëre, uel sole, uel luna, uel alia sphæra cœlesti. Quatenus placet diis, qui liberi dant, & ut præcipui autores, & mouent imaginationem, & per eam quãdoq; sensum in obiectis accõmodatis, & aliquando eam per sensum, imagines magicæ factæ ex materia solida diutius uirtutẽ seruant. Superi dant dona paratis, non solum naturaliter, sed per intellectum & liberam uoluntatem ipsorum deorum. dii dant futurorũ ostenta in extis, auibusq;, & stellarũ nouis prodigiis, ex quibus humana sagacitas coniicit euentus per proportionem signorum aduentus, ut ex casu auis casum uiri, ex defectu membrorum in extis defectioni, exiguè cadente deiectionem eorum. Dii imprimunt futurorum signa in rebus ministerio naturæ uniuersalis, & naturarũ uel obsequio dæmonum seruientium diis, & dominãtium elementis, animalibusq;, similibusq; cunctis, quæ agunt facile pro uoluntate deorum. Et si symbolicè declarãt in signis uoluntatem

dei,

dei, & futuros euentus, ut inquit Heraclitus, repræsentãt interim opificii modum. Sicut enim per imagines firmas faciũt res, & euẽtus præsignãt, sic & per noua ostenta, & qualiacunq; signa, & interim acuunt ex eadem causa, & occasione sagacitatem nostram. Viscera in ostentis transmutantur contra naturam in animalibus ab anima eorũ, & à dæmone eis præsidente, & à motu aëris, motuq́; cœli, præter naturam & pro uoluntate deorum ad homines admonendos. Quod autẽ diuinitus fiat, patet, quia sæpe non inueniuntur in animalibus principalia quædam membra ad uitam necessaria, quæ repente miraculo auferũtur, cùm necesse sit ea pauloante non defuisse. In auguriis captandis aues miraculose mouẽtur ab anima sua, & dæmone præside, motuq́; aëris, atq; cœli: à quo cœlo descẽdit uirtus per totũ aërem conformãs, & commouens illum ad deorum sententiam, pro signis efficiendis. Sententiam dico ab initio præsignatam, atq; decretam: sic aues sæpe se ipsas præcipitant, uel allidunt, uel aliter se necant, dum ad significandum conferũt, quod non sponte faciunt, sed tractæ diuinitus. Flammæ quædam stellarum instar factæ diuinitus, aliquando pro signis futurorum in aëre

facillimæ fiunt, ad nutũ deorũ cœlestium accenso illic aëre summo, qui ductu, formatuq́; facillimus est, pręsertim à diis, atq; in ignem. descendunt interim in hunc aërem corporũ cœlestium influxus quidam, conducẽtes ad creandas, mouẽdasq́; stellas eiusmodi, similes cœlestibus luce, uirtute, motu. Mundanum animal est adeo secum unitũ, ut membra eius compatiantur inuicem, commoueãturq́;, etiam quæ remota inter se uidentur, quasi sint proxima, tanquam eiusdem animalis membra. Atq; hæc unio, & compasio confert diis ad exhibẽda signa hominibus, primò per cœlum, subinde per aërem. Dii non immediate, sed per media instrumenta scilicet dæmones, animas, naturas, & omnia hinc depẽdentia faciũt hominibus signa, exordientes secundum principium unum: & inde diffundentes deinceps motionem ab ipsis descendentem, quocunque uolunt ipsi. Ideoq́; sine habitudine, & coordinatione eorum ad generabilia, regunt eiusmodi singula: & sicut in opificio, & prouidentia, ita in exhibendis signis non deflectitur eorum intellectus ad nostra, sed, dum ille in se permanet, signa omnia, uaticiniumq́; cõuertit ad se, eaq́; animaduertit à seipso procedere. Vates omnes con-

fitētur, per deos, uel dæmones uaticinium nancisci, quia nequeant futura uidere, nisi qui sint causæ, & domini futurorum, per quos & alii uideant. Porphyrius admiratur, quòd dii adeo inseruiant hominibus, ut uates aliqui etiam per farinam uaticinentur. Respondet Iamblichus, deos non obsequio id præstare suo, sed excessu potestatis & bonitatis. & causa omnia in se continente, dum in seipsis manent absq; cōuersione ad subdita, eis pro gradu præparationis dona & signa largiri, sicut sol diaphanis, oculisq; lumen, atq; hoc calorem. Quia uidemus homines subiecta curare cōuersione quadam ad opera, & distractione ad diuersa, & distrahi à seipsis, & laborare: ideo similiter suspicamur prouidere deos. qui cōtra, quatenus ad se conuertūtur, unamq; sui formam, quæ est inferiorū causa, eatenus agunt, mouent, regunt omnia, non distracti per diuersa, sed ab uno principio, nutuq; simplici uibrantes cuncta, successione quadam inde pendentia: neq; ipsi ad subiecta flectuntur, sed statu, & plenissimè sua reddūt sibi cuncta similia. Deus diuersos suppeditat uaticinii modos, non quidem distractus ipse, sed indiuiduo nutu, formaq; simplici suggerit omnes, & diuersis temporibus suggerit

diuer

diuersos, non ipse per tempora uarius, sed æterno, eodemq́; mẽtis, & uoluntatis ictu omnes inspirat, quamuis hi, tẽporibus uariis explicentur, neq; in ostentis continetur, distrahitur'ue, sed in una sui forma complectens omnia signa, ex ea exprimit in se ipso consistens, dum uno uoluntatis actu omnia tradit. Tanta est exuberantia prouidẽtiæ ad ostẽdenda nobis signa, ut etiã in calculis, uirgis, lignis, lapidibus, frumento, farina, indicia præbeat futurorum, ubi mirabiliter inanimatis animam, immobilibus motum, ratione carentibus intelligẽtiam quandam præstare uidetur, quasi hæc cognoscere uideantur, ubi nobis futura portendunt. Et sicut deus sæpe per fatuos homines loquitur sapientiã, declarans non hominẽ ibi loqui, sed deum, sic per uilissima quæq; portendit futura, his ipse admodum supereminens, & per omnia nostrũ instruẽs intellectum. Deus per infima quæq; cognitione carentia patefacit quædam cognitione superiora, ubi testatur se longè supereminere naturam. Qui dum diuersa porrigit signa, nõ coërcetur in eis, neque per illa distrahitur, sed stãs in una, indiuiduaq́; sui forma cõpræhendit illic omnia signa, & illinc unico, simpliciq́; nutu explicat omnia, præbetq́;

nobis

nobis argumenta paſsim præteritorum, præſentium, futurorum.

Non fit in ſacris opus alicuius efficaciæ, niſi per potentiam, immo & præſentiam numinis alicuius.

IN religione non poteſt fieri opus ullũ alicuius mirabilis efficaciæ, niſi adſit illic ſuperorũ aliquis ſpectator operis, & impletor. Opera quidẽ abſoluta ducunt dii, media angeli, tertia dæmones. Natura quidẽ humana nec rationem quidẽ, orationem'ue de diis ſuſcipere poteſt ſine diis, nedũ diuina opera facere ualeat ſine illis. Eſt enim imbecillis, & hebes uſqueadeo, ut nullum nullitatis ſuæ remedium habeat, niſi quandam diuini luminis portionem deſuper accedentem, ſine qua nihil à nobis fit diuinum. Sicut falluntur, qui confidunt ex inanimatis animam, & ex amentibus facere mentem: ita qui ex rebus non diuinis diuina facere, & ſine diis propria deorum opera, qualia ſunt uaticinia, & miracula, & ſimilia, ut apparitiones, & expiationes.

Numina inuocata, nobis adſunt, non coacta, ſed uolentia.

COnfeſſum eſt efficacia religionis opera perfici pręſentia deorũ, angelorum,

lorum, dæmonũ. Porphyrius quidẽ ſuſpicatur numina ad hæc trahi quadam inuocationis neceſsitate. Iamblichus negat neceſsitatem inferri uel ab homine, uel à mundo numinibus, quæ, cùm ſint immaterialia, non ſuſcipiunt ordinem aduentitiũ aliunde. Item inuocatio, & operatio ſacra, admouet quidem ſacerdotes ad numina aſsimilatione, & familiaritate quadam non uiolentia ſacerdotibus illata, nedũ numinibus inferatur. Deus, omniſq; chorus numinum deo coniunctus eſt, ſupra omnem neceſsitatem extrinſecus uenientem. Vaticinium perficitur, dum ſacerdos operatur ſacra. neque tunc paſsio cadit in ſacerdotem, uel in diuinantem, quando diuinitus inſpirantur, multo minus in numina, quæ non illabũtur in animos, niſi uacuos paſsione. Neque dicendum eſt, fatidicum animum eſſe inſtrumentum medium, & efficax diuinorum, ſacerdotem uerò inuocantem eſſe uelut cauſam efficacem operum diuinorum. Immo deus eſt omnia, poteſt omnia, implet omnia ſemetipſo. humana uerò natura nullam in his efficaciã habet. eſt enim ad diuinitatem ludus. deridemus eos, qui dicũt deum ſorte quadã aliquibus adeſſe potentia figuræ cœleſtis in geneſi. Non

enim

enim decet ingenitos, & uniuersales causas mancipari alicui per generationem, eius'ue periodum, & per causas alienas. Quidam, cùm & nollent curis onerare deum, & nõ perciperent modum aliquem opificii, prouidentiæq;, præter eum, qui solicitudine fit humana, negauerũt deos facere, atque prouidere. similiter negarent deos interesse uaticiniis, & miraculis, qui uon uiderent modum excellentem, quo dii adsunt sine labore, & mutatione sui, modus autem per hæc omnia diis proprius eisdem duntaxat est notus. Porphyrius ait, opera diuina, qualia sunt uaticinia, & miracula, esse aliquando pasiones quasdam animæ ex paruis scintillis excitatas, & animam sua uirtute posse hæc imaginari, loqui, facere. Iamblichus dicit, opus diuinum neq; fortuito fieri, cùm sit ordinatum, neq; ab homine longè inferiore. Oportere enim diuinum opus à diuinitate fieri. omnia igitur opera diuinitati similia non ab humana, sed diuina pullulare natura.

Opera miraculorum, & prophetiæ, non fiunt aliqua uirtute stellarum, corporis, animæ, sed mera, & libera potestate dei.

Anima

ANima humana & una ſpecie cõprehẽſa eſt,& à caduco corpore nimiũ obumbrata.Ideo nullã habet ad diuinum opus potentiam efficacem. ſiquãdo uerò uidemur tale aliquid quodãmodo poſſe, ſolum id agimus illuſtratione diuina deſuper influente,per quam & actionis diuinæ uidemur eſſe participes.ſi opera diuina fierent ab anima ipſa natura animæ,& uirtute propria,anima uirtutis & prudentiæ compos,uel etiam omnis anima talia faceret. Nunc uerò nec omnis anima facit, & quæ perfecta uidetur anima,ad diuina adhuc eſt imperfecta. Non igitur anima, ſed diuinitas ipſa cauſa eſt operũ diuinorum. Alioquin non eſſet nobis ad hęc religio neceſſaria,ſed abſq; deorũ cultu compotes eſſemus operum diuinorum, ſi hæc ipſa animæ fierent poteſtate. Denique, ſi anima ſua poteſtate diuina perageret, uel omnis anima faceret, uel quę haberet uirtutẽ,& perfectionẽ animę propriam ſcilicet ſcientiam, artem, prudentiam,mores, qui per prudentiã acquiruntur. nunc autem non tales hæc faciũt, ſed concitati quidam potius & abſtracti. Tria propoſuerat Porphyrius de diuinis operibus. Primum, ad hæc animam eſſe cauſam inſtrumentalẽ:ſecundum,animam

quand

quãdoq; eſſe cauſam principalem: tertiũ, animam poſſe ita eſſe ex æquo concauſam, ut ex ea, ſpirituq; diuino. Tertia quędam ſpecies ſubſtãtiæ, uel ſubſiſtẽtiæ fiat. Iamblichus dicit, Quando unum aliquid fit ex pluribus, illa plura & eſſe cognata, & mutabilia, ex eo, quod ſunt, in aliud ſic commiſceri in unum quintũ quatuor elementa, & animas plures in unam totam, forte uegetalem, ſenſualem, motiuã, in nobis cõcedere intellectuali, & in eius actũ redigi, uel forte ex illis omnibus harmoniam uitalẽ in corpore reſultare, uel forte animas in patria conſpirare in unam ideam omnium animarũ, diuinitas uerò uelut à cunctis exempla non coit in unũ. Tertiũ, cùm anima præſertim è ſuo ſtatu iam lapſa, & quia diuinitas uelut longè diuerſa non cadit in miſturam: & quoniã immutabilis, non cõmutatur in aliud cõmune duobus. Prius quidem dictum fuerat ſcintillis exiguis ſuſcitari in anima ſpecies diuinas: eſto: ſed hæ non traducerentur ad ſpecies ſimpliciter diuinas, ſi corporales, & naturales eſſent. nunc denique, ubi dicitur animã cum diuinitate in unum tertium congredi, æquatur anima deo, & cõceditur, deũ ibi ita mutari accipereq; ab anima, ſicut mutari animam, &

aliquid à deo suscipere:quod est absurdũ, præsertim quia hinc admittitur, quòd dii elementorum instar coibunt in effectibus suis in unam formã temporaliter factã,& ex sempiternis, & in re temporali continebuntur. Quando dicitur ex anima,& deo, uel ex diis inuicẽ unum aliquid fieri temporale, quærimus utrum præter congredientia resultet aliquid nec'ne, si non resultat,tunc non fiet uera unio,neq; uere unum:sicut neq; in artificio sola arte pendente,si resultat res,sempiternę è suo statu cadent, ut fiat aliquid temporale, nisi enim mutentur,tertiũ non resultat.omnino uerò absurdum est, hoc ipsum, quod generatione quadam fit temporali, ponere sempiternum. neque tamen decet ponere temporale, ne sempiterna seruiant temporali: nec decet ponere,hoc esse solubile,utrinque factum ex sempiternis.& tamen per nouam generationem uidetur esse solubile. Illa igitur opinio est absurda. Porphyrius ait, animam quandoq; generare potestatem,essentiamq; dæmoniacam imaginantem futura, per motiones eiusmodi.Generare inquam,dum conducit in unum materias quasdam habẽtes in se uires eiusmodi, præcipuè uerò materias acceptas ex animantibus. Iamblichus

chus negat generari dæmones, & corrũpi. Negat enim ab anima ex uiribus corporeis generari dæmones, corporibus, animaq; superiores. Negat & actiones animæ particularis, clausæq; in corpore procedere in essentias, in se extra animã subsistétes. Negat uires corporũ, materiæ prorsus addictas, solui ab eis ad dęmones generãdos. Præterea quærit, quænam sit potestas, quæ uires materiales à materiis soluit. rursumq; conflat in unũ ad dæmonem generandũ, ubi uidetur potestas hæc esse dæmonica, atque ita existere, dæmon etiam antè quàm generetur. Non potest ex rebus carentibus anima, uaticinioq; generari anima, præsertim fatidica. Nequit ex deteriori præstantius procreari. Nequit essentia ulla, substantiaq; constitui, ex motionibus animæ, uiribusq; corporeis, quæ nec substantiæ sunt, neque essentiæ. Item, nullum eorum, quę per generationem seminantur, maius aliquid habet, quàm quod ei traditur à causa principaliter generãte. Cùm ergo, nec corpus, nec anima per se habeat uaticiniũ, non potest anima ex suis motibus, atque corporibus uaticinantẽ dæmonem procreare. Dicet forsan aliquis, non generari à nobis dæmones, sed eos animantibus ordine pręsidere,

dere. Itaque quando materiæ ex animalibus huic dæmoni commendatis, opportune adhibentur huc, dęmonē quaſi compatientem ad talia ferri. Iamblichus ait, dæmones, qui uſqueadeo compatiantur, uera uaticinari non poſſe. Verum nanq; uaticinium non eſſe naturæ paſsibilis, & aliquo corpore, loco, tempore clauſę, ſed ab his omnibus abſolutæ, ut queat quocunque in loco uel tempore facta, pariter, ſimpliciterq; proſpicere.

De Somnijs diuinis, & humanis.

PORPHYRIUS ait, pręſagia ſomniorum partim eſſe ex nobis, partim ab extrinſeco. Iamblichus ait, ſolū extrinſecus aduenire. quia ſæpe ſtudemus, agimusq; nonnulla ad hoc præſagiū aucupādum, neq; tamen datur, & ſæpe id non quęrentibus datur. Quòd ſi ſomnialis effectus eſſet ex noſtra natura, arbitrioq; humano, nobis ad hoc prouidentibus eueniret. Mittitur autem à diis pro eorū arbitrio, ſcilicet quando, & quomodo uolunt benignitate quadam demōſtrare futurum. Idem declarat Orphicus hymnus. Porphyrius ait, uaticinii cauſam, eſſe quandā animi paſsionem. Iamblichus negat, dicens paſsionem eſſe ſuapte natura inſta-

bilem,

bilem, inordinatamq́;, atq; perturbatam. Vaticiniū uerò eſſe debere ſtabile prorſus,& ordinatū: ideoq; non poſſe in paſſione uerſari. Item quando anima prudēs eſt, & conſtans, agitq́; ſecundū uires eius præſtātiores, ſcilicet intellectuales, rationalesq́;, futura non proſpicit. Quomodo igitur hæc aſſequetur, quando patitur ſecundum inordinatos motus, atq; perturbatos? Item paſsio nihil habet proprium ad entium, ueritatisq́; contemplationem, ſed affert impedimentum. Præterea ſi res ipſæ in mundo eſſent paſsionibus conſtitutæ, paſsio ſimilitudine quadā has attingeret. Cùm uerò rationibus, ſpeciebusq́; conſtitutę ſint,& agantur, certè alia quędā prænotio eſt ab omnibus paſsionibus aliena. rurſum, paſsio præſentia tantum ſentit. Cùm igitur uaticinium futurum etiam aſſequatur, non uerſatur in paſsione. Porphyrius ait, uaticinium eſſe paſſionem quādam phantaſiæ ſubortam, uel ex cogitationibus noſtris, uel inſtinctu corporalis in nobis naturæ, uel ſimiliter incidentē, ut & phreneticis cōtingit uaticinari. Ad hoc autē adhibet ſigna, quòd in ſtatu uaticinii agit quidem imaginatio uehementer, ſenſus autem interim occupantur,& cohibētur. Item, quòd ſuffu-

migationes adhibentur diuinaturo, uidelicet ad phantasiam afficiendam. Item inuocationes, ad eandem affectionem incitandam. Item quòd non omnes, sed iuuenes, simplicioresq; ad hoc idonei sunt.

Iamblichus ait, occupationẽ sensuum esse signum, quòd phantasma tunc nullum est humanum. Vapores adhiberi ad efficiendam cum deo congruitatem, non ad afficiendam spectantis animam. Inuocationes non excitare, uel cogitationes, uel corporeas passiones in nobis. Nam nobis incognitæ sunt, soli deo, qui inuocatur, cognitę. solos simpliciores esse expositos diuino spiritui extrinsecus uenięti. Quod Porphyrius ait, uaticinium esse passionem phãtasiæ talem, qualis accidit melancholicis, & desipientibus sæpe fatidicis, abutitur diuino uaticinii munere, dum alienationẽ diuinitus factã in melius cõparat alienationi à morbis, ebrietate, rabie in deterius accidẽti. alienatio animi ex passionibus nostris accidens, infra humanũ statum deiicit animũ, sed à deo facta, attollit hominem super hominem, deoq; coniungit. Illa reddit instabilem, & in materiã prorsus immergit: hæc constantem, ordinisq; compotẽ, & à materia soluit. Nullo modo dicendũ, afflationem

diuin

diuinã habere aliquid ſimile, cum alienatione facta ab humoribus, ebrietate, rabie. nam hæc à deo ſupra quàm cogitari poſſit, diſtantia ſunt. tantundem ergo diſtat inſania eiuſmodi ab inſpiratione diuina: nihil igitur habent ſimile, uel commune.

Alienatio à cauſis facta corporeis, eſt animi deprauatio ex debilitate cõtingẽs. Facta uerò diuinitus eſt ſalus animæ contingens ex plenitudine poteſtatis. In illa quidẽ, dum animo ſuas operationes aggreditur, eas edit peruerſas, atq; turbulentas: in hac autem, dum ſecundũ propriam uitam, intelligentiamq; uacat, ſuperiori ſe exponit utendam. Denique, quantò diſtant diuina ab infimis naturalibus, tantò illorum actiones, effectusq; ab effectibus naturalium. Alienatio itaque inducta diuinitus nihil habet ſimile cum ea, quæ fit humanitus. Cùm igitur illam cogitas, ſepara prorſus ab illa omnes huius defectus, accidentia omnia. Quinetiam quando ſobrietatem, uigilantiamq; ſacram acceptam diuinitus meditaris, noli cum ſobrietate hominum comparare. Et utrobiq; ab imaginationibus diuinitus adhibitis animo remoue, quicquid ullo modo ſimile eſt imaginationibus ullis, quas humores, ſimilesq; cauſæ ſuſcitant. Item

ambiguum hominis ſtatũ inter ſobrium animum, alienatũq; medium, ne ſimilem putes ſtatui animi ſacri, uno intuitu ſpectantis deum, nec certiſsimos intuitus diuinorum ſimiles eſſe credas, imaginationibus arte uenefica ſuſcitatis. Nã quæ faſcinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis, et eſſentiæ ueritatẽ. Eiuſmodi nanq; magicæ finis eſt, non facere ſimpliciter aliquid, ſed uſq; ad apparendum imaginamenta porrigere.

Non eſt putandum diuinũ uatẽ incidere in ueritatẽ caſu ſicut inſani ſolent aliquando: nec etiam paſsione quadã naturali, ſicut & animalia ſolẽt pati ſępe à partibus, uiribusq; quibuſdã mundi futurum aliquid inchoantibus, & iam in aëre quodammodo facientibus prius quàm in terra. Atq; ita patiendo nonnunquã futuras perſentiunt terræ concuſsiones, atq; procellas, præſertim animalia, quæ uel facilè patiuntur, uel acutè perſentiunt. Pręnotio enim uel caſu uel eiuſmodi paſsione proueniens, rara fit, inordinata, non cõtinuata, prorſus obſcura. Vaticinium uerò diuinum uniuerſi ordinem cõtinuata, & firma, connexaq; conſpicit ratione. Siqua nobis innata ſit facultas ad futurum percipiendum, non eſt propterea uaticinium.

hæc

hæc enim nec ſemper, ſed aliquando ueridica eſt, nec in omnibus, ſed quibuſdam. uaticinium uerò & ſemper, & in omnibus eſt ueridicum. Itē prænotio arte facta ex ſignis aucupatur futurum nō omnino fidelibus, quia nō ſemper ſibi coniunctum habent euentum, ſed diuina prouidentia factum effectus à cauſis conſpicit, intuitu firmo, præſentiq; & prorſus continuato, connectens omnia mutabilia, tēporaliaq; & inter ſe diſtantia, futura anticipans, ut præſentia. Dicet aliquis, poſſe prænuntiari futurum, ex quatuor donis ſimul iunctis, ſcilicet ex certa hominis natura, & ex arte huic adhibita, & ex cōmuni rerum inter ſe compaſsione tanquā animalis eiuſdem partium, atq; ex ea corporum diſpoſitione, qua alia aliis indicia ſubminiſtrent: ſed re uera quādo his concurrentibus indicia manifeſtè percipiuntur, habet & hęc perceptio aliquid ſimile uaticinio, & uniuerſum ueſtigia uaticinii habet ubique, ſed nō ubique clara. Tametſi ſicut imago ipſi⁹ boni in omnibus deum præfert, ſic in cunctis eſt ueſtigium aliquod uaticinii. Neq; tamen uaticinii ſpecies una diuina, immiſta, definienda eſt per ſimulacra eius in generationem demiſſa, & multò minùs per imaginamenta deliran-

 tium.

tium. hæc enim omnia fallacia sunt. Vaticinium ipsum definiendũ est, per unam rationem, ordinéq; unũ, & unam speciem diuinam, unãq; intelligibilem, & immutabilem ueritaté. contrà uerò omnis perceptio mutabilis inde segreganda, uelut indefinita, & deis, diuinisq; nullo modo cõueniens: quãdo fit à nobis aliquod opus nobis naturale, certè ad hoc sunt ab initio tributa semina, & præparaméta ab ipsa natura, quæ est operis eiusmodi causa. Nulla ergo sunt data preparamenta, seminaq; à natura uel cõmuni, uel humana ad uaticinium illud, quod est supra naturam, consuetudinéq; humanam. natura enim & intelligentia caret, nec est præcipuus autor eorum, quæ fiunt, præsertim quatenus in nobis est natura, sed uaticinium plus quàm intellectuale est, & causas attingit euentuum, & uno, subitoq; intuitu cõplectitur ordinem uniuersi opus eiusmodi: dei proprium est agentis hoc in nobis, nobis tunc à propria actione uacantibus. Præsagium, siquod nobis incidit, instinctu naturę, uel arte peragitur: potest utiq; in nostra natura præparationẽ, aptitudinemq; habere: sed hoc præsagiũ ualde angustum est, & obscurum, & magis minus'ue suscipit: uaticinium uerò diuinũ

amplis

amplissimum est,& certum, & unum,stabilemq;, id est summũ ubiq; gradũ possidet, ideo nequit fuisse nobis inditum à natura. Porphyrius cõiectabat affectionem quandã nostræ naturæ uel corporalem,uel animalem ad uaticinium cõferre præcipuè, ex eo quòd qui aduocabant in hominem uaticinium, gestabant lapillos quosdam,atque herbas, ligabantq; nodos sacros,iterũq; ligata soluebant.mutabant quoq; ꝓposita in eis, qui talia ab illis acceperant, & ex malis meliora reddebant. Sed Iamblichus obseruationes,effectusq; eiusmodi retorquet in coniecturã, quòd inspiratio uaticinii forinsecus, desuperq; proueniat.talia enim certis numinib⁹ consentanea,cùm adhibẽtur nobis,ad eorum inspirationem suscipiendam, nos accommodant. Porphyrius ait, non esse contemnendam artem, quæ ex certis uaporibus ad ignem sub opportunis stellarũ influxibus facit deorum idola in aëre protinus apparẽtia similia quodãmodo diis, & habentia similem aliquam efficaciam.

Iamblichus ait,hæc idola paruipendi à sacerdotibus,qui ueras deorũ species peruiderũt:neq; posse excellens aliquod bonum reperiri in eo, quod pullulat ex materia,formisq; in ea, formarũq; eiusmodi uirib

uiribus,& arte ſimul humana. Nam quod fit ab homine, eſt deteri⁹ homine:& quod fit ita, ut idolum, eſt adumbratio quędam apparens potius quàm exiſtens, ac dũ fit, protinus euaneſcēs: neq; fit arte opificia, quæ ueras eſſentias fabricat, ſed imitatoria potius, quæ eſſentiarum reddit imagines. Profectò deus mũdi opifex nõ per cœleſtes motus, nõ per particularem materiam, nõ per potentias ita diuiſas fabricat omnia, ſed intelligentiis, uoluptatibusq;,& immaterialibus ſpeciebus, ac per animã ſempiternã ſuper mundanã, ſimulatq; mundanã mundos efficit. Factor qdẽ eiuſmodi idolorũ dicitur per ſtellas efficere, non tamẽ eo modo per ipſas efficit ſtellas, quo forte uidetur. cùm enim innumeræ ſint in diis cœleſtibus uires, omnium infima eſt potentia naturalis. In ipſa potentia deorũ cœleſtium naturali ſunt ratiões, tum ſeminales, id eſt formarum generatiuæ, tum aliæ quædã immobiles ſeminalibus præcedẽtes ibidẽ, id eſt coordinatiuæ formarũ: utrarunq; igitur rationum autoritas generationem uniuerſam præcedit. Poſt eas ſunt in corporibus cœleſtibus qualitates, uires, motus, atq; ex eis defluxus dominantes ſub rationibus toti rerum mũdanarum exordinatio

natio

nationi: infima uerò poteſtas cœleſtium, quas dixi, uirium generationẽ terrenorũ ducit. Multæ artes, ut medicina, gymnaſtica, agricultura, q̃cũq; uidelicet in operatione ſua cõmunicant, cum operatione naturę utuntur qualitatibus, uiribusq́; per defluxus cœleſtes ad inferiora traiectis, atqui & idolo ficus ipſe trahit à cœleſtibus defluxibus portionẽ aliquam genitalem, quãuis exiguam, atq; debilem. Non enim utitur ipſis cœlorũ motibus, aut uiribus ipſis, quæ illis inſunt, aut uirib⁹, quæ naturaliter fundantur circa cœleſtes motus: nec poteſt eas attingere, ſed occupatur circa uires quaſdã, quæ ab illorum natura ad ultimum defluxerunt, prolapſæ ad infimum mundi locum. Vtitur quidẽ is arte quadã, ſed non pia, atq; deifica. hæ quidem infimæ cœleſtium uires cõſpirantes, circa materiam quãdã particularem, poſſunt eã tranſmutare, transfigurare, tranſformare alias aliter. Iam uerò, & tranſpoſitionẽ ab aliis in alia ſuſcipiunt potentiarum earum, quæ particularibus inſunt. Quando aliquis eiuſmodi fabricat idola ex multis materiis, & ſub cœleſtibus influxibus, tunc uarietas illinc quidẽ cœleſtium actionum, hinc uerò potentiarum materialium congregata, facit quidẽ aliquid.

quid, sed actio hęc longè degenerat, non solùm ab opificio diuino, sed etiã ab effectione naturali. Natura enim & uno simul tenore, & actione simplici proprium peragit opus. Hæc igitur idolorum fabrica, est artificiosa cõmistio circa defluxum cœlestium ultimũ, & circa illa, quæ ad postremum à cœlesti natura mouentur, atq; recedunt. Homo, cùm sit melior, & ex melioribus procreatus, non debet idolis fabricandis incũbere, quæ non sunt animata, sed ostentamento quodam uitæ sunt inflata. nec intima, ueraq́ue, sed externa, fictaq; harmonia continentur, prorsus ad breue mansura, nec habent uerum aliquid, et legitimũ, cum sint arte solum humana conficta. solum uerò, quod simplex, & uniforme est actionis, uel cõpositionis in eis præualet. Ideoq; ualde deficiunt, quoniam ex qualitatibus lõgè diuersis, contrariisq́; congesta sunt, neq; potentiam aliquã perfectam habent, quoniã eiusmodi defluxuũ multitudo è multis captatur, & in aduẽtitiũ aliquid commiscetur exile penitus, & infirmum: nec stabilitatem ullam habent hæc idola, immo uelocius quàm quæ apparent in speculis, euanescunt. Quãdo enim admouetur suffumigatio uaporib⁹ exhalantibus, proc

protinus componũtur: at cùm per totum aërẽ fumus, uaporq; se fundit, subitò dissoluuntur. Prodigiorũ eiusmodi fabrica idolaris est omnino contẽplatore ueritatis indigna. qui enim hęc machinatur, siue eorum uilitatem agnoscens, delectatur tamen, similis illis euadit, siue colat, ut deos, peccati reus est factu, dictuq; nefandi: nec lux ulla in animã diuina subrutilat, circa tenebrosa idolorum phantasmata occupatã. Porphyrius ait, idolorum factores in fabrica obseruare cœlestium cursum, dicentes, quo potissimum cœlestium currente, & cũ quo, uel quibus concurrente uaticinia uera prouenient, aut falsa: item quæ ibi fiunt, utrum significatiua sint, effectiua'ue, uel cõtra significationis efficaciæ uacua. Quamuis ex materiis electis idola cõstruant obseruatione syderum, nihil tamen hęc inde habent in se diuinum. nam materiæ, quæ hic mouentur cœlitus, in generatione sunt postremæ, atque ad ultimos è cœlo defluxus compatiuntur. Quæ enim tam facile permutentur eiusmodi phantasmata, ut ad minimum nutũ uel inertia sint, uel contrà scilicet fatidica, siue significatiua, siue effectiua. certè passio tam facilis, & mutabilitas, adeo uelox declarat, ea

diuinæ

diuinæ potētiæ nihil habere. Non ſunt in materiis ullæ potentiæ, quæ ſint elementa dæmonum: neque hi poſſunt ex particularibus corporibus generari, immo ab eis hæc generantur, atque cuſtodiuntur.

Neque poteſt homo ſuis machinis formas ipſas dæmonũ procreare, immo nos ſecundum corpus à dæmonibus formati ſumus. Non eſt putandum ex elementorum coitu confluere aliquam multitudinem, ſiue compoſitionem in ſe propriam dæmonibus uim habētem. Nam ipſe dæmon ſimpliciter, uniformiterq́; , & in ſe conſiſtens, in unum diuerſa congregat elementa, atq; ex eis compoſita generat, & quicquid ineſt perſeuerantiæ, ipſe largitur: neque decet idola dæmones appellare. Nam & aliud eſt idolorum autor, aliud dæmon magnus dux dæmonum: ipſaq́; ſubſtantia dæmonum diuerſa eſt à phantaſmatis idolorum. quibus & tu Porphyri confiteris, neq; deum, neq; dæmonem aliquem deorſum trahi. Igitur hæc idolorum fabrica, cùm dei, dæmoniſq́ue ſit expers, neque uaticinium, neq; ſacrum opus aliquod affert.

Chaldæorum myſteria de Sacerdotio, Deo, Dæmonibus bonis, & malis.

Porp

Porphyrius cõmemorat opinionem dicentium omnia uaticinia nobis à dæmonibus malis infundi, quorum natura sit subdola, omniformisq́;, atq; uersatilis, qui deos, & sublimes dæmones, & animas defunctorum simulent, & hac fallacia nobis occurrentes presagia præbeant. Horum opinionem Porphyrius, etsi non probat, commemorat tamẽ de hac quoq; Aegyptium consulens. Iamblichus hoc quoq; damnat inter sacra commemorare profana, atq; subinde narrat mysteria, quę audiuit Aegyptius à prophetis Chaldęorum talia. Dii uera bona dant bonis per sacrificia expiatis, quibuscum & uersantur, suoq́; commercio prauitatem, pasioneq́; ab eis longè propulsant, suoq́; splendore tenebrosos inde spiritus arcent. Mali enim spiritus intrãte deorum lumine, uelut sole tanquam tenebræ subterfugiunt, neq; turbare ulterius piũ sacrificatorem possunt, omni prauitate, & peruersitate, pasioneq; liberum. Qui uerò perniciosi sunt, & interim contra ritus, ordinemq́; sacrorum sacra insolẽter inuadunt, hi sanè propter actionis infirmitatem, potentiæq́; defectum deos assequi nequeunt. Sed propter inquinamenta quædam, tum à diis arcentur, tum dæmonibus malis

g acco

accōmodantur, quorum flatu prorſus implentur peſsimo, peſsimiq́; illinc euadunt profani ſcilicet, atque diſſoluti pariter & iniqui, deſyderio diſsimili diis, atque in omnibus ſimillimi dæmonibus improbis, quibus cum uerſantur aſsiduè. Hi igitur paſsionibus, & prauitate pleni, per ipſam cognationē malos ad ſe trahunt ſpiritus, quibus mox occupati, ad omnem iniquitatem inde iterū incitantur, ubi alter alterū ad hoc ipſum uiciſsim adiuuat, & corroborat. ſicut circulus aliquis principium cum fine coaptās, reddensq́; æqualē eodē pacto uiciſsitudinem. hucuſq; Chaldæi.

Quando profani contra ritus tractant, ſacra fruſtratur euentus. nam & pro diis aliis alii celebrantur, & pro bonis ſpiritibus inſinuātur mali. horum ergo errata non debent, ubi de legitimis ſacris agitur, commemorari, neq; quæ accidunt illis pro lege putari. ſicut ſacrilegium diuino cultui contrariū eſt, ita malis dæmonibus intemperantiæ autoribus, fallacibusq́; occupati contrarii ſunt legitimis ſacerdotibus, à quibus procul abeſt ſpiritus omnis iniquus, & prauitas, atq; paſsio: adeſt uerò bonorum præſentia numinum, atque deſuper ab igne diuino ueritate replētur. His ergo mali ſpiritus impedimenti nihil

affer

afferunt ad animæ bona. nec inde ſuggeritur ſuperbiæ fumus, uel adulatio mollis, neque ſubfumigatione falluntur, neque ui ulla turbantur. Sed hæc omnia mala, tunc boni præſentia numinis, uelut fulguris ictu percuſſa diſperduntur ſtatim, & euaneſcunt. Talibus ergo ueridicũ prouenit uaticinium, cum quo nulla ex parte aliud eſt conferendum, cui ritè ſtudendum eſt, ea, qua diximus, ſanctimonia. Hac enim ratione duntaxat acquiritur. & in uaticinando ueritas inconcuſſa, & in anima uirtus penitus abſoluta, quibus ſanè duobus ſacerdos ad ignem aſcẽdit intelligibilem. quod tanquam finis omni præſagio, ſacrificioq; debet eſſe propoſitum. Temere nimium ô Porphyri, ubi de diuino agitur uaticinio, opinionẽ eorum commemorandam exiſtimaſti, qui omne præſagium arbitrantur à malo dæmone tribui. hi nanq; in tenebris ab initio, ſemperq; uerſati, nec uerum à falſo diſcernere poſſunt, neq; principia, quibus hæc adueniunt, intelligere.

Inuocationes, & imperia hominum aduerſum ſpiritus.

PORPHYRIUS dubitat, quare ſpiritus tum ſuppliciter inuocamus tanquam

nobis ſuperiores, tum quaſi cogimus imperando tanquam inferiores. Iamblichus ita diſtinguit: Dii quidem,& omnes noſtra natura ſuperiores plenitudine bonitatis,& uoluntate bonorum, & benignitate quadam dignis animis conuenientia tribuunt: deligunt religioſos tanquam genituras ſuas,& alumnos,atque diſcipulos, & laborantium miſerentur.Sunt præterea media quædã genera numinũ,qui ephori, præſidesq; ſunt diſcretionis,atque iudicii. conſulunt, quæ facere deceat, quæ declinare.ad iuſta quidem adiuuant, reuocant ab iniuſtis: & ſæpe in homines iniquos iniurias, quas inferre conãtur,iuſtè retorquent,ut quæ agere moliebantur, patiantur ipſi.Eſt rurſum aliud genus ſpirituum nobis circunſtantium indiſcretum, & inconſyderatũ, quod unam numero potentiam eſt ſortitum, propter ipſam à ſingulis uniuerſi partibus diſtributionem.unde unum uni tantũ operi eſt addictum. Sicut enim gladius ſolũ diuidit, nec aliud afficit,ſic ſpirituum in mundo diſtributorum propter ipſam partibilem naturæ neceſsitatem,hic quidem ſolum diuidit, ille uerò ſolum colligit,quæ fiunt atq; generantur. quidam igitur occulti ſpiritus alius aliam ſortiti potentiam illud tantum ſinguli, ad quod

quod ordinati ſunt, peragunt. Siquis igitur accipiens illa, quæ ordine diſtributo ad totum conferunt, deflexerit aliorſum, & aliquid quaſi præuaricando tranſegerit, hoc ipſum, quod fit, ſequitur, ne ipſius malè utẽtis eſt damnum. ſed redeamus ad quæſtionem. Vt ad quæſtionem reſpondeam, iuſſa, & imperia uiolenta diriguntur ad ſpiritus, nec utentes propria ratione, nec iudicii, diſcretionisq; principium poſsidentes. Cùm enim cogitatio noſtra habeat ratiocinandi naturam, atq; diſcernendi, qua res conditione ſe habent, multas quoq; in ſe uitæ potentias complectatur, ſpiritibus imperare ſolet, non utentibus ratione, & ad unam duntaxat actionem determinatis. Inuocat eos igitur tanquàm ſuperiores, quoniam ab uniuerſo mundo nos continente, quæ ad tota conferũt, trahere conatur circa quædam, quæ in particularibus, diuiduisq; continentur. Imperat rurſum tanquã inferioribus, quia natura noſtra intellectualis præſtantior eſt, quàm intellectu carens, etſi illa latiorem in mundo habeat actionẽ. Item duplex eſt in ſacerdote figura, ſiue prætexta, una quidem humana, altera uerò diuina, quam ex ſacramentis induit, in quibus latet diuina poteſtas, ſurſum ad diuinitatem

animũ eleuans, deoq; coniungens: ideoq; figuram diuinam adhibens animo, quam indutus poteſt ſub prætextu dei, tanquam ſuperior eiuſmodi ſpiritibus imperare. tametſi tanquam homo rogare ſolet inuocans eos eatenus ſuperiores, quatenus ab uniuerſo inuocat poteſtates. Sed ita uerius ſoluimus quæſtioné, Cõmunio quædam conſentientis beneuolentiæ, & complexio indiſſolubilis unitatis omnem ſacrorum expeditioné continet, ut hęc effectio ſit diuina, & excedens omnem expeditionis humanæ modum. ideoq; hunc omné illinc auferre debemus. Non igitur ſacerdos numerum accerſit, uelut abſens: nec mandat aliquid ſegregato perficiendum quod homines inter ſe ſolent: immo una quædam, eademq; cõmuniter diuini ignis actio ſpõte ſua per ſe prompta, præſensq; ex ſe agens refulget, agitq;. eodem modo per omnia ſimul, tum quæ deinceps inde tradunt aliis, tum quæ poſſunt accipere inde nõnihil. Diuina igitur opera, quæ in ſacris explétur non per contrarietaté huius ad illud, ut generabilia: non per differentiam uocantis, mouẽtis'ue aduocatur, atq; motũ tranſigũtur, ſicut humana ſolent, ſed identitate, unione, cõſenſione, id totũ expletur: & ſublata diſcrepantia,

pantia,hoc ipſum quod agit, & cuius uirtute agitur,eſt cõmune ubiq; aliquid,atq; ſimplex. Porphyrius quærit, curnam ſuperi ſæpe iubeãt ſuos cultores eſſe iuſtos: aliquãdo tamen obſecrati inferre iniuriã, inferant. Reſpõdet Iamblichus,non inferre iniurias, ſed iuſta ſupplicia. ac ſi forte iniuſta,nõ eſſe deos,ſed dæmones improbos. Dii non partem quandam huius uitæ tantũ,ſed totam: nec hanc ſolam,ſed uniuerſam ab æuo in æuum conſpiciunt animæ uitam. atq; ita pro meritis in antecedente uita contractis, ſæpe puniunt in ſequẽti,ſiue rogati punire,ſiue non rogati. Interea nos, qui nihil uidemus ultra præſens,opinamur aduerſa nonnunquam nobis contingere præter meritũ,dum tamen ſæpe in hac uita patimur, quæ in alia iam intulimus,& quæ nunc facimus,aliquãdo patiemur. Præterea multa nos latent hominum peccata,quæ deos minime latent. Item nos iuſtitiã definimus, ut ſuũ quiſq; officiũ faciat,ſecundum præſentes patriæ leges. Dii uerò definiunt eam latius admodum ſpectãtes,uidelicet ad totũ ordinem uniuerſi,atq; ſpectãtes eam præcipuè rationem, qua animæ diis conducãt,iudicium inde peragũt. Tantaq; diuerſitas eſt inter iudicium diuinum de ipſo iure, atq;

noſtrum, ut ad illud attingere non poſsimus. Iam uerò & ipſi dii, quid iuſtum ſit, aliter perpendunt ad unam ſpectãtes animam, aliter ad totam animarũ cognationem. Si enim eiuſdem naturæ communio exiſtens inter animas, tum in corpore uiuentes, tum extra corpus poſitas, complexionem quandam eandem, atq; communem cunctis efficit ad totã mundi uitam, ordinemq; mundanũ, neceſſarium eſt expeditionẽ iudicii à totis exigere, ſcilicet ab ordine uniuerſali, & à neceſsitudine animarũ inter ſe requireretur: præſertim ubi ſcelerũ magnitudo ab una anima cõmiſſorum excedit ſupplicium, conſequẽs ex peccatis. Dii ergo nunquã obſecrati inferũt ſupplicia, niſi iuſta. Cùm enim ſecundum eſſentiam bonum habeant, mali, iniuſtiq; cauſa eſſe non poſſunt. Verum ſiquis forte cõuicerit ex imprecationibus ad ſuperos factis, aduerſa quædam aliquibus iniuſtè cõtingere, alias quaſdam præter deos, bonaq; numina cauſas inquirere compellemur: quas ſi forte non inueneri-mus, non tamen ob hoc ſuſpicari aliquid debemus de diis indignum diuina natura, eaq; ſciẽtia certa, quæ de bonitate deorum noſtris intelligentiis eſt innata, in qua proculdubio Græci omnes, barbariq;
conſen

consentiunt. Proinde cùm malorum species diuersæ sint, atque dissidentes, non in unam, sed in diuersas referendæ sunt causas. Si uerum est, quod de idolis dicebamus, improbisq; dæmonibus, hinc sanè exoritur multiplex origo malorũ. Simulant enim deorũ præsentiã, dæmonumq; bonorum: ideoq; cultorem suum iubent esse iustum, ut ipsi uideantur boni, sicut & dii. quoniã uerò natura sunt mali, rogati mala inferre, libenter inferunt, atq; nobis ad iniusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur, & fallunt, & turpia consulunt, atque peragunt. Dii uerò, boniq; dæmones, neque fallunt unquam, neq; conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonũ sibimet inconstans, instabilis, secumq; dissidens, aliâs alia suadens. superiorum uerò natura, sibi constat assiduè, eundemq; seruat semper in actione tenorem. Corporeæ mundi partes non sunt uirtute uacuæ, sed quantò maiores, pulchriores, perfectiores sunt, quàm nostra corpora, tanto uires, actionesq; maiores habent. Igitur unaquæq; earum uires seorsum differẽtes habet, & actiones diuersas edit. Item habitudine quadam inuicẽ multò plura conficere possunt. Quinetiam à totis mundi

partibus descendit in particulas quædam actio multiformis: descenditq; facillimè, propter potentiarum similitudinem: quatenus uidelicet sequẽtes gradatim potentiæ antecedentibus correspondent: præsertim ubi patiens insuper ad agens accommodatur. Corporis ergo necessitatibus cõtingunt ex totis in particulas quasdam mala, & perniciosa quędã totis quidem salutaria, & harmoniæ uniuersi consona, quamuis interea noxia partibus, uel quia totorum actiones sustinere non possunt, uel propter commistionem inferius accedentem, imbecillitatemq; infimis naturalem, uel quia partes, partibus cõmensuratæ non sunt. Proinde præter ipsum mundi corpus multa potest ipsa mundi natura. Nam & similium concordia, & discordia dissimilium non pauca facit. quinetiam multorum coitus in unum totius animal, & potentiæ uigẽtes in mundo quotcũq; sint, & quales aliud quidem in totis, aliud in partibus agunt ob ipsam partium debilitatem ad ultimum distributam, atque diuisam. Amicitia totius, & amor, atque contentio, & similia in ipsis quidem totis actiones sunt, in particulis passiones. Item quæ in intellectu diuino species sunt, rationesq; puræ, in uniuersi

natura

natura materialē quandā participant indi gentiā:in singulis tandem informitatē: & quæ in totis sunt unita, in particularibus dissident. Corrumpūtur insuper particulę quædā, ut tota secundum naturā constituta seruētur, conterūtur & partes quędā, atq; premuntur, totis interea sic inde nascentibus passionis expertibus. Quando ueneficus aliquis imprecationib⁹ suis deducit desuper in quempiam calamitatem, utendo uidelicet ad hoc naturalibus quibusdā, corporeisq; potentiis: uniuersi traditio quidē actionis eiusmodi uenit desu per absq; electione, atq; prauitate: tametsi interim maleficus hac ipsa utens, traditionem deflectit ad cōtraria prorsus, atq; mala: & ipsa quidē traditio, actioq; supernè descendens cōpassione quadam propter similitudinem sub contrariorum passionibus commouetur. Maleficus autem electione trahit præter iustum, quod traditū est ad mala. iam uerò ipsa traditio, secundum unam harmoniam mundi cōficit, ut quæ distantissima sunt, tamē cooperētur. siquis interim id deprehēdens ducere molitur iniquè partes sortes'ue, quasdā, totius in partes alias, ita lędens eiusmodi damni non est causa uniuersum, sed abusus humanus transgrediens ordinē uniuersi, legitim

gitimaq́; peruertens. Non igitur dii mala nobis inferũt, sed naturæ corporaq́; diuinitus depẽdentia. Atqui & hæc non ut malos, sed ut bonos defluxus, mũdoq́; salutares ad ima demittunt, qui uerò suscipiũt propria mistione, peruersitateq́; trãsformant adeò, ut aliter quidem data recipiatur cõditione contraria. Post hæc interrogas, cur natura superi nõ exaudiant inuocantẽ, nisi castum? ipsi uerò interim obsecrati illicitos concubitus adiuuent: neq; pudeat cultores suos ad turpes libidines incitare. Quãdo causis occultis incitamur ad coitum non legitimũ scilicet, apud leges humanas forte legitimũ, hoc est apud mũdanas leges, quãdo uidelicet inde nascitur hominibus necessarius. Iam uerò instinctus ad ucnerẽ in mũdo quidẽ ad amicitiã tendit, & harmoniã. in partibus autẽ fit uehementior, propterea quòd hæ ob complexionẽ suam facilè nimiũ, & mutuò, & toti compatiantur: denique quod cœlitus descẽdit ad bonũ, hic sæpe transfertur ad malum. Mundus est unum animal, in quo partes, quãuis loco distantes, tamen propter naturam unam inuicẽ ad se feruntur. Atqui uis ipsa conciliatrix mũdi, & causa communis omniũ mistionis, trahit quidem partes ad se inuicem

suapte

ſuapte natura. poteſt eiuſmodi tractus & appetitus arte quadam preter ordinē augeri. Vis quidē ipſa cōcilians infuſa cunctis bona eſt, & cauſa ubiq; implexionis, communionis, harmoniæ, amoris mutui, unionisq; mundanę, quæ ſunt, fiuntq; imperio cōtinentis: in partibus autē propter earum diſtantiam, & inuicem, & à totis, atq; ob naturā debilem & egenam; compaſsione mutuum congreſſum conficit, unde acrior appetitus plurimus eſt ingenitus. Ars itaq; deprehendens hanc uim coaguli paſsim in natura diſperſam, contrahit eam undiq;, colligitq; ſimul, deriuatq; in unum. Atq; ita appetitum neceſſariæ unionis naturaliter moderatū, reddit ſuis machinis effrænatū, dum & materiam admouet geniture præcipuè conferentem, & uires undique naturales inter ſe differentes, cōmiſcet in unum: quarum commiſtione pro arbitrio regit, & conficit congreſſus ad geniturā. Proinde, cùm ſint in herbis, atq; lapidibus uires, & diſſolutiuæ, & rurſum congregatiuæ, ſintq; multò maiores in rebus, naturisq; maioribus, poteſt utiq; ad coitum nixus intendi eiuſmodi rebus adhibitis, atque ab his ipſis ſine artis opera amor accendi, tractusq; fieri. Cōpertū habemus dæmones improb

improbos, in generatione, rebusq; terrenis, humanisque poſſe quamplurimum. Ideoq; nihil mirũ uideri debet, ardoré ad illicitũ coitũ in nobis frequẽter ab eis accẽdi. poſſunt & ad idé cõferre uires quędam animæ, tum in hoc corpore uiuẽtis, habentisq; uim mirabilé attrahendi, tum etiam hinc abſolutæ, ſed adhuc in ſpiritu turbido, humidoq; inuolutæ, & hoc circa loca generationis adhuc oberrãtis, ideoq; talia committentis. Nemo itaq; uel deos, uel dęmones eorũ pediſſequos amoris, et coitus non legitimi cauſas eſſe dicat, ſed uel naturales inſtinctus apud nos deprauatos, uel ueneficã inſuper arté, uel malos dæmones, uel animas nondum puras.

De Sacrificijs unde uim habeant, & quid conferant.

QVęritur qua ratione ſacrificia & ſuperis cõueniant, & hominibus cõferant, & in mũdo quid agant. Porphyrius ait, non ſolũ Prophetas, ſed hypophetas, id eſt omnes ſacerdotes, qui uaticinium tradunt ab aliis acceptum, debere animalibus abſtinere, ne dii uaporibus illinc exhalantibus contaminẽtur. huic uerò ſententiæ contrarium eſt commune dictum, deos uidelicet animaliũ nidoribus maxi-

mè demulceri uelut eſca, capiq́;. Iamblichus utrunq; dãnat, ſcilicet deos nidoribus carniũ uel infici, uel irretiri, atque ineſcari. Anima mundi, cœleſteſq́; ex eo, quod corporibus ſuis adſint, neq; paſsiones inde ſuſcipiunt, neq; ab intelligentiis diſtrahũtur: animæ uerò particulares patiũtur utrunq;. aberraret uerò nimiũ, qui defectus ſimiles animabus ſuperioribus attribueret. non enim eſt uniuerſaliũ, atq; particulariũ uel principiorũ, atq; effectuũ æqua cõditio. Veſci quidem corporibus quondã coniunctis animæ onus procul dubio, inquinamentumq́; nobis infert, & procliuitatem animæ, per quam uoluptatibus liqueſcat, atq; ſuccumbat, multoſq́; alios in anima morbos procreat, ſed uapor exhalans ab animalibus, & ſuffumigatio ſacra ritè peracta diis, mundaniſq́; & uniuerſalibus cauſis nihil officit. Non enim ipſa cõtinet, ordinatq́; ſuperos ad ſe ipſam, ſed cõtinetur ab eis, atq; ad uniuerſum coordinatur pariter, atq; deos: ideoq́; ita poteſt illorũ imperio ſuperis coaptari, harmoniceq́; congruere. abſtinent igitur animalibus religioſi: non tamen quia dii uaporibus animalium fœdari poſsint. poteſtas nanq; deorum, prius quàm materiale aliquid eam attingat, ipſa quoque

ſine

ſine tactu diſcutit,nec ſolũ hęc abſq; propinquitate ſua corporalia, prius quàm ſibi propinquent diſperdit,& delet, ſed nec ipſa cœleſtia corpora materiale aliquid elementũ in ſe ſuſcipiũt, nec peregrinum aliquid intromittunt, nec amittunt proprium, quinetiam uapores terrenorũ uix ad quinque ſtadia progreſsi refluunt,nec immateriale,uolubileq́; corpus inficiunt, aut alunt. Quod nullam in ſe potentiam ad mutationem habet, nec in ſe, neq; ſibi contrariũ habet quicquam, neq; fertur à medio uel ad medium, ſed uel quieſcere debet, uel reuolui. corpora igitur infra Lunam, cùm ſint ex diſcrepantibus potentiis, motibusq́; cõpoſita,& trãſmutabilia ſint, omnino & ſurſum, deorſum'ue ferantur, nihil habent commune cum cœlo,nec naturã, nec poteſtatẽ, nec actionẽ: nec ergo uapor ex eis, nec aliud attingit cœlum ab eis omnino ſecretum, & meritò ingenita permutationẽ ex generabilibus nullam capiunt.Nunquid ergo natura deorum à uaporibus eiuſmodi fœdari poteſt, quæ uapores materiales, uno (ut ita dicam)ictu propulſat?Talia ergo non ſuperis noxia ſunt, ſed nobis. hæc enim diuidua, materialiaq́;, & cognata nobis, aliquid erga ſimilia commune habent in

paſsion

paſsione, uel actione, ſed aduerſus cœleſtia, diuinaq; in alio genere eſſentiæ poſita, diuerſisq; naturis, uiribusq; prædita, & excedentia prorſus, agere quicquam, & communicare non poſſunt.

Quæ ratio ſacrificiorum, quæ utilitas.

PORPHYRIUS offerri ſacrificia diis hac ratione putat, ut eos ueneremur eiuſmodi donis, ut maiores ſæpe ſolemus: atq; etiã, ut pro bonis acceptis diuinitus ita gratiã referamus, pro bonis bona reddentes. Iamblichus cauſam eiuſmodi ductam inquit ex communi hominũ ad homines conſuetudine, neq; conuenire naturæ deorum mores humanos ſupra modum exuperanti. Maximam uerò ſacrificiorum efficaciã tales modi, declarationesq; ſacrificiorum non omnino demonſtrant, efficaciam inquã, ſine qua nõ liberamur à peſte, fame, penuria, nec impetramus opportunos imbres, immo & per quã purificationẽ quoq;, perfectionemq; conſequimur animorũ, & ab hac generationis prouincia libertatẽ. Itaque aliquis ex aſsignatione tua nõ multũ approbabit hos modos, quaſi tu dignam cauſam ad effectus eorum aſsignaueris. Ac, ſi fortè probauerit, accipiet profectò ſecũdo eos

loco quasi consequentes, & modo secundario coaptatos, primis, antiquissimisq; operũ eiusmodi causis. desyderamus itaq; rationem, ob quam sacrificia efficaciam ad res efficiendas habeant, & unde coaptentur diis præcipuis eorum, quæ fiunt, causis, atq; principiis. Dicet aliquis, quia mũdus sit animal unum, habeatq; unam, eandemq; ubiq; uitã, ideo communionẽ ipsam uiriũ consimiliũ, uel etiam distantiam dissimilium, aut certè aptitudinem quandam agentis ad patiens commouere similia, aptaq; eodem modo, dum uidelicet discurrit secũdum compassionem unam etiam à remotissimo ad remotissimum, tanquam hæc quoq; sint proxima. Nam inter hæc quoque ipsa uitæ communio est æqualis assignatio eiusmodi, uerũ quidem dicit, & quod ad sacrificia necessario sequitur, non tamẽ uerus sacrificiorum modus ita monstratur. Ipsa nanque deorum essentia, nec in natura, nec in necessitatibus naturalibus posita est, ob quã obligationem ex passionibus naturalibus coëxcitetur, uel per totam naturam extensis potentiis commoueatur. sed extra hæc secũdum seipsam determinata est. nullum ad hæc commune habens uel in essentia, uel potẽtia, uel actione simul & passione.

addunt

addunt ad ſuperiorẽ aſsignationẽ aliqui quandã in rebus inferioribus congruentiam ſuperis. Ideoq; ad ſacrificiorũ efficaciam conferentiam, uelut in Crocodilo hexagonarius numerus cũ ſole cõgruat: in Cane rurſum, & Cynocephalo rationes phyſicæ quædam, & uires rationes communes ſint ad Lunam: itemq; in aliis materiales quædam ſpecies, ſicut in ſacris animalibus, colores, figuræ, formæ, cuipiã conueniant ſuperiorum, uel membrorum aliquod animalis, ut cor Galli, & alia quædã ſimiliter naturalia ſacrificiis adhibita operum ſint cauſæ mirabiliũ. Ex ſuperiori cauſarũ aſsignatione, nõ aſsignatur cauſa diuina, quæ ſupernaturalis eſt omnino: nec naturalibus motibus cõmouetur, ſed aſsignatur naturalis quædã potentia in materia, & corporibus comprehenſa, ideoq; corporeis motibus, rebusq; materialibus coëxcitatur, ı urſumq; ſedatur, naturaliter inquã, atq; hac ſimul, quæ ſunt circa naturã. Siquid uerò tale ad ſacrificia cõſequitur, id quidem præcedentibus cauſis coaptatur, uelut cõcauſa, ſine qua non eueniat opus. Præſtat itaq; dicere mirificos ſacrificiorũ effectus, tanquã à cauſa procedere ab amicitia quadam, & accõmodatione, & habitudine cõcilian-

te opifices ad opificia, & genitores ad genita. Quando igitur præcedente, atq; ducente hoc cõmuni principio accipimus aliquod animal, uel aliter animatum, natumq; è terra, quod effectoris uoluntaté, propositũq; syncerè, & exactè conseruet, tunc per tale quiddã propriè mouemus causam opificiã huic immistæ præfectã. cùm uerò multæ sint causæ tales, & aliæ quidé absq; medio familiariter præsint, sicut dæmonia, aliæ uerò his superiores sint ordinatæ, sicut diuinæ per ordinem causæ, atq; his omnibus una quædã antiquissima præsit causa, certè in sacrificio perfecto, omnes per ordiné causæ cõmouentur. Secundũ uerò ordiné, quem unaquæq; sortita sunt, cognata quadam conditione sacrificio familiariter accommodantur, & (ut ita dicam) appropriantur. Sinautem sacrificiũ sit imperfectum, usq; ad aliqué gradũ ascendit, sed nõ transcendit ulterius, unde multi existimãt sacrificia fieri dæmonibus bonis: multi & potẽtiis deorũ ultimis: alii mũdanis, uel terrenis dæmonũ potestatibus, uel deorum: partem quidé re uera sacrificiorum explicantes, ignorantes tamen totam eorum potentiam, omniaq; bona ad omne diuinum se penitus dilatantia: nos auté omnia

admit

admittimus, ſimulatq; comprehendimus naturalia quidẽ, & quæ tanquam in uno animali ſecundũ aptitudinem, uel cõpaſsionem, uel repaſsionem inuicem commouentur, accipimus, uelut ſimpliciter ſubiecta, & conſequentia, ſeruientiaq́; cauſæ efficaciæ in ſacrificiis apparentis. Dæmonia uerò, diuinasq́; circa terrã, mundumq́; potẽtias acceptamus, tanquam proximos ordini noſtro præfectos. potiſsimas uerò efficaciam ſacrificiorum cauſas competere iudicamus perfectiſsimis, opificiisq́; poteſtatibus. Quoniam uerò ſummæ illæ opificiæ poteſtates in ſe omnes ordine cauſas complectuntur, ideo unà cum his commoueri ſimul uno quodam ictu cunctas efficientes cauſas arbitramur.

Quoniam in ſacrificio perfecto commouentur unà cum cauſis ſummis, opificiisq́; cauſæ ordine conſequentes, tunc ex cunctis communis utilitas prouenit in generationem totam: aliquando quidem per ciuitates, populosq́;, gentesq́; omnigenas, uel maiores his, uel minores circunſcriptiones: aliquando uerò per domos uel hominem unumquenque bona contingunt, abunde benefica uoluntate, ſuperis largiẽtibus non paſsione diſtributionem ſuam exhibentibus, ſed impaſ-

 ſibili

sibili mente iudicantibus esse dandum secundum proprietatem, familiaritatemq́;, atq; cognationem : una quadam interim amicitia, quæ cõtinet omnia, hanc colligationem per ineffabilem cõmunionem quandam conficiente. Hæc utiq; ueriora sunt, magisq́; deorum essentiam, potentiamq́; participant, quàm quæ tu suspicaris scilicet nidoribus animalium in sacrificio superos potissimum inescari. Siquo enim corpore dęmones inuoluũtur, quod quidã sacrificiis nutriti putant, illud certè immutabile est, & impassibile, lucidũq́; nec indigum, adeo ut nihil effluat inde, nihilq́; necessariũ sit influere. Atqui etsi fortè fuerit necessariũ, quidnã necesse est per sacrificia id influere, cùm mundus, & aër in ipso indeficientem ex terrenis exhalationem habeat undiq; circunfusam? Iam uerò si corpora dæmonum effluant, sacrificia tamen non æqua portione restituent, nec quantitatem inter excessum defectumq́; dæmonibus naturalem, proportionemq́; similẽ conseruabunt: deniq; cùm mundi faber animalibus omnib9 terrenis atq; marinis abundans, paratumq́; tribuerit nutrimentum, nunquid superiores homine nutrimento deseruit? & cùm uiuentibus aliis statuerit alimenta quotidiana

diana eorũdem opera copiosè parari, cur dæmonibus solis aduentitium uoluit alimentum ab hominibus adhiberi? Atqui, si fortè nos nutritionem eiusmodi negligamus, exuritura sunt, & peritura corpora superorum. Proinde si nos dæmones nutriremus, etiam generaremus eos, & superiores essemus. contrà uerò se res habet. nam ipsi nos nutriunt, & superiora passim inferiora, sic cœlestia terrestria nutriunt. Anima quidem ab intellectu perficitur, atq; alitur, perficitq; naturam. preterea oblatio sacrificiorum per ignem materiam consumit, eamq; sibi prorsus assimilat, nõ se materiæ præstat similem, reducitq; ad diuinum, atq; cœlestem, immaterialemq; ignem, nec ullo modo deorsum ad materiam, generationemq; declinat. Si enim exhalationem uaporum à sacrificiis fore oporteret, nutrimentum materiale oportebat & materiam integram remanere.

Sic enim abundantior illinc accepturis proueniret influxus, nunc uerò materia tota comburitur, atque consumitur, & in ipsam ignis puritatem, subtilitatemq; penitus permutatur. quod quidem contrarium eius, quod dicebas ipse, significat. Superi nanq; sunt passionis expertes, quãdoquidẽ placet eis per ignem discuti ma-

 teriam.

teriam, atq; consumi, nosq́; reddunt à passionibus alienos: & quæcunq; sunt in nobis, diis similia faciunt: quemadmodum ignis dura omnia, & opaca, corporibus subtilibus, lucidisq́; similia reddit, nosq́; sursum eleuat per sacrificia, eorumque ad ignem consumptionẽ ad deorũ ignem, sicut & ignis ad ignem eleuat, reducitq́; grauia simul & dura ad diuina sursum, atq; cœlestia. Vehiculũ corporale dæmonibus subministrans, neq; à materia, neq; ab elementis, neq; ab aliquo corpore noto nobis existit. Non potest igitur ab elementali essentia tanquam alienissima fieri dæmonibus nutrimentum. sed quemadmodum dii igne fulmineo materiam diuidũt, ac separant à materia, quæcunq; sunt immaterialia quidẽ per essentiam, sed alligata materiæ, atq; ex passibilibus impassibilia reddunt: sic & noster ignis, actionẽ diuini ignis imitans, quicquid materiale reperit, in sacrificio destruit, & admota purificat, & à uinculis materię soluit, ac propter naturę puritatẽ ad deorũ cõmunionẽ idonea facit. Atq; nos eodem pacto à uinculis generationis absoluit, diisq́; assimilat, & facit ad deorũ amicitiã aptos, nostramq́; naturam materialem, ad immaterialẽ attollit naturam.

Hæc

Hæc quidem cõmunis ſacrificiorum ratio ſatis,ut arbitror,facit ingenioſis,potẽtibus ex norma cõmuni, unicuiq; ſacrificio propria ſagaciter indagare. ueruntamen tardioribus quoque ingeniis indulgentes, propria quædã his addemus,clariora in medium adducentes. principium uerò ad hæc omnium optimum eſt,quod contextum ſacrificiorũ declarat, deorum ordini cõſequẽter annexum. Deos alios quidẽ materiales, alios immateriales ponimus.Materiales,qui materiã in ſe comprehendunt,atq; exornant: Immateriales autem omnino, qui à materia penitus ſegregati ſunt.ſecũdum igitur ſacerdotiam artem incipere ſacrificia decet à diis materialibus,nõ enim aliter ad immateriales deos patet aſcẽſus.hi igitur cõmunionem quandam ad materiã habent, quatenus ei præſident,atq; incubãt.iidem quoq;,quæ fiunt circa materiam dominantur , ut diuiſioni, percuſsioni repercutienti , mutationi,generationi, corruptioni,corporib⁹ materialibus omnib⁹. Siquis igitur hos ritè uult colere, nimirum pro natura eorum,atq; principatu cultum adhibere debet,materialib⁹ inquã materialẽ. ſic enim ad eos totos, per tota nos toti in familiaritatem propriã perducemur , cognatio-

nemq; ipsis in cultu congruam adhibebimus. Corpora igitur uita priuata,& animalium cædes destructu corporum, mutatioq; multiformis, atq; corruptio,& omnino proiectio materiæ precedẽtis materialibus diis cõgruit, non quidem ipsis propter seipsos,sed propter materiam,cui præsunt. Etsi enim ab hac maximè separati sint,simul tamen huic adsunt:ac si materiam in potestate immateriali cõtinent, attamen unà cum hac existunt. Iam uerò gubernata gubernatoribus non sunt aliena. similiter exornatoribus exornata. Quinetiam utẽtibus, quæ subministrant, tanquam instrumẽta, facile proportionibus coaptãtur. quapropter immaterialib' quidem diis,materiã in sacrificiis adhibere est alienum:materialibus autẽ omnibus est admodum consentaneum. Operæpretium est ad hæc insuper geminum uitæ nostræ habitum cogitare. Aliquando quidem animus toti nos efficimur positi extra corpus, & eleuati mente, unà cum totis immaterialibusdiis per sublimia nos attollimus, aliquãdo uerò terreno corpore colligamur,sumusq; corporei, materia uidelicet cõprehensi.Similiter duplex erit cultus diuini ratio, una quidem erit simplex ĩcorporea ab omni generatiõe syncera,

cera, ſynceris competens animalibus: altera uerò plena corporibus, & actiõe prorſus materiali cõueniens animalibus nondum puris, necdum ab omni generatione purgatis. Sacrificiorum ergo ſpecies duæ ſunt, puriſsima quidem ſacrificia hominum ſunt ſummopere purgatorum. quod quidem rarò conuenit uni, uel admodum pauciſsimis, ut inquit Heraclitus. ſacrificia uerò materialia, & quę in mutatione uerſantur, animalibus adhuc occupatis corpore cõpetunt. ciuitatibus ergo nondum purgatis genitali ſorte, cõtubernioq; corporeo niſi eiuſmodi ſacrificia dederis, ab utriſq; pariter aberrabis ab immaterialib⁹ ſimul atq; materialib⁹ bonis. Illa quidem non poſſunt accipere, his autẽ proprium, conſentaneũq; non offerunt. Accedit ad hæc quòd unuſquiſq; qua ratione eſt, nõ qua non eſt, agere debet eſſentiæ curam.

Non oportet igitur hanc præuaricari propriam colentis menſurã, atq; naturam. complexionẽ quoq; propriè coaptatam inter curantes homines, potentiaſq; curatas, electurã iudico cõuenientem ſibi culturæ modum. Nã cõplexio eiuſmodi immaterialiter tẽperata immaterialẽ eligit, quatenus ipſa uidelicet potentiis purè incorporeis ad ipſa purè incorporea copulatur.

latur. Complexio illiusmodi corporaliter coaptata corporibus, eligit culturam similem ad essentias corporib⁹ præsidentes. Sæpe pro necessario corporis usu uouemus, operamurq́; aliquid erga deos gubernatores corporis, dæmonesq́; bonos, dum uidelicet studemus purgare corpus à maculis quibusdã, sordibusq́; ueteribus, uel morbis absoluere, sanitatéq; adhibere, uel grauediné torporemq́; remouere, & leuitaté, efficaciãq; adhibere, uel aliud quiddam bonũ corpori cõparare. Tunc igitur nõ intellectuali quadã, & incorporea ratione, corpus rite tractabimus. Non enim ita natum est, ut his modis curari queat, sed cùm cognata sibi nanciscitur, tunc corporibus curatur corpus, atq; purgatur. erit igitur & sacrificandi ritus ad usum eiusmodi necessario corporalis, atque ita superflua corporis expurgabit, supplebitq́; pro necessitate, quę desunt, & quæcunq; distributa sunt, ad proportionem, ordinéq; reducet, Sacrificamus sæpe poscẽtes à superis aliqua ad uitam humanam accõmodata, scilicet, quæ uel uictui necessaria sunt, uel ad illa pertinent, quę gratia corporis affectamus. Quidnã tunc cõtinget nobis à diis ipsis, qui ab omni humana generatione sunt penitus segrega

grega

gregati, quod ad penuriã, ſterilitatem'ue fugandam, uel copiã adducendam nobis cõferat, uel ad alia neceſſaria uitæ cõducat? Nihil ſanè. Qui enim ſunt ab omnibus abſoluti, eiuſmodi dona nõ tractant. Siquis uerò dicat deos illos immateriales omnino immateriales in ſe cõprehẽdere deos, horumq; dona ſecundũ unã cauſam primam in ſe cõplecti, dicet utiq; copiam quandã ita diuini muneris illinc inferius deſcendentem. Verum quòd illi hæc tractantes proximè humanã uitã, actionesq; peragant, nulli dicere concedendum eſt. Eiuſmodi enim rerum, quæ hic ſunt, diſpenſatio diuiſa eſt, atq; particularis, & cũ quadã ad hæc cõuerſione peragitur: neq; omnino eſt à corporibus ſegregata, neq; puram, ſynceráq; gubernationem, præfecturamq; admittere poteſt. Modus igitur ſacrificandi pro rebus eiuſmodi cõgruus eſt, qui cũ corporibus habet, & generatione cõmercium, non qui eſt à materia, & corpore penitus ſeparatus. Qui enim purus eſt, omnino talia ſupergreditur, neq; ad hæc proportionem habet. Qui uerò corporibus, horũq; uiribus utitur, eſt rebus eiuſmodi omniũ cognatiſsimus, potens proſpera quædã uitæ ſuppeditare, & à diuerſa nobis imminentia deuitare, ac

tempe

temperiem cōparare humano generi moderatam. Plurima hominū turba naturæ subiicitur uniuersali, eaq́; uiribus naturalibus gubernatur, atque inferius ad naturæ opera uergit, cōpletq; dispensationē fati, & fatalium operū suscipit ordinē, rationemq́; practicam circa naturalia solum exercet. Paucissimi supernaturali mentis potentia freti à natura discedunt, atq; ad separatum, immistūq́; se conferunt intellectum, unde naturalibus potentiis superiores euadant. Nónulli uerò medium tenent inter purum intellectū, atq; naturā: & horum alii quidem uicissim sequuntur utrunq;, alii mistam ex illis utrisq; uitam agunt: alii soluuntur quidē à deteriorib', & ad potiora se trāsferunt. Qui ergo natura gubernantur uniuersali, & ipsi uitam degunt naturæ propriæ mancipatam, potentiisq́; naturæ fruuntur, cultum exercebunt naturæ cōuenientem, corporibusq́; natura motis cōgruum, eligentes ad hoc loca, qualitates, aëris, materiam, materiæ uires, corpora, corporū qualitates, & habitus, motus conuenientes, mutationesq́; eorum, quę in generatione uersantur, atq; similia tum in cæteris cultus diuini partibus, tum in ritu sacrificādi. Qui uerò sola mente uiuunt, uinculis naturæ soluti, intelle

tellectualem, corporumq; expertem culturæ normã in omni religionis parte meditabuntur. Qui mediã uitam degunt inter intellectũ, atq; naturam, mediã quoq; sequentur religioné, atq; pro uitæ mediæ differentiis differétes sectabuntur colendi per media modos. Aut enim tractabũt utrũq; uicissim, aut ab altero ad alterum declinabunt: aut deteriora tangent, ut per ea consequantur, & potiora, existimantes non aliter sublimiora se consequi posse.

In genere essentiarũ, potestatumq; diuinarum, alię quidé subiectam sibi animã habent, atq; naturã, subministranté uidelicet eorũ opificiis, quatenus ipsæ uolunt: aliæ uerò ab anima, et natura sunt penitus separatæ, non inquam ab anima tantùm mundana prorsus, atq; genitali, uerùm etiam ab anima diuina, eiusq; natura. Alię deniq; mediũ tenent, cõmunionéq; inter extrema cõciliant, uel secundũ unum indissolubile uinculum, uel secundum exuberantem maiorum traditioné, uel secundum minorum susceptioné non impeditam, uel secundum colligatam amborum consensioné. Quando deos colimus animæ, naturæq; dominantes, nõ alienum est, & naturales his uires offerre, & corpora, quæ natura reguntur, diis eiusmodi

consec

conſecrare. omnia enim naturæ opera & obtemperant eis,& ad deorũ diſpenſationem aliquid cõferunt. Sed quando deos longè ſecretos, & in ſua unitate collectos cupimus uenerari, honoribus à materia penitus abſolutis eos uenerari debemus: intellectualia enim his dona debẽtur, incorporea uita, uirtus perfecta, ſapientia cõſummata,eorũq; officia. Mediis autem diis,mediorũq; bonorũ ducibus, ſicut diximus, media cõpetunt. Ab alio igitur principio exordientes,ſcilicet à mundo, diis mundanis, diſtributione, quatuor in mundo elementorũ à cõmuni ſortitione ſecundum mẽſuras elementorum facta, à circũferentia circa centra in ordine reuoluta, ad ueritatẽ ſacrificiorum facilẽ habemus acceſſum. Si enim nos in mũdo ſumus, & ut partes continemur in eo, primumq; generamur ab eo,atq; à totis potentiis eius perficimur,& ex quatuor eius cõponimur elementis,ac portionẽ quandam uitæ,naturæq; ab eo nacti tenemus, profectò non debemus in cultu diuino mundum, mundanosq; ordines prætermittere. Ponamus igitur circa quamlibet mundi partẽ eſſe quidẽ corpus aliquod, ut uidemus, ineſſe præterea uires corporibus incorporeas ordine diſtributas, ſa-

crorum

crorum itaq; lex similia similibus rite distribuit, & à summis ad ima per media tota progreditur, corpora quidem corporeis adhibēs, incorporeis incorporea, propria uidelicet unicuiq; reddens. Veruntamen siquis religiosus supermundanum numen assequitur, rarissimè uerò id accidit, hic utiq; solus seorsum à corporibus & materia positus nimirum, & talem prosequitur cultum, supermundana potentia, diis supermundanis unitus. Quod autem uni uix tandē in sacerdotii fine contingit, non expedit pro communi lege omnibus & in principio, & in medio religionis statuere. hi nanq; corporeum quocūq; modo cultum agunt. Quilibet igitur peritus in sacerdotio, cōfitebitur, oportere cultū superis, nec ex parte, nec imperfectū, sed conuenientem, & integrum adhibere. Quoniam igitur antè quàm adsint dii, descendantq; ad terram, omnes præsubiacentes illis potentiæ mouentur, & ut præcursores, pompæq; præcedunt nimirū, qui non distribuit omnibus, quod cuiq; congruit, nec unumquenq; proprio quodam honore prosequitur, ipsam deorum præsentiam non assequitur. Qui uerò omnia numina sibi propitia reddit, grata offerēs unicuique, donaq; simillima, hunc sanè non

frustratur euentus, sed diuinũ chorum integra, plenaq; præsentia suscipit. Cùm igitur hæc ita se habeant, non oportet ritum religionis esse simplicẽ, ex paucisq; compositum, sed multiformẽ, & ex omni harmonia constantem, ex cunctis ubiq; mundanis (ut diximus) constitutum. Si enim simplex aliquid, & unius duntaxat ordinis esset, id ipsum, quod in sacerdotio aduocatur, & ad nos mouetur, simplex utiq; modus sacrificãdi sufficeret. At uerò nullis notũ est, quanta uirium multitudo suscitari solet, quando descendunt dii, atque mouentur, nisi sacerdotibus illis, qui opere ipso id experti iam fuerint. Soli igitur hi cognoscunt, quæ potissimũ sit perfecta plenitudo colendi, & quàm paucis prætermissis, quãtum nos frustretur euentus. Quemadmodũ in harmonia si una chorda frangatur, tota subitò dissonat, sic uno prætermisso numine, sine ritu communis, ipsa religio finem non habet optatũ, dum hoc uno deficiente, sacrum opus structuram suã, integritatẽq; non habet. Quando diuinæ potestates palàm ad sensum descensuræ sunt, manifestum nobis prouenit damnũ, siquem ex superis prætermittimus non honoratum. Similiter quando clàm ueniunt in opere sacro, periculosum est, si hunc

hunc quidé honores, aliũ uerò pro sua dignitate, & ordine nõ honores. Qui enim aliquẽ proprio fraudat honore, totũ confundit religionis opus, dum unã, totamq; dispositionem dissipat. neq;, ut aliquis putaret, tunc opus suscipiẽdi tantum est imperfectũ, sed totius structura perit. Quid uero? non'ne ipsa sanctimoniæ summitas, ad summum ipsum totius numinũ multitudinis principiũ, unumq; recurrit, atq; in eo diuinas omnes simul essentias dominationesq; colit? Proculdubio. Verũ eiusmodi summitas serò admodum aduenit, & quàm paucissimis: atq; optimè nobiscũ agi putandum est, si talibus in uitæ calce contigerit. Disputatio uerò præsens non eiusmodi uiro leges ponit. hic enim est lege superior, sed lege aliqua indigentibus, has sacrorũ leges in præsentia sancit: numinũ multitudo est, quasi mũdus aliquis, habens multos ordines in unum ordinem conspirãtes. Similiter sacrificia debent habere numerorũ ordinem pariter in unum ordinẽ conspirantem, ita ut singuli numinibus ritè respondeant. Similiter quæ circa nos sunt, & in nobis multiplicia sunt, neq; debent ex aliqua parte tantũ, sed ex cunctis cõgruè diuinis nostrarũ rerũ causis respondere, atq; ita ad supremos ascen-

dere duces. Religiosa igitur obseruantiá circa nos, & in nobis agit uaria. Aut enim quasi propagãdo perficit, aut amputat, aut emundat, aut expertia ordinis ordinat, aut segregat longius ab errore mortali. Cuncta deniq; totis supernis familiaritate conciliat: atqui quando utrunq; congrediuntur in unum, illinc quidem diuinæ causæ, hinc autẽ ex æquo præparationes humanæ, tunc absoluta religio peragit omnia, & ingenita ex sacrificiis bona reportat. Profectò exuberantia potestatis in causis uniuersi summis, id habet, ut queadmodũ in cæteris inferiora superat, ita & in hoc admodũ superet, uidelicet in ipsa præsentię amplitudine, ut maximè omniũ causæ, maximè omniũ omnibus sint præsentes, adeò ut eadẽ ipsa causæ uniuscuiusq; potestas, seorsum ab impedimẽto ubiq; tota, semperq́; sit pręsens. hac igitur ratióe ipsa omniũ prima ultimis quoq; subrutilant, immaterialiaq́; principia immaterialiter materialibus adsunt. Nemo miretur, siquã materiam esse dicimus purã, atq; diuinã. nam ipsa quoque materia, cùm ab opifice, patreq́; omniũ facta sit, meritò perfectionem sui quandam acquisisse potest aptam ad deos suscipiendos. Quinetiã nihil prohibet superiora lumen suum ad inferiora

diffund

diffundere: neq; igitur materiam permittunt expertem fore superiorum. Quapropter quantumcunq; materiæ perfectum, & purum est, atq; deiforme ad deorũ susceptionem non est ineptũ. Nam cùm oportuerit etiam terrena nullo modo diuinæ communionis expertia fore, ipsa quoque terra diuinã quandam portionẽ in se sortem'ue suscepit ad capiendos deos sufficientem. Hæc igitur sacrorum sapientia contemplata, atq; ita secũdum congruentiam, competẽtia unicuiq; deorum susceptacula diligẽter inueniens, sæpe componit in unum lapides, herbas, animalia, aromata, aliaq; similia, sacra, & perfecta, & deiformia: atque subinde ab his omnibus susceptaculum purũ, integrumq; fabricat. Neq; enim fas est omnẽ materiã detestari, sed solam, quæ à diis fuerit aliena. Propriam uerò ad illos decet eligere, utpote quæ cõsentire posit, atq; cõferre ad deorum ædificia, statuarum fundamẽta, sacrificiorum opera. Neq; enim aliter terrenis locis, & hominibus hic habitantibus possessio, portio'ue ulla ex diuinis contingere potest, nisi tale quiddam prius iactum fuerit fundamentum. Arcanis sermonibus credendum est testantibus ex deis per beata spectacula quandam traditam fuisse

materiam. hæc igitur illis ipsis tradēti est cognata. Talis ergo materiæ sacrificium deos excitat, ut se demonstrent, atque ad comprehensionem eos protinus aduocat, & præsentes capit, & perfectè demõstrat. Eadem aliquis perdiscere potest etiam ab ipsa, quæ secundum loca distributio diuinitus est effecta, atque ab ipsa præfectura, quæ per res singulas est diuisa: quæcunq; secundum diuersos ordines, siue maiores, siue minores, passim sortes eiusmodi nacta fuit. Constat enim deis locorum quorundam rectoribus, sacrificium ex eisdem rebus, quæ nascuntur ibidem, fore admodũ cõsentaneũ, & gubernatoribus gubernata, & quæ ad ea pertinēt, placitura. effectoribus & grata semper sunt opera sua potissimũ: & qui primo aliqua procreant, talia rursus habent in primis accepta. siue igitur animalia quædam, siue plantæ, siue alia, quæ uisa superis dispēsantur, simul & præfecturã sub eis nacta sunt, & communionem nobis cõciliant cum superis indiuiduam. Horum ergo nonnulla, quatenus conseruantur, atque tenentur, augent, tenentium ad deos familiarem proprietatem quotcũq; uidelicet ex eo, quòd integra maneãt, uim communionis inter homines, deosq; conseruãt. Talia sunt quæ-

dam

dam apud Aegyptios animalia,& ubique facer homo.quædam uerò mactata,combustaq; familiaritatem efficiũt clariorem, quotcunq; uidelicet resolutionem in primorum elemẽtorum principium,efficiunt cognatiorem, causis superorum, atq; pro ritu sacratiorem. Vbique enim quo magis proprietas,familiaritasq; perficitur,eo perfectiora bona ad nos inde descendunt. Neq; sunt hæc hominũ duntaxat inuenta,nec humanis moribus autoritatẽ nacta sunt, sed deus ipse ritè inter sacra uocatus autor est eiusmodi legum, circa quẽ dii, angeliq; permulti uersantur, sub quo per quaslibet in terra gentes, numen aliquod sortitum est præfecturam, communemq; prouinciam: proprium quoq; inde tributum est templo unicuiq; numen. Item sacrorum,quæ operamur ad deos,deus aliquis spectator est,atque gubernator: quæ ad angelos, angelus: quæ ad dæmones, dæmon: atq; in aliis eodem pacto secundum propriũ genus perfectus cognatam sortitus est præfecturam. Quoniam igitur sub numinibus speculatoribus,autoribusq; sacrorũ sacrificia pertractamus, uereri debemus diuinæ sanctimoniæ leges, sacrificiaq; legitima, & propterea in his sperare,quòd sub numinũ,deorumq; prin-

cipatu sacrificamus:& interea cauere summopere, nequid uel indignũ superis offeramus,uel alienum. Deniq; summatim id admonemus, ut singula, quæ in nobis, & circa nos sunt, circunspiciamus diligẽter, & quæ in mũdo : item deos,angelos, dæmones, gentibus distributos. Et hac unicuiq; ratione amicum sacrificium similiter offeramus. hac enim ratione duntaxat digna unoquoque numine sanctimonia, religioq; seruatur. Votum,siue adoratio, & oratio omne sacrificiorum opus perficit, & in primis ad totam confert religionem, & sacrã, indissolubilemq; animabus ad deos conflat communionẽ. Huius uerò tres sunt species:Prima congregat,atq; contactum,notitiamq; nobis ad diuinitatem præstat : secunda, communionem ad diuinum deuincit consentientẽ,atq; dona nobis prouocat diuinitus quoq; demissa, etiã antè quàm loquamur,intelligamusq; omne nostrum opus perficientia : Tertia conficit ineffabilem unitatem, atq; in diis autoritatẽ totam collocat, animamq; nostram in eis perfectè ponit, atq; cõfirmat. Iam uerò in tribus his terminis, quibus diuina omnia mensurãtur,amicitiam nobis ad deos harmoniæ conflat,sacramq; à diis utilitatem triplicem nobis affert. Vna

quidem

quidem ad illustrationem pertinet, alia ad communem operũ executionem, alia ad perfectam ex igne diuino plenitudinem. Item adoratio, eiusq; uirtus aliquando sacrificia ipsa præcedit, aliquãdo mediis inseritur sacrificiis, aliquãdo finem complet sacrificandi. Opus uerò in sacris nullum absq; adorationis supplicationibus efficitur unquam. Adoratio deniq; diutißimè frequentata nostrum nutrit, & perficit intellectum: animam ad suscipienda diuina admodum efficit ampliorẽ, diuina hominibus patefacit: ad splẽdores diuini luminis capiendos assuefacit: paulatim perficit, quæ nobis insunt ad numina contingenda, quousq; ad summum nos usq; perducat. Atqui & mores nostræ cogitationis humanos retrahit paulatim, moresq; diuinos infert, persuasionẽ quoq; & communionem, & amicitiam procreat procul ab intermißione perpetuam: diuinũ rursus amorem auget, quod'ue in anima diuinum est, accendit, & eleuat, expurgat quicquid animo est contrarium, & aduersum: atq; ab ipso spiritu ætherio, splendidoq;, qui est animæ circunfusus excutit, quantumcunq; uergit ad genituram. spem quinetiam præstat bonam, & fidem perficit circa lumen. Deniq; (ut summatim di-

cam)homines frequenter orantes, adorationis uirtus familiares deorum collocutores efficit, atq; diſcipulos. Cùm adoratio talis ſit, talemq; connexionem cum ſacrificiis habeat, patet ſacrificiorũ finem opificii contactus eſſe participem. Quandoquidem per opera diis accõmodatur. Itaq; & bonum ipſius tantũ eſt, quantum à cauſis, opificiis mittitur ad genus humanum. atq; inde rurſus apparet uirtus adorationis reductiua, perfectiua, impletiua, & qua ratione ſit efficax, & unionis effectrix, atq; à diis commune uinculum habeat: & quomodo adoratio, ſacrificiumq; mutuò ſe confirment, potentiamq; inuicem conferãt admirabiles religionis effectus. hinc rurſus apparet ſacerdotiam diſciplinam, operationemq; habere in partibus ſuis conſpirationem non minorem, quàm in membris habeat. animal neque poſſe partem eius aliquam abſque cunctis ſuum opus abſoluere.

De ſacrificijs animalium.

POrphyrius ambigit, quare oporteat lege ſacrorũ, eum, qui diuina ſit inſpecturus, exanime corpus eo tẽpore non attingere: ueruntamen per corpora animalium mortuorum ſæpius diuinorũ inuocationes, conſecutionesq; peragantur.

Iambl

Iamblichus ita soluit. uates iubēt diuinorum spectatorem exanime corpus, quod sacratum non fuerit, non attingere: permittunt uerò, quod consecratur, attingere. Præterea uetant humana corpora, quæ iam deseruit anima, ne intuitu quidē tangere. Vitæ nanq; diuinæ uestigiū quoddam uel simulacrum, uel demonstratio in corpore per mortem extinguitur: cæterorum uerò animalium corpora mortua tangere religio nulla uetat. quoniam nec in uita diuiniore communi cauerūt. Præterea, quatenus ad immateriales deos consurgimus, expedit tale corpus non attigisse: quatenus uerò ad materiales studemus accedere, tangere frequenter expediet. nam per animalia deos eiusmodi aduocare solemus: qui uidelicet talibus præsideant animalibus, præsertim, qui proximè, & quasi cognata quadam conditione gubernent. Item hominibus quidem in materia comprehēsis corpora uita priuata, maculam quandam inferunt, uidelicet non uiuens uiuenti, & sordidum puro, & priuatum habenti habitum: & mortuum habenti potētiam moriēdi, propter communē quandam inter hæc habitudinem. sed dæmoni incorporeo penitus, atque impaßibili, talia corpora nihil obsunt.

nam

Nam caduca maximè supereminet.

De Vaticinijs per animalia.

QVando uaticiniũ agitur per corpora sacrorũ animaliũ, ut asturũ, non est putandum deos ad hæc accedere, uidelicet uniuersales prouisores ad curã diuisam particularẽ, materialem, proportionalẽ, circa animalia singula. Sed dæmones, & hos quidẽ ualde diuisos, & singulos singulis speciebus animaliũ distributos proximã curam animaliũ, præfecturamq; sortitos. hi nanq; principatũ nacti sunt, haud prorsus sufficientẽ, expertemq; materiæ. Ideoq; cõgruè instrumẽta eiusmodi attingere solent. Ad hoc igitur, ut eiusmodi per animalia uaticiniũ à dæmonibus cõsequamur, parare his oportet sedem talem, per quam poßint inter homines obseruari, nobisq; uti: sedẽ uerò hanc esse oportet incorpoream, ut incorporei dæmones per hanc nobis adsint. erit igitur hæc anima talium animaliũ à corpore iam absoluta. Quatenus enim quodãmodo & ipsa separata est à corpore, cõuenit cum dæmonibus, cõuenit & nobiscũ propter quandã uitæ cognationẽ. Igitur tanquã media præsidi eius dæmoni subministrat ad præsagium homini suggerend

rendum, & ad mandata dæmonis declaranda, & cum dæmone nos cōciliat. Anima uerò hæc eiusmodi uaticiniis utens, non solum uaticiniū audit accipit'ue, sed etiā non parum ex se ipsa confert ad executionem eius ad opera pertinētem. Hæc enim commouetur, & cooperatur, & simul preuidet per quādam compatientem necessitatem. Sed eiusmodi uaticinium à diuino, ueroq; longissimè distat, atq; de rebus exiguis, breuibusq; habetur. Quæ in natura diuisa positæ sunt, & quotcunque circa generationem iam simul feruntur, atq; motiones ex se ipsis exhibent potentibus eas accipere, & passiones multifariā inferunt iis, quæ naturaliter ad compatiendum sunt exposita, per compassionem igitur præsagium eiusmodi prouenit. Non potest autem per passionē præcognitio perfecta cōtingere. Quod enim immundæ immutabile, purum est, id præcipuè futurum assequi cōsueuit: quod uerò cum materiali, passibiliq;, & tenebroso commercium habet, obruitur ignorantia. hanc ergo artificiosam præsagii machinam, neque legitimi uaticinii nomine dignam esse censemus, neq; seriò pertractandam, neque utenti, quasi sit ueridicus, esse credendum.

Quom

Quomodo obsecratores dæmonibus minabantur.

NArrat Porphyrius sacerdotes cõsue uisse uiolẽtis quibusdã minis aduersum superos uti, ueluti, Nisi uos ita feceritis, uel contrà, si feceritis aliquid, cœlos confringã, uel occulta Isidis patefaciã, uel arcanũ in abysso reconditũ diuulgabo, aut sistam barim, id est nauem quandam apud Aegyptios sacrã, aut mẽbra Osiridis Typhoni dispergã, cæteraq; similia. Iamblichus subdit execratores nõ cõsueuisse dirigere minitationes eiusmodi, ut Porphyrius opinatur, ad Solẽ & Lunam, cætera'ue cœlestia, sed esse in mundo genus aliquod potestatũ ualde diuisum, & indiscretũ, incõsyderatumq;, quod accipit quidẽ ab alio rationẽ, siue sermonem, exauditq;, sed propria intelligẽtia nequaquã: neq; uerũ à falso, neq; posibile discernit ab impossibili. Hoc itaq; genus minitationibus lacessitũ, protinus irritatũ, & stupet, utpote quod & ipsum naturaliter dictis uehemẽtioribus agitatur, & alia ducit, trahitq; per stupidã quandã, & instabilẽ phantasiã. Preterea sacerdos sæpe nõ humana uirtute, sed diuina sacramentorum ineffabilium potestate mũdanis numinibus imperat, atq; minitatur. ipse tunc in

in ſuperorũ deorum ordine cõſtitutus, & ideo grandioribus propria natura mãdatis utitur, atq; minis: neq; tamen tanquam facturus, quæ tunc aſſeuerat, ſed declarãs quantam nactus fuerit poteſtatẽ propter ipſam ad deos unionem comparatã, uidelicet ex notitia, poſſeſsioneq́; ineffabiliũ ſymbolorũ, ſiue ſignaculorum, quæ dicimus ſacramenta. Item dæmones per prouincias, parteſq́; diuiſi, & partes mundi cuſtodientes, ſinguli commendatarũ ſibi partium tantam habent curã, ut nec uerbum quidem illius ordini, diſpẽſationiq́; contrariũ ualeant tolerare, perpetuam, uidelicet, immutabilemq́; mundanorũ perſeuerantiã obnixè cuſtodiẽtes. Ordinem uerò eiuſmodi ſuum ideo immutabilem ſuſceperunt, quoniã ordo deorũ immobilis permanet in eiſdem. In quo igitur eſſe habẽt dæmones uel ætherii, uel circa terram diſtributi, hoc ipſum, nec minitationibus inuadi unquã audire poſſunt. proinde dæmones ineffabiliũ, arcanorumq́; myſteriorũ cuſtodiã ſtudioſè procurant. tãta uidelicet obſeruãtia, propterea quòd intelligunt ordinẽ, diſpenſationemq́; uniuerſi præcipuè in eiuſmodi myſteriis contineri. quatenus uidelicet allegoricè per hæc uerba numina deſignãtur, ordineſq́;

mund

mundani . hanc enim ob causam mundi partes in ordine permanent, quod beneficio potestas Osiridis syncero permanet, & intacta, neq; cõtrario tumultu, & errore miscetur. Permanet insuper ipsa omniũ uita pura semper & incorrupta quatenus uiuificæ, formosæq; rationes, quę in Iside reconditæ sunt, consistunt ibidem, dum inde mundus agitur, nec ipsæ in corpus hoc descendunt oculis manifestum. atqui & omnia permanent immobilia, & simul sempiterna generationis uidelicet successione, quoniã nullum solis cursum unquã sistere potest: perseuerant insuper integra, quoniam quæ in abysso, id est profundo sunt abscondita, nunquam aperiuntur, in quibus ergo salutẽ habẽt omnia simul, & uniuersum, uidelicet in eo, quod & quæ naturaliter sunt occulta, ut sunt occulta seruentur, & maneãt, & secretissima deorum essentia, nunquã sortem contrariam subeat, nec oppositis misceatur: hoc inquã circũterranei dæmones, nec ad uocẽ usq;, auditumq; sustinent aliter affici, uerbisq; profanari . atque propterea aduersus dæmones eiusmodi uerborũ usus habet aliquam potestatem. de his autem nullus alicubi minitatur: nec ad illos sunt obsecrationes eiusmodi constitutæ . quapropter Chald

Chaldæi ſacerdotes, apud quos diiudicatus, decretusq́; eſt, purus ipſe ad ſolos deos ſermo, nunquam minis utuntur. Aegyptii uerò, qui, cum diuinis ſacramentis dæmonicos ſermones admiſcent, ad minas eiuſmodi aliquando ſe conuertunt.

Expoſitio ſymbolorum Aegyptiæ theologiæ.

IMitantes Aegyptii ipſam uniuerſi naturã, fabricamq́; deorum, ipſi quoque myſticarum, reconditarumq́; notionum imagines quaſdã in ſymbolis cõficiendis oſtẽdunt. quẽadmodum & natura rationes occultas in apparẽtibus formis, quaſi ſymbolis exprimit, & dii ueritatẽ idearũ per manifeſtas imagines explicant. Cùm ergo pſpiciãt ſuperiora omnia inferiorũ ſimilitudinẽ delectari, atq; inſuper optent à ſuperioribus bonitate repleri, quatenus pro uiribus imitentur, meritò & ipſi conuenientem ſuperis modum agẽdi pro uiribus offerunt, quando occulta myſteria ſymbolis inſerũt manifeſtis, in quibus interpretandis dimitte uoces, accipe ſenſus. Quando igitur lutum in ſacris nominant, ut inducunt, hoc intellige mundi corpus, atq; materiã, genitalemq́; uirtutẽ huic inſertam, & quaſi pariter agitatam,

atq; fluentem, aut etiam causam principalem, & quasi loco fundamenti præpositã elementorum, elementaliumq; uirtutum. Cùm hoc igitur tale sit, deus ipse generationis, totiusq; naturæ uirium omnium, quæ insitæ sunt elementis, causa utpote, qui hæc supereminea omnia immaterialis ipse, indiuisus, immobilis, & ingenitus, totusq; ex seipso, & in seipso totus. hæc omnia perspicuus antecedit, & ducit in se cuncta complectens, atq; ex eo, quod cõplectitur omnia, ac de suo mundanis tribuit omnibus, ex ipsis eluxit. Quoniã uerò supereminet omnia, effulget, ut segregatus à mũdanis omnibus secum ipse solus per sublime procedens. Confirmat & hoc, quod subinde sequitur symbolũ, ubi deus inducitur sedens super loton aquaticã, scilicet arborẽ, ubi significatur, deum principatu suo mundanum superexcedere lutum, nec attingere gubernãdo, sed principatum gerere intellectualem penitus, & empireũ. Omnia enim in loto rotunda sunt tum poma, tum folia: ex quo significatur circularis actio mentis per eadẽ uidelicet, & eodẽ pacto se habens. Deus igitur ipse super hanc insuper actionẽ in seipso consistit, superans eiusmodi principatum sanctus & uenerandus, & in seipso

penit

penitus cōquiescens, quod quidē ex actu sedendi significatur. Proinde, ubi deum introducunt nauis gubernatorem, principatum significant, mundi gubernatorem. sicut enim gubernator à naui, & gubernaculo segregatus uno quodam, faciliq; momēto mouet undiq;, & regit, dirigitq; nauem, ita deus ipse mundum desuper, uidelicet à primis naturæ principiis præcipuas motionum causas exhibēs. Quoniā uerò partes cœli omnes, animaliaq; cœlestia, & totus uniuersi motus, ipsumq; tempus, secundū quod mundus ipse mouetur, cuncta deniq;, quæ continentur in totis, uires à sole descendentes accipiunt, alias quidē commistas in ipsis, alias autē commistionē exuperātes: ideo has quoq; symbolicus significandi modus adducit, uerbis quidē solem designans secundum animalia cœlestia figurari, formasq; uicissim commutare per oras. Interea uerò demonstrans immutabilem eius, simulq; totam per totum mundū traditionē. sed quoniā quæ suspiciunt, alia quidem alibi circa impartibilē feruntur dei traditionē, atq; ipsa pro diuersitate naturarū, motionumq; suarū, multiformes accipiūt à sole potentias, propterea symbolica traditio uult per donorū multitudinē unū ingre-

di deum, atq; per potentias multiformes unam dei adesse potentiam. Quapropter inquit ipsum unũ, eundemq; cõsistere: uices uerò formarũ, transfigurationesq; in suscipiẽtibus asserit resultare: quapropter illum secundũ animalia, & ad oras cõmutari ait, quasi circa deum mutationes eiusmodi uarientur secundum diuersa suscepta cula dei eiusmodi notis utũtur. Aegyptii non solum in ipsis deorum propriis uisionibus, sed in precibus etiam leuioribus, quæ eiusmodi sensum habent, atque per talem symbolicam, mysticamq; culturam ad deos supplicandos accedunt.

De nominibus diuinis.

Porphyrius quærit, cur sacerdotes utantur nominibus quibusdam nihil significãtibus. Iamblichus respondet, omnia eiusmodi nomina significare aliquid apud deos: quãuis in quibusdam significato nobis sint ignota: esse tamẽ nota quędã, quorũ interpretationẽ diuinitus accepimus, omnino uerò modũ in eis significandi ineffabilẽ esse. neq; secundum imaginationes humanas, sed secundũ intellectum, qui in nobis est diuinus, uel potius simpliciore, præstãtioreq; modo secundũ intellectũ diis unitum. Auferendũ igitur à diuinis nominibus omnes excogitat

gitationes,& rationales discursus,atq; assimulationes naturales uocis ipsius cõgenitas,ad res positas in natura.& quemadmodũ character symbolicus diuinæ similitudinis in se intellectualis est, atq; diuinus, ita hunc ipsum in omnibus supponere,acciperéq; debemus. quod autẽ hic nobis sit, hoc ipsum in eo est maximè uenerandum.præstantius enim est,quàm ut in nostram notitiam diuidatur. iam uerò in quibus diuinorũ nominibus resolutionẽ suam diuinitus accepérimus,in his totam habemus essentiæ,potentiæq;, & ordinis diuini notitiam ipso nomine cõprehensam,atq; etiam mysticam, & ineffabilem, simulq; totam deorum imaginem in anima custodiamus, animamq; per hæc ad deos attollimus,eleuatamq; illis pro uiribus copulamus. Proinde quæritur, cur nam inter nomina diuinorum barbara cęteris anteponimus,quia uidelicet sacrarum gentiũ, uelut Aegyptiorũ, Assyriorumq; totũ dii sermonem approbauerunt tanquã sacris maximè cõgruentem, propterea & communes dictiones, modosq; loquẽdi arbitramur cognatæ ad decs dictioni, orationiq; adhibendũ præsertim, quia antiquior,primusq; extitit mod⁹ iste loquendi. atqui & quoniã prima nomina

diuinitus acceperunt, dum ea cũ propria lingua miscerent tãquam cum familiari, consentaneaq; illis uoce cõtemperantes, ita nobis seruanda perpetuò tradiderunt. nosq; ita ipsam traditionis regulam ritè deinceps cõseruare debem⁹. Siquid enim aliud diis cõuenit, sempiternum ipsum, & immutabile diis est præ cæteris cognatissimum. Inter hæc Porphyrius ait illũ, qui uocem audit nominũ diuinorũ, ad significata respicere, ideoq; sufficere notioné ipsam eandẽ ubiq; manentẽ, qualiscunq; sit dictio. Respondet Iamblichus hunc in modum, non est autẽ id tale, quale tu putas: si enim nomina ex hominũ pacto, cõuentoq; posita essent, nihil interesset alia pro aliis cõmutare. Sin aũt naturæ rerum accomodata fuerunt, quæ huic maximè congruunt, hęc & diis maximè sunt amica. ex his perspicuè patet sacrarum gentiũ uocem rationaliter cæteris esse præpositam. Neq; enim prorsus eandẽ mentẽ seruant nomina in aliã linguã interpretata: sed sunt gẽtibus singulis propria quædã, quæ gentibus aliis per uocem significari non possint. Accedit ad hæc, quòd si significationũ proprietates per aliam linguam interpretari possimus, non tamen eandem cõseruant permutatã potentiam.

Habent insuper nomina barbara multam emphasim, id est insinuationis, demonstrationisq; efficaciã. habent & concisam breuitaté. Minimũ uerò ambiguitatis,& uarietatis, multitudinisq; uerborum propter hęc omnia superis maximè cõgruũt. Depone igitur suspiciones à ueritate cadentes, quibus suspicaris Aegyptiam ibi conferre linguã duntaxat,ubi Aegyptius est,uel usus Aegyptia lingua,qui tunc inuocatus. Potius aũt existimato, quoniam primi omnium Aegyptii præsentiã, participationẽq; deorũ sortiti sunt,ideò deos inuocantẽ potissimum approbare, quãdo Aegyptio ritu uocantur:neq; uerò dicendum est barbara hęc obscura,diuinorum nomina esse quædã præstigiatorum,fascinatorumq; machinamenta:quo enim pacto,quę maximè coniuncta sunt diis,nos quoq; cõiungunt, & quasi æquales cũ superis uires habent, phantastica figmenta erunt, sine quibus nullum in sacris opus efficitur? Sed neq; prætegmina, inuolucraq; eiusmodi per nostras passiões efficiuntur,ex fama diuino tributas. Non enim exordientes ab iis,quæ ipsi patimur, immò uerò ab ipsis deorũ propriis competentes illis secũdum naturam attribuimus dictiones. neq; contrarias de diuino

agimus notiones: contra uidelicet quàm ipſum re uera ſe habeat, ſed prout natura ſe habet: & quemadmodum ueritatem de ipſo conſecuti ſunt primi, qui leges nobis de religionis ſanctimonia tradiderũt, ſic perſeueramus in eis: ſiquid enim aliud in ſacris legibus, atq; ritibus deo placet, firmitas ipſa maximè placet, & præcipuè cõgruit. Oportet igitur ritus adorationis antiquos tanquã ſacros conſeruare ſemper intactos, neq; demere quicquam, neq; aliunde qd addere: ferme nãq; & hoc cauſa nuper extitit, ut omnia & nomina, & uota debilitata iam ſint, propterea quòd propter ipſam præuaricationem, & innouandi cupiditatẽ permutata ſunt ſemper, & permutari nõ deſinunt. Græci nanq; natura rerum nouarum ſtudioſi ſunt, ac præcipites uſquequaq; ferũtur, inſtar nauis ſaburra carentis, nullam habẽtes ſtabilitatem, neq; cõſeruant, quod ab aliis acceperunt. ſed & hoc citò dimittunt, & omnia propter inſtabilitatẽ, nouæq; inuentionis elocutionem transformare ſolent. barbari uerò ſicut moribus graues, firmiq; ſunt, ſic & in eiſdẽ ſermonibus firmiter perſeuerant: ob quam ſanè ſtabilitatem, & ipſi diis ſunt amici, & orationes offerunt illis acceptas, quas nulli ulla unquam

quam ratione fas est permutare.

Opinio Aegyptiorum de deo, atq; diis.

QVęrit subinde Porphyrius quidnā primam Aegyptii causam esse uelint. Vtrum intellectū an super intellectū. Item utrum unū aliquid solum, an unà cū alio quodam, siue aliis. Rursus, utrum incorporeum sit, aut forsitā corporale. Pręterea, non sit idē cum opifice mūdi, an opifice sit superius: & nunquid ex uno, an ex pluribus cūcta profluxerint: omnemq; nunquid uelint primū fundamentum esse materiam prorsus informem, an corpora qualia. ipsamq; materiā nunquid ingenerabilem, aut genitā. adhęc Iamblichus ita respōdit: Ego uerò causam in primis tibi dicam, ob quā sacri, & antiqui Aegyptiorum scriptores de his uaria senserint. & insuper huius seculi sapientes non eadem de his ratione loquātur. Cùm enim multæ in uniuerso sint essentiæ, ac multifariā inter se differant, meritò earum, & multa earum tradita sunt principia habentia ordines differentes, & ab aliis sacerdotibus alia. principia quidē tota uniuersalia'ue, ut narrat Seleucus. Mercurius ipse tradit uiginti millibus uoluminibus, uel, sicut Meneteus recenset, tradidit uoluminibus triginta millibus. itemq; sex millibus &

quingentis atq; uigintiquinque, & in eis perfectè omnia demõstrauit: propria uerò particularium essentiarũ principia alii antiquorum alia paßim introduxerint. Oportet igitur de his omnibus ueritatem breuiter declarare, atque primũ quod primò quæsisti. Primus deus ante ens, & solus, pater est primi dei, quẽ gignit manens in unitate sua solitaria, atq; id est superintelligibile. estque exemplar ipsius, quod dicitur, sui pater, sui filius, uni pater, & deus uerè bonus. Ille enim maior & primus, & fons omnium, & radix eorum, quæ prima intelliguntur, & intelligunt, scilicet idearum. Ab hoc utiq; uno deus per se sufficiẽs seipsum explicauit. Ideoq; dicitur per se sufficiens sui pater, per se princeps. Est enim hic principium, deus deorum. unitas ex uno super essentiam, essentiæ principium. ab eo enim essentia, propterea pater essentiæ nominatur. Ipse enim est superenter ens intelligibilium principium. hæc sunt principia omnium antiquißima. Quæ Mercurius præponit diis ætheriis, empyreis, cœlestibus, cõponens de empyreis libros centum, totidẽq; de ætheriis, mille de cœlestibus. Secundum uerò alium ordinẽ præponit deum Emeph diis cœlestibus tanquam ducem,

quem

quem ait intellectum esse seipsum intelligentem, atq; in se intelligētias couertentem. huic unum impartibile anteponit, quod appellat primum exemplar, aut expreſsionē, aut effigiem, quod Icthon appellat. In quo est primum intelligens, & intelligibile primum, quod solo silentio colitur: pręter hos autem rerum apparentium opificio, alii duces præsunt. Nā opifex intellectus qui & ueritatis est dominus, atq; sapientia, quatenus in generationem progrediens occultā latentium rationum potentiā traducit in lucem Amū ægyptiaca lingua uocatur. Quatenus aūt sine mēdacio peragit omnia, & artificiose simul cum ueritate Phtha nuncupatur. Græci uerò hunc Vulcanum nominant, artificiosum duntaxat cōsyderātes. Quātum uerò effector est bonorum, appellatur Osiris, aliasq; denominationes habet propter potentias, actionesq; differentes.

Est & principatus alius apud illos super elementa tota in generatione posita, uirtutesq; eorum, quarum quatuor quidem masculinę, quatuor fœmininæ, quē principatum Soli tribuunt. Item alius principatus super naturam omnem, quæ in generatione uersatur Lunæ tributis. Marsilius. Potes in his ordinem consentien-

tem

tem Proculo ita disponere. Primum est ipsum unum super ens super intelligibile totum. Secundum unum ens, siue unitas entis, in quo unitas sua suo enti præponitur. potest & intellectus intelligibilis appellari, & sui pater. Tertiũ est intellectus intelligibilis, ĩtellectualisq́; simul, & unitus intellectus, & expresio, prima Icthon. Quartũ intellectus intellectualis iam explicatus cœlestium dux deorum Emeph. Quintũ intellectus opifex proximus dux opificum mundanorum, qui sunt dii cœlestes, empireiq́;, & ætherii. hic forsan intellectus est animæ mundi, qui nominatur Amun, Phtha, Vulcanus, Osiris. Iamblichus diuidẽtes uerò cœlũ in partes duas, uel quatuor, uel duodecim, uel sex atq; triginta, uel harũ duplas, uel aliter quomodocũq; principat⁹ his quoq; perficiunt aut pauciores, aut plures. Rursus ducem unum his anteponunt, atq; ita Aegyptiorum tractatus de principiis desuper ad postrema progrediens ab uno descendit in multitudinem. ab uno uidelicet gubernatam à deo ubiq; indefinita natura sub quodam termino definito sit imperiosè comprehensa, præcipuè uerò ab excelsa omnium causa unitate. Materiã uerò produxit deus materialitate. uidelicet

delicet ab essentialitate subderiuata, quã opifex uitalẽ assumens, simplices, impatibilesq; sphæras effecit. Ipsius uerò postremum accepit ad generabilia, & corruptibilia corpora facienda. His ita discretis facilè soluuntur dubia, quæ in libris Aegyptiis, quos legisti, cõcepisse dicis. Qui enim sub Mercurii titulo circunferuntur, opiniones mercuriales continent, etsi sæpe philosophorum Græcorum stylo loquuntur, sunt enim ex lingua Aegyptia in Græcam translati à uiris philosophiæ nõ imperitis. Optarem uerò, ut quicũq; mundanarum rerum causas primas attingunt, ultima quoq; principia declararẽt.

Item quicũq; planetas, zodiacum, decanos, horoscopos, stellas, potentes duces tractãt, ut particulares principiorum distributiones traderent. Proinde dogmata, quæ in Salaminiacis sunt, breuissimam partem mercurialium ordinationũ continent. item quæ de stellarum apparitionibus, uel latebris, aut Lunæ augumento, uel decremento tractantur, in postremis penes Aegyptios assignationẽ causarum habent. Profectò Aegyptii non omnia esse naturalia putant, sed uitam & intellectualẽ, & animalem à natura discernunt. non in mundo solum, sed etiã in hominibus,

bus,atq; cum intellectum,& rationem secundum seipsos existentes prefecerint. Sic quæcunq; fiunt, fieri arbitrantur, atq; eorũ, quæ in generatione uersantur, primum precipuum'ue patrẽ esse opificem asserũt. Cognoscunt quoq; uitalem potẽtiam, & quæ in cœlo est, & quæ super cœlum extat. Item purum intellectum collocant super mundum, & unum impartibilem in toto mundo, & alterum per omnes circulos distributum. Iam uerò hæc nõ oratione, rationeq; nuda speculari solent, sed admonent insuper, atq; docent, ad excelsiora, communioraq;, & superiora fato naturam nostrã progredi ad ipsum deum, opificemq; mundi. quatenus neq; materiã ferat secum, neq; aliud quicquam præter opportuni temporis obseruantiã, idq; sacrorum opera nos consequi docent, atq; simul efficiunt. tradidit hanc quoq; uiam nobis ipse Mercurius. Sed interpretatus est eã propheta Bitis Ammoni Regi inuenta in adytis templi in urbe Sayn, Aegypti, literisq; sacris insculptam præbuit quoq; nobis Dei nomen discurrens per uniuersum. sunt & alii multi ordines de eisdem. Quapropter nõ rectè mihi uideris Aegyptiorũ omnia ad naturales duntaxat reducere causas, sunt enim apud illos

los plura, atq; essentiis pluribus. sunt & potestates supermundanæ, quas & religiosa principia sanctimonia coluerunt.

De libero arbitrio, & quomodo soluamur à fato.

POst hæc ait Porphyrius, plures Aegyptiorum ipsum quoq; arbitrium nostrum motui stellarũ supposuisse. Respondet Iamblichus ex mercurialibus sen tentiis hunc in modũ: duas homo animas habet, ut mercuriales literæ docent. una quidem est ab intelligibili primo, atque ipsius opificis potentiæ particeps: altera uerò ex circuitu cœlestium nobis indita, in quam & anima speculatrix diuinorum irrepit. Anima igitur à mũdis in nos descendens, mũdorũ quoq; circuitus sequitur. quæ uerò ab intelligibili ueniens intelligibiliter adest geneficum circuitum supereminet. atq; per eam, & à fato soluimur, & ad intelligibiles deos ascendimus: & religionem habemus ad æterna tẽdentem. non igitur putandum est, de quo tu dubitabas, omnia insolubilibus necessitatis uinculis, quod fatum nominant, colligari. habet enim anima principium in se proprium, quo ad intelligibile sese cõferat, & discedat quidẽ ab iis, quæ gignuntur. ad ipsum uerò ens accedat, atq; diuinum.

num. Neq; rurſus diis applicuimus fatum, quos tanquam ſoluentes à fato in tẽplis, ſacrisq́;, & ſtatuis ueneramur. Ipſi quidẽ dii fatum ſoluunt: naturæ uerò ab eis ultimæ deſcendentes, atq; generationi, corporiq́; mundi iam implicitæ fatum peragunt. Meritò igitur omnẽ diis ſanctimoniam adhibemus, ut ipſi quidem ſoli per intellectualem perſuaſionem dominãtes neceſsitati mala nobis à fato imminentia ſoluant. Nõ enim totum in natura fati ligatum eſt, ſed eſt & aliud principiũ animæ, & natura, & generatione præſtanti⁹, per quod & diis poſſumus copulari, & mundanum ordinem ſuperare, atq; ſempiternam uitam, ſupercœleſtiumq; deorum actionem participare. per hoc igitur nos ipſos à fato eximere poſſum⁹. Quando enim præſtantiora eorum, quæ nobis inſunt, agunt, & ad pręſtantiora ſui ipſius anima reuocatur, tunc ab illis, quę eam in generatione deuinciunt, penitus ſegregatur, à deterioribusq; deſcendit, atq; alteram pro altera uitam cõmutat, ſeq; ipſam in alium interſerit ordinẽ, dum priorem omnino deſerit ordinẽ. Quid ergo? nunquid poſsibile eſt per deos circuncurrentes à fato ſeipſum ſoluere? atq; eoſdem interim exiſtimare duces, autoresq; fatorum,

rum, uinculisq́; insolubilibus uitas penitus alligãtes. fortè uerò nihil prohibet, ita fieri. Cùm enim dii essentias, potentiasq́; multas in se cõplectãtur, quidnam prohibet illis inesse & alias nobis inęstimabiles differentias, atq; contrarietates? Iam uerò & hoc licet dicere, in unoquoq; deorum etiã apparentiũ inesse intelligibilia quædam essentiæ principia, per quę animabus à generatione mundorum fuga cõtingat, atq; libertas. Siquis autẽ duos deorũ ordines non admittat ad solutionis officium, scilicet mũdanos simul, atq; supermũdanos, saltẽ per supermũdanos fiet quãdoq; solutio. Verũ hæc in tractatu deorũ diligentius declarantur. Quinam dii potissimum sint ad supera reductores, & quando reuocent, quibus'ue potẽtiis, & qua ratione fatum soluãt, & per quos præcipuè redditus sacrorũ operatione peractos, & quis ordo mũdanæ naturæ, & quo pacto intellectualis actio cõsummata huic ordini dominetur. quamobrẽ quod tu ex Homeri uersibus adduxisti, scilicet deos esse flexibiles, dictu nefas esse censemus. legibus nãq; synceris, intellectualibusq́; iamdiu definita sunt sancta religionis opera, atq; ordine, potentiaq́; maiore, deteriora soluuntur. & quatenus nos in sortẽ tradu-

cimur melioré, eatenus à deterioribus fit discessus: nec propterea cõtingit aliquid præter regulam ab initio constitutã, adeo ut dii flectantur propter sacrificium, cultumq; posterius actũ, sed à primo descensu deus animas ea conditione demisit, ut ad eũ iterũ reuertãtur. Neq; inter se repugnãt adscẽsus animarũ, atq; descẽsus. sicut enim in uniuerso intellectuali unà cum essentia generatio, immo & hoc totũ rectè cõnectitur, sic & in animarũ dispositione unà cum earũ circa generationé cura solutio quoq; à generatione consentit.

De suo cuiq; dæmone.

QVærebat post hæc multa Porphyrius de suo cuiq; dæmone. respondet ad hęc Iamblichus ita: Duplex est tractatus de dæmone unicuiq; proprio. Alter quidem sacer, siue deificus: alter artificiosus. Ille dæmoné à supernis causis inuocat: hic à circuitibus, qui in generatione uersantur. Ille quidé exploratione uniuscuiusq; genituræ non utitur: hic talia diligenter explorat. Ille uniuersalius super naturã: hic particularius secũdum naturã dæmoné colit, & curat. Cùm igitur hæc ita se habeãt, absurdè tu mihi uideris culturam perfectiorem ad humanam admodum transtulisse, & in hac duntaxat quæ-

stiones

ſtiones tuas exercuiſſe. Propterea ubi naturali tantum uia quæris, colis'ue dæmoné, uideris & eiuſmodi uiæ exiguã quandam particulam accepiſſe. Conſueuerunt enim qui circa naturã artificiosè perquirunt,& operãtur,ordinatè uocare dæmonem à decanis,id eſt facientibus. Atq; ab influxuũ diſpenſatoribus imaginibus cœli, ſtellisq; Soleq;, & Luna, item à polis, totisq; elementis,atque mundo. Tu uerò non rectè breuiſsimã horum partem ſeligés, ſcilicet ipſum genitalis figuræ dominum, de hoc duntaxat quæſtiones inducis & hac in parte hoc uno ſuppoſito perſcrutaris, quonam pacto dominus ipſe figuræ dæmonem tribuat. Atq; ſecundum quam, & qualem uitam,uel potẽtiam,uel influxũ ab illo nobis influat. ubi prorſus in genituræ exploratione moraris præſcrutans, utrum ſubſiſtat dæmon , nec'ne: & utrũ figuræ dominus inueniri poſsit, aut forte non poſsit. Aſſeris deniq; hunc fore beatum,qui inuẽta generationis ſuæ figura , fatalia ſic effugerit , ita uidelicet ſuum dæmonem conſpicatus. mihi uerò uidentur hæc inter ſe diſſentire, & à ueritate deficere. Si enim ab ipſa generationis figura dæmon nobis eſt attributus, atque inde cognouimus eum , quonam pacto

fatalia fugiemus per notitiã dęmonis fato nobis addicti? atqui, etsi necessaria à nobis per dæmonẽ expellimus, uel affirmas, quãdo ulterius sunt hæc unà cum dæmone nobis destinata per fatum.

De iudicijs astrologorum, & dæmone.

PORPHYRIUS dicit siquis cognosceret figurã natiuitatis, dominumq; figuræ inueniret dæmonẽ suum, & per ipsum solueretur à fato natiuitatis: sed subdit, impossibile esse scire illam, & hunc inuenire: & regulas astronomiæ, & astrologiæ esse incomprehensibiles, & incertas teste etiam Cheremone. Iamblichus dicit, dæmonem neq; cognosci, neque dari ab illa figura, & dæmonio eius. alioquin nõ solueret nos à fato natiuitatis, sed dari ab antiquiori principio, & altiori, scilicet à diis superioribus, & cùm primùm anima inclinatur ad sensibilia ante conceptionẽ, & solui nos à fato non tam per dæmonem, quàm per cultũ superioris numinis. Non solùm uerò illa Porphyrii dicta à seipsis, sed etiam à ueritate dissentiũt. Non enim ab ipsa propria generationis figura omnino unicuiq; tributus est dæmon, sed est & antiquius hoc initium. Item si hinc duntaxat dæmon agnosceretur, nõ foret propterea felix, qui geneficum cognosceret

dæmo

dæmonẽ. Et quisnam hunc ducẽ accipiat ad effugienda fatalia? Si ad hæc explenda est ipse tributus, omnino uerò præcipuas prætermittis de essentia, & de ordine dæmonis quæstiones, ultimas uerò tãgis, unde descendat. Inquis præterea innumerabiles circunferri astrologię regulas, dubitationesq; de genesi, unde appareat scientiam de his haberi non posse. Ego uerò cẽseo primũ quidem haberi posse per diuinum uaticinium ueritatẽ certissimã circa stellas: nec nos omnino regularum dinumeratione, nec artificiosis prædicationibus indigere: & insuper addo, te nõ penitus impossibilem inde notitiã demonstrare quantũ ad mathematicam sciẽtiam pertinet, quòd diuersæ inter illos feruntur opiniones, quod'ue Cheremon, & quiuis alius cõtradicit. Sic enim & in omni sciẽtia simul & arte propter dissidentes opiniones dicere nullã esse scientiam cogeremur. sed profectò ubiq; non solùm falsa inter se dissidẽt, sed & à ueris falsa dissentiunt, ut ubiq; præter falsa ueritas inueniri possit. Porphyrius dicit regulas etiam astronomiæ cõprehẽdi non posse, ne dum astrologiæ, & multas esse illis dissensiones, & à multis impugnari. Respondet Iamblichus, diuinũ uaticiniũ potest doce-

re naturam, & effectũ astrorum fine arte. Astronomia,& aliæ artes quondam à diis datæ longo tẽpore humanis opinionibus confunduntur, exiguumq; diuinitatis, & ueritatis deniq; retinẽt. in astronomia est aliquid ueri, quamuis exiguũ,quod patet per effectus stellarum inter se ex mensura prouenictes in cœlo,sicut prædictũ est de eclipsi Solis & Lunæ,& aspectibus planetarũ. Regulæ mensurarum,magnitudinũ, distantiarũ,progresionũ,cometarũ,atque similiũ diu apud Chaldæos , & apud nos obseruatæ testantur astronomiæ scientiã esse ueram. Porphyrius dicit,dominum figuræ, uel dominos, si plures sint,deprehendi non posse etiã iudicio astronomorum,& astrologorũ,sed inde propriũ dæmonem esse quærendum. Iamblichus dicit, astrologos dare regulas, alios scilicet quinq;,alios pauciores,alios plures ad inueniẽdos, uel discernẽdos dominos figurarũ. Non dicit inquam haberi regulas,& inueniri,atq; discerni,sed ita putari,& tradi ab illis contra dicta Porphyrii. Quidnam prohibet figuræ dominum, atq; dæmonem per astrologiam quidem difficile inueniri,facillimè uerò per diuinum uaticiniũ, atq; sacrificia ? Neq; putandum est dæmonem à solo figuræ domino tribui.

sunt

ſunt enim plura hoc eius, & antiquiora principia. neq; humanis artibus, ſed diuinis propriũ dæmonẽ poſſumus inuenire. proprius cuiq; dæmon non à particulari quodam cœli, elemẽtorum'ue diſpoſitione diſtribuitur, ſed à tota mundi diſpoſitione, quando deſcendit anima regnante, ipſiq; dæmonem certum accommodante executorẽ uitæ, quam elegerit anima: hic eam conciliat corpori, uitã corpori communicatã curat, uitam animæ propriã dirigit, cogitationi aſsiduè principia exhibet: nosq; agimus talia, qualia hic adducit in mentẽ, eatenusq; nos gubernat, quo ad ſacris perfecti dominum pro dæmone commutemus. Tunc dæmon deo cedens, uel uacat ab opere, uel conducit ad idem. ſors alicuius propria tribuitur animæ, dũ deſcendit ex toto mundi corpore, & uita prout tunc ſe habet ad illam, & illa ſors certo dæmone ducitur, & impletur. Ergo eſt impoſsibile iudicare certos euentus, cùm omnium cauſarum concurſum comprehẽdere nequeamus, niſi per inſpirationem diuinam id aſſequamur.

Vnde proprius dæmon ueniat, quid'ue agat, & utrum ſit unicus.

PRoprius dæmon non à parte quadã cœli elementorum'ue tribuitur, im-

mo uerò à toto mundo, & à multiformi in eo uita,& à multiformibus corporibus, per quæ transit anima descẽdens in generationẽ,secernitur propriè,atque decernitur, sors in nobis quædam propria nostris secundũ præfecturã propriam distributa. hic utique dæmon erat in exemplari antè quàm in generationẽ animæ laberentur. Quẽ cum primũ anima ducẽ accepit, adstat ipse dæmon expletor subinde uitarũ. hic animã, ut dixi,descẽdentẽ alligat corpori,cõmune eius animal ipse curat: uitã animæ propriã dirigit:& quodcũq; ratiocinamur, exhibet ratiocinandi principia: agimusq́; talia, qualia is adducit in mentem,gubernatq́; nos quousq; sacris operibus expiati,deum subeamus pro dæmone ducẽ.cui posthac dæmon, ita cedit,ut uel uacet eo præsente, uel conducat ad idem. Quærebas deinde,utrũ plures adsint unicuique dæmones, alii alia gubernantes in homine. Respondemus ad hæc,dæmonẽ, non alicui parti nostrũ præesse duntaxat, sed toti simul adesse, totũ ducere, quẽadmodũ à totis, quæ in mũdo sunt, ordinibus,est attributus.Coniectabas plures pro numero nostrarũ partiũ dæmones nobis adesse.Prȩterea quòd etiã in ipso corpore diuersi sint dæmones, alius sanitatẽ, alius

pulchr

pulchritudinẽ, alii quandã in his habitudinẽ curẽt.unusq; his æquè præsit in corpore.Sic & putabas aliũ dæmonẽ corpus, alium animã,alium mentẽ regere.Præstat uerò eiusmodi coniectura ad hoc ipsum uti,uidelicet,quòd corpus,& anima,& intellectus eodẽ dæmone gubernẽtur.Noli igitur ita diuidere, ut alius sit corporis dæmon,alius animæ,alius intellectus.absurdũ est enim animal quidẽ esse unũ,dæmoniũ uerò animali præfectũ multiforme putare.Nam quæ principatum tenent, ubiq; simpliciora sunt subditis. Est insuper & absurdius,si multi dæmones dominantes uelut dæmoni partes,non conflati in unum sint,sed inter se disiuncti. Introducis autẽ & in ipsis cõtrarietatẽ, tanquã dominãtiũ dæmonũ alteri boni sint, alteri uerò mali. Cùm tamen nusquam mali spiritus sortẽ habeãt præfecturæ, nec pari uel autoritate,uel numero exaduerso bonorũ distributi sint. Post hæc suspicaris dæmonẽ propriũ esse quandã animæ partem,uidelicet intellectũ,cumq; hominem esse εὐδαίμονα,id est felicẽ,qui sapientem habeat intellectum.quod si ita sit,non erit amplius alius ordo præstantior homine præfectus homini.sed inter diuisas animæ partes superior inferioribus dominabitur.

ubi tamẽ cunctæ cognatę sunt, nulla uerò ut absoluta subditis dominatur. Inducis post hæc dæmonis cultũ tanquã ad plura factũ, partim quidẽ tanquam ad duos dæmones, partim etiam uelut ad tres. nefas uerò est causas nobis præsidentes partiri, nec ad unum redigere præfecturã, quippe cùm unitas in omnibus dominetur. Iam uerò & qui dæmoniũ secũdũ corpus, corporisq́; dispensationẽ diuidit, is principatum eius in partẽ eiusdẽ redigit angustissimã. Quapropter religiosum cultũ circa dæmonium, ita diuisum consyderare non decet, cùm opinio ipsa, in qua fundatur, debilitate uacillet. Vnus igitur est secũdũ unumquẽq; nostrũ dæmon proprius gubernator. dæmonẽ uerò cõmunẽ penitus, & eundẽ cunctorũ hominũ existimare nõ decet, uidelicet rursum cõmunẽ quidẽ in se ipso, propria uerò conditione unicuiq; copulatũ. Ipsa enim secũdũ speciẽ unamquanq; diuisio, materiæq́; alteritas ipsam rerum secundum se incorporearum communitatem, identitatemq́; non suscipit.

Inuocatio dæmonis.

QVæris deinde, quare cõmuni quadam apud omnes inuocatiõe aduocare dęmonem soleamus, quoniam uidelicet per deum dominũ unum dæmo-

num

num agitur inuocatio, qui & à principio ſuum cuiq; dæmonem definiuit, & in ſacrificiis ſecundum propriam uoluntatem ſuum cuiq; monſtrat. Semper enim in ſacrarum operationum ordine per ſuperiora numina inferiora uocantur. Quare & in dæmonibus unus quidam dux eorum, qui circa generationem obtinet principatum, dæmonẽ ſuũ ad unumquenq; demittit. Poſtquam igitur adeſt unicuiq; ſuus, tunc & congruũ ſibi cultũ pandit, nomẽq; ſuũ, modumq; inuocationis ſuæ propriũ patefacit, atq; hic cõueniens eſt ordo dæmonũ. Alius enim ordo inuocantibus eſt cognatus, alius ab antiquioribus cauſis procedit, alius conſpirationẽ in eis conficit ad idem cõmuniter conferentẽ. Noli igitur diuinas inuocationes humanis ſimiles arbitrari, & ineffabiles effabilibus comparare, & eas, quæ omnẽ terminum, omnemq; indeterminatũ modũ ſuperant, humanis imperiis, mandatisq; conferre, ſiue definita ſint hæc, ſiue prorſus indefinita. Quæ enim apud nos ſunt, cum toto genere cõmune nihil habẽt. atq; cum his, quæ ſecũdum totũ ordinẽ nos excedunt, totamq; eſſentiã noſtrã, naturamq; exuperãt. Iam hinc uerò maximè errores hominibus ingentes accidunt. Quando ex

huma

humana debilitate aliquid de dominationibus dæmonicis ratiocinari solēt & paruis nihilipēdendisq́;,atq; diuisis ingentia, & magnipēdenda,& perfecto perpendūt.

De felicitate.

SVspicaris ne fortè alia quædā ad beatitudinem præter diuinum cultū, uia lateat,& quæ'nam ista potissimum sit interrogas. Sed profectò si in diis bonorū omnium essentia,perfectioq́; continetur, ac prima potestas, primumq́; bonorū illic est principium, meritò soli nos sacerdotes, & qui similiter superis se dediderint, atq; legitime unionem ad illos fuerint consecuti bonorum omnium principium, atq; finem studiosè prosequimur. in hoc utiq; statu & ueritatis contēplatio adest,& intellectualis scientiæ cōsummatio. Atq; unà cum deorū cognitione conuersio quoq; ad nos ipsos, nostriq́; agnitio comitatur. Frustra uerò suspicaris, ne fortè religiosus ex opinionibus humanis, fauoribusq́; dependeat. Quidnam otii esse potest animo diis dedito ad humanas laudes auscultandas?

Religionem esse ueram.

SEd neq; quod sequitur rectè dubitas, ne fortè religiosus ipse fallat, ubi ais animā magna sæpe ex cōtingenti cōfingere.

gere. Quodnā in rebus uerè exiſtentibus figmentorum initium eſſe poteſt? Non'ne potētia phantaſtica in nobis eſt illa, quæ idola fingit, atq; transformat, atq; quādo uita intellectualis perfectè agit, phantaſia nulla ſuboritur? non'ne penes deos ueritas ipſa ſecundū eſſentiā unà cum illis exiſtit? Non'ne multò magis & illa, quæ ſecundum conſonantiam in rebus intelligibilibus eſt fundata? Fruſtra igitur talia & abs te, & ab aliis diuulgātur. Quinetiā ubi tu, & alii religioſos calumniamini, tanquam prętigiatores, atq; uanos, & iactabundos, longius à ueritate diſceditis. ſicut enim cæteris artibus, ſic & in religione ſunt, qui eam falsò profiteantur. Quæ profeſſio lōgius quàm aliud quicquam à religione diſcedit. Malū enim bono magis quàm non bono contrariū eſt.

De præſagio naturali artificioſo, atq; de diuino.

SIqua nobis aptitudo naturaliter inſit ad futuri præſagiū, quemadmodū animalibus terręmotuum, procellarumq;, & frigorum naturalis ineſt præcognitio, nō uidetur eiuſmodi prænotio habere aliquid uenerandum. Nam ſecundum ſenſus acumen, uel compaſſionē, uel aliā quandam

dam commotioné uirium naturaliū, eiusmodi præsagiū naturale cōsequitur, neq; sursum siquis secundū rationis discursum, uel obseruationé signorū effectus aliquos præcedentiū, sicut à contractione pulsus, atq; rigore medici febré præuidere solét, uidetur eiusmodi præsentia esse admodū honoranda: humana nanque, & suspecta, corporeaq; cōditione progreditur. Solū igitur diuinitus aduenicns uaticinium, re uera nobis diuinam exhibet uitam, dum & præuisionem, & diuinas intelligentias possidet, nosq; reddit re uera diuinos, ac bonū legitimum nobis affert. beatissima enim deorū intelligentia bonis omnibus abūde repletur, suspicaberis ne fortè prophetę diuinitus inspirati præuideant quæ futura, neq; tamen propterea sint felices. nam & præuidere possunt, neq; tamé scire futuris uti, sed contrà dicendū, omnem uidelicet prænotionem diuinitus inspiratam esse bonis, & bonitate refertam, ordinisq; compotem, atq; decori. atq; utilitatem nobis afferre: dii nanq; unà cum pręsagio, facultatem quoq; ad cauenda, declinandaq; incōmoda nobis naturaliter imminentia suggerunt. Et quando uirtutem oporteat exercere, ad idq; conferat ignoratio futurorum, occulunt ipsi futura, ut

anim

animus inde ſit melior: quando uerò ad hoc nihil intereſt, expedit autem animus præſentire, ad hoc uidelicet, ut ſalui ad ſublimia reuertantur, tunc in mediis animarũ eſſentiis uaticiniũ penitus inſerunt.

Via ad felicitatem.

QVærebas deinde, quę ſit ad felicitatem uia, qua'ue in re ſit ipſa felicitas. hoc igitur audi. Contẽplabilis ipſe in ſe intellectus homo, erat quondã deorũ contemplationi coniunctus. deinde uerò alteram ingreſſus eſt animã, circa humanam formæ ſpeciẽ coaptatã, ſiue contemperatã: atq; propterea in ipſo neceſſitatis, fatiq; uinculo eſt alligatus. Conſyderare itaq; decet, qua præcipuè ratione ab eiuſmodi uinculis ſolui poſſit. eſt autẽ ſolutio nulla, pręter ipſam deorũ cognitionẽ. Idea nãq; felicitatis, eſt ipſum cognoſcere bonum. Quemadmodũ eſt & idea malorũ, ipſa quidem bonorũ obliuio, & fallacia circa malũ, notitia quidẽ illa unà cũ diuino cõgreditur. obliuio uerò hęc, atq; deceptio inſeparabilis eſt à caduco. Item illa intelligibiliũ eſſentias per ſacras ſanctimoniæ uias rite metitur. hæc autem à principiis cadens, atque repulſa, ſe ipſam proiicit ad corporalẽ ideã dimetiendam.

Illa

Illa rursum est sui parentis agnitio, hæc uerò discessus unà cũ obliuione ab ipso deo patre supersancto, seq; ipso sufficiẽte, longè remotus. Illa ueram cõseruat uitã reuocans hanc ad patrem: hæc hominem principem geniture usq; ad id deducit, quod permanet quidem nunquam, perpetuoq; in fluxu uersatur. hęc utiq; prima sit tibi ad felicitatem uia, intellectualem habens unionis diuinæ penes animas plenitudinem. Sacra uerò, atq; deifica felicitatis traditio appellatur quidem porta ad ipsum omnium opificem deum, aut locus, aut aula boni. Potestatem uerò possidet primam quidem castam, & sobriam animæ sanctimoniam, ualde utiliorem, sobria corporis castitate. Deinde cogitationis accommodationem ad ipsam participationem, uisionemq; boni, simulq; ad contrariorum expulsionẽ. Tertiò rursum unionem exhibet ad deos bonorum omnium largitores. Postquam uerò singulatim, atque propriè, tum mundi partibus, tum diuinis potestatibus per partes mundi diffusis, animam copulauerit, tunc opifici toti copulat animam, præbetq; undique cum ipso consensum, atque eam extra omnem materiam ponit, cum sola iam sempiterna uniuersi ratione coniunctam.

ctam.uerbi gratia, in ipsa opificis potesta te per se genita, per se mobili, & omnia sustinente prorsus, & eleuante, intellectualiq;, & omnia pariter exornãte: item ad ueritatem intelligibilẽ reuocante, rursumq; per se perfecta, perficienteq;, atque effectrice, cæterisq; dei uiribus opificis gradatim pro cuiusq; proprietate coaptat adeo, ut in actionibus earum, intelligentiisque, & opificiis facultatibus, expiatus animus, atq; sacer perfectè firmetur. Atq; tum demum in toto opifice deo collocat animam.

Conclusio Religionis, felicitatisq; apud Aegyptios.

ATque hic apud Aegyptios religiosæ, sacræque eleuationis, est finis, ipsum uerò bonum aliud quidem diuinum putant ipsum scilicet præintellectũ deum. aliud autem humanum, unionem uidelicet ad ipsum dominum, quemadmodum Bytis propheta ex libris mercurialibus explicauit. Non igitur pars hæc apud Aegyptios prætermissa est, ut tu suspicaris, sed quemadmodum spectat ad sanctimoniam, rite nobis est tradita. Neq; rursus de rebus exiguis sacerdotes diuinam intelligentiam interpellant, sed de

iis, quæ ad purgationem, solutionem, salutem animæ pertinent, neque difficilia meditantur, eademq; hominibus inutilia. immo res animæ omnium utilissimas, neque sub dolo, & seductore quodam dæmone obfuscati sacerdotes hallucinantur, qui in omnibus fallacem, dæmonicamq; naturam prorsus excedunt, atque ad intelligibilem, diuinamq; conscēdunt. his itaq; pertractatis, obsecro deos, ut mihi, tibiq; ueram intelligentiarum custodiam, obseruantiamq; exhibeant, nullo tempore defuturam, atque in sempiternam æternitatem æternorum præbeant ueritatem, perfectiorumque circa deos intelligentiarum compotes nos efficiāt, in quibus beatissimus bonorum finis nobis est propositus, & amicitiæ, concordiæque inter nos mutuæ, autoritas omnis, atq; firmamentum.

EXCERPTA MARSILII FICINI EX GRAECIS PROCLI

Commentarijs in Alcibiadem Platonis primum.

PRincipium dialogorũ Platonicorum, totiusq; philosophiæ præcipuum, atque firmissimũ, arbitrantur naturæ nostrę cognitionem. hac enim rectè cognita, bonum quoque nobis consentaneum, malum'ue dissidens absolutius nosse poterimus. Sic utiq; natura comparatum est, ut quemadmodum inter se rerũ essentiæ differunt, sic & propriæ rerum perfectiones. Vt igitur quę sit naturæ nostræ perfectio, & quomodo cõparetur, inueniamus (essentiã nãq; nostrã in primis debemus agnoscere, quod quidem & in Alcibiade propositum est, & in tota doctrina Platonis est finis) quando rerũ consyderamus essentias, perscrutandum est, utrum essentia rei sit ex earũ numero, quæ indiuiduæ sunt: uel earum genere, quæ circa corpora diuiduntur: uel earum, quæ in medio collocantur. Item, utrũ essentia sit æterna, an per omne tem-

pus existens, an in aliqua temporis parte fiat. Rursum, utrũ sit simplex, & ante cõpositionẽ existens, aut cõposita quidẽ sit, sed insolubilibus uinculis sit composita: aut posit uicissim in ea, ex quibus cõponitur, quãdoq; resolui. atqui si ita unumquodq; cõsyderemus, deinde poterimus eius quoq; bonum, quale sit, facilius iudicare. Cõstat enim essentiæ prorsus indiuisibilis, æternũ esse bonum, diuisibilis uerò bonũ quoq; in tempore, motuq; uersari. mediæ denique secundum substantiæ ipsius mensuras perfectio quoq; perpẽditur. eiusmodi nanque perfectio tempore quidẽ indiget, sed tempore primo, quod sanè in corporeos circuitus posit aptè metiri. Ignoramus quidẽ nos ipsos, quoniã obliuione genesica occupati sumus, atq; in rationaliũ specierũ uitæ perturbatione perculsi. existimamus autẽ interea cognoscere multa, quæ ignoramus, quoniã rerũ rationes essentiæ nostræ innatas habemus. Tres sunt conuersionis species. quicquid enim cõuertitur, uel ad aliquid uertitur, se deterius, dum à perfectione propria labitur: uel consurgit ad melius propter propriæ uitæ uigorẽ, actionemq; naturalem: uel reflectitur ad seipsum propter cognitionẽ sibi consortẽ, mediamq;

spec

ſpeciem motionis. Cōuerſio quidē erga deterius, paſsio quędā eſt animę alas abiicientis, & in obliuione iam poſitæ, ſui ipſius ſimul atq; aliorum. Cōuerſio uerò & ad ſe, & ad melius nō ſolis cōpetit animabus, ſed ipſis quoq; diuinis, quēadmodum Parmenides ipſe nos docet. Plato ſignificat in procœmio præter cætera animū ueritatis ſtudioſum cogitationes rebus cognoſcendis conſortes edere. Neq; mutabiliū immutabilē, neq; neceſſariorū, ſtabiliumq́; ambiguam, atq; nutantē. Sed quemadmodū Socratē in Rep. docuit, notitia quidem ſimplici, uniformi, intellectuali intellectualia omnia cōiugatè cognoſcere, notitia uerò ſcientifica, atq; cogitatiua, ſpecierū euolutione, atq; cōpoſitione rationes rerum medias contēplari. Tertia rurſum à ueritate potētia ſenſuali per inſtrumēta cognobilia propria cōtingente ſenſibilia iudicare, imaginali tandē potētia imagines ſenſibiliū apprehēdere. Iam uerò Timæus cognitiones proportione quadā ad cognoſcēda diſtinguens, iubet nos entia quidē intelligentia, rationeq́; iudicare, opinione uerò, ſenſuq́; illa, quę entia quidē nō ſunt, ſed fiunt iugiter, atq; pereunt. atq; eorū, quæ uerè ſunt rationes, ratas, & incōiunctas exiſtere, rerū

uerò in generatione fluentium imaginarias, atq; contingentes. ubiq; enim rationes, sermonesq; imitantur illa, quæ explicant. Atqui Socrates in Cratylo ait circa res sempiternas, nomina naturā rei magis attingere: circa uerò mutabiles nomina quoq; sæpe mutari, & magis in positione uersari. Aliorū ubiq; deorū aliæ proprietates existūt, nam alię quidē sunt opifices uniuersorū, atq; speciei entium, ornatusq; substātificæ, aliæ uerò propagātes uitā, ac uarios uitæ uigores progenerantes, aliæ autē rerū ordinē seruant incommutabilē, connexionemq; custodiunt insolubilem. Aliæ deniq; aliā sortitæ potentiā, omnia sua quadā beneficentia seruant. Similiter & omnis amatorius ordo causa conuersionis est rebus omnibus ad diuinam pulchritudinē, atq; formam, reducens quidē sequētia ad illam omnia, eiq; cōiungens, & coniuncta confirmans, atq; mox inde sequentia replens, diuiniq; luminis procedentes inde dotes per omnia radians. Hanc igitur ob causam in Symposio traditur, amorē magnū existere dæmonem, quippe cùm amor primus omniū eiusmodi medii uim in seipso demonstret, sitq; medius inter ipsum appetibile, atq; appetēs, & causa cōuersionis sequentiū in prio-

ra. uniuersa igitur amatoria cohors in uestibulo causæ pulchritudinis cõstituta ad illam omnia cõuocat, mediumq; processum facit inter amabile, atq; illa, quæ reuocantur amore. Quapropter totius dæmonici ordinis in se declarat exemplar, hanc in diuinis medietaté obtinens, quam dęmones ĩter diuina tenẽt, atq; mortalia.

Cùm igitur omnis amatoria cohors hanc inter deos proprietaté habeat, summitatem eius quidé unicam, & occultam excogitamus primæ & intelligibili pulchritudini copulatã, penes supremos deos: mediũ uerò processum eius penes supermundanos deos, intellectuali conditione fulgenté: tertium uerò progressum eius circa mũdum multifariam distributum, multosque ordines, atq; uires ex se producentem, atq; eiusmodi munera partibus mũdi diuersis distribuentem. Post enim unicum, primumq; amoris principium, atq; post tripartitam substãtiam inde perfectam, uaria iam turba refulget amorum, unde chori angelorum implentur amore: turbæ quinetiam dæmonum hoc plenæ deo sectantur deos ad intelligibilem pulchritudiné reuocatos. Exercitus heroum unà cũ dæmonibus, & angelis circa pulchritudinem debacchãtur.

Omuia deniq; suscitantur, reuiuiscunt, reuirescunt, incalescunt, circa pulchritudinis ipsius influxum. Iam uerò animæ hominũ inspiratione eiusmodi tactæ, & naturaliter cognatæ deo, circa pulchrũ mouentur assiduè, atq; in generationis prouinciam delabũtur ad beneficium animis imperfectioribus exhibendum, & ad prouidendum iis, quæ salute indigere uidentur. Dii quidẽ ipsi, deorũq; pedissequi, in habitu proprio permanentes, sequentibus benefaciunt, et ad se cõuertunt: hominum uerò animæ deorsum lapsæ, generationemq; tãgentes beneficam deorũ prouidentiã pro uiribus præseferunt. Quẽadmodum igitur aliȩ animæ secundũ alium cõstitutæ deum, syncerè prouinciis caducis præsunt, animabusq; hic oberrãtibus, atq; aliæ quidẽ imperfectioribus prosunt per uaticinium, aliæ per expiationes, atq; sacrificia, aliæ per opẽ medendi diuinam: sic & animæ, quæ uitã amatoriam elegerunt, mouentur quidẽ adeo pulchrorum præside ad curam animorũ ingeniosorũ. à pulchritudine uerò sensibus apparente ad diuinam pulchritudinem rediguntur, secumq; ipsis conuocant & amatos. animæ uerò, quæ ob peruersam educationẽ à superno munere decidunt, alioquin a-

mato

matoriam nactæ naturã, ſimulacris pulchritudinis incidentes, propter ueræ pulchritudinis ignorantiam, corporeas formas admirantur & amant, paſsioné propriam ignorantes. Sicut enim apud Plotinum defluxus mentis facit aſtutiã, atq; ſapientiæ portio lapſa creat ſophiſticam, ſic munus amoris in peruerſum incidens ſuſceptaculum, uitam efficit intemperatam, atq; tyrannicam.

Cauſa ſuperior agit in opere prius, poſteriusq; quàm inferior, & unà cum illa, atq; eſt præſentior operi.

QVæ perfectiora ſunt ubiq;, & quæ rationem exẽplaris habent, actiones prorſus imaginum comprehendunt, adeo ut deteriora nulli uſquã adſint, cui perfectiora quoq; non multò prius aliquid ex ſe tradiderint. Quinetiam per omnes rerũ ordines ipſum unum alia comprehendit, atq; ante illa, & poſt illa, & unà cum illis agit.

Mali dæmones etiam in ſacris occurrunt, & fallunt ſub prætextu bonorum.

COmpertum habemus in expiationibus, atq; ſacris, ubiq; ex deteriorib⁹ aliquid induere perfectionis imaginem, per quam animas nõdum perfectas alliciat ad ſe ipſum à ſuperioribusq; diuertat.

Quemadmodum igitur in contẽplatione physica impedimentum est uita sophistica procliuitasq; ad illã trahens infirmiorem ab ipsa entium cõtẽplatione ad imaginationem caducis familiarẽ, sic in amatoria eleuatione turba popularium amatorum impedimentũ est simulans amatorem uerũ, & animã iunioris à bonis cœlestib⁹ in terrena, & tenebrosa detorquẽs: similiter in sanctißimis quibusq; expiationibus, atq; sacris, antè quàm ipse deus adsit, palàm occurrunt dæmonum quorundam impetus terrenorũ, aspectus noui quoq; eos, qui expiantur, perficiunturq;, deturbantes, & à synceris bonis ad materiam deflectẽtes. Quamobrem dii iubent, ne prius in illos aspicias, quàm sacrorum potestate præstrinxeris oculos. sic enim aiunt diuina eloquia: Non expedit tibi illos aspicere prius quàm corpus expiaueris, atq; sacraueris. quoniam illi mulcẽtes animas à sacrificiis ubiq; deflectunt. Sicut igitur in sacris, tum primùm apparet diuinum, quando totum hoc dæmonium trahens animas in materiã expulerimus: sic & diuinus amator post repulsam popularium amatorũ occurrit amato. Item, sicut bonus cuiusq; dæmon unumquenq; custodit à pueritia, actiõesq; omnes eius

explo

explorat, & uerba, & ante parentes prouidet, & post parentes adest tanquam totius uitæ gubernator asiduus, atq; post obitum dux est nobis ad iudices, eodem modo ad Alcibiadem se Socrates habet. deniq;, sicut bonus dæmon nobis plurimum occultus adest clàm nobis prouidens, & silentio cõsulens, & ineffabiliter nos emendans, ita Socrates Alcibiadi.

Intellectus in nobis semper agit illuminando, neq; tamen semper animaduertimus.

INtellectus ipse quidem circa nos semper agit, semperq́; præbet intelligẽtiæ lumen. atq; etiã prius quàm in conditionem labamur irrationalem. Et quando in paßionibus uitã degimus, & paßionibus quandoq; sedatis, nõ semper animaduertimus: sed quando à quamplurimo generationis tumultu purgati sumus, atq; tranquillè uiuimus (tũc enim intellectus nobis effulget) tunc quasi nobiscum loquitur, tunc suam nobis communicat uocem antea silentio præsens.

De bono dæmone, & de terrenis, materialibusq́; dæmonibus. Item quomodo unusquisq; nostrum consyderetur dupliciter, scilicet & ut simpliciter anima, & ut anima utens corpore.

Socra

SOcrates quidé ad Alcibiadem se habet, ut bonus dæmon. amatores cæteri, ut materiales, terreniq; dæmones, qui propellendi sunt, ut animus bono dæmoni sit magis expositus. Cósyderare potest dupliciter Alcibiadem, & ut simpliciter animam, & ut animam utétem corpore. Nõ enim idem est utrũq;. quemadmodum nec ipse per se homo, & iam gubernator homo, nec homo simpliciter, atq; auriga. Omnino autem, quod est imparticipabilé ab eo, quod est participabile, differt. Atq; id, quod secundũ seipsum existit, ab eo differt, quod cũ alio quopiã simul iã censetur. Et deniq; quod exéptũ est ab eo discrepat, quod coordinationé ad aliud est sortitũ. Quoniam igitur Alcibiades dupliciter intelligitur, & ut simpliciter anima, & ut anima, utens corpore, qua quidem ratiõe est simpliciter anima quædam. Socrates ad eum mentis uicem gerit. qua uerò ratione est anima utens corpore, Socrates boni dæmonis partes agit. Atq; idem ipse & dæmon est, ut ad hominem, & intellectus ad animam. Iam uerò & quando medietaté dæmonicam reputamus, inter deos eã & homines collocamus. Quando uerò intellectum, in summo quidem animam ex ipso suspen-

dimus,

dimus, & corpus ex anima. habes profectò diuisionem alteram in symposio, ubi traditur dęmonum inter deos hominesq́; existere medium. habes alterã in Timæo dicente, animũ inter intellectũ atq; corpus mediũ obtinere. Idẽ igitur est & intellectus, & dæmon ad animam quidem intellectus, ad animam uerò humanam dæmon esse censetur.

Quomodo amor deus nec primus est, nec ultimus: & quomodo in diuinis est bonum. sapiens, pulchrum: item fides, ueritas, amor.

AMorem domini neq; in primis entium, neq; in ultimis collocare debemus. Nõ in primis, quoniã ipsum amabile superius est amore. non in ultimis, quoniã amans particeps est amoris. Oportet igitur amorem inter amabile, amantemq́; cõstituere, & ipso quidem pulchro posteriorẽ, cæteris uerò, quæcunq; amãt, priorem asseuerare. Vbinã igitur extitit ab initio? Quo pacto per uniuersa procedit, & quibus cum prodiit unitatibus?

Cùm igitur tres sint in diis intelligibilibus, occultisq́; substantiæ, & prima quidem obsignata sit bono, ipsum uidelicet bonum ex se intelligens, ubi sicut sacra eloquia tradunt, unitas est paterna: secunda uerò per sapiens designetur, ubi prima

uiget

uiget intelligentia: tertia per pulchrũ definiatur, ubi intelligibilium est pulcherrimum, ut Timæus ait. nimirum & tres secundum has intelligibiles causas unitates existunt, secundũ causam quidem uniformiter in intelligibilibus consistens, effulgentes uerò primùm in ipso ineffabili deorũ ordine scilicet fides, ueritas, amor. Fides quidem omnia firmat in bono: Veritas autem omnem in entibus cognitionem explicat. amor deniq; conuertit omnia, congregatq; in ipsius pulchri naturam. Eiusmodi sanè trinitas hinc per omnes deorũ progreditur ordines, omnibusq; ad ipsum ĩtelligibile irradiat unionem. Aliter autẽ per alios ordines se declarat, uires ubiq; suas deorum proprietatibus complicans. Alibi quidem est ineffabiliter, incogniteq; & unicè: alibi continentiæ, connexionisq; ratione: alibi tanquam perficiens, atq; formãs. hic rursum intellectualiter, atq; paterne, ibi motiuè, uiuificeq; prorsus & effectiuè: illic tanquam imperans, & assimilans. ibi absolutè penitus atq; syncerè. illic multiplicatè iam atq; diuisim. Amor ergo supernè ab intelligibilibus usq; ad mundana, descendit ad diuinam pulchritudinem omnia conuocans. Procedit & per omnia ueritas,

tas, illuſtrãs cognitionibus omnia. procedit fides p uniuerſum in bono ſingulatim omnia ſiſtẽs. hinc diuina eloquia, omnia tradunt tribus his gubernari, in eisq́; conſiſtere. Quamobrẽ diis ſacrificantes iubent deo per trinitatem eiuſmodi ſe coniungere. Ipſa quidem intelligibilia propter inæſtimabilem unitatem medio non indigent amatorio. Vbi uerò & unitas entium eſt, atq; diſcretorum diſcretio, ibi extat & amor. colligator enim eſt, & cõciliator eorum, quæ ſunt poſt ipſum, & quæ ſuper ipſum. Conuerſor ſequentium in priora imperfectorum reductor, atque perfector.

Prouidentia percurrit per ſingula uſq; ad minima, & interim nullis addicta.

QVi diligentiores ſunt in rerum rationibus aſsignandis, duo hæc elemẽta potiſsima diuinæ, dęmonicæq; prouidentiæ tradunt. Primũ per omnia deſuper prouidẽtiã ad ultimum uſq; procedere, ac ne minimũ quidem ſui expers alicubi prætermittere. Secũdũ nihil omnino eam ex gubernantis accipere, nec eorum natura repleri, nec eis alicubi commiſceri. Non enim ex eo, quòd omnia ſeruet, atq; diſponat, admiſcetur, ꝓpterea guber

gubernatis. nam diuinum, atq; dęmonum naturam habet paſsionibus animarũ particularium nõ ſubiectam. Neq; tamen, dũ ſeparatim ſequẽtia ſupereminet, propterea ex deterioribus aliquid inordinatum, incultumq́; relinquit. Immo uerò ob hãc ipſam cauſam omnia decenter exornat, atq; à diſpenſatis abſoluitur. Eſt enim benefica pariter, atq; ſyncera, exornatrix omnium, atq; ab excultis interim expedita, per omnia currens, præſertim quia cohibita nuſquam. Viri quinetiã diuini inferioribus diligẽtiſsimè prouidẽt ſimulatq; tranquillè. Quid ergo de diis ipſis, bonisq́; dæmonibus eſt dicendũ? Non'ne præſentes omnibus liberi ſunt ab omnibus? Implentes ſeipſis omnia nullis alicubi permiſcentur: diſcurrentes per uniuerſum, nuſquam uitã propriam addixerunt. Non'ne confitebimur deos ſuas proles amare? Quemadmodũ poëtæ fingunt, Iouem amare puellam, ipſamq́; Venerem. Nempe quoniam amor eiuſmodi prouiſor eſt, & ſeruator, perfectorq́;, & contẽptor rerum diuinitus amatarũ. Interea & beneficus, & ſyncerus, immiſtusq́; habitudine nulla ad res affectus externas. Dic amabo, unde nã diuinis interdum hominum animabus amatorium eiuſmodi

priuile

priuilegium obtigiſſet, niſi prius diis ipſis ineſſet? Quicquid enim bonũ, & ſalutare cõpetit animabus, cauſam à diis definitam habet. Quamobrem & uirtutũ omnium, corporaliumq; bonorum uelut ſanitatis, roboris, iuſtitiæ, temperantiæ, exemplaria Plato probat pręcedere penes deũ. Quantò itaque magis amatorii muneris cauſam principalẽ apud deos eſſe fatebimur, quippe cùm amatorius hic affectus (ut Socrates in Phædro ait) diuino quodã munere ſit tributus? Dii igitur deos amant: antiquiores quidem minores, ſed prouidẽtiæ munere, minorẽ uiciſsim maiores diligũt quodam, uidelicet, conuerſionis officio. Perficere quidẽ deteriora, & inferioribus prouidere, animabus quoque qua ratione ſunt animæ cõpetit. nam & ob hoc ipſum deſcendunt, propter rerum generabilium prouidentiam, curamq; mortalium. Ita uerò prouidere, ut prouidet gubernatis, nec miſceatur, nec uelut addictus afficiatur, nec inde recipiat quicquam, deorum propriũ eſt, dæmonumq; bonorũ: & quoties contingit animabus humanis, diuina, uel dæmonica largitate contingit. Solent ſacerdotes in ſanctiſsimis ſacrificiis, uel per uerba uel per ea, quæ oculis oſtẽduntur, in admirationẽ, ſtuporemq; præſentes

adducere. ſtupor enim deo animam exponere conſueuit. Socrates nunquam amatoriam uitam uſqueadeo rectam peregiſſet, niſi afflatu quodam dæmonis elegiſſet eam, & tenuiſſet electam.

Amor eſt medius inter amabile, & amantem: eſt magnus dæmon omnia ligans, & quæcunq; appetunt, ipſe medius primò copulat appetibili.

SAcra igitur eloquia hunc amorē domini indicunt omnia colligantem, omnibus inſidentem. hic ſanè, ſi connectit omnia, copulat & nos dæmonum præfecturis. Hunc Diotima magnum dæmonē appellauit, quoniã medium implet ubique inter illa, quæ appetunt, & quæ appetuntur. Ipſum quidē, quod eſt amandum, gradum ſibi uendicat primum. amans autem gradum tertium ab amato. Amor deniq; uſurpat inter utrunq; medium congregãs atq; colligans inuicem appetens, atq; appetendum, & implens meliore deterius. Iam uerò apud intelligibiles deos, atque reconditos, primæ, ſecretæq; pulchritudini, intelligibilem intellectum unit per uitam quandam intelligentia meliorē. Itaq; Græcorum ipſe theologus cæcum illum appellat amorem. In illis autem, quę extra

intell

intelligibilia sunt, nondum illustrat indissolubilem, cũctis ab ipso perfectis. uinculum enim unio quædã est, sed unà cum discretiõe permulta. Quapropter eloquia sacra huius amoris ignẽ appellare copulatorem solent: ab intelligibili nanq; intellectu procedens sequentia cuncta inuicem, illiq; deuincit. Conciliat igitur intelligibili quidem pulchritudini deos omnes, diis uerò dæmones, nos autem dæmonibus, diisq; coniungit. In diis quidem subsistit primo, in dæmonibus uerò secundò, in animabus autẽ particularibus per processum quendam tertium à principiis existentem. In diis rursum super essentiam: omne nanq; deorum genus est eiusmodi. In dæmonibus autẽ per essentiam. in animabus deniq; per illustrationis effectum. Atqui uidetur hic trinus ordo, trinæ intellectus potẽtiæ similis. Etenim intellectus alius quidẽ imparticipabilis extat ab omnibus particularibus generibus absolutus. Alius uerò participatus, cuius & deorum animæ tanquam melioris participes sunt. Alius autem ab hoc infunditur animabus, qui sanè est ipsarum perfectio animarum. Hæc autem tria de intellectu Timæus ipse significat. Intellectu igitur imparticipabili amorẽ diis insitum

congruum intelligito. absolutus nanq; est & ille ab omnibus, quæ suscipiunt eum, & illuminātur ab ipso. Intellectui uerò participato amorem dæmonicum comparato. Essentialis enim est & ipse, seq; ipso perfectus tanquam præparticipatus intellectus, & proximè insidens animabus, intellectui deniq; secundum habitum accepto. Tertium amorē illustratione animabus infusum reddere debes. Nec iniuria uniuersæ intellectuali differentiæ coniugatum consyderamus amorem. intellectu enim intelligibili primam habet, occultamq; substantiam. Si enim prodiit inde, & ibi per causam est fundatus. atqui mihi uidetur & Plato hunc deū apud Orpheū inuenisse, eundem & amorē, & magnum dæmonem illic appellatum, atq; ipse hoc hymno uidetur fuisse contentus. Meritò igitur Diotima magnum dæmonem appellat amorem. Et Socrates ubi de amore disputat, disputat etiam de dæmonibus.

Primo de dæmonibus communiter: secundo de dæmonibus familiaribus: tertio de dæmone Socratis.

DIcendum est deinceps primò quidē communiter de dæmonibus: deinde de illis, qui nos sortiti gubernant: tertiò

tiò de dæmone Socratis. Dæmones igitur à prima uiuifica dea sortiti substantiam, atque inde uelut ex fonte fluentes, essentiam nacti sunt animalem, & hanc quidẽ magis intellectualem, illi, qui maiorem habẽt, perfectioremq; substantiam, minus uerò intellectualem, potiusq; rationalem, qui media possident. Tertii uerò, & dæmonici ordinis postrema tenentes, uariam, magisq; rationalem habent, materialemq; naturam. Eiusmodi igitur substantia constituti ad diuisionem deorũ pariter diuiduntur, utpote qui ad deos ministrorum uice funguntur. Aliter enim respondent, seruiuntq; diis penitus absolutis, ante mũdum cuncta exordientibus, atque ducentibus: aliter uerò mundanis, qui mundi partibus proximè præsunt, qui & secundũ duodecim deos supercœlestes distribuuntur. Hi autem secũdum omnes mũdanorum deorum proprietates distributi sunt. omnis enim mundanus deus ordini alicui dæmonum imperat, cui propinquo suam impartit potentiam. Deus nanq; opifex uim largitur opificem. deus incõuertibilis incontaminabilem exhibet facultatem: perfector autem similiter perfectoriam: atqui circa unumquenq; deum innumerabilis est dæmonum multitudo,

eademq; cum diis ducibus cognomenta reportat. gratulantur ſanè quando Apollines, Mercurii, Ioues nominantur, quippe cùm propriorũ deorum proprietatem in ſeipſis exprimant. Proinde mortalia per hos dæmones diuinos nanciſcũtur influxus: atq; ita plantæ, & animalia fabricantur: hæc quidem horum, illa uerò illorum deorũ imagines præferentia. His quidem è proximo dęmones ducum ſuorum munera largiuntur, eminentius uerò dii deſuper dæmonibus præſidentes, quamobrẽ poſtrema primis in paſsione conſentiunt. Primorum enim notæ ſunt, in poſtremis: & poſtremorũ in primis cauſæ comprehenduntur. Media ſanè dæmonum genera implẽt omnia, ſimulq; cõnectunt, communionemq; ipſi omnium continẽt, dum deorum quidem participes ſunt, à caducis autẽ participati. Siquis itaq; dixerit deum uniuerſi fabrum, contra totius ordinis in dæmonibus firmauiſſe, à ueritate non aberrabit. Quandoquidẽ, & Diotima hunc eis attribuit ordinem, connectentem uidelicet diuina ſimulatq; mortalia, deriuantem liquores ſupernè fluentes, in deos ſequentia omnia referentem, denique uniuerſa complentem ſecundum medietatis ipſius connexionem.

Confut

Confutat opiniones duas, primã dicentiũ nõ esse alios dæmonas præter animas nostras à corpore solidiore solutas, secũdam Amelij putantis dæmonas esse deos aliquos oberrãtes.

NOn igitur admittemus eos, qui dæmones aiũt esse nostras animas, hac uita iam functas, in aliamq; trãslatas. Non enim decet dæmonem per habitudinem quandam consyderatum in idem conferre, atq; ipsum essentia dæmonẽ, neq; medietatem mundanorũ omnium sempiternam ex uita quadam constituere multifariam permutante seipsam. Stat enim semper eodem pacto custodia ipsa dæmonica continuans uniuersa. Anima uerò non ita suum retinet ordinem, ut ait Socrates in Republica: aliis nanq; temporibus uitas alias eligit. Nec illos iterum comprobabimus, qui deorum aliquos esse dæmonas arbitrantur, ceu erraticos deos, ut putat Amelius. Sed Platonẽ ipsum sectabimur, deos quidem dicẽtem dominos uniuersi, greges uerò diis dæmonum subigentem: & ubiq; rationem Diotimæ comprobabimus, medium dæmonibus ordinem inter deos, mortalesq; tribuentem.

De dæmonibus familiaribus. Item numerat quinq; genera dæmonum, diuersaq; eorum officia.

CVm igitur dæmones in medio sint, ut diximus, cōstituti, primi quidem, atque summi inter eos diuini sunt dæmones, diiq; frequenter apparēt ob excellentem ad deos similitudinē. Nempe in unoquoq; ordine primum, superioris ordinis formam præfert. Etenim intellectus ex se tanquam deus occurrit, & animarū antiquissima intellectualis existit: ideoq; dæmonū quoque supremū genus, utpote diis proximum, uniforme est, atq; diuinū: Secundi uerò post hos sunt dæmones intellectuali proprietate iam præditi, ascensionibusq;, & descēsionibus præsidentes, atq; omnino deorum effectionem declarantes omnibus, atq; tradentes. Tertii uerò sunt dæmones, qui animarum diuinarum effectiones distribuūt in sequentia, cōplentq; uinculum suscipientium, inde defluxus ad illas. Quarti uniuersalium naturarum uires efficaces in generabilia transmittunt, particularibusq; naturis inspirāt uitā, ordinemq;, & rationes, & uniuersam mortalium effecturā. Quinti corporei quodammodo sunt, corporumq; extrema deuinciūt. Quo enim pacto corpora sempiterna cōueniēt cum caducis? quo modo efficientia cum effectibus, nisi eiusmodi medio colligante? Natura enim eiusmodi

media

media bonis corporeis dominatur,omnibusq; copiis naturalibus prouidet.Pleriq; uerò ex eorum numero uersantur circa materiam,uiresq; à cœlesti materia desuper in materiam descendentes continet, atque contexunt , eamq; subinde custodiunt,& uarietatẽ, picturamq; formarum in hac ipsa conseruant.

Officia dæmonum quinq; : dæmones primi animas dijs proprijs copulant.

CVm igitur multi , multiformésque sint,ut ait Diotima, dæmones,summi quidẽ animas procedentes à patre diis earũ ducibus copulant.Nam unusquisque deus ducit primo quidem dæmones , deinde uerò particulares animas.Sicut enim Timæus ait, deus horũ opifex, alias quidem animas in Solem,alias autem in Lunam,alias in deos alios seminauit.hi utiq; dii sunt dæmones,qui secũdum essentiam sortiti sunt animas,propriisq; eas ducibus copulant : atqui unaquæq; anima,etsi circa suum deũ se reuoluit,indiget eiusmodi dæmonis beneficio. Secũdi uerò dæmones ascensus animarũ,descensusq; dispensant, atque ab his electiones animis sunt permultis.Nempe perfectissimę animarũ, quæ sine generabilium commercio in ge-

neratione uitam agunt, quemadmodum proprio deo uitam consentaneam elegerunt, sic & secundum dæmonem diuinum uiuũt, qui & manẽtes quondã apud superos eas deo proprio coaptauerat. Quamobrem Aegyptius Plotinum est admiratus, tanquam diuino quodam dæmone gubernatum. Itaque circa animas, quæ ita hic uitam agunt, tanquam mox ad sublimia rediturae, dæmon idem hic est, atque superné. Circa uerò minus perfectas, alius quidem est ipse secundum essentiam dæmon, alius autem, qui uitam nuper editam comitatur.

Tribus modis dicitur dæmon, aut essentia, aut comparatione, aut habitudine quadam.

SI hæc rectè posita sunt, nemo iam admittet animam nostram rationalem dæmoné esse dicentes. dęmon enim aliud est, quàm homo, ut Diotima tradit, dæmonas inter deos, hominesq; disponens. Quod & hic Socrates ipse significat, ubi contra causam humanam causam dæmonicam diuidit, dicens, Non humana quidem causa, sed dæmonicum obstaculum me detinuit. homo autem est anima utens corpore; non igitur dæmon idem, atque anima

anima rationalis est putandus. Iam uerò & hoc manifestum est, ubi Plato in Timæo dæmonem ait, animalis in nobis rationem constitutam esse. Veruntamen hoc usq; ad comparationē quandā nobis est admittendū. Alius enim est ipsa essentia dæmon, alius comparatione dæmon, alius habitu, uel habitudine dæmō. Vbiq; enim, quod proximè præest in quodam dæmonis ordine ad inferius sese habens appellare dæmonem consueuerunt, quo usu Iupiter apud Orpheum, Saturnum patrem dæmonem appellauit: & ipse Plato in Timæo dæmonas nuncupauit deos illos, qui generationem è propinquo dispo nunt, ubi ait: De aliis uerò dæmonibus tractare, eorumq; generationē in lucem edere, maius est, quàm ferre humanū possit ingenium. comparatione utiq; demon est eiusmodi, qui uidelicet proximè unicuiq; prouidet, etiam si deus sit, ac etiam si deo sit inferior. Habitudine uerò quadam dæmon dicitur animus, qui similitudine quapiam ad genus dæmonicū mirabiliore, quàm secūdum hominē actiones edit, totamq; uitam suam suspendit ex dæmone. Hac arbitror ratione Socratem in republica, dæmonas animos appellasse, qui uitam bene transegerint, & in meliorem

liorem translati sint sortem, locaq́; augustiora iam colant. Ipse deniq; secundum essentiam dęmon, neq; propter habitudinem ad sequentia, neq; ob aliquã ad aliud similitudinem appellatus est dæmon, sed hanc per seipsum proprietatẽ est sortitus, atq; inexistentia quadam, uiribusq́; propriis, modisq́; differentibus actionum est distinctus. omnino uerò anima quidẽ rationalis in Timæo dæmon animalis est appellata. Nos autẽ ipsum hominis dęmonem perscrutamur, nõ dæmonẽ animalis, atq; eum, qui rationalem dirigat animã, non instrumentũ dũtaxat illius. eum rursus, qui tandẽ animali solutos animã, perducat ad iudices. Quemadmodũ Socrates asserit in Phædone, quando animal quidẽ nõ est amplius, dęmon autẽ unumquẽq; ducit ad iudicem: dæmon inquam ipse, qui sortitus fuerat & uiuentem. Si enim eum ipsum uiuentem nactus est dęmon, quem & post obitum iudicio sistit, nimirum hominem uidelicet nõ animal solum nactus erat. quinetiã desuper exordiens, atq; imperans, constitutionem nostram gubernat totam.

Contra dicentes dæmonem esse uel partem animæ operantem, uel partem ei præpositam.

Sed

SEd neq; etiã probandi sunt, siqui anima rationali dimissa, dæmonẽ esse dicant ipsum, quod operatur in anima: ceu in uiuentibus quidẽ secundum rationem esse dæmonẽ rationẽ, sed ira uiuentibus irascibile: cupiditate, concupiscibile. Neq; rursum audiendi, siqui dixerint dæmonẽ esse, quod in ipsa uita nostra ei, quod operatur, proximè præsidet, ceu iracundis rationẽ, libidinosis iracundiæ potestatẽ. Principio dicere dęmonas esse partes animæ hominũ, est humanã uitam nimium admirantium, neq; probantiũ Socratẽ in Rep. post deos, & dęmonas disponentem genus heroicum, & humanum, increpantemq; poëtas, quòd heroas nihilò meliores hominibus introducant, sed paßionibus similibus mãcipatos. Socrates igitur talia increpans, procul admodum ab hac erit opinione, ut dæmonas, qui heroibus pręstantiores sunt, inter animæ partes, uiresq; cõstituat. Ex his nanq; sequitur ipsa per essentiam meliora intus accipi ad deteriora complenda. Præterea uitarũ mutationes uarias, dęmonum mutationẽ adducent. Auarus nanq; in ambitiosam uitam sæpe mutatur. ambitiosus in habitum recta opinione uiuentem. hic in habitum scientia præditum. Dæmon igitur aliâs

simil

similiter alius erit. Nam pars ipsa agens in anima aliâs existit alia. Si igitur uel hęc ipsa pars operans, uel pars huic proximo præsidens dæmon fuerit, nimirũ unà cũ humanæ uitæ mutationibus, dæmones pariter mutabũtur, atq; in eadem uita plures idem animus dæmones nanciscetur, quod fieri nullo modo potest. Nunquam enim anima in eodem uitæ curriculo mutat dæmonis præfecturam, sed idem dæmon est ex ipsa genitura usque ad iudicis uitæ præsentiã nos gubernans, quemadmodum Socrates asserit in Phædone.

Dæmon non est particularis intellectus, sed substantia differens ab intellectu, posita in latitudine animarum.

PRoinde qui intellectũ particularem idem esse putant, atq; dæmonẽ nos sortitũ, nõ rectè mihi uidẽtur intellectualem proprietatẽ cum substãtia dæmonica cõfundere. Omnes enim dæmones in animarũ latitudine cõtinentur, animisq; diuinis posteriores existunt. Intellectualis autem ordo aliud quiddã est quàm anima. neq; eandem essentiam uel potentiã, uel actionem eandẽ nacta sunt. Præterea intellectu quidẽ animæ perfruuntur, tunc demum, quando ad ipsum conuersæ fuerint, lumenq; inde susceperint, suamq; illi coniun

coniunxerint actionẽ. dæmonis autẽ præfectura potiuntur per omnẽ uitã, totumq; uictũ, atq; per omnia, quæ uel à fato proficiscũtur, uel prouidentia. ipse nanq; dæmon est, qui omnẽ uitam nostrã regit, electionesq; nostras ante generationẽ factas implet, donaq; fatalia, & munera ducum fati deorũ, quinetiã illustrationes à prouidentia suggerit, atq; dimetitur. Iam uerò nos tanquã animæ quædã à solo intellectu pẽdemus, ut autẽ animæ utẽtes corpore, egemus & dæmone. Quamobrẽ Plato intellectũ quidem gubernatorẽ animę nuncupauit in Phædro, dæmonem uerò passim hominum speculatorẽ, atq; curatorem. atqui nemo rectè cõsyderans, aliã quandam unam, & nobis proximam prouidentiam inueniet, ad nostra omnia pertinentem, præter dæmonicam prouidentiam, atq; curam. Intellectus enim ab anima rationali participatur (ut diximus) à corpore uerò nequaquam: natura participatur à corpore, ab intelligentia minimè. Anima rationalis iracundiæ quidem, & concupiscentiæ dominatur: in rebus uerò fortuitis non habet imperiũ. Dæmon uerò solus omnia mouet, cuncta gubernat, nostra omnia excolit, atq; disponit: enimuero rationẽ perficit, perturbationes temperat,

perat, naturam inſpirat, corpus continet, fortuita ſubminiſtrat, fatalia cōplet, prouidentiæ dona largitur. Vnusq; hic exiſtit uniuerſorū, quæ in nobis, & circa nos ſunt, rector toti⁹ uitæ gubernacula tenēs.

Tria de dæmone Socratis, primum, quod eſt etiam deus: ſecundum, quod per uocem apparet: tertium, quod reuocat non prouocat.

DE Socratis dæmone conſyderanda nobis ſunt tria. Primū, quòd appellatur & Deus, ut hic, & in Apologia patet. Secūdum, quòd per uocem dabat Socrati ſignum, quod in Theage apparet, & Phædro. Tertiū, quòd reuocabat Socratem, non prouocabat, quod teſtatur Apologia. Principio animarum diuinarum, quæ intellectualem uitam elegerunt, dæmones ſunt diuini in dæmonum quidem genere ſummi, deorum uerò participes ante omnes. ſicut enim in diis eſt dæmō, ſic & in dæmonibus eſt & deus. ſed ibi quidem ſubſtantia eſt diuina, proportio uerò dæmonica. In dęmonibus autē proprietas quidem dæmonica, proportio uerò diuinam declarat eſſentiā. Adeo enim cæteros dæmones antecellunt, ut dii frequenter appareant. Meritò itaq; Socrates

tes dæmonem ſuum appellat, & deum, tanquam ex dęmonum ordine ſummum. Quapropter perfectus Socrates erat, tali uidelicet dæmone gubernatus, & ad eiuſmodi ſui dæmonis normam ſeſe dirigēs. proinde quantum ad illam dæmonis uocem ſpectat, attende. Socrates ſanè primò quidem per intelligentiam, ſcientiamq; rerum ſeparatarū inſpiratione dæmonis fruebatur ad diuinum amorē aſsiduè reuocante: Secundò uerò & in uitæ negotiis dirigebat prouidētiam ſuam erga deteriores, atque ſecundum ipſam dęmonis actionem non intelligentia, ſiue cogitatione tantum, neq; ſolis uiribus opinantibus; lumen accepit inde procedēs, ſed ipſo quoque ſpiritu, dum per totam eius uitam inſpiratio illa dæmonica repentè procederet, ipſumq; ſenſum iam moueret. Conſtat enim eadem actione nobis deſuper imminente, aliter quidem rationem, aliter imaginationē, aliter uerò ſenſum, dato munere perfrui, & unumquodq; eorū, quæ nobis inſunt propria quadam conditione à dæmone moueri, atque pati: non extrinſecus igitur paſsiuè uox in Socratem incidebat, ſed ex intimis inſpiratio per animam totam procedens, & uſq; ad ſenſuum inſtrumenta progrediēs. Poſtre-

mò uox euadebat, in notitiam uidelicet ueniens, non tam sensu quopiam, quàm consensu. Tales enim à bonis dæmonibus, atque diis illustrationes contingere solent.

Dæmones alij sub alijs dijs ordinati diuersa inter se habent officia.

QVod autem de Socratis dæmone dictũ est, reuocare uidelicet, non prouocare, non omnibus dæmonibus nostris est commune. beneficũ ergo Socratis ingenium, & charitate erga homines communiter plenum, & ultro ad beneficia promptũ, dæmonica exhortatione nõ indigebat, dehortabatur tamen eum dæmon, quoties uel importunè, uel ineptos ad disciplinã suã aggrederetur, fræno uidelicet potius quàm calcaribus indigentem. Præterea dæmonum alii purgatoriã, & incontaminabilem possident potestatem, alii uerò genitricem, alii perfectoriam, alii opificem, atq; omnino secundũ deorum proprietates, uiresq;, sub quibus ordinati sunt, diuiduntur. Iam uerò secundum eorum substantiam singuli clientibus suis ad beatam uitam patrocinantur, alii quidem ad deteriorũ curam nos mouentes, alii uerò ab actionibus retrahentes externis. Videtur itaque Socratis dæmon

mon proprietatẽ huiusmodi nactus purgatoriam inquam & incõtaminabilis uitæ causam, at sub hanc Apollinis potentiam ordinatus præsidentẽ uniuersæ purgationi, uirtute scilicet uniformi. hac ergo uirtute dæmon à commercio uulgi nimio segregat, colligitq; ipsum ad animi penetralia, & actionem à deterioribus segregatam. Nempe sicut apud Orpheum Apollo præest Baccho, reuocans eum à processu in titanicam multitudinem, sic & Socratem eius dęmon, qui pedissequus est Apollinis. Intellectus enim noster est numinis Apollinei proles.

Substantias numinum & animorum cognoscere, est intellectus perfectè purgati: communiter uerò per actiones eorum cognoscimus potentias, per has auguramur essentias.

INter hæc Alcibiadi Socrates pollicetur dæmonis non substantiam, sed potentiam notam fore. Ait enim diuinus Iamblichus, substantias quidem dæmonum, & communiter omnium nobis superiorum, contemplari nobis difficilimum esse, nisi intellectum habuerimus perfectè purgatum. quandoquidẽ & ani-

mæ essentiam non unicuique facile. Solus ergo Timæus omnem eius essentiam declarauit. Qualis enim est omnino, diuina, longaq́; expositione indiget, qua declaretur, ut Socrates ait in Phrædro. potentias autem numinum facile est explicare: nam ab actionibus, quarũ proxime matres sunt ipsæ uires, eas ipsas potentias persentimus. Media nanque inter actionem, & essentiam potentia est, producta quidem ab essentia, actionem uerò producens. Præterea ipsa potentia maximam cum dæmonibus familiaritatem habet. Vbique enim potentia dæmonis instar medium obtinet: & in rebus quidem intelligibilibus patrẽ, intellectumq́; coniungit. Potentia enim est simul cum patre, intellectus autẽ existit à patre. In rebus autem intellectualibus cum essentiis copulat actiones: actio nanq; est potentię proles: essentia uerò potentias ex se parit. Numina igitur inter nos, deosq́; media propriè per nomen potẽtiæ designantur, ubiq; mediũ possidentis. Vera enim essentia uerumq́; esse penes deos existit. Potentia uerò diis rite ministrans in dæmonibus habet locum. Actio denique, & effectio per eorum potentiam progressa foras, uersatur in nobis.

Cognitio futurorum contingentium, est apud superos certa, atq; necessaria.

DIuinus Iamblichus, atq; dux ille noster ita quęrũt atq; soluũt. Quomodo nõ est absurdũ, ex natura rerũ cognoscendarũ differẽtias cognitionũ determinare, atq; non cõtrà, scilicet cognitionũ, siue cognoscentiũ differẽtiis cognoscenda diuidere? Ita ut quod per essentiã ęternum est, atq; diuinum, æternè, atq; diuinè cuncta cognoscat: quod humanũ est, cognoscat humanè. quod sanè indiuiduum est, nimirũ & indiuiduè: uel quæ diuidua sunt, anticipet: quod æternum, super tẽpus etiã temporalia: quod rationale, inrationalia quoq; rationaliter. Ex his itaq; patet deos, atq; dæmonas cognoscere indefinita definitè, instabilia stabiliter, atq; firmiter. non'ne uidemus, multa inferioribus nostris incognita nobis interim esse nota? Inrationalia enim uniuersalis ipsius naturam apprehẽdere nequeunt. Nos autem colligere possumus: Quidnã igitur ulterius admiramur, quæ nos ambigua, & fallaci cognitione coniicimus, hæc superos firmiter comprehendere? Non enim nostra debilitas est illorũ potẽtiæ iudex: quemadmodum neque irrationale nobis inferius, habet rationis nostræ iudicium,

quamuis irrationali, quod est in nobis, uel extra nos, nostrã intelligentiam moueat.

Cur non absurdum sit coniecturalem quidem futuri præsensionem alicubi reperiri, stabilem uerò, determinatãq;, & indubiam, inueniri nusquam? Ipsa nãq; natura rerum non potest ab imperfectis, ab impuris, à rebus cũ contrario mistis exordia ducere. si autem futuri coniectio est ignorantiæ particeps, neq; constat, ubinã ipsa est per se futuri notitia? Vbi purum ipsum, à quo quidem & quod posterius est, & illius cupidum, substantiam est sortitum, nisi apud superos?

Superi nobis bene consulunt, etsi præuideant nos non obtemperatures eis.

APollo Pythius Laio respondit consulens ne filiũ generaret, alioquin dæmonum uiolentiæ subditum. Præuidebat tamen interea Laium oraculo nõ obtemperaturum. sed Phœbus tanquam bonus proposuit ei uitæ melioris electioné. Et Laius sanè illi quidem nõ credidit, sed propter propriam ignorantiã futuris est periculis circumuentus. Omnes quidem probi uiri actiões ad ipsa sui intima uergunt. Itaq; si beneficè, atq; diuinè fuerit operatus, finé iam suum habet in actione

uideli

uidelicet propria cōstitutum, etiam si extra nihil fuerit inde perfectum similiter, & circa nos sæpe dæmones operantur.

Proinde diuina frequēter inferioribus uidentur occurrere, atq; præcurrere, interim, è suis sedibus nō discedentia, sed dum in seipsis permanent propter aptitudinem suscipientis, uidentur accedere. Nam & in deorum inuocationibus, & occursibus sponte factis accedere ad nos quodāmodo uidetur ipsa diuinitas, nobis uidelicet protectis ad ipsam. Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta uenientes ad eos iudicare, utrum ad meliorem uitam apti forēt, nec'ne. Natura enim ipsa, quæ animis cōfingit corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesq; animarū in corporibus indicat, per quas & animarum ingenia in hac arte periti deprehendere possunt.

Regula dialectica de propositionibus necessarijs, atq; contingentibus.

PEriti in dialecticis dicere solent, etiā siquis decies mille propositionibus necessariis usus fuerit, unicam uerò interseruerit contingentem, conclusionem omnino deteriori similem euaturam: similiter si ipsum, quod à nobis cognoscendū est, habeat penes se aliquid materialis, in-

ſtabilisq; naturæ commiſtum, proculdubio efficit, ut noſtra de hoc ipſo cognitio indefinita ſit, & ambigua. Cognitiones enim inſtabilium rerum nō ſunt à redargutione ſecuræ, ſed per aſsimilationem quandam uix talia comprehēduntur. Talis autē eſt & naturalis uirtus, quia ubiq;, quod imperfectum eſt, tanquam materiæ cognatum, facillimè permutatur. Ipſa per ſe ſufficientia primùm eſt penes deos. boni nanq; ſunt dii, atq; ſuper eſſentiales bonitates quædam, & entium omniū plenitudines, per quos, & cæteris omnibus ſufficientia competit intellectibus animis diuinis, dæmonibus nobis, & alia quidem participatione quadam ſufficientia ſunt, dii autem ipſa ſubſtantia. Quamobrem communis, immutabilisq; ſententia beatitudinem deſignat ſufficientia. quibus enim competit habere ſe bene, eiſdem ſufficienter habere ſe conuenit.

Anima rationalis à primo opifice mundi, inrationalis à dijs iuuenibus. Ideo illa eſt hac nobilior.

ANimam in nobis rationalem, anima inrationali nobiliorē eſſe dicimus, quoniam illam quidē primus mundi opifex procreauit, hanc autem dii iuuenes produ

produxerũt, huius ſanè generoſitatis, ipſa familiarum nobilitas eſt imago, quæ tamen ignobilitatem habet admiſtam, uiciſsimq; mutatur, ſtabilis autem, et ſempiterna generoſitas animarum à diis ducitur, circa quos olim ſatæ dicuntur, atq; à diuinis potẽtiis, ſub quibus ordinatę fuerunt. nobiliores enim animæ ſunt, quæ ſublimiorum deorum pediſſequæ ſunt, atq; à maioribus potentiis dependentes ſecũdum diſtributionem in uniuerſo diſpoſitam. Idẽ quoq; de ciuitatibus aſſero. Deſuper enim ſecundum ſortes differentia ad animas uſq; deſcendit. Atq; dicimus deos quidẽ alios eſſe igneos, alios cœleſtes, alios ætherios, alios poſtremo terrenos. Rurſum animarum, alias eſſe ex ſphæra ſolari, alias mercuriali, alias uerò lunari. Atq; eſt eiuſmodi ſecundum loca diſtributio animarum talis, ut ea re uera gloriari quis poſsit. Non autem nobilitas ſecundum terrenos genitores, & urbes.

Perfectiores animæ, ſublimioribus dijs dæmonibus, quæ circa illos accõmodatæ fuerunt, atq; uiciſsim.

SOcrates inter hæc deſignat differentiam bonorum dæmonum nobis ſecundum eſſentiam pręſidentium, atq; potentias, quas ſortiti ſunt in mundo. Item

animarum perfectiores quidé potentioribus subiectas esse dæmonibus, ab eisq; seruari, atq;, ut expedit, ubiq; dirigi, imperfectiores aũt inferioribus subesse dæmonib⁹. sicut enim circa deos animæ pro dignitate sunt satæ, sic etiam sub dæmonibus rite sunt ordinatæ. & quemadmodum deos duces, sic & dæmonas curatores pater ille, faberq; mundi traditur animis præfecisse. Quapropter Socrates curatorem sui appellat præfectum sibi dæmonem, atq; deum. manifestè asserens Alcibiadi hunc duntaxat esse uerum hominis curatorem, qui sit & beatitudinis autor propter eius mirabilem potestatem, quod sanè nullus hominum nobis efficere ualeat.

Ordo rerum exigit, ut post idealem causam sint res semper ideæ participes, stabilesq; omnino, deinde res ordinatæ, semperq; mutabiles.

AMor à corporea pulchritudine pendens, mutabilis est. Quoniam est, & illa mutabilis. Nefas uerò est effectus alicubi conditionem supergredi causarum, atque meliores illis euadere. Nam & ubi causæ sunt ordinatæ, sæpe effectus inordinati nascuntur: ubi stabiles causæ, exitus sæpe mobiles; ubi determinatæ, freqúéter

indefinitæ cõtingũt. Igitur multò magis ex causis statu, ordineq; carentibus effectus ordinis, statusq; expertes eueniunt.

Series uniuersi desuper ꝑ eiusmodi gradus deuenit ad extrema, quæ tãdem talia sunt, quæ permutari posint, sibiq; ipsis naturalem uendicare mutationẽ: quemadmodum circa iustum, aliud quidẽ est primo iustum, ipsumq; iustum neq; participatione tale, aliud autẽ illius primò particeps, quod & semper est particeps: aliud deniq; aliquando quidem particeps, aliquando uerò à participatione cadens.

Neq; enim fas erat ipsum iustum sterile permanere, nulli prorsus quicquam suę proprietatis impartiens: nullum sanè primorum est eiusmodi, sed sterilitas ipsa soli materiæ tanquam rerum infimæ cõpetit. Neq; rursum fas erat, quod primum aliis participandum fuit, participari primo ab eis, quæ solum quandoq; participant. Nam ab ipso, quod simplex penitus, immutabileq; cõsistit, hoc certè, quod compositum est, atq; mutabile, nimis est alienum. ideoq; medio quodam uinculo indiget ad illius cõtactum. Nec iterũ quod participatum est ab eis, quæ inde semper illustrari possunt, oportuit usq; ad hæc ipsa duntaxat suum sistere munus, ne in uniuer

uniuerſo ſit extremum hoc ipſum, quod principiis ſemper eſt ſuſpenſum. Oportet igitur triplicem, ſicut diximus, ordinem conſtituere, non ſolum circa iuſtum, ſed circa pulchrum, æquale, ſimile, & ſpecies deniq; rerum omnes.

QVemadmodũ dii curatiões morborum, id eſt peccatorum animis, & fruges opportunis tẽporibus adhibentes, beneficio eas afficiunt: ſic & uiri diuini opportunitatem quærunt ad diſciplinam, ſed dii quidẽ intellectuali, diuinaq; forma opportunitatum menſuras ipſi determinant, homines autẽ eas ſcientia proſequuntur. ſunt & qui inter homines ex inſpiratione dæmonica eas aucupantur. Bonorum nanq; dæmonum pręſentia, familiaritasq; præcipuã uim habet in nobis ad opportunitatem infallibiliter ubique captandam, quod et Socrati contingebat.

Iam uerò quemadmodũ locus unicuiq; corpori ab ipſa natura propriè deſtinatus eſt, ſic & temporis partes aliæ aliis conueniunt actiõibus. & quemadmodum totius mundi quidam circuitus ſunt fœcunditatis, ſterilitatis'ue cauſæ, animaliũ, atq; plantarum: ita ſingulis actionibus aliud conuenit, aliudq; tẽpus ad actionẽ hanc, aut illã perficiendã. eiuſmodi uerò tem-

pus

pus eſt, actionis cuiuſlibet opportunitas, tanquam bonum, atq; finem agẽtibus afferens,& effectis. Quapropter Pythagorici primam quoq; cauſam, à qua omnibus bonum adeſt, opportunitatem ipſam nominauerunt: quippe cum omnibus, ut perfecta ſint, largiatur. Tali quadam occaſione Socrates per dæmonem ad Alcibiadem fretus eſt, accedens ad eũ nonnulla dicturus,quando & Alcibiades cogitabat ad eum proficiſci eadem rogaturus. Vniuerſa enim hunc in modum inuicem coaptãtur, omnibusq́; ita communio bonorum ubiq; perficitur,dum uidelicet cauſæ quidẽ perfectoriæ ad tradendum promptiſsimæ ſunt. Suſceptura uerò ad participationem expergiſcuntur,& illæ rurſum potẽtiam porrigunt perfectoriam:hæ autem potentiã aptitudinis à natura ſuſceperunt. Duplex enim potentia eſt,altera quidẽ agentis, altera patientis: & illa mater eſt actionis,hæc uerò perfectionis eſt ſuſceptaculum. atqui oportet tum quod effecturum eſt,exuberans in ſe eſſe, atq; ad agendum ita promptum, ut etiam ſi ſuſcepturum ſubſit nullum,ipſum tamen, per ſe ſit perfectũ, atq; ultro motum ſit ad dandum,tum etiam quod paſſurum eſt,ad participationem gliſcat,ſeq́;

ipſum

ipsum pfectoriæ admoueat potestati, atq; etiamsi illa non adsit, tamen per aptitudinem summam ad participationem fuerit experrectum. Cùm enim duæ sint causæ, aliæ quidem immobiles, & omnibus ubiq; præsentes, aliæ uerò mobiles, & aliquando præsentes perficiendis, aliquando uerò distãtes: & intelligibilia certè similiter ubiq; adsint, omnibusq́; semp eodẽ modo sua munera largiantur, sensibilia uerò adesse participantibus, uicissimq́; abesse possint, quemadmodum sol nunc adest, impletq́; lumine, deinde discedit: cùm inquam ita se res habeant, quando aptitudo quidẽ inest participaturo ad aliquam immobilium causarum, tũc & hæc adest simul, & efficiẽtis causæ munus absoluitur. In talib⁹ enim sola subiectorum ineptitudo solet munera prohibere. quoniam quæ traditura sunt, & semper tradũt, & sunt semper ubiq; similiter. Quod igitur euasit, aptũ fit, & causæ subitò particeps. àt quando ad aliquam mobilium causarum aliquid fit paratũ, sæpe, etsi hoc expositum est, quod tamen traditurũ fuerat, abest. Oportet enim hoc & nuper adesse, quandoquidem locum requirit ad dandum. Omnino uerò, quemadmodũ diximus, necesse est, per omnes bonorum

commu

communiones hæc duo præcedere, tum datoris perfectoriam potestatẽ, tum consummatam aptitudinẽ suscepturi, atq; largitoris perfectionem, cum suscipientis præparatione cõcurrere, & unà cum eiusmodi concursu ipsam efficientem causam patienti secundum essentiam superferri. Concursum quinetiam eiusmodi nõ esse fortuitum, neq; ab inordinatis, & rebus non coordinatis obtingere solet aliquid ordinatum: quemadmodum, quæ casu in uicem cõfluunt. sed necessum est conspirationem talem alicubi quidem per naturam fieri, alicubi uerò per intellectum. Item alibi à causa quadam dæmonica, & alibi potius à diuina. hac sanè conditione Socrates cum Alcibiade opportunè concurrit ad idem. huius autem opportuni congressus, bonus dæmon causa extitit opportunitatem Socrati conueniendi determinans. ipsa nanq; opportunitas desuper à diuinis exordiens usq; ad extrema progreditur, & alia quidẽ opportunitas est à diis determinata: alia uerò dæmonica, fatalis alia, alia uerò fortuita.

Fortuna enim, ut ĩquit, opportunitasq; omnia humana gubernant.

Quæ attentius in patria uideras, eorum imagines hic ante alia sequeris.

Animæ

ANimæ nostræ hic peruagantur circa imagines eorum, quæ in prima uiderant, & ad eas imagines magis afficiuntur, quorum exẽplaria illic attentius contemplatæ fuerant. aliæ nanq; animæ aliis sunt accommodatæ spectaculis, ideo aliæ aliis imaginibus incumbunt. eorum enim, quæ illic inspexerant, similitudines amant. Quæcunque uerò magni Iouis insuper pedissequæ fuerunt, unaq; cũ illo circumuiuere, ordinem habente ducalem inter duodecim principes uniuersi, hæ profectò secundum speciem sui dei etiam huc profectæ imperiosam uitæ speciem appetunt, & quod re uera imperiale est, ignorant, apparentem uerò principatum inter imagines prosequuntur. atque, si sapientes nactæ sint præceptores, affectus eiusmodi eis peruenit ad salutẽ per quendam ad cœlestia reditum: sin autem inter imagines moras traxerint, desinunt in tyrannidem. Hinc ait in Rep. Socrates, animas nuper profectas è cœlis, imperiosas potissimum eligere uitas. Cùm enim pauloante unà cum diis cœlestibus circumuenerint, inspexerintq; uires eorum omnibus dominãtes, affectant ipsę quoq; uitam eorum similẽ cæteris imperantem. Et plurimæ quidẽ affectu eiusmodi abutuntur,

tuntur, rectè uerò utũtur admodum paucæ. Præstantissimam quidem uitam Plato ponit Contemplatiuam: secũdam, ambitiosam: tertiam, uoluptuosam uel auaram. Contemplatiuam quidem eligunt animæ uenientes cœlitus, educatæq; rectissimè: Ambitiosam quoque uenientes è cœlo, sed educatæ deterius: reliquas uenientes è terris.

Naturalis in cunctis sententia est, deos animarum occulta cognoscere.

OMnes homines naturaliter intimas cogitationes suas, & passiones, & appetitus ad deos loquuntur, persuasi uidelicet per immutabiles anticipationes, ipsam diuinitatẽ omnia nosse, ipsa etiam animarũ occulta momenta. Omnis certe copula, communioq; ratione confecta, indiget præsentia dei. Quid enim aliud & multa unit, & congregat segregata, nisi diuinitas?

Deus prouidentia sua nostrum confirmat arbitrium.

DIi animabus uitas proponũt, & eisdem, postquam elegerint quæcunq; electæ uitæ conueniunt, certa sorte determinant. atq; ita libertas arbitrii in media

prouidentia continetur,moueturq́;,& determinatur inde,& in medio uertitur.hæc manifestè in Repub.deſcribũtur, ubi propheta uitas proponit animis ex genibus. Lacheſis ſortes accipiens, atque clamans inter animas,ô animæ diurnæ, & cætera. & propoſitio quidẽ per medium prophetam fit à Lacheſi. Electio uerò circa uitas ibi propoſitas, ipſarũ iam eſt animarum. Iam uerò propheta illic animarum electiones in ſe ipſo cunctas anticipans, ita demum ſortes proiicit. profectò res ipſa, quæ inſtabilis & indefinita uidetur, ſemper in ſuperioribus, pefectioribusq́; ſecundum unum terminum & ſtabiliter, & ordinatè antè comprehenditur.

Tres Platonis ſententiæ.

EX Platonis uerbis hic tria colligimus:primum,ipſum malè eſſe,omnino deterius iudicandum quàm non eſſe: ſecundum,ſeparationem animæ à corpore liberare nos à malis, quæ uerſantur in regione caduca,& ab impedimentis,quæ hic conſecutionem conuenientis finis impediunt: tertium,ipſos animarum appetitus ad uitæ formas ualere quamplurimũ: neque nos eſſe tales,ut ab externis duntaxat formemur, atque moueamur. Ex nobis

bis enim ipsis electiones promimus, per quas uitam agimus.

Superi sententia certa tenent, quæ in rebus sunt incerta.

ACcipies hinc sententiam admirandam, quæ uidelicet præstãtiora sunt uniformiter, ubique anticipare deteriora: at uerò deteriora potentiæ superiorũ non æquari. Item cognitiones superiorum in seipsis deteriorum actiones firmiter comprehendere. Cognitiones autem inferiorum totam superiorum actioné comprehendere nunquam posse. Quod superius est, nihil à deterioribus in se accipit, quéadmodum neq; cœlum ex mutatione accipit aliquam sublimariũ passionem: neq; immobilis causa ex motu mundanorum mundanum aliquid intromittit: nec omnino quæ sunt æterna ex rebus agentibus, temporaliter quicquam in seipsis admittunt. Hæc denique quod necessarium est, dum cuncta cognoscit, mutationem sustinent in eo etiam cognoscendo, quod est contingens.

Argumentatio duplex per negationem, & affirmationem, illa resoluit, ista componit, & utraque cum ipsa natura animæ congruit.

SI Alcibiades asignare nequit tẽpus, in quo putauerit se nescire illa, de quibus nũc consultat, certè nec illa quæsiuit aliquãdo, nec à præceptoribus didicit unquam. Quòd si neq; quæsiuit, neq; accepit ab aliis, profectò nec didicit, nec inuenit: si nec didicit, nec inuenit, meritò neq; nouit: si non nouit, non est bonus iudex, in quibus asignare nequit tempus, quãdo se nescire putauerit. Vides profectò quemadmodum si hoc pacto disputatio producatur, tum quidem cõpositione, tum uerò resolutione procedimus: affirmatiua quidẽ cõpositione, negatiua uerò resolutione dicẽtes. Hæc autẽ, scilicet compositio, atq; resolutio prorsus naturæ animæ conuenit, quæ quidẽ à perfectioribus ad deteriora per cõpositionẽ rationũ & appositionem alienorũ quorundam indumentorũ labitur, quousq; in densum hoc, solidumq; uinculum includatur. Vicißim uerò ad excelsa resurgit, per resolutionẽ, expulsionemq; eorum, quæ ab ipsa eius natura dissentiunt, donec euadens nuda, ut sacra tradunt eloquia, speciebus omnino separatis à materia cõiungatur. Quãobrẽ argumentatio per affirmatiua procedẽs, à perfectioribus ad imperfectiora descẽdit: procedens uerò per negatiua uicißim.

Ipsum

Ipsum bonum quamuis essentiam intellectualem supereminceat, solum tamen ad infimum usq; se porrigit.

IPsum bonum tanquam super naturam intellectualem in se consistens, si dictu fas est, usq; ad postrema descẽdit, illustrãs omnia, & conseruans, exornansq;, & interim ad se conuertens. Primo quidẽ ipsis uerè existentibus adest: secundò diuinis animis: tertiò numinibus humano generi præsidentibus: quartò nostris animis, atque deinceps animalibus, & plantis, omnibusq; corporibus. Ipsi deniq; informi materiæ infimæ rerum feci, ipsum profectò bonum clàm, ineffabiliterq, ante omnem ordinem, proprium munus exhibet omnibus. hæc autem illud ubique participant, aliter, atque aliter suo quælibet ordine. & quatenus unaquæque naturaliter apta sunt, bonum inde reportant. hæc quidem debilius, efficacius illa: hæc uniformius, illa magis conditione partibili. hæc insuper sempiternè, mutabiliter illa. res nanq; diuiniores quemadmodum indiuiduam habent essentiam, sic & bonum indiuisum possident, & unitum. Quæ uerò à principiis longius discesserũt, in distantia quadam, & diuisione iam posita bonũ proprium comparant. Quapropter talia

cœtu quodam ad idem contendente, mutuaq́; conſpiratione penitus indigent. Vt quandoquidem unumquodq; non habet ſufficientiam, quod eſt elementum boni, ſaltem per communionem mutuam ſuppleat naturæ defectum. Atque ita debilitatẽ ſuam diuiſione factam, conſpiratione corroboret. Hac utiq; ratione homines ſinguli ſeorſum debiles in commune ad conſilium congregãtur, diuiſam ita mentem inuicem copulantes, & quaſi è ſcintillis multis lumen unum accendere contendentes. Ipſa quidem multitudo nunquam per ſeipſum ſibi communiter conferẽs compararet, niſi circa unũ aliquid, in ea præualens ſimul ordinaretur. hoc enim circa omnem rerum ordinem contemplari licet. Multitudinem ſcilicet ubique uni congenitam eſſe, atq; per cognatũ unum reuocandam ad unitatẽ ipſam penitus abſolutam. Ipſum diuinum bonum, ideo cunctis ſui inſeruit appetitum, ut per hunc bona nobis impertire ualeret.

Mercurius eſt autor nobis inuentionis, & diſciplinæ.

MErcurius, ut Iouis nuntius paternã animis explicat uoluntatem, atque ita nobis exhibet diſciplinam, atq; iterum, ut

ut inquiſitionis eſt autor, inuentionẽ ſuis præſtat alumnis. Iam uerò quãdo diſciplina à ſuperis uenit in animas, eſt inuentione præſtantior: quando uerò ab æqualibus ceu hominibus cognitricem in nobis potentiam ſuſcitantibus, eſt inuentione deterior. Inuẽtio igitur media eſt, naturæ animæ cõueniens per ſe mobili. Per hanc enim uis ipſa in nobis per ſe uiuens, & per ſe operans potiſsimum declaratur. Diſciplina uerò utrinq; ſe habet, atque ſecundum melius implet animam à cauſis eius ſuperioribus, ſecũdum uerò deterius ab eis, quæ ſunt extra nos, uitalem in nobis uim ſuſcitat cõditione quadam aliunde mobili. Quòd autem etiam à ſuperis cognitio quædam rerum naſcatur in nobis, ipſi dii manifeſta ſui præſentia, expoſitionibusq; ſatis ſæpe declarãt, oſtendentes animis ordinem uniuerſi, atq; præcurrentes uelut duces in ipſo itinere ad diuinum, atq; faces quaſi phanales in ſignum itineris ſuſpendentes.

Propter notiones rerum nobis innatas, putamus nos omnia noſſe.

ANimæ noſtræ premuntur ignorantia duplici, putantes quidem ſe plurima noſſe ob ingenitas ſibi rerũ ab initio

notiones, ignorantes autem propter obliuionem. Qui igitur hac duplici premitur ignorãtia, nihil ultra perquirit, ſicut neq; ſapiens ipſe quærit. atque in hoc ipſo eſt quodammodo ſimilis ſapienti. Quemadmodũ & materia deo per diſsimilẽ quandam ſimilitudinem. ut rectè quidam tradit. Sicut enim materia eſt informis, ſic & deus, & utrunq; infinitum eſt penitus, & ignotum. Tametſi hæc omnia deo quidem ſecundum melius, conueniunt: ſecundum uerò deterius, materiæ competunt.

Anima per acquiſitam ſcientiam fit menti ſimilis: per duplicem ignorantiam, ſimilis fit materiæ.

ANima per ipſam quidem ſcientiam euadit intellectui ſimilis ſecundum actum ipſum cognobile comprehendens, quemadmodum intellectus intelligibile: ſecundum uerò duplicem ignorãtiam, fit materiæ ſimilis: ſicut enim materia omnia uidetur habere, cùm nihil re uera poſsideat, ſic & duplici ignoratione laborans, uidetur ſibi, quæ non habet, habere. Proinde duplex animarum cognitio eſt. Vna quidẽ indiſtincta, perq; intelligentiã ſimplicẽ, atq; nudam: altera uerò dearticulata, & ſciẽtiæ compos, & ambiguitatis expers.

pers. Videmur enim,ut ipſe ait,quaſi per ſomnium omnia noſſe,eademq́; per uigiliã ignorare, utpote, qui per eſſentiã quidem rationes habemus,& quaſi cognitiones earum hinc expiramus,ſecũdum uerò actũ,productionemq́; non ſatis habemus. Notionẽ igitur ſpecierũ per eſſentiã nobis inſitam, atq; conſtantẽ tempus nõ antecedit,ab æuo enim hanc habuimus. Sed notitiã ſecundũ productionẽ, diſtinctionemq́; rationũ effectam præcedit tempus. Itaq; quo tempore primũ hanc acceperimus,aſsignare ualemus. noui enim,quòd quid ipſe ſit circulus,in hoc tẽpore didici, quid'ue iuſtitiæ ſpecies ſit in alio : ſimiliterq́; de aliis,quorũ ſciẽtias,etiã ſecũdum actũ habemus. Itaq; de qua quidẽ re, ſiue rei,de qua reminiſcamur,tempus non ſatis recolimus. Reminiſcentiæ uerò ipſius,eſt tempus aliquod certè determinatum.

Aetates ſeptem,planetis ſeptem congruæ.

AEtatum ordo ſequitur ordinẽ uniuerſi. Prima quidem ætas lunarem ſequitur poteſtatem. Tunc enim ſecũdum nutritiuam,uegetalemq́; uiuimus facultatem. Secũda mercurialem,quando literarum,citharæq́; & luctæ, ſimilumq́; ludorum,ſtudiũ exercemus. Tertia ueneream,

P 5 quan

quando turgent membra ſeminibus,& ad geniturã protinus incitamur. Quarta Solarem, tunc enim regnat uigor, ætatisq; perfectio properat, ætasq; media. Quinta Martiã, in qua potẽtias, & uictorias affectamus. Sexta Iouiam, quæ prudentiam & uitam actiuã, ciuilemq; deſyderat. Septima Saturniã, in qua naturæ cõſentaneũ eſt à generatione deſiſtere, ſeq; à corporeis ſegregare, & ad alteram, incorporeamq; uitam ſe transferre. Superiora ubiq; inferiorũ cognitiones unicè complectuntur, atque præſtantius. Quæcunq; enim ſenſus materiali conditione cognoſcit, eadẽ immaterialius imaginatio percipit: quæ opinio ſine cauſa reputat, eadem per cauſam ſcientia comprehendit, atque ita deinceps præſtantiora ſemper per eminentiam abſolutam uniuerſam cognitionẽ in ſe continent inferioribus competentem: itaq; & dæmonem præfectũ nobis nihil noſtrorum latet, non motus animi, non potentia naturalis, non fortuita permutatio: ſed ille cuncta unicè circunſpicit, atque gubernat. In hoc uniuerſo fines omnes omnium in eo diſpoſitorum ad ipſum finem mundi conducunt. Vt enim mundus perfectus foret, ſicut Timæus ait, animalia cuncta, tam diuina quàm caduca ſunt genita. Similiter

militer in ciuitate rectè diſpoſita partium omnium fines, fini ciuilis peritiæ ſeruiũt. Item ſicut unumquodque eorum, quæ in generatione uerſantur, ſecundum ſpeciem unicam habet eſſe, ideoq; non eſt infinita, ipſum uerò intelligibile eſt omnia, quandoquidem ſenſibilium habet cauſas: ſic & quilibet priuatus artifex plurimum eſt ignorans, ſemel uerò peritus: ipſe uerò ciuilis eſt abſolutè prudens. Nouit enim & finem propriũ, & aliorũ fines, atque cæteras artes ad unam dirigit ciuitatis uitam.

Per harmoniam in cœlo regnantem ſuperi reliqua harmonicè cuncta contemperant.

COelum concẽtu, motionumq; concinnitate plenũ eſt. Deinde numina nobis ſuperiora harmoniæ cœlitus præcedentis participia ſunt. Poſt hæc hominum uita rectè diſpoſita cõſonantiã morum, & actionum concinnitatem ſuſcipit inde, eorundem quoq; ſuperorum munus uſque ad bruta, plantasq; deſcendit. Nam hæc quoq; harmoniæ naturaliter participia ſunt. Superi nanq; harmonica ratione mundana omnia continẽt, atq; perficiunt, & inuicem accommodant, & ad mundũ. Intellectui quidem corpus per mediam animam harmonica ratione concinnant.

Circu

Circuitui uerò idētitatis ratione constanti,generationē per medium circuitum alteritati (ut ita dixerim) deputatum. Igni deniq; terrā per uincula media. Præterea quālibet animam harmonicis rationibus excolunt.Et unumquodq; corpus similibus copulant ubiq; mensuris.atq; motum quēlibet musicis peragunt ubiq; mēsuris. Habitus igitur in nobis musicus, munus quidem est Musarum, quāuis earum imago postrema. Habitus enim in nobis artificiosi, atq; contēplatiui, deos præsides habent,originemq; inde deducunt.

Qui ignorat finalem causam,ignorat omnem causam.

IGnorātia finalis causæ circa rem quālibet efficit,ut & cæterę causæ ad eandem pertinētes similiter ignorētur.Quoniam finis est causarū prima, præcipuaq;, atq; potentissima, huius enim gratia, & efficientes causæ faciunt, & quæ fiunt efficiūtur.quapropter Timęus eiusmodi causam apud sapientes optimā arbitratur habēdam: duplicem in sophista Plato tradit animæ prauitatem. quarum una quidem ignorantia est in rationem cadens, altera uerò discordia inrationalis partis ad rationalem.Eiusmodi quidem discordia est animę morbus:ignorantia uerò deformitas.

tas. Cũ enim ratio in uniuerſa anima ordinem habeat ſpeciei, meritò prauitas rationis eſt animæ turpitudo, ſicut rationis uirtus eſt animæ pulchritudo. Fit enim ignorantia quidē propter irrationalis potentiæ dominatũ: cognitio uerò propter rationalis imperium. Deformitas aũt animæ ſuperata ratione cõtingit, quãdo uidelicet proprias actiones inconcinnas, & incongruas edit inefficaces, & ineptas ad finē. Oportet in anima excolēda, ſublatis impedimentis, animã rerum contēplationi penitus admouere. Ineſt nanque nobis cognitio ueritatis, prohibemur autē, quo minus animaduertamus eã propter paſſiones ex generatione nobis obſtantes, paſsiones inquam obliuionem, opinionem unam, imaginationes falſas, appetitus immoderatos, quibus expulſis, in ſeipſum eſt animus conuertendus, ita ueritate ſubitò fruitur.

Finis belli iuſtitia: finis pacis amicitia, quæ eſt optabilior quàm iuſtitia.

BElli quidem finis eſt iuſtitia, pacis autem aliud quiddam excellentius bonum, amicitia ſcilicet, atque unio. Finis enim uniuerſæ uirtutis eſt, ut Pythagorici tradunt, Ariſtotelesq; confirmat, ut omnibus iam factis amicis, iuſtitia nõ ulterius

rius egeamus, quando uidelicet sublatum fuerit meum & non meũ. Atqui iusti sint omnes, adhuc tamen opus amicitia homines congregãte. Esse uerò bellorũ principium iniustitiam declarat ipsum bellũ, quod materiales formæ inter se committunt. Pugnat enim calidum contra frigidum: non quando loco disiuncta sunt, sed quãdo alterum alterius sedem occupare cõtendit. Cum enim sede illud indigeat, meritò repugnat extrinsecus uenienti, conantiq; ipsum è sua sede detrudere, quocirca rationes insitæ in natura inuicem absque seditione concurrunt. Nam unaquæq; in seipsa consistit. Formæ uerò materiales, cùm nequeant seorsum à materia permanere, meritò de communi hospitio inter se decertant, quippe cùm hoc utrasque formas inter se contrarias in se absq; confusione suscipere nequeat.

Quomodo anima descendendo uariè uestiatur, & rursum purgetur, redeatq; uicissim.

DEscensus animæ in corpus seiunxit quidẽ illã à diuinis animis, à quib⁹ intelligẽtia, & potestate, puritateq; implebatur. Coniunxit uerò generationi, & naturæ, materialibusq; rebus, à quibus obliuione, & errore, & ignorantia est imbuta.

Nam

Nam animæ deſcendenti adnatæ ſunt ex mundo multiformes uitæ, ueſtesq́; uariæ trahentes quidẽ ipſam in compoſitionem caducam, obſtantes autem contemplationi ſeparatorũ. Oportet igitur animã hinc ad naturam illam peruigilem rectam ducendam, amputare ſecundas, tertiasq́; uires deſcẽdenti ſubortas, ſicut marino glauco, herbæ, petræ, conchæ: cohibere uerò impetus extra ferentes. Reminiſci rurſum rerum ſeparatarum, eſſentiæq́ue diuinæ, unde eſt facta deſcẽſio, & ad quam omnẽ uitam contendere decet.

Anima per ſe mobilis eſt, corpus aliũde mobile, ſed propter mutuum commerciũ alter alterius conditionem ſubit.

ANima per eſſentiam eſt mobilis ex ſeipſa, ſed cõiuncta corpori quodã modo euaſit etiam mobilis aliunde. ſicut enim ipſa ſua præſentia dedit corpori ultimũ ex ſe mouendi ueſtigium, ſic & ipſa propter corporeũ contubernium conditionis notam ſubiit mobilis aliunde. Igitur ob potentiam ſe mouentẽ anima fœcunda eſt, & inuentioni propẽſior, rationesq́; parit, atq; ſcientias. Sed propter conditionem mobilem aliunde, indiget frequenter ab aliis excitari. Iam uerò perfectiores

ctiores

ctiores animæ ad inuentionẽ ſunt promptiores, imperfectiores uerò magis externis indigẽt adminiculis. Illæ enim magis ex ſe mobiles ſunt, minusq́; deterioris naturæ participes: hæ uerò minus ipſæ ſe mouent, magis ſortem corpoream patientes. Verũtamen hæ quoq; quando proficiunt, à corpore uidelicet reſurgẽtes, ſeq́; ipſas ex materia colligẽtes, fœcundiores, inuentricesq́; euadunt protinus circa illa, in quibus antea erant ſteriles & ambiguę propter ignauiã ineptam uitæ à materia contingentem, ſordidumq́; torporem ex generatione cõtractũ. Nos igitur ita mediocritatẽ ſeruãtes rationalis naturæ, conditionisq́; cauſas aſsignamus pertinentes præcipuè ad habitus eius imperfectiores, atq; perfectiores: uiasq́; eiuſmodi arbitramur ad perfectiones eorũ. Quicunq; uerò rationes de his aſsignãtes mediocritatem minimè ſeruant, ſed uel ad melius ſurgũt, uel ad deterius deflectuntur, hi à ueritate animæ procul aberrant. Neq; enim probamus eos, qui tradũt animam lapſam in corpus humidum, eiusq́; obſtaculo impeditam, ab initio eſſe dementem, humore uerò paulatim propter innatum calorem exhalante, magisq́; temperato, prudẽtem animi potentiam conualeſcere. Hic enim

perfect

perfectionis modus corporeus, & materialis est iudicādus, supponitq́; perfectionem animæ ex contēperatione corporis proficisci. Anima uerò ante elementa, generationemq́; totā, suā habet substātiam, estq́; uita quædam, neq; corpori, neq; naturæ permista. neque rursum admittimus eos, qui animam putant esse quandam diuinæ essentiæ partem, partem uerò hanc esse toti persimilē, semperq́; perfectā. tumultū uerò, perturbationesq́; circa illud uersari, quod in nobis est animal. Qui enim hæc aiunt, animā semper perfectam fingunt, semperq́; scientē, nec unquā reminiscētia indigentē, semperq́; passionis expertem, nec aliquando deprauatā, tametsi Timæus essentiā animæ nostrę nō ex primis ait omnino generibus constitutam, quemadmodū superiores animas, sed ex secūdis, tertiis'ue compositā. Et Socrates in Phædro inquit, uires nostras esse boni cōtrario mistas, dissensionisq́; mutuæ plenas. atq; hanc ob causam aliquando meliores, aliquādo deteriores superare solere. Quid plura? non'ne ipse inquit, aurigā quoq; nostrum aliquando deprauari, scribēs uidelicet prauitate ipsius aurigæ multas animas claudicare? multas item plures perdere pennas? sed quidē aurigaria po-

teſtate in nobis eſt antiquius. Hæc utique eſt, quæ reminiſcitur diuinorum, utiturq́; ſecundis, tertiiſque uiribus, ut miniſtris, quod planè docemur in Phædro. Profectò, ſicut diximus, menſuras animæ conſeruare debemus, rationesq́; perfectioné, & profectum animæ aſsignantes, neque ex corporeis, neque ex diuinis traducere, ut ita Platonis ſimus interpretes: neq; ad opinionem propriam philoſophi uerba detorqueamus. Poſtquam igitur anima aliquando imperfecta eſt, rurſumq́: perficitur, & obliuionem patitur diuinorum, & iterum recordatur, cōſtat & tempus ad perfectionem eius conducere. Quo enim pacto ex imprudentia ad prudentiā tranſfertur, & in uirtutem à prauitate, niſi per tépus mutationes efficeret? Omnis enim mutatio ſpatio téporis agitur. Hæc utiq; dicta ſint de perfectione cōmuniter animarum. Ex his autem accipiamus, oportere eum, qui iuſtum norit, ex ignorantia in cognitioné eius aliquando pertrāſiſſe, neq; ſemper ipſam iuſti rationé in promptu prorſus habere. Quemadmodum illi nobis ſuperiores, imperfecti nanq; ab initio naſcimur: neque rurſum propter ipſam mutationem corporis, cognitioné quoq; iuſti nobis obtingere. Nō eſt enim eſſentia

tia nostra corporea, nec materialibus constituta. Necesse est omnes animæ mutationes tempore mensurari. Vnde & Aristoteles in anima mutationem secundum actus, & habitus, eorumq́; opposita, collocat temporalem. Quòd igitur anima coniuncta corpori, & à prauitate, ignorãtiaq́; transiens in opposita, interuallo temporis indiget, nemini dubium. Quidam uerò animam ipsam seorsum in se manentem arbitrantur ad agendũ tempore non egere, sed contra tempus ex ipsa creari. hoc autem arbitror aliquam rationem desyderare. Duplex enim tempus est, unũ quidem unà cum naturali uita, corporeoq́ue uniuersi motu natum: alterũ uerò per incorpoream uitam procedens. Hoc igitur animarum quoq; diuinarum circuitus dimetitur. Rursumq́; animarum nostrarum actiones perficit etiam separatas, secũdum uerò tempus unà cum naturali uita porrectum uitam quidem nostram unà cum corpore actam metitur. uitam autẽ ipsam animæ secum ipsa uiuentis nullo modo. Est tamen aliqua in nobis scientia ante omne tempus. fit & aliqua tempore. Socrates igitur scientiam secundum actum expressam spectans, inquirit, quodnam ante hanc tẽpus extiterit. Alcibiades au-

tem ſcientiam ſaltem poſsidens in eſſentia poſitam, propter quam putat etiam ſcire, quæ neſcit, nequit aſsignare tempus, quo primùm acceperit eam, ab æuo enim hãc habemus. Quapropter ſi alter quidem de alia ſcientia loquitur, alter uerò de alia, uera ſunt utraq;: ſcilicet & tempus ſcientiam præceſsiſſe, & non habere in promptu tempus, quod affirmes ſcientiam prȩceſsiſſe. ante enim ſcientiã nondum conſummatam tempus eſt nullum, ante uerò ſcientiam actu perfectam tempus extitit.

Multi gradus, per quos à multitudine ad unum adſcendimus contemplando.

PLato, & Pythagoras iubent fugere multitudinem, ut ueritatem ſimpliciſsimam conſequamur. Multitudinem quidem exterioris populi, nos multifariam diſtrahentis, atque fallentis: interioris quoque populi multitudinem multò magis. hæc enim magis diſtrahit, atque fallit. Primam ergo fugito uariam affectuum multitudinem: ſecundò ſenſuum: tertiò imaginationum: quartò opinionũ inde pendentium. omnis enim multitudo iam dicta tam in ſe diuerſa eſt, ut alia aliis in qualibet cõtraria ſint. unde præſtat ad ſcientias ſe conferre, in quibus multitudo

iam

iam contrarietatē habet nullam. Nam etsi affectus affectibus contrarii sint, sensus quoq; sensib⁹, imaginationes imaginationibus, opiniones opinionibus, nulla tamen scientia scientię contraria reperitur. In hac igitur propositionū, notionumq; multitudine, cōgregemus in unum scientiarum quoque numerum, uno quodam uinculo connectamus. Tantò enim abest, quòd inuicem contraria sint, ut etiam notio notioni seruiat, scientiæque inferiores omnes superiori ministrent, habeantque sua ab illis exordia. Oportet hic insuper à multis scientiis, quæ præsupponūt unā, ad ipsam unam se conferre, nullam ulterius supponētem, atque ad hanc primam omnes rite referre. Post uerò scientiam, eiusque studium expedit iam deponere compositiones, & diuisiones, multiformesq; discursus. atq; illinc ad intellectualem uitā, simplicesque intuitus, & perceptiones eius ascendere. Scientia enim non est summus cognitionum apex. sed super eam est intellectus, non intellectum inquam duntaxat ab anima separatum, sed ipsam quoq; illustrationem animæ illinc infusam, de quo & Aristoteles ait, intellectū esse, quo terminos cognoscim⁹. Atq; Timæus hunc ipsum inquit, in nullo un-

quam alio præterquàm in anima fieri : ad intellectum igitur hunc aſcendentes unà cum hoc intelligibilem eſſentiã contemplemur. perceptionibus uidelicet indiuiduis,atq; ſimplicibus indiuiſa, ſimpliciaq; entiũ genera ſpeculantes. At uerò poſt uenerabilẽ intellectũ, ipſam deniq; ſummam animæ(ut ita dixerim)exiſtentiam, per quã unum ſumus, & ſub qua unitur multitudo noſtra,ſuſcitare fas eſt. Quemadmodũ enim per intellectum noſtrũ diuinum tangimus intellectum, ſic & primum unũ,à quo omnibus ineſt unio, per unum,& tãquam eſſentiæ noſtræ florem attingere licet. per quod ſanè noſtrũ unũ diuino maxime iungimur. Simili nanq; ſimile ubicunq; cõprehendi poteſt : ſcibilia quidem ſcientia, intelligibilia intellectũ : unitiſsimæ entium menſuræ animæ unitate. Iam uerò hæc unitas,perq; ipſam actio,eſt actionum noſtrarum ſumma,diuini per hanc efficimur,quando uidelicet omnem multitudinem fugiẽtes in ipſam unitatem noſtrã confugimus, unumq; efficimur,& uniformiter agimus. Hactenus fugiendam multitudinem admonuimus per gradus cognitionũ ordine procedentes : deinceps per gradus cognobilium ad idem cõprobandũ ſimiliter proceda

cedamus. Sensibilia fuge omnia, congesta enim sunt, & diuidua, ac penitus mutabilia. ideoq; syncera notitia teneri nō possunt. ab his igitur ad essentiam incorpoream te transferto. Omne nanq; sensibile habet aduentitiam unitatē, perq; seipsum est dispersum, & infinitate plenū, propterea & bonum eius est partibile, & aduentitium, & à semetipso distans, atq; dissidens, atq; in sede residens aliena. Cùm uerò ascēderis illuc, & inter incorporea fueris collocatus, cōspicies animalem illum ordinem super corpora mobilem quidem ex seipso, per se agentē, in se, & ex se suam substantiam possidentem, multiplicatum tamen, anticipātemq; in seipso apparitionem quandam essentiæ, circa corpora diuidendæ. Ibi sanè uidebis rationum plurimas habitudines, proportiōesq; uarias, & uincula multa. Item tota quædam, & partes, & circulos animales, uarietatē uirium multiformē. Præterea animarū perfectionem non æternam, non simul totam penitus consistentem, sed euolutam tempore, & in discursionibus se uersantē. talis enim animæ natura est. Post uerò multitudinem animis competētē te confer ad intellectū, & intellectualia regna, ut rerum possideas unitatem. ibi quidem

naturæ illius contemplator esto. Spectato manentem in æuo naturam, uigétem uitam, intelligentiam uigilantem, cui nihil deest uitæ, quæ ad perfectionem suã curricula temporis non desyderat. Vbi hæc inspexeris, & quanto interuallo animis sunt meliora, quære deinceps num aliqua ibi sit multitudo: & intellectus, cùm sit unus, nunquid sit etiam uniuersus. Item, cùm sit uniformis, an sit insup multiformis. Inuenies quidem ita se habere. Cùm ergo perspexeris intellectualem illic multitudinem, quamuis indiuiduam penitus, & unitam, ad aliud rursum principium te traducito, atq; sup intellectuales essentias, unitates earum cõsyderato, ac deniq; unitatem ab omnibus absolutam. hucusq; profectus, omnem multitudinem dereliqueris, & ad ipsius boni fontem iam perueneris. Cùm per hæc pateat perfectionem animæ cõparari ex eo propriè, quòd omnem, & externã, & internam, & ipsam uniuersi multitudinẽ fugiam⁹: hinc quoq; cõcludere possumus, animas nostras non à sensibilibus cognitiones duntaxat colligere, nec à rebus particularibus, atq; diuisis, ipsum totum unumq; inuenire, sed ex intimis promere disciplinam, & quod in rebus apparentibus imperfectum est, emen

emendare. Non enim decet existimare ea, quæ re uera non sunt, esse præcipuas causas cognitionis in anima existẽtis: & quæ inter seipsa dissident, indigentq́; rationibus, & argumẽtis animæ, ambiguaq́; sunt, scientiam omnino pręcedere eodem modo manentem: neq; etiam quæ uarie permutantur rationes in uno cõsistentes progenerare: neq; indeterminata determinatæ intelligentiæ causas esse. Non igitur à multis, sempiternorum ueritatem accipere decet: neq; à sensibilibus uniuersalium iudicium, atq; discrimen: neq; à rebus ratione carentibus iudicium, sententiamq́; bonorum: sed oportet animã se ipsam ingredientem, ibi uerum, bonumq́;, ac ueras rationes omnium perscrutari. Plena enim est horũ animæ ipsius essentia. delitescũt uerò ex obliuione genesica. Quærit igitur anima uerum, exteriora spectãs, ipsum interim essentia possidens, bonumq́; foris explorat, se ipsa deserta. Hinc igitur sui ipsius cognitionẽ exordiri quisq; debet. Si enim in hominũ multitudinem intuitum distrahamus, nunquam unam eorum speciem discernemus obscuratam uidelicet multitudine, diuisioneq́;, & discordia, mutationeq́; multiplici eorũ, qui speciei participes sunt. Sin autẽ in nos ipsos aciẽ

cõuerterimus, hic utiq; & rationẽ unam, & naturam unam hominũ ſpeculabimur à diſturbatione ſemotã. Merito itaq; Socrates longè ſegregat animam à multitudinis conſpectu cognituram: quid re uera ſit homo, opinionesq; cõtemplationis huius impedimẽta redarguit. Multitudo nanq; impedimento nobis eſt ad animi conuerſionem in ſe ipſam, atq; ad unius ſpeciei notitiã. Hic enim uarietas obumbrat unum, alteritas obſcurat identitatem, diſsimilitudo obfuſcat ſimilitudinẽ. Nam circa materiã ſpecies ſunt confuſæ, & meliora deterioribus ſunt commiſta.

Vita propriè naturalis animæ, non eſt in corpore terreno, ſed ſublimi, ideo formæ omnes hic ægrotant, atq; delirant.

NEmo mirari debet, ſi cùm dicamus, quod eſt naturale, frequentius eſſe eo, quod præter naturam, & hoc quidem contrahi in anguſtum: naturale uerò per uniuerſum amplificari, hominum tamen plurimos, ignorantes eſſe fatemur, & malos, contrarios autem quampaucißimos. Non enim naturale eſt animis unà cum corporibus uitã degere, & in generatione uerſari: ſed contrà ſeparata, immaterialis, incorporea uita potius eſt animis cõſentanea,

tanea. Quando igitur in generatione uersantur, similes sunt hominibus pestilentem habitantibus regioné: quando uerò extra generationé uiuunt, ut Plato inquit, similes sunt prata colétibus. Quemadmodum igitur non est mirandum inter eos, qui pestifera loca incolunt, languere quamplurimos, paucissimos uerò naturalem ualetudinem conseruare, sic & animas in generatione positas plurimas quidem obnoxias passionibus, atq; prauas esse mirari non debes. Contrà uerò stupendum foret, si animæ eiusmodi corporibus inuolutæ his nodis adstrictæ, tanta circũfusæ mutatione aliquando sobrię, puræ, imperturbatæ reperiantur, non'ne stupendum est animam immaterialiter in rebus materialib⁹ uiuere, & in caducis incontaminatam se alicubi cõseruare? atq; cùm iam eiusmodi pocula biberit, nõ esse his pharmacis cõsopitam? Re enim uera obliuio, error, inscitia pharmaco cuipiam similis est, in locum dissimilitudinis animas deflectenti. Quidnam igitur admiraris, multos quidem, secundum uitã esse lupos, multos uerò porcos, plurimos autem alia quadam bruti specie circũfusos? cùm terrenus locus Circes ipsius sit diuersorium; animæq; multæ ob immoderatam

ratam concupiſcentiam uenenoſis ineſcatæ ſint poculis: illud autem, illud potius admirare, ſiqui inter mortales uſquã reperiantur eiuſmodi potionibus non permulcti, non etiam irretiti, ſiqui Mercurii munere freti in rationem, ſcientiamq; ſe conferant. Quemadmodum enim mirari non debes, ſi in tartaro proſpexeris animas cruciatas: (talium enim ille locus) ſic etiam ſi in generatione uiuentes animæ plurimæ perturbatæ, ſint ignaræ, dementes. tales enim animas deſyderat generatio. Sicut igitur in cœlo quidẽ bonæ ſunt omnes, in tartaro autem omnes improbę: ſic in generatione plures quidem prauæ ſunt, pauciores autem probæ. Generatio enim nõ ad extremorum melius, atq; diuinius declinat, ſed deterius.

Malus neq; cum aliis conſentit, neq; ſecum.

IMprobus ſecum ipſe cõſentire nõ poteſt. Neceſſe enim eſt, tum propter naturam rationalem uidere, quodammodo uerum, tum propter imaginationem perturbatam, plurimum ignorare, ſecumq; diſsidere. Declarat hoc pœnitẽtia remiſſis perturbationibus ueniens. Intemperatus igitur propter intelligentiam diuinitati cognatam, diuina quandoq; cogitat

atq; loquitur:sed propter concupiscentiã, imaginationemq; perturbatam à temperantia diuina longè discedit. Cumq; semper secum ipse pugnet, nimirum cum aliis consentire non potest.

Quicunq; sciunt aliquid, circa illud omnino consentiunt.

OPortet eos, qui sciunt aliquid, circa illud esse concordes. Cuius quidem concordiæ causa prima est ipsa rerum determinata natura: secunda, quòd ipsa cognitionis iudiciaria sunt eadem apud omnes: tertia, quòd in primis principiis, intellectus ad seipsum est unitus. Ideoque quicquid est, intelligentiæ compos est, & particeps unionis. Scientia quidem illustratio quædam est, ex intellectu dependens: concordia uerò illustratio est, ex unitate procedens. Est enim unio differentium. Necesse est igitur scientiæ eiusdem participes inuicem consentire.

Quisq; nostrum est anima, & hæc in se habet, species omnes diuinas, atq; naturales.

TOtum Platonis cõsilium hoc in libro est, nos in ipsam nostri reuocare cognitionem, atq; demonstrare essentiam nostram in speciebus, rationibusq; consistere. Atq; scientias omnes ex se ipsa produ

producere,& in se ipsa species omnes diuinas, & naturales agnoscere. Perfecta quidem nostri cognitio foret ab essentia uires, ab his actiones diiudicare. Cognitione uerò nostri communiore potimur, ex actionibus uires, ex uiribus essentiam animæ cognoscentes:hęc quidem tria inuicem in anima consistunt.Nam & essentia eius est actu, & actio essentialis existit. Hæc enim intellectualis fit,secũdum actum. hæc autem essentiæ fit cognata, secundum ipsius perfectionem.

Anima libero motu se ducit, sibi bonum præbet, se purgat, se erudit, etiam quando aliunde erudiri uidetur.

ANimalia quidem ratione capta, impulsu gubernantur externo,& aliunde curantur, ea uidelicet conditione, qua mouet ipse motor, orbata scilicet ea facultate, qua aliquid seipsum ducere ualeat,atq; seruare: rationalis autem anima propter ipsam per se mobilem, & per se operantem proprietatem suapte natura potest circa se ipsam agere, seq́; mouere, bonũq́; sibi ipsi præbere.Iã uerò purificatio nobis non accidit ab externis, sed ex intimis animæ ducit originem. Omne nanq; malum ab externis accidit, atq; est

animæ peregrinum, ex intimis uerò bonum. anima enim naturaliter est boniformis. Et quantò fit perfectior, tantò uitam sibi uendicat ex se mobilem, quippe cùm fiat aliunde mobilis ob corporale cõmercium, & effectum. Quapropter quicquid accipit ab externis, remanet appositũ extra ipsam, sicut sensibilia, & imaginatione percepta. Sola uerò illa sunt in ipsa, quæ ab ipsa in ipsam fiunt, ab eaq; producuntur. Purgatur igitur ex seipsa, quandoquidem ratio à seipsa incipiens, desinit in seipsam. Hac igitur ratione rectè intelligitur, quod Socrates ait, scilicet inter disputantes, dicentem esse propriè, qui respondet. Hic ergo si redarguitur, redargutus uerò purgatur, certè, dũ purgatur, se ipsum purgat, & ab ignorãtia liberat, redargutionem adhibens ipse sibi. Quod quidem naturæ animæ se mouenti consentaneum est. Quod sanè dictum confirmat etiam illud, disciplinas esse reminiscentias, quòd enim respondentes ex se ipsis omnia dicant, maximum est reminiscentiæ signum, animas uidelicet rationes, sermonesq; ex se ipsis promere, atque solo suscitante quopiam indigere. Neq; esse tabellas uacuas literarũ, quæ extrinsecus figuras accipiant. sunt enim semper

inscri

inſcriptæ, & ipſe ſcriptor eſt intus. Neque tamẽ omnes inſcripta legere poſſunt, uel quod inſcripta ſint, cognoſcere: quippe cùm ob geneſicam obliuionẽ oculus earum ſit ſordibus circunfuſus, atq; ex ipſa obliuione in paſsiones inciderint. Solum igitur opus eſt auferre, quod obſtat appoſitum. non autem neceſſaria eſt extrinſecus iniecta notitia, habent enim animę in ſe ianuas ueritatis, ſed terrenis, materialibusq́; ſpeciebus obcluſas. Siquis igitur diligentiſsimè res demonſtret, animæ incitatæ quidem aliunde, promentes autẽ ex ſe ipſis ſcita reſponſa, ex hoc ipſo declarant uerum eſſe Platonicum illud, animã omnia noſſe, ſoloq́; indigere quodam ad reſpondẽdum extrinſecus incitante. Præterea, quòd aliquis, cùm eruditur, ipſe ſe ipſum purget, dæmonicæ poteſtatis eſt opus. nam dæmones non extrinſecus in nos agunt, ſed tanquam ex puppi nos intus dirigunt, & gubernant. neq; nos purgant tanquam corpora quædam aliunde mobilem nacta naturam, ſed curant tanquã mobiles ex ſe ipſis. Hac enim ratione tamen & bona præbent, & paſsiones expurgant. Socrates igitur uicẽ boni dæmonis agens, oſtendit adoleſcentem non tam ab alio, quàm à ſeipſo redargui.

Quare malus, & ignorans, secum, & cum alijs dissideat. quare bonus consentiat, & scientes inter se sint concordes.

COntingit meritò plerisq; ad se ipsos discordia frequens: quoniam aliqua quidẽ à sensibus intromittunt, aliqua rursum ab imaginatione, aliqua ab opinione frequenter, nonnulla ab ira, à cõcupiscentia multa. Non enim solùm ex opinionibus tales quædam passiones mouẽtur hominibus, sicut Stoici tradunt, sed etiã contra propter passiones quasdã, & impetus, opiniones sæpe permutant, quandoque ex optimis pessimas sæpe reportant. Hi ergo à multis principiis, atque potentiis, & his quidem deterioribus multiformes in se motiones accipientes, nimirum animam dissidentem habẽt, atq; discordem. Scientia uerò præditi ab uno quodam superiore principio cognitionem suscipiunt uniuersam. intellectus enim eis principia tradit. Iam uerò omnes sententiæ ueræ, filiæ sunt intellectus. Cùm igitur à tali quodã principio simplicitate procedant omnes, meritò omnes inuicem sunt concordes.

Qui putant hominem esse ex anima, corporeq; compositum, consequenter utile ab iusto seiungunt: qui uerò hominem esse animam, coniungunt.

VTrum idẽ ſit iuſtũ,atq; utile, cæteri quidem diſſentiunt. Platonici uerò idem eſſe cenſent. Nam Epicurei ſanè, & Stoicorũ quidã,finẽ noſtrũ ponẽtes ipſum ſecundũ naturam uiuere,atq; Peripatetici, qui bonũ noſtrum ex neceſſariis cõplent, non facilè poſſunt idem eſſe iuſtum, atq; utile cõfirmare: ſimiliter & quicunq; hominẽ aiunt eſſe corpus animatum, uel ex corpore, animaq́; compoſitum. Vulnera enim,cædesq́; fugiet aliquis,uel iniuſtè,ut animal cõſeruetur. quippe cùm cuiuſlibet animalis bonũ ſit ſecundum naturã ſe habere, & in hoc habitu conſeruari. hic igitur utile diſſentit à iuſto. Quicunq; uerò finẽ ipſum in anima collocant corporeis non egentẽ,hominemq́; ipſum eſſe putãt animam utentẽ corpore, hi certè iuſtum, atq; utile facile iudicãt eſſe idem. Verunq; enim in anima ponũt,& paſsiones inſtrumẽtorum ab ipſis utentibus eſſe ſeiunctas intelligunt. Argumentatio uerò probans iuſtum eſſe utile,ita procedit: Omne iuſtũ eſt pulchrũ, omne pulchrum bonũ. omne igitur iuſtum,bonũ. Atq; bonum & utile idem eſt,omne igitur iuſtum eſt utile.

Anima contrahit in ſe ſpeciem rei, cui adhæret: item de uehiculis diuinarum animarum,atq; noſtrarum.

Animæ,

ANimæ, species etiam corũ sibi contrahunt, quibus ipsæ se coniungunt: nempe quando se assimilant intellectui, mox immutabilitatem secundum opiniones, atq; uitam sibi uendicant: quãdo uero generationi se copulãt, nouitaté ubiq; sectantur & tum in has, tum in illas feruntur opiniones: rationesq; ipsas animæ semper stabiles minimè sentiunt. Significat inter hæc Plato generosiores, & ingeniosiores animas intelligentiam habentes puritatis deorum inuiolabilis, atque hanc ipsam suo idolo inserétes, etiam circa apparentem puritatem quodammodo occupari solere. Quandoquidem & diuinorum indumentorum inuiolabilis essentia est, & immaterialis est puritas, quam sanè oportet animas induere, sua uidelicet induméta cognata purgantes, uestesq; suas incontaminatas à generatione seruantes, neque totum in externarum uestium puritate ponentes.

Scientia una in se manens implet multos non diminuta, hinc coniicimus animam esse à corpore separatam.

EIusdem sciétiæ minus est uni persuadere, atq; multis, in qua quidem Platonica sentẽtia quasi quidam hymnus, &

celebratio ſciẽtiæ cõtinetur hunc in modum: quanta & qualis unaquæq; ſcientia ſit, hinc apparet, quòd intellectus ipſius imitatione eadem ſcientia unumquenque implet cognitione, cunctosq; ſimul. eſt quidem indiuiſibilis, & cõſidens in ſeipſa, & interim omnia participantia ſui perficit inſtar mentis, quæ quidem ex ſe tradit omnibus interim ab unoquoque ſeorſum. Hæc utique eſſentiam noſtram indicant à corpore ſeparatam, & in ſeipſam manentem. ſiquidem ſcientia, quæ perfectio noſtra eſt, talem poſsidet facultatem: corporeæ nanque potentiæ quando ſe tradunt, ipſæ ſe minuunt. Scientia uerò una, eademq; permanẽs indiminuta ſufficiẽs uni, multisq; pariter ſeipſam exhibet. & anima igitur ſimiliter eſt toti corpori præſens, omnibusq; mẽbris, quamuis alia aliter membra participent.

Propheticus eſſe aliquis ſine ſcientia poteſt. propheta uerò certò ſcit, quod pronuntiat.

VBi Plato ait, uaticinatores, ſignificat illum opinione quidẽ non ſcientia, quod ibi prænũtiat præſagire. nam uaticinales quidẽ non ſcientia præditi ſunt, ſed opinione feruntur: qui uerò nõ ſolum uaticinatores, ſed etiam uates ſunt, iam

ſcien

ſcientia potiuntur, potioremq́; humanam ſcientiã habent. Significat etiam generoſiorũ animarum impetus,atq; motus quodammodo à ſuperis ſuſcitari. propterea quòd etiam præter opinionem agant, ſæpe etiam ſi abſq; ſcientia operentur.

Bonum, pulchrũ, iuſtum, ſuperintelligibiliter intelligibile, intellectuale, eſſentia, uita, intellectus.

INter principia rerũ ipſum bonum ſupereminet pulchritudinem,& pulchritudo iuſtitiam : bonum nanq; ſuper intelligibilia extat in loco inacceſsibili ſitum. pulchritudo uerò occultè quidem in primis intelligibilibus permanet. Explicatius autem in ipſo ordinis illius fine. Iuſtitia deniq; unitè quidem in primo intellectualium ordine permanet : conſequenter uerò in calce intellectualis deorum proceſsionis effulget. Rurſum ipſum quidem bonũ regnat in diis, pulchritudo in mentibus. Iuſtitia regnat in animis, quapropter & iuſtum quidem pulchrũ eſt. Non tamen omne pulchrum eſt & iuſtum : ſed ipſa pulchrorũ cauſa iuſtitiam antecedit. item, omne pulchrum bonum, fons autem bonorum omnium præcedit omne pulchrum. Rurſum, iuſtum quidem eſt bo-

num per mediam pulchritudinem bono coniunctum, bonū uerò superius est ambobus. Sic utique inuenies rerum etiam extrema cōsyderās. Materialis enim causa, quamuis bonum aliquid sit, turpe tamē est, atq; deforme, unius particeps quidem est, speciei tamen expers. quod uerò sensibile est, pulchritudinis quidem uestigia possidet, iustitiæ uerò nequaquā. Hinc in Phædro Socrates ait, inter caducas imagines nullum esse iustitiæ, temperantiæq; splendorem: pulchritudinem uerò solam priuilegium id habere, ut euidentissimè pateret ubiq;, & desyderabilissima foret. Vbi igitur iustum est, ibi pulchrum. ubi pulchrum, ibi bonum, siue prima principia spectare uolueris: siue principiorum illustrationes usq; ad extrema porrectas. Ipsius quidē boni omnia participia sunt. omnium enim est principium, pulchri uerò sola, quæ aliquam habent speciem. iustitiæ deniq; solæ animæ sunt participes. Iam uerò in medio rerum omnium centro quale est anima, hæc omnia inuicem connectuntur: bonum, iustum, pulchrum, & bonum quidem ipsius est pulchrum, atque iustum. Iustum quoq; simul & pulchrum est, & bonum: pulchrum similiter & bonum est, & iustum. Neque solum in

eiusm

eiusmodi trinitate est hic sermo uerus, uerùm etiam in aliis quoq; multis. Quemadmodum inter principia ipsum ens præcedit uitam, uita mentem: similiter etiam in effectibus, ubi non omne compos entis compos est, & uitæ: neque uiuens omne statim est mente præditum, sed uicissim intelligentia omnia uiuunt, atque sunt: uiuentia uerò sunt, quoque uiuendo. Cùm uerò talis sit in extremis, per trinitatem eiusmodi differentia in anima confluunt, ubi ens quidem, & uita, & intellectus existit. uita uerò & intellectus est, & essentia. Intellectus autem, & essentia similiter est & uita. una enim simplicitas est in anima, una substantia, neque esse, neque uiuere, neque intelligere, ibi est aduentitium. Sed intellectus quidem eius est essentialis, & uiuens. uita quoque intellectualis est per essentiam. Essentia deniq; intellectualis, & uiuens. ubique ergo est omnia, & ex omnibus unum simili ratione: & bonum eius pulchritudine, & iustitia pollet: & pulchrũ est bonum, atq; iustum: rursumq; iustum est bono, pulchroq; refertum: subiectum sanè unum est, rationes uerò diuersæ. ubi nos neque ipsam trium horum identitatem secundum rationes consyderamus, neque alteritatem secundum subie-

ctum existimamus, sed rationes quidem eorum differentes inter se conseruamus, unum uerò subiectum. quamobrem ubiq; per actiones animæ inuicem ista concurrunt, sicut enim rationes quidẽ uirtutum sunt differentes, unum uerò compos est cunctarum, neq; fieri potest, ut sis iustitiæ particeps, & temperantiæ uacuus, uel duo hæc quidem habeas, cætera uerò non habeas: sic & eiusmodi trinitas sibiipsa connectitur, & omne quidem bonum simul & pulchri compos est, & iusti, similiterq; de cæteris. propterea Socrates iustum bonum per pulchritudinem copulauit. Hoc enim est competẽs eorum medium simul, atq; uinculum. Timæus autẽ ait pulcherrimum esse nodum, qui & seipsum, & colligata, quammaximè conficit unum. Memento uerò ipsi quidẽ bono, malum duntaxat esse contrarium, bonum uerò nequaquam. ex quo apparet concordia inuicem esse bona: malo autem & malum, & bonum pariter aduersari.

Probat omne iustum ipsa eius natura pulchrum esse, atq; bonum.

OMne iustum esse pulchrum sequẽtibus rationibus confirmabimus, cùm anima sit multitudo quædam, atque in ea hoc

hoc quidem primum ſit, illud uerò medium, illud autem ultimũ. dic age, quando iuſtitiam in ea fieri dicimus, an quando medium, aut ultimũ ſuperioribus dominari conatur, an potius quãdo primum medio, mediũ imperat ultimo? At ſi tunc, quando deteriora melioribus præualent, non ulterius erunt deteriora natura talia. Illud enim cui cõpetit dominari, melius eſt, honorabiliusq; natura. ſi igitur impoſſibile eſt, idem naturaliter eſſe melius, atq; deterius: oportet iuſtum tunc in anima reperiri, quando quod in ea optimum eſt, uitæ totius habet imperium. medium uerò ſubditum meliori præualet ultimo. Tunc enim unaquæq; pars animæ, quod ſibi conuenit, habet. primum quidem regnans: ſecundum uerò ſtipans: ultimum denique meliori miniſtrans. Ipſum itaque iuſtũ natura diſtributiuum eſt eius, quod conuenit parti cuilibet animæ. Et officii proprii conſeruandi unicuiq; cauſa, propriæq; dignitatis diſtribuendæ, atque ita totius ordinis cõſeruatio. ordo uerò, moderatioq; huiuſmodi naturæ conueniens naturaliter pulchra eſt. Eſt igitur iuſtitia cauſa pulchritudinis, atque pulchra. Eſt autem duplex iuſtum, unum quidem in contractibus, quod arithmeticam conſer-

uat æqualitatem: alterum uerò in distribuẽdo uersatur in geometrica æqualitate consistens. Tum igitur arithmeticam seruat æqualitatem, ne socium suo in cõtractibus defraudemus, plus uidelicet quàm dederimus, ipsi recipientes. Tum uerò inæqualibus distribuit inæqualia pro dignitate cuiq; geometrica proportiõe seruata, ut quemadmodum differunt inter se personæ, sic & differant inter se distributa personis: itaq; omne iustũ, sicut diximus, est æquale: omne autem æquale, pulchrũ. nam inæquale incompositum est, & turpe. iustum igitur omne pulchrum. Præterea tunc est in corporibus pulchritudo, quando superat forma materiã. ipsa nanq; materia deformis est, & turpis: & quando forma superatur ab ea, tunc forma informitate quadam & deformitate repletur, & quasi informe quiddam euadit, facta uidelicet similis subiectæ naturæ. Si igitur & in anima, quod intellectuale nobis inest, uicem gerit formæ, inrationale uerò materiæ (nam intellectus, & ratio in ordine termini computantur) inrationale uerò in genere indefiniti locatur (natura enim indeterminatum est, expersq; mensuræ) necessarium est, in anima quoq; tunc pulchritudinem effulgere, quando ratio quidem

quidem regnat, ſpecies uerò uitæ ratione carentes rationi ſubduntur. at uerò iuſtum ipſum rationi quidem dat imperium, inrationali deputat ſeruitutem. utriq; enim, quod ſibi conſentaneũ eſt, attribuit. principali quidem principatum: inferiori uerò deſignat obſequium. Quandoquidem in opificio mundi inrationale nobis eſt ſubditum, & rationi nobis inſitæ inrationale ſubiicitur, ut uehiculum ipſum. itaq; iuſtum naturaliter pulchrum eſt, & pulchritudinis animæ cauſa. Item iuſtum quid perfectum eſt, atque definitum. nam iniuſtum imperfectum, indefinitúmque cenſetur, atque infinitum uagatur, nec uſquam ſiſtit gradum præuaricans iuſtitiæ terminum. ipſum ergo iuſtum, cuicunq; adeſt, menſuram, terminumq; imponit, atq; ita omnia perfecta facit. Cùm itaq; tale ſit, meritò pulchram efficit animam. Id enim, quod perfectum eſt, atque menſuratũ, naturaliter pulchritudo conſequitur, ſicut immenſuratum, indeterminatumq; deformitas comitatur. iuſtum igitur eſt natura pulchrum. denique ipſe mundi faber totum hoc per iuſtitiam exornauit. pulcherrimo enim nodorum omnium nodo deuinxit mundũ, indiſſolubilemq; effecit, propter proportionis analogicæ

logicæ poteſtatem continentē ipſum, ſibiq́; amicum undiq; facientem. quod autem eſt ſimile mundo uiſibiliũ omnium formoſiſsimo, nimirum eſt ipſum quoq; pulchrum. quod igitur iuſtum eſt, neceſſario eſt & pulchrum.

Omne pulchrum naturaliter eſt bonum, omne turpe malum, atq; uiciſsim.

OMne uerò pulchrũ eſſe bonum, ita probamus. Conſtat pulchrum eſſe amabile ſuapte natura, quandoquidem & extrema pulchritudo diuinę pulchritudinis imaginem ferens, eſt amabilis, primoq́; aſpectu animos ad ſe mouet. Quod confirmatur in Phædro. Re enim uera καλὸν, id eſt pulchrũ, ſiue dicitur διὰ τὸ καλεῖν, id eſt quia prouocat animas, ſiue διὰ τὸ κηλεῖν, id eſt quia permulcet intuētes, certè ſecundum naturam eſt amabile. Quapropter & amor ad pulchrũ dicitur amātem ducere. Quicquid autē eſt amabile, eſt appetibile. eſt enim amor appetitus aliquis alicuius robuſtus, atque uehemens. Et quicquid amat, appetit aliquid, quo & indiget. Omne uerò appetibile eſt & bonum, ſiue re uera bonũ, ſiue apparēs. Pleraq; enim non bona expetenda nobis occurrunt, quoniam appetentibus ſe offe-

runt

runt tanquam bona. Demonſtratum eſt autem à Socrate in Memnone, manifeſtè fieri non poſſe, ut qui malum, quale ſit, nouerint, ipſum appetant. Appetibile igitur omne bonum eſt. Ac ſiquidem appetibile ſit principaliter, bonum quoq; principaliter erit. Sin autem apparens, appetibile, tale etiam erit bonum. omnino autẽ in quolibet terminorũ hoc eſt apponendum, ſcilicet aut apparens, aut re uera. Si enim pulchrum, & apparẽs, certè & amabile, & appetibile, bonũq; pulchro eiuſmodi conſors. Sin autem natura pulchrũ eſt, & amabile, bonum quoque ſimiliter. Atqui quid'nam erit appetibile, nunquid malum? At impoſsibile eſt, ubi notum fuerit, eſſe alicui expetendum, omnia enim bonum appetunt, ad malum autem appetitio nulla fertur. ſed neq; etiam appetitus fertur ad aliquid, quod neque ſit bonum, neque malum: quod enim tale eſt, gratia alterius agitur, nulluſq; finis exiſtit. omne autem appetibile finis. atque ſiquid ex malis appetitur, quoniam apparet bonum, deſyderatur ut bonum: & ſiquid non pulchrum amatur, quoniam apparet, amatur ut pulchrum. Si igitur omne pulchrum eſt amabile, omne amabile eſt appetibile, omne appetibile bonum: conſequent

quenter omne pulchrum est bonum, atq; uicissim, omne bonum appetibile, appetibile est amabile: siquidem amare est uehementer appetere. unde in Symposio Socrates ait bonum amabile esse sicut pulchrum: si inquam omne bonum est appetibile, appetibile rursum amabile, amabile uerò pulchrum, sequitur ut bonum omne sit pulchrum. Neque nunc nobis obiiciat aliquis, ipsum bonũ esse superius pulchritudine, neque rursum duplex esse, quod amabile dicitur: nõ enim nunc de primis rerum principiis disputamus, sed de iis, quæ nobis insunt, pulchris, atque bonis: quod igitur in nobis est bonũ, simul est appetibile, & amãdum. Per amorem igitur id comparamus, & possidemus: per amorem inquã, studiumq; propensum. ac, siquis seipsum animaduerterit, planè perspiciet, eiusmodi bonum acriores nobis amores inferre, cognoscet, quàm pulchra sensibus manifesta: quod igitur est bonũ, est & pulchrum. Quapropter Diotima pręcipit amatoribus, ut post occurrentem sensibus pulchritudinem, se ad pulchritudinẽ transferant actionibus, officiis, scientiis, insitam, ibiq; amatorium animæ oculum uehementer exerceant. Deinceps uerò ad intellectum, ibiq; præcipuam, diuinamq;

namq; pulchritudinem dominantẽ, tanquam ipsum re uera pulchrum in nobis animæ uigeat. Quid enim in nobis est uirtute,& scientia pulchrius? Quid contrà,uitio,& ignorantia turpius?

Homo est anima utens corpore,ut instrumento. Mala ergo corporis non pertinent ad animam,hominemq;,sicut neq; mala instrumẽtorum,ad artificem,atq; artem.

FAlsò pleriq; putant uulnera,mortẽq; mala. quid enim horũ nobis est malum? Siquidem non transit in animam, quæ nos ipsi sumus. Neque enim passiones instrumentorum uirtutes utentiũ mutant, neque igitur faber obtusa aliquando seca, artem amittit secandi. neque etiam si in arte fabrili consisteret nostra felicitas, infelicem propterea putaremus fabrum,cui seca defuerit. Iam uerò quemadmodum anima instrumentum habet, sic & corpus instrumẽta quædam habet, per quæ mouet externa: quorum uitium bonam non lædit corporis habitudinem, similiter & corporis passiones in animã non pertranseunt. quapropter & mors, etsi corporis malum est, non tamen est animæ malum. Si igitur pulchrum quidem

dem actionis est in anima, malum uerò interim fit in alio, nondum ostensum est, idem aliquando pulchrum esse, simulque malum. Licet etiam dialectica ratione distinguere, aliud quidem esse aliquid secundum seipsum, aliud autem secundum accidens. Est enim actio fortis, pulchra secundum seipsam: mala uerò, siquando sit mala, per accidens: quoniam accidit fortiter agentem mori. esto enim, si uis, mors è malorum numero. Non igitur officium forte secũdum hoc ipsum, quod est forte, ideoque & pulchrum, est etiam malum, sed forte per accidens. aliud igitur est pulchrum, aliud uerò malum. Neque qua ratione pulchrum, eadem ostensum est esse aliquãdo malum, sed per accidens propter obitum. Proinde hominis ignorat essentiam, qui bonum à pulchro secernit. & hoc quidem in alio, illud autem in alio ponit, bonum in corpore, pulchrum in actionibus animæ. Sed re uera homo ipse est animus, ipse essentia à corpore segregatus, in quo quicquid est, pulchrum est, & bonum est, etiam si inde corporis sequatur incommodum. Corpus enim non pars hominis, sed instrumentum instrumenti uerò malũ non pertinet ad utentem.

Quom

Quomodo differant duo hæc, scilicet secundum seipsum, & qua ipsum.

DIctiones eiusmodi, scilicet, secũdum seipsum, & qua ipsum, etiam apud Aristotelẽ distinguuntur. Quod enim secundum seipsum alicui competit, potest ei non competere primo. Quod autẽ qua ipsum conuenit, præter id, quod conuenit, secundum se ipsum etiam primo competit ei, atque adæquatur. Pulchrum igitur, si commensurationis animę causa est, atque ob hoc ipsum dicitur pulchrum, efficitq́; , ut melius in anima dominetur deteriori, perficitq́; nos, & animæ deformitatem purgat: hac ipsa ratione bonum est, non quidem per accidens, sed qua ratione pulchrum. si enim qua pulchrum est commensuratum, est & bonum. Bonũ enim est mẽsura, certè qua pulchrum est, existit & bonum. Similiter turpe, qua turpe, malum est. Nam qua turpe est, informe est, indeterminatum, incompositum, & hac ipsa ratione malum. Qua igitur est turpe, est utique malum. eadem itaque res, & pulchra semper est, & bona. atque contrà turpis pariter, atque mala. hanc tu regulam hic mẽte teneto, qua & in posterum usus est Aristoteles. Siqua duo conuertuntur, inuicem eorum quoque op-

posita conuertuntur. si igitur pulchrum, bonumque conuertuntur inter se, eorum quoque opposita, malum scilicet, atque turpe, similiter inter se conuertuntur.

PROCLVS DE SACRIFICIO, ET MAGIA,

Interprete Marsilio Ficino Florentino.

QVemadmodum amatores ab ipsa pulchritudine, quæ circa sensum apparet, ad diuinam paulatim pulchritudinem ratione progrediuntur: sic & sacerdotes antiqui, cùm consyderarent in rebus naturalibus cognationem quandam, compaßionemque aliorum ad alia, & manifestorum ad uires occultas, & omnia in omnibus inuenirent, sacram eorum scientiam condiderunt. agnouerunt enim & in infimis suprema, & in supremis infima: in cœlo quidem terrena secundum causam, modoq; cœlesti: in terra uerò cœlestia, sed modo terreno. Nam unde putamus plantas illas, quas heliotropias nominant, id est solisequas, ad solis motum solem uersus moueri? sed selinetropias, id est lunisequas ad lunã uerti? Nempe

pe cuncta precantur, hymnosque concinunt ad ordinis sui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia uerò sensibili modo. Itaque solisequa quomodocunq; potest, mouetur ad solem: ac siquis posset audire pulsationem ab ea in aëre circuitu factam, profectò illum quendam per eiusmodi sonum erga regem suum compositum animaduerteret, qualemcunque potest planta conficere. Quamobrem in terra quidem aspicere licet solem & lunam, sed pro qualitate terrena. In cœlo autem plãtas omnes, & lapides, & animalia pro cœlesti natura uitam habẽtia intellectualem. Quæ quidem ueteres contemplati alia cœlestium alia terrenorũ adhibuerunt, unde diuinas uirtutes in locum inferiorem ob quandam similitudinem deduxerunt. Nempe similitudo ipsa sufficiens causa est, ad res singulas inuicem uinciendas. Siquis enim canabim, siue papyrum calefaciat, deinde subigat lucernæ proximæ, etiam si non tangat, uidebit subito accensam canabim, quamuis non tetigerit ignem, accensionemq; desuper ad inferiora descendere. Comparemus igitur canabim calefactam, siue papyrum cognationi cuidam inferiorum ad superio-

ra, appropinquationem uerò eius ad lucernam opportuno usui rerum pro tempore, loco, materia. Processum ignis in canabim præsentiæ diuini luminis ad id, quod potest capere. accesionem denique canabis deificationi mortalium, materialiumq; illustrationi, quæ deinde feruntur sursum instar accensæ canabis ob quandam seminis diuini participationẽ. Quid uerò de Loto dicam? Lotus implicat quidem in se folia ante solis exortum, oriente uerò sole explicat paulatim. & quatenus sol ad mediam cœli ascẽdit plagam, eatenus pandit folia. Quatenus uerò à medio petit occasum, gradatim folia con trahit. Videtur hæc nõ minus dilatatione, contractioneq; foliorum honorare so lem, quàm homines genarum gestu, motuq; labiorum. Non solum uerò in plantis, quæ uestigium habent uitæ, sed etiam in lapidibus aspicere licet, imitationem, & participationem quandam luminum supernorum, quemadmodum helitis lapis radiis aureis solares radios imitatur. lapis autem, qui uocatur cœli oculus, uel solis oculus, figuram habet similem pupillæ oculi, atque ex media pupilla emicat radius. lapis quoque selenitus, id est lunaris, figura lunæ corniculari similis,

quad

quadam ſui mutatione lunarem ſequitur motum. Lapis deinde helioſelenus,id eſt ſolaris, lunariſq; imitatur quodammodo congreſſum ſolis, & lunæ, figuratq; colore. Sic diuinorum omnia plena ſunt, terrena quidem cœleſtium, cœleſtia uerò ſupercœleſtium, proceditque quilibet ordo rerum uſq; ad ultimum.Quæ enim ſuper ordinem rerum colligũtur in uno, hæc deinceps dilatantur in deſcendendo, ubi aliæ animæ ſub numinibus aliis ordinantur. Deinde & animalia ſunt ſolaria multa,uelut leones, & galli, numinis cuiuſdam ſolaris pro ſua natura participes, unde mirum eſt, quãtum inferiora in eodem ordine cedant ſuperioribus, quamuis magnitudine,potentiaq; non cedant. hinc ferunt gallum timeri à leone quamplurimum, & quaſi coli.cuius rei cauſam à materia, ſenſu'ue aſsignare non poſſumus, ſed ſolum ab ordinis ſuperni contemplatione. quoniam uidelicet præſentia ſolaris uirtutis conuenit gallo magis quàm leoni: quod & inde apparet, quia gallus, quaſi quibuſdam hymnis [illegible]audit ſurgenti ſoli, & quaſi aduoca[illegible] quando ex antipodum medio cœlo ad nos deflectitur, & quandoque nonnulli ſolares angeli apparuerunt formis eiuſmodi

præditi, atque cùm ipsi in se sine forma essent, nobis tamen, qui formati sumus, occurrere formati. Nonnunquam etiam dæmones uisi sunt solares leonina fronte. quibus cùm gallus obiiceretur, repentè disparuerunt. Quod quidem inde procedit, quòd semper quæ in eodem ordine constituta inferiora sunt, reuerentur superiora: quemadmodũ pleriq; intuentes uirorum imagines diuinorum, hoc ipso aspectu uereri solent turpe aliquid perpetrare. Vt autem summatim dicam, alia ad reuolutiones solis correuoluuntur, sicut plantæ, quas diximus: alia figuram solarium radiorum quodammodo imitantur, ut palma, dactylus: alia igneam solis naturam, ut laurus: alia aliud quiddam. uidere sanè licet proprietates, quæ colliguntur in sole, passim distributas in sequentibus in solari ordine constitutis, scilicet angelis, dæmonibus, animis, animalibus, plantis, atque lapidibus. Quocirca sacerdotii ueteris autores à rebus apparentibus superiorum uirium cultum adinuenerunt, dum alia miscerent, alia purificarent. Miscebant autem plura inuicem, quia uidebant simplicia nonnullam habere numinis proprietatem, non tamẽ singulatim, sufficientem ad numinis illius

aduocationem. Quamobrem ipsa multorum cõmistione attrahebant super nos influxus: atque quod ipsi componendo unum ex multis conficiebant, assimilabant ipsi uni, quod est super multa, constituebãtq; statuas ex materiis multis permistas: odores quoq; compositos colligentes: arte in unum diuina symbola, reddentesq; unum tale, quale diuinum existit secundum essentiam, comprehendens, uidelicet uires quamplurimas. Quorum quidem diuisio unamquamq; debilitauit, mistio uerò restituit in exẽplaris ideam. Nonnunquam uerò herba una, uel lapis unus, ad diuinum sufficit opus. Sufficit enim Cnebison, id est carduus, ad subitam numinis alicuius apparitionem, ad custodiam uero laurus. Raccinum, id est genus uirgulti spinosum, cepa, squilla, corallus, adamas, Iaspis, sed ad præsagium cor talpæ. ad purificationem uerò sulfur, & aqua marina. Ergo sacerdotes per mutuam rerum cognationem, compassionemq; conducebant in unum, per repugnantiam expellebant, purificantes, cùm oportebat, sulfure, atq; asphalto, id est bitumine, aqua aspergentes marina. purificat enim sulfur quidem propter odoris acumen. aqua uerò marina propter igneã

portionem, & animalia diis in deorum cultu congrua adhibebant, cæteraq; similiter. Quamobrem ab iis, atq; similibus recipientes primùm potẽtias dæmonum, cognouerunt, uidelicet eas esse proximas rebus, actionibusq; naturalibus: atq; per hæc naturalia, quibus propinquant in præsentiam conuocarunt. Deinde à dæmonibus ad ipsas deorum uires, actionesq; processerunt, partim quidem docentibus dæmonibus addiscentes, partim uerò industria propria interpretãtes conuenientia symbola, in propriam deorum intelligentiam ascendentes, ac denique posthabitis naturalibus rebus, actionibúsque, ac magna ex parte dæmonibus, in deorum se consortium receperunt.

PORPHYRIVS DE OCCASIONIBVS,

ſiue cauſis ad intelligibilia nos ducentibus,

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

*

De natura corporeorum, atque incorporeorum.

OMNE corpus eſt in loco. Nullum uerò eorum, quæ ſecundum ſe ſunt incorporea, uel aliquid tale, eſt in loco. Quæ ſecundum ſe ſunt incorporea, eo ipſo, quod præſtãtius eſt omni corpore, atq; loco, ubiq; ſunt, non diſtanti quidem, ſed indiuidua quadam conditione. Quæ ſecundũ ſe ſunt incorporea, non localiter præſentia corporibus, adſunt eis, quotieſcunq; uolunt, ad illa uergentia, atq; declinantia, quatenus uidelicet naturaliter ad ea uergunt, atq; inclinantur. Sed enim cùm nõ adſint locali conditione corporibus, habitudine quadam eis adſunt. Quæ ſecundum ſe ſunt incorporea, certè non per ſubſtantiã, & per eſſentiam corporibus adſunt. Non enim corporibus commiſcentur. ueruntamen

men ex ipsa inclinatione, quasi momento uis quædam subsistit inde communicata iam propinqua corporibus. Ipsa nanq; inclinatio secundam quandam uim substituit corporibus iam propinquam.

De natura, & alligatione, & solutione animæ.

ANima quidem mediū quiddam est inter essentiam indiuiduam, atque essentiam uera corpora diuisibilem. Intellectus autē essentia est, indiuidua solum. Sed qualitates, materialesq; formæ, secundum corpora sunt diuisibiles. Nō omne, quod agit in aliud appropinquatione, & tactu facit, quod facit, sed etiam quę propinquando, & tangendo faciunt aliquid secundum accidens, non utuntur propinquitate. Anima corpori alligatur conuersione quadam ad pasiones prouenientes à corpore. Rursumq; soluitur quatenus à corpore nihil patitur. Quod natura ligauit, hoc & ipsa natura soluit. Rursus, quod conciliauit anima, hoc & anima dirimit. Natura quidem corpus in anima deuincit, anima uerò seipsam in corpore. Quamobrem natura corpus ab anima separat, anima uerò seipsam à corpore segregat.

Omnia quodãmodo sunt in omnibus pro conditione eorum, quibus insunt.

NOn similiter omnia in omnib⁹ intelligimus, sed propriè se habet ad omnia unius cuiusq; essentia : in intellectu quidem intellectualiter, in anima uerò rationaliter : in plantis seminariè, in corporibus imaginariè : in eodẽq;(quod his omnibus superius est) modo quodam superintellectuali, atq; superessentiali.

In summis est unitas cum uirtute : in infimis multitudo cum debilitate.

INcorporeæ substantiæ descendentes quidem diiudicentur. atq; in singula potentiæ defectu multiplicantur. adscendentes autem utuntur, atque simul recurrunt in unum copia potestatis.

De speciebus uitæ.

NOn solum in corporibus æquiuoca conditio est, sed ipsa etiam uita multipliciter prædicatur. Alia est enim uita plantæ, animalis alia : alia rursus intellectualis essentiæ, alia tandem naturæ superioris, alia animæ, alia intellectualis: uiuunt enim & illa : etsi nullum eorum, quæ ab ipsis existunt, uitam eis similem sortiatur.

Quæ

Quæ generant, partim conuertuntur ad genita, partim minimè.

OMne, quod ſua eſſentia generat, aliquid ſe deterius generat. atq; omne genitum ad genitorem natura conuertitur. eorum uerò, quæ generant, alia quidem nullo modo conuertuntur ad genita: alia uerò partim quidem flectuntur ad illa, partim etiam nõ flectuntur. alia tandem ſolum deflectũtur ad genituras, neq; interim ad ſe reflectuntur.

Senſus, imaginatio, memoria, intelligentia.

MEmoria non eſt imaginationum conſeruatio quędam, ἀλλὰ τῶν μελετηθέντων προβαλέσθαι ἐκνέας, προβλήματα, ſed eſt ipſas propoſitiões, ſiue productiones in actum eorum, quæ meditatus eſt animus nuper, educere. Anima quidem habet omnium rationes. Agit autem ſecundum eas, uel ab alio ad expeditionem eiuſmodi prouocata, uel ipſa ſeipſam intus conuertens ad rationes, & cùm ab alio prouocatur, tanquam ad externa committit introducere ſenſus: cùm uerò ingreditur in ſeipſam, ad intelligentias peruenit: neq; igitur ſenſus extra imaginationem ſunt, neq;, ut dixerit aliquis, intelligẽtiæ quatenus competunt animali:

li:neq; rursus absq; instrumentorum sensualium passione sunt sensus, sic & intelligentiæ nō absq; imaginatione, nisi analoga conditio sit: quemadmodum figura consequens quiddam est ad animal sensuale, sic phantasma aliquid consequens ad intelligentiam animæ intelligentis in animali.

Anima est immortalis.

ANima est essentia inextensa, immaterialis, immortalis; in uita habente à seipsa uiuere, atq; esse similiter posside̲nte.

Paßio animæ, atq; corporis est lōgè diuersa.

ALiud est pati corpora, aliud incorporea. Passio enim corporum cum transmutatione cōtingit: passio uerò animæ est accommodatio quædam, & affectio ad rem ipsam, & actio quædam, nullo modo similis calefactioni, frigefactioniq; corporum. quamobrē si passio corporum, cum trāsmutatione fit, dicendum est omnia incorporea esse passionis expertia. Quæ enim à materia, corporibusq; separata sunt actu, eadem permanent: quæ uerò materię, corporibusq; propinquant, ipsa quidem non sunt passiua, sed illa, in quibus hæc apparent, patiuntur. quando enim animal sentit, anima quidem similis

lis esse uidetur harmonię cuidam separatæ ex seipsa chordas mouenti contemperatas. Corpus autē simile harmoniæ, quæ inseparabilis inest chordis, sed causa mouendi esse uidetur animal, ꝓpterea quòd sit animatum, quod quidē simile est musico, ex eo quòd sit concinnum. corpora uerò, quæ per passionem sensualē pulsantur, similia contemperatis chordis apparent. Etenim ibi non harmonica quidem separata patitur, sed chorda: & mouet sanè musicus per ipsam, quæ sibi inest, harmoniam: neq; tamē chorda ratione musica moueretur etiam, si uellet musicus, nisi harmonia ipsa id dixit.

De differentijs incorporeorum.

IPsa incorporeorum appellatio non secundum communitatem unius, eiusdḗq; generis, sic cognominata est quemadmodum corpora, sed secūdum nudam ad corpora priuationem. Quamobrem nihil prohibet inter illa, alia quidem esse essentia, alia uerò nō essentia: & alia rursus ante corpora, alia uerò unà cum corporibus: item alia à corporibus separata, alia uerò nō separata. Prętereà alia secundum se subsistentia, alia uerò aliis, ut sint indigentia: alia deniq; actionibus, uitisq; ex se mobilibus eadem, sed alia uitis, &

quali

qualibus actionibus quodammodo permutata, nempe secūdum negationem eorum, quæ ipsa non sunt, non secundū assistentiam eorum, quæ sunt, appellantur.

Passiones materiæ primæ assignatæ similiter à Plotino.

MAteriæ propria apud antiquos hæc sunt incorporea quidem. diuersa enim est à corporibus. præterea uitæ expers, neq; intellectus, neq; anima, neq; aliquid secūdum se uiuens. Item informis, permutabilis, infinita, impotens. Quapropter neq; ens, sed uerum non ens, imago mollis apparens. quoniam quod primò est in mole, est ipsum impotens. item appetitio subsistentiæ, & stans non in statu. præterea semp in se apparens, tum paruū, tum magnū, tum minus, tum magis, tum deficiens, tum excedēs, quod'ue fiat semper, maneat uerò nunquam, neq; tamen aufugere potens. quippe cùm totius entis sit defectus. Quamobrem quicquid promittat, mentitur: ac si magnum appareat, interim euadit păruum, quasi enim ludus quidam est in non ens aufugiens. Fuga enim eius non fit loco, sed dum ab ente deficit: quamobrem quæ in ea sunt imagines, insunt in deteriori rursus imagine. quemadmodum in speculo id, quod alibi situm

ſitum eſt, apparet alibi, & ipſum ſpeculum plenum eſſe uidetur, nihilq́; habet, dum omnia uidetur habere.

Quid patiatur, quid non.

PAſsiones circa id ſunt omnes, circa quod accidit & interitus. Via enim ad interitum eſt admiſsio paſsionis, atque huius eſt interire, cuius eſt pati. Interit autem incorporeum nullũ. ſed quædam inter illa aut ſunr, aut non ſunt. quapropter nullum eorũ patitur: quod enim patiens eſt, non oportet ita ſe habere, ſed eſſe tale, ut alterari queat, atq; interim in qualitatibus eorũ, quæ ingrediuntur, ſicq́; inferunt paſsionem. Ei nanq; quod ineſt alteratio non à qualibet accidit, neq; igitur materia patitur. Nam ſecundum ſeipſam qualitatis eſt expers, neq; prorſus formæ, quæ ſunt in ea, ingredientes, uiciſsimq́; exeuntes, ſed paſsio fit circa cõpoſitum, & unius eſſe in cõpoſitione conſiſtit, hoc enim in cõtrariis uiribus, & qualitatibus ingredientium, inferentiumq́; paſsionem perſeuerare in ſubſiſtendo uidetur. Quãobrem ea quorum uiuere eſt ab externis, nec à ſeipſis, nimirum & uiuere, & non uiuere pati poſſunt. Sed ea, quorum eſſe in uita conſiſtit, paſsionis experte, neceſ-

ſarium

ſarium eſt permanere ſecundum uitam, quemadmodum uitæ uacuitati cõuenit & non pati, quatenus & uitæ uacuitas. Itaq; ſicut permutari, ac pati cõpoſito ex materia, formaq́; contingit, id eſt corpori, neq; tamen id materiæ accidit, ſic uiuere, atq; interire, patiq́; ſecundum hoc ipſum incompoſito ex anima, corporeq́; perſpicitur. neq; tamen animæ id cõtingit, quoniam anima nõ eſt aliquid ex uita, & non uita conflatũ, ſed uita ſolum. cõſtat quippe, cùm ſimplex eſſentia ſit, ipſaq́; animæ ratio ſit natura ipſa ſe mouens.

Omnis intellectus eſt omniformis.

INtellectualis eſſentia ſic in partibus eſt conſimilis, ut & in particulari quolibet intellectu, uniuerſoq́; intellectu ſint entia: ſed intellectu quidem uniuerſali entia etiã particularia uniuerſali ſint ratione: in particulari autem intellectu etiam uniuerſalia ſimul atque particularia ſint conditione quadam particulari.

Anima quia per eſſentiam eſt uita, non moritur.

CIrca eſſentiam, cuius eſſe conſiſtit in uita, & cuius paſsiones uita quædam ſunt, nimirum & mors in quali aliqua ui-

ta uerſatur, non in priuatione uitæ ſimul tota. Quoniam neque paſsio, ſeu uita eſt omnino, illic ad non uiuendum, ipſaq́; illic accidit orbitas.

Omnis uita incorporea quocunq; mutetur, permanet immortalis.

IN uitis incorporeis proceſſus manentibus prioribus in ſe firmis efficiuntur, dum nihil ſui perdunt, neq; permutant ad ſubſtantiam inferioribus exhibendã. quapropter neq; quæ inde ſubſiſtunt, cum aliqua perditione uel tranſmutatione ſubſiſtunt. neque hoc quidem efficitur, ſicut generatio interitus, permutationisq́; particeps. ingenita igitur, & incorruptibilia ſunt atque ingenitæ, incorruptæq́; ſecundum hoc ipſum effecta.

Quomodo intelligatur quod eſt ſuperius intellectu.

DE illo quod eſt mente ſuperius, per intelligẽtiam quidem multa dicuntur: conſyderantur autem uacuitate quadam intelligentiæ intelligentia meliore. quemadmodum de dormiente per uigilantiam multa dicuntur, ſed per ſomnum ipſum cognitio eius, peritiaq́; habetur. ſimili nanq; ſimile cognoſci ſolet, quoniam omnis

omnis cognitio, aſsimilatio quædam eſt ad hoc ipſum, quod cognoſcitur.

Non ens aut eſt ſuperius ente, ut deus, aut inferius cum materia.

QVod non ens dicitur, aut ipſi nos machinamur ab ipſo ente aliquando ſeparati, aut ſuperintelligimus, dum ens poſsidemus. quapropter ſi ſeparamur ab ente, ens ipſum non ſuperintelligimus non ens ſuper ens ipſum, ſed iam non ens uelut falſam concipimus paſsionem, contingentem uidelicet illi, qui digreditur extra ſeipſum. ipſe enim quiſque quemadmodum exiſtenter id eſt uere, atq; per ſe ipſum poteſt reduci ad ipſum non ens ente ſuperius, ſic ab ente, ſeq́; ipſo digrediens iam traducitur ad non ens, quod entis ipſius eſt caſus atq; ruina.

Subſtantia incorporea eſt ubicunq; uult.

NAtura corporis nihil impedit, quin quod ſecũdum ſe incorporeum eſt, ſit ubicũq;, & quomodocunq;. Sicut enim corpori incomprehẽſibile eſt, quod mollis eſt expers, nihilq́; ad ipſum pertinet: ſic incorporeo ipſum, quod molle diſtenditur, non ſit obſtaculum & quaſi non ens

 iacet,

iacet. neque enim quod incorporeum est locali conditione quò uult discurrit. locus enim cum mole simul existit. neque rursus corporũ limitibus coërcetur. quod enim quomodocũq; iacet in mole, in angustum cohiberi potest, & cõditione locali transmutationem agere. quod autem est à mole, magnitudineq́; prorsus exemptum, hoc ab iis, quæ sunt in mole, contineri non potest, à motuq́; locali permanet liberum. Igitur quali quadam, certaq́; dispositione reperitur ibi, ubicunq; disponitur. loco interea tum ubiq;, tum nusquã simul existens. quapropter quali quadam certaq́; affectione, uel super cœlum, uel in parte mũdi quadam apprehenditur; quando uerò in aliqua mundi parte tenetur, non oculis quidem aspicitur, sed ex operibus eius præsentia sua fit hominibus manifesta.

Substantia incorporea nullo corpore cohibetur, sed producit escam in corpore, per quam se corpori applicat.

QVod est incorporeum, siquando in corpore comprehẽdatur, non opus est ut ita concludatur, quemadmodum in parco feræ clauduntur, nullum nanq; corpus potest ipsum sic in se cohibere, neque

sicut

ſicut uter liquorem aliquem trahit, & cohibet, aut flatum, ſed oportet ipſum ſubſtituere uires ab ipſa in ſeipſum unione extra manantes, quibus deſcendens corpori applicatur. copula itaq; eius ad corpus per ineffabilem quandam ſui ipſius impletur extenſionem. quamobrem non aliud quidem ullum ipſum alligat, ſed ipſum certè ſeipſum. neque igitur reſoluit ipſum corpus quando frangitur, aut interit, ſed ipſum potius ſemetipſum enodat, quando à familiari erga ſubiectum affectione diuertit.

Vniuerſales cauſæ non conuertuntur ad effectus, ſed eos ad ſe conuertunt.

NVlla ſubſtantiarum, quæ uniuerſæ ſunt, atq; perfectæ ad ſuam conuertitur genituram. Omnes autem perfectæ ſubſtantiæ ad generantia rediguntur, & id quidem ad corpus uſque mundanum. Quod quidem cùm ſit perfectum, ad animam eſt redactum. animam inquam intellectualẽ, ideoq; circulo uoluitur. anima uerò mundi ad intellectum attollitur. intellectus autem erigitur ad principium. Omnia itaque perueniunt ad hoc ipſum ab extremis exordientia quatenus facultas ſuppetit unicuiq;. perueniunt inquam

eleuatione ad primum, illucusque perducta: quæ quidem aut ex propinquo, aut ex longinquo effici solet. Hæc itaque non solum appetere deum dici possunt, sed etiam pro uiribus assequi. in substantiis uerò particularibus, & ad multa labi potentibus inest procliuitas deflectẽs ad genituras: ideoq; in his delictum dicitur accidisse, in his infidelitas est damnata. has igitur contaminat ipsa materia, propterea quòd ad hãc deflecti posſint, cùm tamen interea ad diuinum se ualeant conuertisse: quare perfectio quidem à prioribus secũda substituit conseruans eadem ad priora conuersa. defectus autem priora etiam ad posteriora deflectit, efficitq;, ut hæc ipsa diligant à superiore interim diuertentia.

Quomodo differenter est ubiq; deus, intellectus, anima.

DEus est ubiq;, quia nusquam intellectus est: ubiq; etiam, quia nusquam anima: denique ubique est, quoniam est & nusquam: sed deus quidem ubique & nusquam est eorũ omnium, quæ sunt post ipsum. Sui uerò ipsius est solum, sicut est, atque uult. Intellectus autem in deo quidem ubique est, sed in eis, quæ sunt post

ipsum,

ipſum, exiſtit nuſquam pariter, & ubique anima tandem in intellectu, atque deo, ſimiliter eſt ubique, in corpore uerò ubiq; eſt ſimul & nuſquam. Corpus autem & in anima, & in intellectu, & in deo, omnia profectò cum entia, tum non entia ex deo ſunt, & ideo neque tamen ipſe deus eſt, cum entia, tum non entia, neque exiſtit in eis. Si enim eſſet duntaxat ubiq;, ipſe quidem omnia, & in omnibus eſſet. At quoniam eſt, & nuſquã, omnia ſanè per ipſum fiunt. fiuntq; rurſus in ipſo, quoniam ipſe exiſtit ubiq; : diuerſa rurſus ab ipſo, quoniam ipſe nuſquam. Similiter intellectus ubique exiſtens, atque nuſquam, cauſa eſt animarum, animasq; ſequentium : neque ipſe anima eſt, neque quæ poſt animam, neque in eis exiſtit: quoniã uidelicet non ſolum ubique eſt, eorumq;, quæ ſunt poſt ipſum, ſed & nuſquam. Rurſus, anima neque corpus eſt, neque eſt in corpore, ſed cauſa corporis, quoniam dum ubique eſt, per corpus ſimul eſt, & in corpore nuſquam. proceſſus denique uniuerſi in illud deſinit, quod neq; ubiq; ſimul, neque nuſquam eſſe ualet, ſed alternis quibuſdam uicibus utriuſque fit particeps.

EX PORPHYRIO DE ABSTINENTIA ANIMALIUM,

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

Anima in hoc corpore dormit.

ABstinere animalibus præcipimus, non quidẽ omnibus, sed omni duntaxat diuina cõtemplaturo, qui sanè animaduertit huius habitaculi ueneficia, in quo hic habitamus: quinetiã cognoscit ipsum, quod in se est, naturaliter perpetuò uigilans, atq; somnũ, quo hic opprimitur, deprehendit. Cui nos sanè educationem, nutritionemq́; trademus consentaneã, tum huius loci naturæ, tum sui ipsius cognitioni conuenientem.

Beatitudo non est diuinorum cognitio, sed uita diuina.

BEata nobis cõtẽplatio non est uerborũ accumulatio, disciplinarumq́; multitudo, quemadmodum aliquis forte putauerit: neque enim ita componitur, neque pro quantitate rationum ac uerbo-

rum accipit incrementum, alioquin nihil prohiberet illos, qui omnes congregauerint disciplinas, esse beatos. hunc uerò nedum quælibet disciplina felicem contemplatione impleat, nec ipsæ etiam de iis, quæ ueræ sunt doctrinæ, id unquàm efficiunt, nisi eis adsit & uita in ipsam diuinorum translata naturam. profectò contemplationis finis est ens ipsum, uerumq; assequi adeo scilicet, ut eiusmodi assecutio contemplatorem pro naturæ suæ uiribus, cum eo, quod contemplatur, conflet in unum, non enim in aliud, sed in ipsum uerè seipsum fit recursus, neque ad aliud, sed ad seipsum re uera fit conspiratio. ipse uerò re uera est intellectus. Quamobrem & finis est intellectu uiuere, atque ad hoc ipsum sermones, disciplineq; foris adhibitæ, cõditioné quidem nobis purgatoriam adhibẽt, non tamẽ rationẽ ipsam qua nobis felicitas compleatur. quamobrem si in sermonum, rationumq; congerie felicitas ipsa consisteret, liceret hominibus educationẽ, certaq; officia contemnentibus, felicem consequi finem. at uerò quoniam hanc uitam oportet in aliam commutare, animũ per uerba, & rationes, operaq; purgantes, dic agè, qui'nã sermones, quæ'nam opera sic potissimũ nos instituãt? non'ne

uerba duntaxat, officiaq́;, quibus à rebus sensum mouentibus, sensusq́; passionibus separemur? Atq; ad uitam intellectualem, superq́; imaginationē, ac pro uiribus passionis expertem deniq; reducamur.

De animæ descensu, atq; ascensu.

OPortet nos, si modò ad illa, quæ re uera nobis propria sunt, reuolaturi sumus, hæc, quæ & ex natura mortali nobis adsumpsimus, omnino deponere unà cum affectione ad hæc declinãte, per quã descensio nobis cõtigit. prȩterea reminisci beatæ, & æternæ substãtiæ, ac, dum ad incorporeum studemus ascendere, duo potissimum meditari, tum qua ratione esse materiale, caducumq́; deponamus, tum etiam qua uia præcipuè reuertamur, contraria scilicet uia redeũtes ad illa uiæ, per quam ad hæc nostra descẽdimus. Eramus enim, & adhuc sumus, intellectuales essentiæ puræ ab omni sensu, naturaq́; irrationali uiuẽtes: copulati uerò sumus naturæ sensibili, tum per impotentiam æternæ ad intelligibile nostrum coniunctionis, tum per potentiã ad inferiora uergẽtẽ. Omnes enim uires cum sensu, corporeq́; agentes, tunc primùm pullulant ad effectum, cùm animus in ipso intelligibili minimè per-

seuer

ſeuerat,ſimiles terræ iam deprauatæ,quę, cùm triticum ſæpe ſuſceperit, reddit deniq; lolium.Id'q; per quãdam animæ accidit prauitatem, quæ ſanè nõ perdit quidem ipſius eſſentiã, dum irrationale pullulat germen, ſed per hoc ipſum anima coniungitur cum mortali,dum ad alienũ ex proprio trahitur.Quamobrẽ ſiquando ad priſtinum ſtatum redire pro uiribus affectamus, neceſſariũ eſt à ſenſu,& imaginatione,omniq; irrationali, quæ ſequitur inde, conditione, paſsionibusq; eiuſmodi animum penitus ſegregare, quatenus permittit naturæ neceſsitas.Rite uerò diſponere,articulatimq; componere,quæ ad mentem pertinent,tranquillitatem, pacemq; ex hoc circa irrationale bellè conſtituentes,ut nõ ſolum de ipſis intellectus intelligibilibus audiamus, ſed etiã quanta potentia ſimus fruentes, uidelicet contemplatione mentis,& in naturam incorpoream reſtituti. Iamq; per intellectũ uerè uiuentes, nec ultra falsò unà cum naturis caduco cognatis. Soluere itaq; multa nobis indumenta debemus, tum uiſibile hoc indumentum, tum interiores adhuc nobis ueſtes adhibitas. non enim uitiorum effectus tantùm deuitare debemus, ſed effectus etiam ipſos radicitus extirpare.

re. discessus autem à corpore fieri quidẽ potest cum uiolentia, fieri quoq; persuasione quadam, & profectò rite peragitur per extenuationem quandam, &, ut dixerit aliquis, per obliuionem, mortemq; affectuum, quæ quidem optima discesio est. quippe cùm nihil trahat secũ ipsius, ex quo animus ipse diuellitur. nam ut in rebus sensibus manifestis compertum habemus, quicquid euellitur uiolentia, aliquid secum, siue partẽ, seu uestigiũ euulsionis ipsius, eiusq; ex quo eradicatur trahere solet.

De solutione animæ,

SApientes antiqui diligenter omnia deuitabant, quæ animã corpori affigere possent. sic Pythagorici, & similes sapientes partim se in solitudinem receperunt, partim uiuentes turbæ in templis, lucisq; uiuebant. unde procul turba omnis se moueretur. Plato autem elegit academiam habitãdam, agrum non modo solitarium, & ab urbe semotum, sed etiam (ut fertur) insalubrẽ. Alii uerò oculis etiã minimè pepercerunt, quo contemplationem intimam nullis interpellatam, & perpetuam conseruarent. Philosophus quidem animum à corpore per uiolentiam non extrudet. nam si uim intulerit, nihilo

minus

minus permanebit ibidem, unde sic exire compulerit. neque tamen parum referre putabit, si corpore impinguando sibi carcerem confirmauerit duriorem. Cauebit enim ne sensus, eiusq; uoluptas, si inualescat, animam profundius in corpus immergat. Profectò si sensuum actiones puram animi actionem non impedirent, quid'nam graue foret esse in corpore, dũ motiones, quæ per corpus fiunt, minimè patiaris? quo enim modo iudicares, diceresq; quod passus fueris, nisi & patiaris, nisi & præsens his existeres, quæ patiebaris? Intellectus quidẽ penes seipsum esto, etiam si nos penes ipsum minimè simus. qui autem ab intellectu digreditur ibi iam est, quò est transgressus, discurrensq; sursum, atque deorsum, attentiore perceptionis cuiusdam studio, illic iam adest, ubi perceptio ipsa peragitur, nedum qui ad experientiam sensibilium descendit, & per facultatem irrationalem agit, possit interea quæ secundum mentem sunt, contemplari syncere: nec illi etiam, qui duas nobis attribuunt animas, geminas quoq; nobis attentiones simul habere permittunt, alioquin duo animalium coniugia effecissent. fieri posset altero ad alia intento, ut alterum sibi alterius opera minimè

nimè uendicaret. Sed quidnam oporteret paſsiones corporeas eneruare, ab eisq́; mori, idq́; quotidie meditari, ſi poſſemus ſecundum intellectum agere coniuncti mortalibus abſque intellectus inſpectione, ut aliquis declarauit? Intellectus enim uidet, intellectus audit. At ſi luxurioſè comedens, uinumq́; ingurgitans ſuauiſsimum, potes interea diuinis incumbere, cur non frequenter es in diuinis, dum humanis inhæres, eaq́; congreſſu perpetras, quæ dictu etiam honeſta non ſunt? ubique enim pueri ipſius, qui nobis ineſt, perturbationes ſunt, & quia turpes, ideo ad eas contemplator diſtrahi nequit, & interim contemplari. ubi enim ſenſus, animaduerſioq́ue eiuſmodi, illinc ipſum abeſt intelligibile: & quo magis facultas excitatur ratione carens, eo longius abeſt intelligentia. fieri nanque non poteſt, ut aliquis huc, atque illuc delatus, hic ſimul ſit, atque ibi. non enim parte noſtrum, ſed toto attentiones efficimus.

De abſtinentia.

VIr autem cautus, & qui naturæ ueneficia ſuſpicatur, cognoſcitq́; naturam corporis, quemadmodũ uidelicet in-

ſtrum

ſtrumenti more ad animi uires contemperatum eſt, intelligit ſanè quantũ paſsio ſonare parata eſt uelis, nolis'ue, quoties ab externis pulſatur corpus, pulſatioq; in perceptionem peruenit, perceptio enim ipſa, animaduerſioq; ſonus ipſe eſt. Fieri uerò non poteſt, ut anima ſonet quidem, niſi tota conuerſa ſit ad ſonum, & oculum præſidentem ad hoc ipſum direxerit. Quando uerò ſublata multorum indigentiæ cauſa fuerit, liberatiq; fuerimus eorum copia, quæ intromittuntur in corpus, & eorũ pondere iam leuati, tunc animi oculus à fumo, fluctuq; corporeo fores emicat, neq; commemoratione, neque demonſtratione iam indiget ob naturalẽ ſui ſolertiam otii neſciam. Præterea uſus carnium ad ſanitatem minimè cõfert, ſed ſanitatem potius impedit: quoniam per quæ recuperatur ſanitas, per eadem perſeuerat. recuperatur autẽ per uictũ tenuiſsimum, & carnibus abſtinentẽ, quapropter & hoc ſanitas conſeruatur. Quòd ſi ad Milonis robur animalium abſtinentia minus confert, certè neq; roboris augumento opus eſt philoſopho, ſi modò contemplaturus eſt. neque actionibus ſeipſum, & incõtinẽtiæ deditururus cõſeruare profectò ſanitatem decet nõ mortis quidem

metu,

metu, ſed potius ne à bonis contemplatione proficiſcentibus arceamur. Conſeruat autem maximè ſanitatem imperturbatus animi ſtatus, cogitationisq́; diſpoſitio ad ipſum, quod uerè eſt, expoſita. Multum enim uigoris ad corpus inde redundat, quemadmodũ experientia noſtri familiares comprobauerunt, adeo, ut dolores iuncturarũ, pedum ſimul, manuumq́; acerrimos, annosq́; integros octo uectari ab alio compellentes ſimul expulerint, cum pecuniarum, rerumq́; incuria externarum, ſtudioq́; ad diuinitatem prorſus iacto, ſimul igitur pecunias, atque curas, morbumq́; corporis expulerunt. Ex quo apparet plurimum, immo totum ad ſanitatem conferre certum quondam animi habitum, atque ſtatum: conducit & plurimum tenuis ad idem uictus, & parcus. Si autem oportet nos nihil ueritos ueritatem liberè confiteri, non datur aliter finem conſequi, niſi quandoque deo (ſi dictu fas eſt) affigamur, atque euellamur à corpore, oblectamentisque corporeis: quippe cùm ſalus ipſa nobis non per nudum uerborum rationumq́; auditum, ſed per opera comparetur, non aliter inquam deo copulari poſſumus, quàm per puriſſimam abſtinentiam: neque etiam uidelicet

cet alicui particularium deo nedum ipsi deo omnibus præsidēti, superq; naturam etiam incorpoream simpliciter existenti, qui quantò cæteris simplicior est, & purior, sufficientiorq;,& à materia longè semotior, tantò puriorem esse oportet animum eo aliquando fruiturum.

EX SECVNDO LIBRO PORPHYRII, DE SAcrificijs, & dijs, atq; dæmonibus.

PRimi sacrificatores non animalia, sed herbas primùm, flo resq;, deinde arbores sacrificarunt, atq; aromata subfumigarūt. Primi, qui animalibus uesci cœperunt, penuria frugū animalia inuaserunt, prius enim terrę fructibus uescebātur. Tribus de causis diis sacrificandū est, ut ueneremur, ut gratiā referamus, ut necessaria ab ipsis petamus, malaq; propellamus. Ad hæc autē impetranda uotū animi satisfacit, cui addi possunt ex frugibus munuscula quædā. Animalia uerò mactare nefas est. Sacra profectò diis nos quoque dicabimus, sed diuersa, sicut par est, sacrificia offeremus, sicut differētibus quoq; sacrificabimus potestatibus. deo quidē ipsi,

qui regnat in omnibus, ſicut ſapiens quidam uir inquit, nihil ſenſibile offeremus, neq; fumigantes, neq; denominantes. Nihil eſt enim materiale, quod ipſi prorſus immateriali ſubitò non ſit impurũ. quapropter neq; ſermo, huic uocalis eſſe poteſt accommodatus, neq; etiã ſermo animo intimus, quãdo paſsione quadã animæ ſit inquinatus, ſed ſilẽtio puro, puriſq́; de ipſo intelligẽtiis ipſum rite colemus. oportet igitur coniunctos, ſimilesq́; deo iam effectos noſtram hanc ad deum eleuationẽ, uelut ſacram uictimã, dedicare deo, quę quidẽ & ipſamet diuina laus eſt, ſalusq́; noſtra. in ipſa igitur dei huius cõtemplatione paſsionis omnis experte ſacrificium hoc impletur. Filiis autem eius, qui & intelligibiles dii ſunt, laudem iam ex ipſo quoque ſermone adhibere debemus. Nam unicuique numinum iuſta primitiarum fit oblatio ex iis, quæ largitur, & per quæ nos nutrit, atq; in eſſe conſeruat ad ſacrificii facultatem. ſicut igitur agricolæ primitias ex iis, quæ colligunt, manipulos uidelicet frugum, atque fructus arborum ad numina ferunt, ita nos dicabimus eis primitias intelligẽtiarum, ſimiliumq́; munerum excellentium, gratias ſcilicet pro iis agentes, quę nobis lar-

giti

giti sunt, ipsam uidelicet numinum, munerumq; suorum contemplationem, præcipuè cùm per ipsam eorum inspectioné uerè nos nutriant, præsentes ubique nobis, atque apparentes, & nostræ saluti feliciter aspirãtes. Nunc uerò multos etiam philosophiæ studiosos id operari piget, qui gloriam potius, quàm diuinitaté colentes circa statuas reuoluuntur, neq; considerant, utrum, & quomodo ad talia sit ueniendum: neque discere student ab illis, qui diuina sapientia pollent, quousq;, & quantum ad hæc sit concurrendum. Nos autem cum his minimè contendemus, neq; tale aliquid dignoscere studebimus, sed sanctos, antiquosque imitabimur plurimum, uidelicet uelut primitiarum numinibus ex ipsa contẽplatione dicantes, quam nobis superi tribuerunt, & cuius nobis usus ad ueram saluté est admodum necessarius. itaque Pythagorici circa numeros, lineasq; uersati, ex his etiã diis plurimum dedicabãt, alium quidem numerum Palladem nominantes, alium uerò Dianam, alium Apollinem: rursus alium iustitiam, alium temperantiam, ac similiter in figuris, atq; ita similibus sacrificiis diis adeo placuerunt, ut unumquẽq; deorum suis oblationibus aduocarẽt, eo-

rumq́; beneficio freque̋ter ad uaticinium uterentur, & siquo ad examinandum aliquid indigere̋t. Diis aute̋ quæ sunt intra cœlum, siue cursu quodammodo pererrantibus, siue non errantibus, quorum ducem esse Solem primò, deinde Lunã existimandũ est, cõmodè sacrare possumus ignem iam quasi cognatũ, & quæ mãdat theologus, seruare debemus. Inquit aute̋ ille, animatum nullum sacrificandum, sed usq; ad farinam, & mel, terræq́; fructus, atq; flores, nouit enim uirum pietatis ueræ cultorem. Diis quidem animatum nullum aliquando sacraturum, sed dæmonibus, atque aliis siue bonis, siue malis. sed missa hæc faciamus. mihi quide̋ quæ pleriq; Platonicorũ diuulgauerũt, in mediũ ingeniosis iam afferenda uidentur. Tradunt uerò hoc tantummodo, primus quidem deus cùm sit incorporeus, immobilis, impartibilis in nullo, neq; etiam in seipso cohibitus, nullo eget externo, neque etiam mũdi anima eget externis. Posidet enim & continet ipsum, quod est trina dimensione porrectũ, facultatemq́; naturaliter se mouentem, & suapte natura decre nit bene, ordinateq́; moueri, mouereq́ue mundi corpus secundũ optimas rationes. excepit autem in seipsa corpus, atq; complexa

plexa est, quãuis incorporea sit, atque ab omni libera passione. Diis autẽ reliquis, ac mundo & errantibus, & nõ errantibus, qui ex anima, & corpore constant, oculis manifesti, sacrificãdum est sacrificiis inanimatis ea, qua diximus, ratione.

De speciebus dæmonum bonorum, atq; malorum.

Reliqua est inuisibilium multitudo, quos dæmones indistinctos dixit Plato: horũ uerò alii quidẽ ab hominib⁹ cognominati apud singulos nacti sunt honores diis æquales, reliquumq; cultũ: alii uerò plurimum formę nominati non sunt, sed à quibusdam per uicos, aut urbes nomẽ, & cultũ occultè quodãmodo sortiũtur. reliqua uerò turba, sic quidẽ cõmuniter appellatur nomine dæmonũ. Rata uerò apud omnes fides est eiusmodi: eos certè læsuros genus humanum, si irascantur, propterea quòd negligãtur, neq; cultum legitimũ nanciscãtur: rursusq; benefacturos hominibus, qui eos uotis, supplicationibusq; & sacrificiis, & aliis, quę cõsequuntur, sibi conciliauerũt. Cùm igitur opinio hæc de dæmonibus confusa sit, multumq; habeat in eos calũniæ, necessarium est eorum naturam ratione distinguere.

guere. Forte nãq; necessarium aiunt, unde circa illos error hominibus incidit declarare. distinguendum igitur hunc in modum. Quæcunq; igitur animæ ex tota anima pullulantes magnas sub Luna locorum partes gubernant, ἀπερειδόμεναι innitentes quidem, siue adhærentes, siue impositę spiritui, sed ipsum secundum rationem superãtes. has utiq; bonos dæmones, iudicandum, & ad eorum, quæ fiunt, utilitatem omnia procurare, siue quibusdam pręsint animalibus, siue certis fructibus, siue aliis horum gratia ordinatis: uelut imbribus, & temperatis uentis, aëriq; sereno, temperationiq; temporum, & reliquis ad hæc omnia conferentibus: apud nos rursum artibus & musicæ disciplinæ, & medicinæ, & gymnasticæ, atq; similibus. Fieri uerò non potest, ut ii, qui utilitati rerum, commoditatiq; consulunt, rursum inferant detrimenta. inter eos adnumerãdi sunt dæmones, quos Plato transferre, nuntiareq; dicit humana quidẽ diis, diuina'ue hominibus, dum uota quidem nostra ad deos, uelut iudices perferunt: illorum uerò iussa, monitionesq; unà cum uaticinio ad nos deducunt. Quæcunq; uerò animæ coniuncto spiritui minimè denominantur, sed plurimùm cedunt, hæ sanè

ſanè per hunc dicuntur nimium, & feruntur quando iræ, concupiſcentiæq; ſpiritus inualeſcũt. hæ quidem animæ ipſæ quoq; ſunt dęmones, ſed rite malefici nominantur. Sunt autem tum hi omnes, tũ quos diximus ab his diuerſi inuiſibiles, nec prorſus humanis ſenſibus manifeſti. non enim ſolido corpore ueſtiuntur. Præterea nec unam omnes formam habent, ſed figuris plurimis inſignitas. Et formæ, quæ illorum ſpiritũ obſignant, aliàs quidem apparent, aliàs uerò nequaquam. aliquando uerò & formas mutant illi ſcilicet, qui deteriores ſunt. Spiritus autem eorum, qua quidem ratione corporeum quiddam eſt, paſsioni obnoxium eſt, atq; diſſolubile: ſed qua ab animis, ita deuinctum ſpecies eius diu perſeuerare poteſt, neq; tamen eſt æternum. Cõſentaneum eſt aliquid ab eo ſemper effluere, atq; nutriri. In commenſuratione quidem corpus bonorum conſiſtit, quemadmodum & corpora nobis manifeſtorum, ſed maleficorum dæmonum inconcinna ſunt, ac affectione paſsiua locum incolunt terræ uicinum. Nullum ergo malum eſt, quod non audeant perpetrare, habent enim omnino uiolentum, & malesanum morem, deſertum uidelicet cuſtodia dæ-

monum meliorum. ideoq; uehementes, repentinasq; insidias plurimũ machinantur, & proruunt. ac dum agunt incursiones, partim latere conantur, partim inferunt uiolentiam. quamobrem acutæ, uelocesq; sunt passiones ab eis illatæ: curationes autem, emendationesq; à dæmonibus melioribus tardiores esse uidentur. Omne enim bonum gubernatione facile, æqualeq; est, & progreditur ordine, neq; quod opportunum est, transgreditur. Si ergo sic de dæmonibus senseris, nũquam in opinionem de illis incides absurdissimam, per quam opineris, uel à bonis mala, uel à malis contingere bona. neq; sic tantum absurdus est sermo, sed etiã multi cõcipientes inde pessimas de diis opiniones in multos homines diuulgarunt. Vnũ enim hoc est inter maxima damna, quæ à maleficis dæmonibus inferuntur, quòd uidelicet, cum ipsi infelicium passionum terrenis incidentium autores sint, sicut pestis, penuriæ, terræmotus, æstus, incendii, atq; similiũ nobis interea persuadent illos horum effectores esse, qui contrariorum potius, id est fertilitatis, prosperitatisq; eiusmodi sunt autores: sic itaq; seipsos ex ipsa calamitatum causa conantur absoluere, atq; hoc ipsum machinantes.

Primum

Primum quidem iniustitiam suam latere nos moliuntur. subinde uerò nos flectunt ad supplicationes, & sacra beneficis conuenientia diis, quasi illi nobis irati sint: hæc autem, similiaq; faciunt studentes à recta deorum sententia nos abducere, atq; ad seipsos adducere. omnibus enim rebus sic iniquè, discorditerq; factis admodum delectantur, & tãquam aliorum deorum facies subeuntes: sicq; imprudentia nostra confici sibi turbas in societatẽ adsumunt, & propter eiusmodi concupiscentias hominum incendunt animos à moribus, cupiditatibusq; diuitiarum, & dominationum, atq; uoluptatum. rursus nouis, extraneisq; opinionibus nos inuoluunt, ex quibus seditiones, bellaq; nascuntur, & cætera generis eiusdem. Quod autem omnium grauissimum est, persuadent similia à superis effici à deo, ut etiam deũ maximũ. criminationibus eiusmodi subigant, quem tradunt omnia sursum, deorsumq; turbare. Accidit autem hoc non rudibus tantum hominibus, sed multis philosophiæ etiam studiosis. Causa uerò erroris mutuò procedit, atq; confirmatur. Etenim philosophantes, qui à communi colluuione nunquam secesserunt, in eosdem cum plebe errores inciderunt, rursusq;

ſusq́; turbæ opinionib⁹ ſuis ſimiles à laudatis ſcriptoribus audientes in hac de diis ſententia ſunt magis etiam confirmatæ. Poëticum nanq; artificiũ, ſuſpiciones inſuper eiuſmodi hominum acrius excitauit, propterea quòd elocutione utitur ad ſtuporem, & attractũ quaſi magicum uehementer accommodata, facileq́; potenti mulcere animos, & allicere, ideoq́; fidem de rebus prorſus impoſsibilibus nobis afferre: ſed profectò firmiter credẽdum eſt, neq; bonum unquã lædere, neq; prodeſſe malum. Non enim caloris eſt (ut inquit Plato) frigefacere, ſed oppoſiti. ita neque iuſti nocere. Iuſtiſsimum autem omnium naturaliter eſt ipſa diuinitas. alioquin nihil diuinum foret. Non'ne igitur ſecernenda eſt hæc potentia, ſorsq́; beneficorum dæmonum? quæ enim prompta eſt, naturaliter admodum contraria eſt beneficæ, contraria uerò circa idem nunquam naturaliter accidunt. Cùm igitur eiuſmodi dæmones in multis mortalem lædant naturam, & quandoq; in magnis, certè boni dæmones interim officia ſua nunquã deſerunt, ſed imminentia paſsim à malis pericula pro facultate ſignificãt, tum in ſomniis oſtendentes, tum per animos diuinitus inſpiratos, perq́; alia mul-

ta. Ac si quis posset significata discernere, omnes improborum machinas deprehenderet, atq; deuitaret. hi nanq; significant omnibus, sed non quiuis significata cognoscit: neq; quilibet scripta legere ualet, sed qui literas antè didicerit. Per contrarios uerò dæmones uniuersum efficitur ueneficium. hos nanq; maximè, horumq; ducem honorare solent, qui mala ueneficiis inferunt. hi sanè dæmones omniformibus figuris, imaginibusq; abundant, prodigiorūq; machina strenuè fallunt, horum opera infelices φίλτρα, amatoriaq; maleficia machinantur. omnis enim intemperātia, spesq; diuitiarum, atq; gloriæ per hos inualescit, præcipuè uerò deceptio: mendacium enim, proprium est eiusmodi dęmonum. Dii enim uideri uolunt, ac potestas ipsa eis præsidens, deus maximus uult haberi. Hi sanè sunt duntaxat, qui libamine, nidoreq; carniū oblectantur. his enim spirituale corpus eorum pinguescere solet, uiuit nanq; hoc uaporibus, fumigatiōibusq;, atq; uariè admodum (ut par est) per uaria, nidoreq; sanguinis, & carniū uires adsumit. Vir igitur prudens, atq; temperatus cauebit eiusmodi sacrificiis uti, quibus eiusmodi dæmones attrahat ad seipsum. Studebit autē

anim

animum perfectè purgare. animum nanq; purum ob ipsam dissimilitudinem nunquam aggrediuntur. Proinde si ciuitatibus fortè necessarium sit, hos etiã dæmones sibi conciliare, nihil ad nos usus eiusmodi pertinet. Nam in ciuitate diuitiæ, externaq́;, & corporea cõmoda tanquam bona inter ciues habentur, atq; horum cõtraria mala: neq; fermè quicquam pensi habent de animi perfectione, atque puritate. Nos autem commodis, quæ dæmones afferant, quãtum fieri poterit, non egebimus, sed tum ex animo, tum ex externis omni studio cõtendemus, deo quidem ipsi, sibiq́; propinquis similes effici, quod sanè trãquillitate animi, ueritatisq́; rerum comprehensione distincta, ac uita ad hæc prorsus intẽta completur: improbis autem hominibus, atq; dæmonibus, omniq́; prorsus, & quod mortali, materialiq́; gaudeat, dissimiles effici. Quamobrem secundum ea, quæ tradidit Theophrastus, ipsi quoq; sacrificabimus, quibus & theologi cõsenserunt, cognoscentes uidelicet quatenus animam à perturbationibus purgare negligimus, eatenus potestati improbæ copulari. unde meritò compellemur hanc insuper demulcere. ut enim theologi tradunt, qui à rebus
pend

pendent externis, neque dum perturbationibus dominantur, hac ipsa conditione cogũtur poteſtatis eiuſmodi impetum à ſe propellere, alioquin ceſſare nũquam à laboribus poterunt.

De ſacrificijs ad dæmones malos, & de abſtinẽtia, & cautione à malis dæmonibus.

QVapropter theologi, ſiquando permittunt dæmonibus improbis uitandorum gratia malorum, quæ illaturi ſint, animalia mactare, uetant ſimul talia ſacrificia deguſtare, interea iubent antè quàm ita ſacrifices purgare animum ieiunio, ac præcipuè animalium abſtinentia. Exiſtimant enim ſanctam animi puritatem eſſe quaſi ſymbolum, characteremq́; diuinum, quo cuſtodiaris adeo, ut nihil patiaris ab illis, quibus ipſe propinquas, dũ eos ſacrificando concilias: quando enim contrà ſis affectus, atq; illi, quibus ſacrificia operaris, ſiſq́; purior, ideoq́; diuinior te, & corpore & animo indemnem perſeuerare, pura ſcilicet ſanctimonia uelut arce munitum. Quamobrem faſcinatoribus etiam, ueneficiſq́; neceſſaria uiſa eſt eiuſmodi cautio, per quam ſint à diſcrimine tutiores. neq; tamen penitus tuti eſſe poſſunt: laſciuiæ nanq; genera conſueuerunt dæmones improbos compellare.

pellare. quapropter non ueneficorum, incantatorumq́; propria est puritas, atq; simonia, sed diuinorum certè uirorũ, contemplantiumq́; diuina. Iam uerò castitas, abstinentiaq́; suos passim obseruatores contra malos dæmones diuina familiaritate tuetur. itaq; si fascinatores hac uti prorsus cõstituissent, certè fascinare nunquam prorsus auderẽt, utpote, qui per hãc reuocati essent ab eorum concupiscentia, quorũ gratia in pietate se polluunt. Itaq; perturbationum pleni, atq; uix uel paululum cibis abstinentes impuris, ideoq; ipsi prorsus impuri supplicia luunt transgressionis contra uniuersum iniquè: partim quidem sub dæmonibus, quos ipsi prouocant, partim etiam sub diuino iudicio cuncta mortalium opera, consiliaq́; prorsus inspiciente.

De uero cultu, & sacrificio, & cautione à malis dæmonibus.

Diuinus autem uir animum, tum sapientia diuina, tum abstinentia ciborum perturbationes hominibus incitantium, tum ipsa ad deum similitudine muniet, & quasi dei templum incõtaminatum animum esse putabit, in hoc uidelicet uniuerso dei patris tẽplo. Proinde cum

cum omne sensibile corp⁹ defluxus quosdam materialium dæmonum nobis afferat, certè unà cum impuritate nutrimenti ex carnibus, & sanguinibus hausti adest nobis potestas dæmonica huic amica, facileq; pellecta propter similitudiné, proprietatéq; ualde familiarem. Quamobrē rectè theologi omnes in primis abstinentiæ studuerunt, atq; Aegyptius nobis hęc aperuit causam afferens maximè naturalem, quam experientia comprobauerat. Quoniam uidelicet praua, irrationalisq; anima, quæ corpus uiolentia suum reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibiq; moras protrahit, unde hominum quoq; animæ uiolentia mortuorum immorantur, & circa corpus. idque ipsum nos admonet ne ui à corpore animum excludamus. cùm igitur uiolentæ uiuētium cædes compellant animas corpora relicta diligere, nihil autem obstet, quo minus anima ibi sit quocunq; cognatum aliquid allicit eā, unde animæ passim multæ uisæ sunt lamentari, hominumq; animæ carentium sepultura circa corpora immorantur. quibus sanè malefici sæpius abutūtur ad ministerium suum efficiendum, compellentes animas appositione corporis, uel partis cuiusdam assumptio

ſumptione.cùm hæc inquam hæc illis hiſtoria comperta ſint, compertamq́ue habuerint improbæ naturam animæ, & cognationem eius ad corpus, uoluptatéq;, qua afficitur erga corpus, ex quo euulſa eſt, iure nutrimentum ex animalibus fugerunt, atq; damnauerunt, ne extraneas animas auulſas uiolẽter,atq; impuras,quę ad cognatum ſibi trahuntur, ad ſe ſic acceřſirent:ne'ue prohiberentur, quominus ſoli,puriq́; deo appropinquarent, ſiquando uidelicet præſentia turbãtium dæmonum propellerentur à deo. Quòd natura cognati corporis incitamentũ quoddam ſit ad animam trahendam,experientia in pluribus theologos docuit. Qui etiam uaticinantium animalium inſinuare ſibi animas optabant, præcipua illorum membra deglutientes,uelut corda ceruorum, uel talparum, uel aſturum accipiebant, ſubinde præſentem animam dei ritu uaticinantem. quæ ſanè unà cum ſui corporis intus aſſumptione in corpus humanum ſe penitus ingerebat. Iure igitur philoſophus,deiq; ſacerdos omnibus dominatis,animalibus omnibus abſtinet.ſolus uidelicet ſoli deo per ſeipſum ſtudens appropinquare, dum uidelicet nulla comitantium inde turba diuertat, quo quidem

ſiquis alius in dæmonum cultu profecerat, inſpexeratq́; apparitiones dęmonum: hęc ergo antè tanquam uana, falſaq́; ſpernebat, atque deteſtabatur. deinde uerò palinodiam cecinit, uerisq́; dogmatibus, & noſtris adhæſit. hic ergo multa, & mira quidem, & dæmonica nobis aperuit, atq; mihi interdum interroganti, utrum dæmones pati poſſent, & ualde quidem, inquit, adeo, ut nonnulli dæmonũ ſemen iaciant, atq; in puſilla quædam animalia oriantur. Tum ego, incredibile inquam dæmonas excrementa habere, & membra genitalia. Habẽt quidẽ, inquit ille, membra, ſed non talia. excrementum uerò aliquod ex illis emanat. Tum uerò ſubiunxit, mihi crede, ſed ego inquam, graui in diſcrimine ſunt, ſi noſtro more nutriantur. Nutriuntur ſanè, inquit Marcus, alii quidem inſpiratione, ueluti in arteriis, & neruis uiget ſpiritus. alii uerò humore, ſed nõ ore, ut nos, immò uerò ſicut ſpongiæ, atque oſtrea, exugentes quidem humorem extrinſecus adiacẽtem, rurſus autem quod in humore concretius eſt ſecernentes. id uerò non patiuntur omnes, ſed ſolùm genera dæmonũ materiæ proxima, genusq́; dæmonum, quod odit lucem, & aquatile, atque ſubterraneum. At

y hæç

hæc interrogaui, sunt'ne ô Marce multa dæmonum genera? multa, inquit, atque diuersa, tum secundum formas, tum secundū corpora, adeò, ut & aër, qui supra nos est, & qui circa nos, sit plenus dęmonum. plena & terra, mareq́;, & loca abdita, atq; profunda. Nisi molestum est, inquā, enumera. Sex generaliter, inquit, sunt genera dæmonum, neque uerò noui, utrum locis diuidere oporteat dæmonas, in quibus uersantur, an potius ex eo, quòd uniuersum dæmonum genus amore afficiatur ad corpus. Esse uerò noui senarium numerum corporeum, atq; mundanum. In eo enim circunstantię corporeæ sunt, atq; mundus per hunc cōpositus est. siue quia hic numerus primus est, qui componat triangulum stalenum. Esse uerò propriū æquilateri diuinum, atq; cœleste, utpote quod sit sibi ipsi æquale, ac difficile moueatur ad malum. propriū uerò æquicrurii genus humanū uti. quod uno quodam ab instituto aberret, ex pœnitentia uerò fiat melius. Scaleni uero propriū dæmonicum tanquam inæquale, nec ullo modo propinquans bono. siue igitur hoc, siue alio modo res se habeat, sex omnino ille genera dæmonū enumerabat, & primum quidē prima lingua barbare nominabat

leliu

Ieſiureon, id eſt igneum, quod circa ſubli miorem aërem peruagari dicebat. omne nanque dæmonicum ex lunaribus regionibus, uelut ex templo profanum aliquid exterminari. Secũdum uerò genus, quod in aëre propinquo nobis oberrat, quod & à multis propriè, aëreum nominatur. Tertium, terrenum, quod plurimum circa terram uerſatur, terrenisq; aduerſatur multis rationibus, atq; machinis. Quartũ, aquatile, & marinum, quod humoribus ſe immergit, ac libenter circa lacus, & fluuios habitat, multosq; perdit aquis, & in mari fluctus excitat, ac tẽpeſtates, nauigiaq; uiris onuſta funditus ſubmergit, multosq; obruit undis. Quintũ, ſubterraneũ, quod habitat quidem ſub terra, inuadit autem qui puteos effodiunt, & metalla. efficit hiatus terræ, & fundamẽta concutit, flammiuomos uentos ſuſcitat. Sextum & ultimum eſt lucifugum, imperſcrutabile, ac penitus tenebroſum, paſsionibusq; frigidis uiolenter res perdens. Eſſe uerò dicebat hæc omnia dæmonum genera ſic affecta, ut & deos oderint, & hominibus aduerſentur, ſed aliud alio peius. Aquatile enim, & ſubterraneum, ac etiam lucifugum ſummopere malefica, atque pernicioſa. hæc enim non phantaſiis excogita-

tionibusq; animas deprauare, atq; lædere, sed oberrãtia ferarum more syluestriũ ad perniciem hominũ festinare. sic aquatile quidem errantes, in aquis suffocare, atque morbo comitiali, dementiaq; uexare. Aëreos autem, atque terrestres arte quadam,& excogitatione inuadere, sicq; humanos animos fallere, & ad perturbationes turpissimas, & iniquas, perniciosasq; flectere. Tum ego,quonã pacto,& quid agentes hęc peragunt?utrum dominantes nobis, & quocunque placet uelut mancipia circunferentes?Non dominãtur ait, sed nobis clam commemorãt.spiritui nanq;,qui nobis inest,phantastico propinquant, utpote qui & ipsi spiritus,sint,uerba perturbationum,& uoluptatum nobis insonant, non emittentes quidem uocem pulsatione quadam, ac sonitu,sed sermones suos absq; sonitu immittentes. Sed quonam pacto inquam sine uoce sermones nobis ingerere possunt?Quid mirum, inquit,si modò illud animaduertas, quẽadmodũ uidelicet qui loquitur, si procul loquatur,uehemẽtiore clamore eget. factus uerò propinquior inaudientis aurem susurrando subloquitur:qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret, sed sermo eius uoluntate

conc

conceptus nullo penitus ſono audienti illaberetur, quod quidem animabus etiã egreſsis corpore contingere tradunt. Has enim ſine ſtrepitu inter ſe uerſari. hoc utique modo nobiſcum dæmones cõuerſantur, clàm uidelicet, adeo, ut nec unde quidẽ nobis inferatur bellum, liceat perſentire. Neque de hoc dubitabit quiſquis, quod aëri contingit, conſyderauerit. Sicut enim aër præſente lumine colores, & formas accipiens traducit in illa, quę naturaliter accipere poſſunt, ſicut apparet in ſpeculis, rebuſq; quaſi ſpecularibus: ſic & dæmonica corpora ſuſcipientia ab ea, quæ intus eſt, eſſentia phantaſtica figuras, atque colores, & quaſcunque ipſi uoluerunt formas in ipſum animalem, noſtrumq; ſpiritum tranſmittunt, multa nobis negotia præbent, uoluntates, & conſilia ſuggerentes, formas ſubindicantes, ſuſcitantes memorias uoluptatum, ſimulacra paſsionum frequenter concitantes uigilantibus, atq; dormientibus. nonnunquam uerò femora nobis, ac inguina titillantibus, incitantes inſanos, & iniquos amores ſubiiciũt, & ſubacuũt, præcipuè uerò ſi humores calidos humidoſq; ad id conducentes nacti fuerint. Sed hi Plutonis galeã ſubinducentes perturbant

animas arte quadam, & sophistica fraude. Reliqua uerò dæmonum genera nihil excogitant sapienter, nec quicquid facile astu peragunt, nisi quòd molesta tamen, atq; ualde turpia sunt, & charonei spiritus more lædunt. Sicut enim ferunt spiritum hunc corrumpere quicquid propinquauerit siue quadrupes, siue homo, siue sit auis: sic dæmones occursu diri quicquid occurrerit, subitò perdunt agitantes corpora, animosq;, naturalesq; habitus peruertentes. sæpe etiam igne, aqua, præcipitio perdunt nō solum homines, uerũetiã bruta nonnulla. Ad hæc ego, cur'nam hi dæmones bruta rursus inuadunt? iam uerò circa Gergesam tale aliquid accidisse porcis sacra testantur eloquia. Ad hæc ille, cùm dæmones hominum hostes sint, nihil mirum uideri debet eos lædere. insultant quinetiã aduersus bruta nonnulla, non tam uoluntate nocendi, quàm uiuifici caloris auiditate. Cùm enim in locis habitẽt profundissimis, ad summum quidem frigidis, sed humore carentibus, frigiditatem plurimam contrahunt humoris expertem, qua quidem obstrusi in angustumq; coacti calorem humidum appetunt, & uitalem, utq; hunc assequantur in animalia irruunt, & ratiōe carentia, &

ad

ad balnea, foueasq; aduolant. Nam calorem ignis, Solisq; uelut comburentem,& exiccantem fugiunt: calorem uerò animalium quasi moderatũ, suauiq; humore permistum diligunt, præsertim humanũ, quia sit temperatior. quamobrem hominibus se insinuantes,non mediocriter eos perturbant oppletis uidelicet meatibus,& impletis,in quibus spiritus insidet animalis,ipsoq; spiritu dæmonicorũ corporum crassitudine coacto, intusq; concusso,ex quo accidit,ut uibrentur, concutianturq; corpora, uiresque principales malè in actionibus se habeãt,ac motiones stupidæ, erraticæq; proueniant. Atq; si dæmõ,qui irruit, subterraneus sit,cõcutit,ac destruit occupatum,clamatq; per ipsum utens patientis spiritu uelut proprio instrumento. Sin autem lucifugorum aliquis homini se clam ingesserit, segnitiẽ adducit,cohibetq; uocem,hominemq; obsessum, quasi mortuum reddit.hoc enim genus tanquã inter dæmones ultimum terrestrius est, summopereq; frigidum; atq; aridum, & cuicunq; latenter irrepserit, uim omnem animalem obtundit, & hebetat,obfuscat, & delet. Cùm uerò ratione captum sit omnino,omniq, intellectuali speculatione prorsus orbatum, & ductum irrationali

quadam phantaſia, more brutorũ præ cæteris indocilium, nullis ratiõibus auſcultat, nec redargutiones metuit. quocirca rectè apud multos mutum, ſurdumq́; uocatur, neq; diſcedit ab occupatis, niſi diuina poteſtate propulſum oratione uidelicet, ieiunioq́; accedentis. Sed ego ô Marce inquam, retentiora quędam ſapere nos medicorum ſectatores adducũt, aſſerentes paſsiones eiuſmodi non eſſe effectus dæmonum, ſed humorum, uaporumq́; & uenti malè ſeſe habentium. itaq; pharmacis, & diæta non carminibus incantantiũ, expiationibusq́; curare hæc aggredi ſolent. Tum ille, nihil mirum eſt hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter ſenſum, ſed corporibus tantum incubuerint cognoſcendis. Illa fortaſſe decebat malorum humorũ putare incommoda, capitis ſomniferam grauitatem, atræ bilis anguſtias, phreneſis deliramenta, quæ lauacris, potionibusq́; uel euacuationibus, uel emplaſtris ſedare conſuerunt. Inſpirationes autem, occupationesq́;, quibus qui obſeſſus eſt, agere nihil poteſt, non intellectu, non ratione, non phantaſia, nõ ſenſu. Aliud uerò eſt, quod mouet, atq; ducit, dicitq́; inſuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prędicit,

quo

quo inquam pacto dicemus, hæc esse erraticas materiæ motiones?

Quomodo dæmones occupent hominem, loquantur, moueant, se transforment.

EGo igitur Marco fidẽ adhibeo, præsertim cùm memoria teneam, quę de dæmonibus diuina nobis Euãgelia tradunt. quod'ue uiro Corinthio cõtigit iubente Paulo, & deniq; quotcunq; patrum nostrorum scriptis leguntur de dæmonibus multa, penitusq́; miranda. Reliquum uerò est, ea referre, quorũ ego inspector, & quibusuelut autor interfui. Profectus sum in Elasoniam, ubi uir quidam actus dęmone multa multis oracula fudit. Quẽ ego conueniens interrogaui, unde nam sibi facultas uaticinandi contigerit. cùm uerò ille aperire nollet, arcanum tandem Laconicam passus necessitatem, tandem confessus est uerum. Retulit ergo se initiatum fuisse in operibus dęmonũ à quodam Aleto Liuio, qui cum nocte adduxisset in montẽ, iussissetq; herbam quandam assumere, deinde in os expuisset, & quibusdam unguentis oculos illinisset, unde sibi dæmonum turbas uidere contigerit. ex quibus senserit, quasi coruum quendam inuolantem, osq́; suum ingre-

dicentem ex eo tempore, atq; hactenus sibi uaticinium adesse de quibuscunq;, & quandocunq; hoc ipsum uult, quod eum monet. in diebus enim crucifixionis, & in die uenerandæ apud nos resurrectionis mihi, ait, nihil etiam si studiose cõtenderim, insonat. Hęc ille nuntiauit. Cùm uerò quidam meorum comitum irrideret eum, percuteretq; ceruicem, ait, Tu quidé paulò pòst pro una plaga multas utique reportabis, & aliis multa prædixit, quæ prouenerunt. Quidã ergo eum fatidicum conspicatus tanquã musicum instrumentum insonãtibus dæmonibus euasisse, sic obiecit, omnes insaniæ species passiones sunt deprauatæ materię, potius quàm tragicæ dæmonum passiones. Ad hunc ille, nihil mirũ uideri, debet inquit, si ita medicorum sectatores iudicãt, qui nihil unquam eiusmodi uiderint. Nam & ego ita putabam, quousq; contigit prodigiosum aliquid prouidere, quod nõ importunum erit in præsentia recensere, & profectò nihil mẽtiar. *Senex quidam, qui hoc idem pallium induebatur. Frater meus natu maior habebat uxoré alioquin modestam, morbisq; uexatam frequentibus. hæc aliquando puerpera uehementer iam laborabat, uestemq; confringens barbarè loqueba

quebatur, sermone præsentibus incognito. itaq; ambigebant omnes quid in re ardua faciendum foret: fœminæ uerò quædam adducũt peregrinum quendam nomine Anaphalãgiam ualde senem, rugosumq;, & exustum, atq; nigrum, qui nudato ense, prope lectum adstans, ira quadam apprehendit ægrotam, linguaq; sibi patria, id est Armenica, acriter conuiciatus est. illa huic uicissim respõdit Armenicè, ac primò quidem audax è lecto prorupit cum eo protinus certatura. At barbarus ille, tum maximè adiurationibus utebatur, & quasi furẽs minabatur illam se percussurum. Tum fœmina se recepit, compressit, contremuitq;, & humilius iam locuta, in somnum mox incidit. Nos autem obstupuimus ambigentes, quonam pacto illa locuta sit Armenicè fœmina, quæ Armenios nec uidit quidem unquam, neque domesticis laribus egressa est. Cùm ergo resipuisset, interrogauimus eã, quid passa fuisset, & nunquid acta animaduertisset, uel mente teneret. Tum illa respondit, se uidisse dæmonum uisum tenebrosum, & simile mulieri, passos habenti crines in se irruere. unde antè quàm ipsa lectum ingrederetur, extimuisse: quod uerò deinceps secutũ est, minimè persensisse. quam-
obrem

obrem ego post hæc ita dubitare cœpi, quonam pacto dæmon mulierem perturbans mulier appareret: nec iniuria dubitabatur, utrum dæmonum alii quidem mares, alii uerò sint fœminæ more animaliũ caducorum: præterea quomodo dæmon lingua Armenica uteretur. nã ualde dubitandum est, num dæmones alii Græcè, alii Chaldaicè, alii Persicè, alii Syriacè loquantur. Deinde quomodo ad magi illius minas seipsum dæmon compresserit, strictumq; timuerit ensem: quid enim patiatur ab ense dæmon indiuiduus, atq; immortalis? Tum Marcus dubitationem meam animaduertens, ait, nullus dæmon suapte natura mas est, uel fœmina. Compositorum enim sunt huiusmodi passiones: corpora uerò dæmonum simplicia sunt ductu, flexuq; facilia, ad omnemque configurationem naturaliter apta. sicut enim nubes suspicimus nunc hominum, nunc ursorum, nunc draconũ, aliorum'ue præferre figuras, sic & corpora dæmonũ: sed hoc interest, quòd nubes externis agitatæ uentis figuras uarias agunt, dæmones autem proprio consilio, prout ipsi uolunt, corporum formas in se uariant, & modò in breuiorẽ molem contrahuntur, modò rursus in longiorem se extendunt.

Quema

Quemadmodum lumbricis uidetur accidere ob ſubſtantiā meliorem, ductuq́; facillimā: neq; ſolum magnitudine in eis diuerſitas accidit, uerùm etiā figuras, coloresq́; uariāt multiformes: corpus enim dæmonis ad utrũq; eſt natura paratum. qua enim ratione eſt natura facilè cedēs, ſic in uarias figurarũ ſpecies transformatur. qua uerò aëreum eſt, diuerſos aëris inſtar colores ſubit. Sed aër quidem ab extrinſeco coloratur, corpus uerò dæmonis ab intima phantaſiæ actione ſpecies colorum accipit. quemadmodũ nobis expaueſcentibus genæ palleſcunt, uerecundia uerò affectis rubeſcunt, anima uerò prout ſic, aut ſic afficitur. paſsiones eiuſmodi in corpus, ſimiliter traducente eadem ratiōe de dæmonibus eſt putandum. Nam & hi ab intrinſeco in corpora ſua colorum ſpecies transferunt, quapropter unumquodq; dæmonũ corpus proprium inquam elegerit figuram transformans, ſpeciemq́; coloris certam ad extremum uſq; corporis educens, ſic & tanquam uir apparet, & mox occurrit, ut fœmina, leonis more fremit, ſaltat ut pardalis, latrat ut canis, atq; ad utris, uaſisq́; formam ſe aliquando transfert: ac dum omnes eiuſmodi uiciſsim formas mutat, nullam earum

rum ſtabilem retinet. Non enim ſolidum corpus dæmonũ, quo poſsit acceptas retinere figuras. Sed ſicut in aëre, & aqua contingere conſueuit, uidelicet ſiue colorem infundas, ſiue figuram imprimas, mox diffunditur, atq; diſſoluitur: ſimile quiddã dæmonibus accidit. nam & in his figura, colorq́;, & ſpecies rerum quarumlibet citò dilabitur. Docuit itaq; Marcus has maris, & fœminæ differentias non ineſſe dęmonibus, ſed apparere, nullamq́; eiuſmodi formã in eis ſtabilem permanere. Sin autem è multis audiueris dæmonẽ ſub fœminæ ſpecie omnib⁹ puerperis apparere, nullamq́; eiuſmodi formam, ſcito, non omnes dæmones eandẽ uim, uoluntatemq́; habere, ſed in hoc etiã illos ualde differre. Nempe in proportione quadã ſimili, qua etiã compoſita, caducaq́; animalia ſe habere. ſicut enim inter hæc homo quidem intellectualis, prudẽtisq́; potentiæ particeps phantaſticã inſuper uim cõmuniorem habet ad omnia fermè ſenſibilia explicabilem, atq; diffuſam, tum ad cœleſtia, tum ad illa, quę circa terrã ſunt, atq; in ipſa terra. Equus autẽ, atq; bos, & reliqua ordinis eiuſdem uim eam magis particularem, atq; ad nonnulla imaginabilia cognomina operantẽ, quæ præſepe,

poſſeſ

possessoresq; suos cognoscit. Culices autem, & mures, atque similia angustiorem hanc habent, atq; indistinctam, neq; foramen cognoscunt, ex quo emerserunt, neq; locum, quò processere, & quò quid est adducendum, sed unicam tantũ imaginationẽ habent, scilicet alimenti: sic & multa, diuersaq́; dæmonum genera inter se similiter differunt. nẽpe in his quoq; ignei quidem, aëreiq́; phantasiam habent uariè admodum distinctã, atq; discretã, quamcunq; imaginabilẽ speciem elegerint. nã ad hanc ipsam seipsos formant, cõtra uerò lucifugũ dæmonũ genus se habet. eius enim imaginatio ualde angusta est: itaq; formas uarias non cõmutat, utpote quòd plures imaginabilium rerum non habeat species, neq; corpora possideat ad motum agilia, ad flexumq́; accommodata. Aquatiles uerò, atq; terrestres mediũ inter hos dæmones obtinentes, possunt quidẽ plures formas mutare, sed quib⁹ maximè delectãtur, in eis diutius immorantur. Quicunq; enim in humidis uiuunt, molliorem q́; uitæ ductum tenent, se auibus, mulieribusq́; similes reddunt. Quapropter naiadas, nereidas, & dryadas fœminino sexu hos cognominant. quicunq; uerò in locis habitant ficcioribus, corporaq́; habent

bent subarida, quales ὀνοσκέλους esse ferũt, in uiros se transformant. Nonnunquam etiam canibus, & leonibus, aliisq; animalibus similes se ostendunt. in quibus uidelicet mos inest masculinus. Nihil itaq; mirum, si dæmonium inuadens puerperas fœmineam præfert formam: quippe cùm sit adulterum, humiditatibusq; se oblectetur impuris. formam enim subit uitæ sibi gratæ conuenientem.

Dæmones singularum gentium, quibus loquuntur, linguam imitantur.

QVa uerò ratione Armenice loquerentur, Marcus quidem non explicauit, neq; etiam à nobis est quæsitũ. Arbitror autem hinc fore hoc manifestum, quoniam nõ posit lingua dæmonũ propria inueniri. tametsi Hebraicam quis seruare linguã dixerit, siue Græcam, aut Syriam, aliam'ue barbaram. quid enim opus est uoce dæmonibus? qui inter se absq; uoce cõuiuũt. Cùm uerò sicut angeli posteriores posteriorib⁹, alii aliis gẽtibus presunt, sic dæmones alii aliis asistunt: sanè singuli singularũ gentium linguas exercent: quamobrẽ dæmones, qui inter Græcos habitant, heroico stylo oracula ediderunt. apud Chaldæos uerò Chaldaica

uteban

utebantur lingua, quemadmodum apud Aegyptios Aegyptia uoce colloquia faciebant. quinetiam dæmones incolentes Armeniam, si aliò fortè se conferant, indigenarum uoce utuntur.

Cur dæmones timeant minas, atq; patiantur.

SEd quæritur, cur dæmonia minas, ensesq; timeant. profectò omnia dæmonum genera audacia, rursusq; timiditate plena sunt, præsertim coniunctiora materiæ. Aërea enim circunspectæ cogitationis participia, siquis obiurgauit, discernere nouerunt obiurgantem, uel honorantem: neq; aliter ab obsessis discedunt, nisi obtestator erga deum sanctimonia polleat, nomenq; dei, sermonemq; horribilem incantet potestate diuina. hæc profectò sunt dæmonia materiæ proxima, formidantia ne in loca profundiora, abyssumq; demittantur. Item angelos timent, qui illuc eos præcipitāt quoties uidelicet quispiam eis præcipitium minitatur, adducitq; inuocationes angelorum ad hoc institutorum. ualde enim timent. nam ob ignorãtiam non discernunt minitantem. Iam uerò si anicula quædã, uel superbior senecium aliquis, minas eiusmodi rusticè

intentauerit, sæpe discedunt, quia discernere nequeũt. Ideo superfluis etiam quibusdam facilè mancipãtur, scilicet unguibus, & capillis à polluto magorum genere. Item plumbo, & cera, tenuiq; filo deuinciuntur, atq; nefariis adiurationibus conturbãtur. uenefici ergo, & nefandi dæmonia hæc subterranea mansuefaciunt. Qui uerò nefariis ministeriis abstinent, aërea maximè colunt, cauentes ne dæmonium subterraneum interueniat. nam siquid tale interuenerit, præter id, quod terrores incutit, etiam saxa iacere cõsueuit. proprium enim subterraneorũ est lapides in occurrentes iacere, sed ictibus irritis. Aërea uerò dæmonia ratio dictat intrepida esse, neq; tamen boni quicquam afferunt, quoniam & superba sunt, & iactabũda, & deceptionis, phantasiæq; inanis plena. ab eis enim in cultores ueniunt ignei quidam radii, quos furiati homines diuina spectacula putant. nihil tamen ueri, constantisq; possident. quid enim in obscuris dæmonibus potest lucis inesse? sed hæc omnia fallaciæ sunt occultorum, atq; præstigiæ. Sunt pleriq;, qui communiter appellantur Euchetæ, quorum fraudulentum dogma ab insano quodã monente manauit. Tradũt ergo principia plura, & profectò ab ipso

monen

monente duo rerum principia ſuppoſita ſunt, ita ut deo bonorũ opifici deus malorũ, artifexq; ponatur, deoq; cœleſtium domino deus dominus ſubcœleſtiũ. hinc Euchetæ miſeri tertium his principium adhibuerunt. Nempe apud eos unus quidem pater eſt:filii uerò duo, antiquior uidelicet, atq; iunior. principia tria, ſed patri quidem ſupermundana tantũ, iuniori autẽ filio cœleſti, ſeniori uerò ſubcœleſtia uelut dominis tribuuntur. Quod quidem dogma nihilo à Græcis fabulis differre uidetur iuxta poëticũ illud, ternario diſtributa ſunt præmia numero. Sed inter Euchetas, alii utrũq; filiũ colunt. nam etſi diſsidere eos nunc inter ſe dicant, utrunq; tamen exiſtimant adorandum. quoniam ambo ex eodem patre naſcantur, atque in poſterum conciliandi mutuò ſint. Alii uerò alterum duntaxat, id eſt iuniorem colunt, utpote qui meliori, præſtantioriq; prouinciæ dominetur. ſeniorem uerò non ſpernunt quidem, ſed obſeruant ipſum cauentes, uidelicet ne malefaciat. Deterrimi uerò inter illos à cœleſti quidem numine diſiunguntur omnino. ſolum uerò terreſtrẽ ſatanã finibus ſuis excipiunt, ipſumq; nominibus apud eos potioribus extollũt, appellantes primogenitũ, & à patre ſciun-

ctum. Item arborum,animaliumq́;,& reliquorũ compoſitorum opificem, peſtiferum uerò,atq; hoſtilem. Sed qui hæc dogmata introducunt, & oculis, & auribus mentis capti ſunt, neq; enim uidẽt ex ipſa rerũ cognatione mutua,unũ eſſe omnium autoré,neq; ſcripturã ſanctam, id docenté audiunt, neq; ratione ſecum ipſi reputãt: quòd uidelicet ſi duo inter ſe diſsidentes rerum opifices eſſent, non eſſet una quædam conſpiratio,unioq́;. omnia ligans.Et ſi dæmonia diuitias nobis,& gloriã promittunt,nihil tamẽ ex ſe tradere poſſunt. quippe cùm imperiũ nullum habeant,ſed uiſu tantũ quædam inania ſuis cultoribus afferunt, uaria prorſus, & inſtabilia, quæ tamẽ impii diuina eſſe ſpectacula putant.

Euchetæ & gnoſci, ut dæmonia toto cõcipiant pectore, nefanda ſacrificia perpetrãt. Conueniũt die,quo paſſus eſt Saluator, ueſpere ſtatutũ in locum unà cum puellis ſibi notis, & poſt quædam ſacra extinctis luminibus, miſtim coëunt ſiue cum ſorore,ſiue cum filia,ſiue cum qualibet.nono rurſus menſe reuertuntur, puellasq́; accerſunt, & infantes iam natos ab his euellunt, perq́;. totum corpus pueros circuncidũt,& circunfuſo ſanguine phialas implent,corpora cremãt,cinerem cum

ſang

ſanguine miſcent. hoc condimento epulas, & pocula condiunt, tum ſua inter ſe, tum aliorum clàm quorumcũq; poſſunt. Exiſtimant enim hoc ſacrificii,& alimenti genere tanquã maximè profanos characterem diuinum nobis impreſſum, & dæmonia procul arcentem penitus aboleri,itaq; dæmonia liberius ingredi.

Quomodo magi excantent,trahantq́; dæmonas.

VEneficia, atq; magia non uanũ nomen ſortita ſunt , ſed uim quandam poſsident. Veneficium enim ars quædam eſt circa materiales dæmones , & terreſtres, ſimulacra dæmonum prouocans in aſpectum,& alios quidem uelut ab inferis excitat, alios auté ex alto deducit. Diſciplina enim noſtra omné dæmonem exiſtimat malum, propter ſuperbiæ, & uanitatis exceſſum , ab angelico ſtatu , ordineq́; delapſum. Opinio uerò Græca paruam dæmonum partem iudicat malam, & hanc quidem non tanquam electione talem, ſed ex prima rerum diuiſione ſic affectam,tortoris uicem gerentem aduerſus animas delinquentes. Talem itaq; dæmonum portioné ueneficiis præſtigiator in aſpectum imaginariũ prouocat, uiſaq́;

imaginalia spectatoribus obiicit, & aliis quidem fluenta quædam illinc exundantia adducunt in medium: aliis autem uinculorum solutiones, & delitias, gratiamq; promittunt. Adducunt uerò tales dæmonum potestates nodis, cantibusq; quibusdam, & in plurimis quidem mentitur, in quibusdam uera loquitur. Magia uerò facultas quædam Græcis uisa est potestatis plurimæ compos. Tradũt enim hanc esse extremam sacerdotii portionem. Affert autem uisa quædam sæpius in aspectum falsò diuinitatẽ aliquam præferentia. Hæc enim facultas perscrutatur uniuscuiusque rei sub Luna genitæ, naturam, potentiam, qualitatem elementorũ inquam, eorumq; partium, animalium, omniũ plantarum, & seminum, & pomorum, item lapidum, herbarumq;, ac summatim uniuscuiusque rei substantiam, & uirtutẽ. hinc ergo effectus suos agit, & statuas sanitatem adducẽtes, uidelicet omnigenis figuris instructas, & alia rursum artificia inferẽtia morbos callet, & quæ inter se differũt, & quæ conueniũt. multarum nanq; materiarum commistio unionẽ illi arti affert, distantia uerò ab uno discretionem infert. Iam uerò aquilæ, & dracones apud illos ad sanitatem conferre dicuntur: feles autem,
&

& canes, & corui, conferunt ad uigiliam. Cera item, atq; lutum ab illis ad quaſdam partium conformationes aſſumi ſolent, quippe cum proprietates quaſdam ſuis uiribus habeant. Apparet frequenter cœleſtis ignis hucuſq; traductio. tũc uerò ſtatuæ ſubridere uidẽtur, & lampades ſponte ignibus accenduntur. inſtructa eſt magia multũ aſtronomica facultate, plurimaq; per ipſam peragit. Eſt & quædam in pelui uaticinatio, per quam ruſtici ſæpe uaticinantur. profectò quemadmodum prædictio quædam fit, id eſt per aërem, atq; per folia, ſic prædictio quædam fit in pelui apud Aſſyrios frequentata, atq; nominata, quæ profectò congruitatẽ quandã habet cum dæmonibus materiæ ualde coniunctis. Accipiunt ergo peluim aqua plenam uaticinantes, dæmonibus congruentem in profunda repentibus. Apparet autem peluis illa aqua plena quodammodo & ſpirare, propter ſonitum, ipſaq; aqua in peluim infuſa ſecundum ſubſtantiam quidem ab externis aquis minimè differt, ſed uirtute infuſa carminibus ualde præcellit, atque ita facta eſt aptior ad ſuſcipiendum ſpiritum deinde fatidicum. Id uerò dæmonum particulare eſt, atq; terrenum, compoſitionibusq; attractũ: & cùm pri-

Z 4 mùm

mùm illabitur aquæ ſonum, mox quendam exiguum, & ſignificationis expertem edit, remiſsionem eius præſentibus ſignificantẽ. deinde uerò in aqua iam inundante exiles quidam ſoni ſuſurrãt quadam prædictione futuri. Eſt autem eiuſmodi ſpiritus paſsim pererrans, quoniam ſolarem ordinem eſt ſortitus, idq́; genus dæmonum dedita opera tenuem uocem edit, ut propter indiſtinctam uocis obſcuritatem, eius mendacia minus deprehendi poſsint. Sed nunquid corpora dæmonũ pulſari poſſunt? poſſunt ſanè, atq; dolere ſolido quodam percuſſa corpore. uerùm quonam pacto, cùm ſint ſpiritus, neq; ſolida, neq; compoſita natura, & compoſitorum eſt ſenſus? Sed profectò in iis, quæ ſentiunt, non neruus ipſe eſt, qui ſentit, ſed qui eis ſpiritus ineſt. Quapropter ſi atteratur neruus, ſi frigeſiat, ſi quid aliter patiatur, ſpiritu uidelicet in ſpiritum miſſo, fit dolor. Nempe compoſitum nunquam per ſe doleret, ſed quando participat ſpiritum, quo quidem priuatum priuatur & ſenſu. Dæmonicũ itaq; corpus per totum ſe naturaliter ſenſuale ſecũdum partes ſingulas abſque medio uidet, audit, tangit, patiturq́; tangẽdo, & diuiſum dolet, ſicut & corpora ſolida. Sed hoc intereſt, quòd

corp

corpora quidem ſolida, diuiſa cùm ſunt, aut uix, aut nunquam reſtituuntur: corpus uerò dæmonũ, ubi ſecatur, mox in ſe iterum recreatur, & coaleſcit, ſicut aquæ, aërisq; partes, quando aliquid intercidit ſolidũ, ſed & dictu uelocius dæmonicus ſpiritus in ſe reuertitur. Dolet tamẽ interea, dum diuiditur, quamobrẽ aciem ferri metuit, idq́; animaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela, & enſes in rectum ibi conſtituunt, quò nolunt dæmones aduentare, atq; alia machinantur tum oppoſitis paſsionibus propulſantes, tum congrua quadam affectione mulcentes.

ARGVMENTVM MARSILII FICINI FLORENTINI, *in librum Mercurij Triſmegiſti, ad Coſmum Medicem, patriæ patrem.*

EO tempore, quo Moſes natus eſt, floruit Atlas aſtrologus Promethei phyſici frater, ac maternus auus maioris Mercurii, cuius nepos fuit Mercurius Triſmegiſtus. Hoc autem de illo ſcribit Auguſtinus, quanquam Cicero, atque Lactantius Mercurios quinq; per ordinem fuiſſe uo-

lunt, quintumq; fuisse illũ, qui ab Aegyptiis Theut, à Græcis autem Trismegistus appellatus est. Hunc asserunt occidisse Argum, Aegyptiis præfuisse, eisq; leges, ac literas tradidisse. Literarum uerò characteres in animalium, arborumq; figuris instituisse. Hic in tanta hominum ueneratione fuit, ut in deorum numerum relatus sit. Templa illius numinis, cõstructa quamplurima. Nomen eius proprium ob reuerentiam quandam, pronuntiare, uulgo, ac temere non licebat. Primus anni mensis apud Aegyptios nomine eius cognominatur. oppidum ab eo conditur, quod etiam nunc Græce nominatur Hermopolis, id est Mercurii ciuitas. Trismegistum uerò ter maximum nuncuparunt, quoniam & philosophus maximus, & sacerdos maximus, & rex maximus extitit. Mos enim erat Aegyptiis (ut Plato scribit) ex philosophorum numero sacerdotes, ex sacerdotum cœtu regem eligere. Ille igitur quemadmodum acumine, atq; doctrina, philosophis omnibus antecesserat, sic sacerdos inde cõstitutus, sanctimonia uitæ, diuinorumq; cultu, uniuersis sacerdotibus præstitit, ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum, rebusq; gestis superiorũ regum glo-

riam obſcurauit, ut meritò ter maximus fuerit nuncupatus. Hic inter philoſophos primus, à phyſicis, ac mathematicis ad diuinorum contemplationē ſe contulit: primus de maieſtate dei, dæmonum ordine, animarū mutationibus ſapientiſsimè diſputauit. Primus igitur theologiæ appellatus eſt autor: eū ſecutus Orpheus, ſecundas antiquæ theologiæ partes obtinuit. Orphei ſacris initiatus eſt Aglaophemus, Aglaophemo ſucceſsit in theologia Pythagoras, quem Philolaus ſectatus eſt, diui Platonis noſtri præceptor. Itaque una priſcæ theologiæ undiq; ſibi conſona ſecta, ex theologis ſex miro quodā ordine conflata eſt, exordia ſumens à Mercurio, à diuo Platone penitus abſoluta. Scripſit autē Mercurius libros ad diuinarū rerum cognitionē pertinentes quamplurimos, in quibus, prò deus immortalis, quàm arcana myſteria, quàm ſtupēda pandūtur oracula! nec ut philoſophus tantū, ſed ut propheta ſæpenumero loquitur, canitq; futura. Hic ruinā præuidit priſcæ religionis, hic ortū nouæ fidei, hic aduentū Chriſti, hic futurum iudicium, reſurrectionem ſeculi, beatorum gloriam, ſupplicia peccatorum. Quo factum eſt, ut Aurelius Auguſtinus dubitauerit, peritia'ne ſyderū, an reuel

reuelatione dæmonum, multa protulerit. Lactantius autem illum inter Sibyllas, ac Prophetas connumerare non dubitat. E' multis denique Mercurii libris, duo sunt diuini præcipuè, unus de Voluntate diuina, alter de Potestate, & sapientia dei. Ille Asclepius, hic Pimāder inscribitur. Illum Apuleius Platonicus Latinum fecit, alter usque ad hæc tempora restitit apud Græcos, at nuper ex Macedonia in Italiā aduectus diligentia Leonardi Pistoriensis docti, probiq; monachi ad nos peruenit. Ego autē cùm tuis exhortationibus prouocatus, è Græca lingua in Latinam conuertere statuissem, æquum fore putaui Cosme felix, ut nomini tuo opusculum dedicarem. Nam cuius ipse adiutus opibus, librisq; affatim refertus, studiis Græcis incubui, eidem studiorum Græcorum me decet offerre primitias. Neq; fas erit, opus tam sapientis philosophi, tam pii sacerdotis, tam potentis regis dicare cuiquam, nisi ipse, cui dicatur, pietate, sapientia, potentia, reliquis omnibus antecelleret. Est autem (ut ad scripta Mercurii descendamus) huius libri titulus, Pimāder, quoniā ex quatuor personis, quæ in dialogo disputant, primæ Pimandro partes attribuuntur. Edidit uerò librum Aegyptius

ptius

ptiis literis, idemq; (Græcæ linguæ peritus, Græcis inde transferendo communicauit Aegyptiorum mysteria. Propositũ huius operis est, de potestate, & sapientia dei disserere. Cumq; sint horum operationes geminæ, quarum prima, in ipsa dei natura permanet, secunda porrigitur ad externa, & illa quidem mundum primũ, æternumq; concipit, hæc uerò mundum secundum, temporalemq; parit, de utrisque operationibus, deq; mundo utroque grauissima disputat: quid dei potestas, quid sapiẽtia, quo ordine intrinsecus concipiant, quo progressu exterius pariant. Præterea, quæ producta sunt, quomodo seinuicẽ habeant, quo conueniant, quo'ue discrepent, quo denique pacto suum respiciant autorem. Ordo autem uoluminis est, ut in dialogos quatuordecim distinguamus, utque primæ dialogi partes Pimandro dentur: secundas teneat Trismegistus: tertias Aesculapius: quartum locũ obtineat Tatius. Intelligit ergo Mercurius in diuinis Aesculapiũ, ac Tatium erudire. Diuina docere nequit, qui non didicit, ac humano ingenio, quæ supra naturam sunt, inuenire non possumus. Diuino itaque opus est lumine, ut solis luce solem ipsum intueamur. Lumen uerò diuinæ

uinæ mentis nunquam infunditur animę, nisi ipsa, ceu luna ad solem, ad dei mentem penitus conuertatur. Non conuertitur ad mentem anima, nisi cum ipsa quoque fit mens. Mens uerò non prius fit, quàm deceptiones sensuum, & phantasiæ nebulas deposuerit. Hac de causa Mercurius modò sensus, & phantasiæ caligines exuit, in aditum mentis se reuocans: mox Pimander, id est mens diuina, in hunc influit, unde ordinem rerum omnium, & in deo existētium, & ex deo manantium, contemplatur. Demum quæ diuino sunt numine reuelata, cæteris hominibus explicat. Is igitur est libri titulus, id propositum illius, & ordo. Tu uerò Cosme felix, lege feliciter, ac diu uiue, ut & diu patria uiuat.

MER

MERCVRII TRISMEGISTI LIBER

DE POTESTATE ET *Sapientia Dei, cui titulus* PIMANDER.

Marſilio Ficino Florentino interprete.

CVm de rerum natura cogitarem, ac mentis aciem ad ſuperna erigerem, ſopitis iam corporis ſenſibus, quemadmodū accidere ſolet iis, qui ob ſaturitatē, uel defatigationem ſomno grauati ſunt, ſubitò mihi uiſus ſum cernere quendā immenſa magnitudine corporis, qui me nomine uocans, in hunc modū clamaret: Quid eſt ô Mercuri, quod & audire, & intueri deſyderas? Quid eſt, quod diſcere, atque intelligere cupis? Tum ego, Quiſnā es inquā? Sum, inquit ille, Pimander, mens diuinæ potentiæ, ac tu uide quid uelis, ipſe uerò tibi ubique adero. Cupio, inquam, rerum naturam diſcere, deumq́; cognoſcere. Ad hæc ille: Tua me mente complectere, & ego te in cunctis, quæ optaris, erudiam. Cùm hæc dixiſſet, mutauit formam, & uniuerſa ſubito reuelauit. Cernebā enim immen

immensum quoddam spectaculũ, omnia uidelicet in lumen conuersa, suaue nimiũ, atq; iucundum, quod intuentem me mirificè oblectabat. Paulopost umbra quædam horrenda, obliqua reuolutione subterlabebatur, in humidamq; naturam migrabat, ineffabili tum uultu exagitatam, inde fumus quidam magnus in sonitum erumpebat, ex sonitu uox egrediebatur, quam ego luminis uocem existimabam: ex hac luminis uoce uerbũ factũ prodiit. Verum hoc naturæ humidæ astans, eam fouebat, ex humidæ autẽ naturæ uisceribus, syncerus, ac leuis ignis protinus euolans alta petit. Aër quoq; leuis spiritu parens, mediã regionẽ inter ignem, & aquã sortiebatur. terra uerò & aqua sic inuicẽ cõmistè iacebant, ut terrę facies aquis obruta nusquam pateret. Hæc duo deinde cõmota sunt à spiritali uerbo, quod eis superferebatur, aures eorum circunsonans. Tunc Pimander ait: Aduertis quid sibi hæc uisio uelit? Cognoscã inquã. Ait ergo Pimãder: Lumẽ illud ego sum, mens, deus tuus, antiquior quàm natura humida, quæ ex umbra effulsit, mẽtis uerò germen lucens, dei filius. Quid ergo inquã? Sic inquit: Cogita, quod in te uidet, & audit uerbum domini, mens autem pater

deus,

deus, neq; enim distant adinuicē, horum unio uitæ est. TRISMEGISTVS. Gratias habeo tibi. PIMANDER. Verū in primis meditare lumen, atque cognosce. TRISM. Hæc ubi dicta sunt, diu illū oraui, ut eius ideam ad me cōuerteret. Quod cùm ille fecisset, repētè prospicio mea in mente lucē uiribus innumeris existentem, ornatū sine termino ignē, ui ingenti circunseptū, & in ipsa stabilitate dominantē. Hæc ipse percepi per Pimandri uerbum, qui me stupore attonitū, sic iterum affatus est: Vidisti in mente primā speciē infinito imperio præualentē? Eiusmodi quędam mihi Pimāder. At ego illi: Elementa naturæ unde manarunt? PIMAN. Ex uoluntate dei, quæ uerbum complexa, pulchrumq; intuita mundū, ad eius exēplar, reliqua sui ipsius elementis, uitalibusque seminibus exornauit. Mens autem deus utriusque sexus fœcunditate plenissimus, uita & lux cum uerbo suo mentem alterā opificē peperit, qui quidē deus ignis, atq; spiritus numē. Septem deinceps fabricauit gubernatores, qui circulis mundum sensibilem complectuntur, eorumq; dispositio fatum uocatur. Connexuit inde dei uerbum ex elementis deorsum tendentibus, purum naturæ artificium, unitumq;

est opifici menti, consubstantiale enim erat. relictaq; sunt elementa naturæ deorsum cadētia sine ratione, ut sint tanquam sola materies. Mens quidem opifex unà cum uerbo circulos continens, ac celeri rapacitate conuertens, suam ad se machinam flexit, eamq; uolui à principio ad finem absq; fine præcepit, incipit enim illic semper ubi desinit. horum profecto cunctorum circuitus, quemadmodum ipsa mens uoluit, ex elemētis inferioribus animalia conflauit rationis expertia, neque enim prębuit rationem, aêr uolatilia protulit, aqua uerò natantia. Distincta quoque inter se sunt aqua & terra, eum in modum, qui menti placuerat. Terra postmodum animantia, quæ intus habuerat, peperit, quadrupedia uidelicet serpentia, fera, agrestia pariter, atque domestica. at pater omnium intellectus, uita & fulgor existens, hominem sibi similem procreauit, atq; ei tanquam filio suo congratulatus est, pulcher enim erat, patrisq; sui ferebat imaginē. Deus enim re uera propria forma nimirū delectatus, opera eius omnia usui concessit humano. Homo autem cùm consyderasset, in tempore suo rerum omnium procreationem, ipse quoque fabricare uoluit, unde à contempla-

tione patris, ad ſphæram generatiõis delapſus eſt. Cumq́; omnium in ſe poteſtatem haberet, opificia ſeptem gubernatorũ animaduertit. Hi autem humanæ mentis meditatione gaudentes, ſinguli eorũ proprii ordinis participem hominem reddidere. Qui poſtquã didicit horũ eſſentiã, propriamq́; naturam cõſpexit, penetrare, atq; reſcindere iam exoptabat ambitum circulorũ, uimq́; gubernatoris præſidentis igni comprehendere. Qui'ue arbitriũ, & poteſtatẽ omniũ habuerat, in animantia mundi mortalia, & ratione carentia, per harmoniã emerſit, atq; exiliit, penetrans, ac reſoluens potẽtiam circulorum: oſtẽditq; naturam, quæ deorſum labitur, uelut pulchram dei formam. qui cùm naturã contueretur mira pulchritudine prǽditam eſſe, actionesq́; omnes ſeptem gubernatorum, atque inſuper dei ipſius effigiem poſsidere, illi amore ingenti ſubriſit, utpote qui humanæ pulchritudinis ſpeciẽ in aqua ſpecularetur, eiuſdemq́; admirationem quandam in terra conſpiceret. ille præterea conſecutus ſimilem ſibi formam in ſe ipſo exiſtentẽ, uelut in aqua amauit eam, ſecumq́; congredi concupiuit. Effectus eueſtigio ſecutus eſt uoluntatem, formamq́; carentem ratione pro-

 genuit.

genuit. Natura illud, in quod toto ferebatur amore, complexa, illi penitus sese implicuit, atque commiscuit. quandoquidē solus homo ex uniuersis terrenis animantibus duplicis naturæ censetur, mortalis quidem propter corpus, inmortalis autem propter hominem ipsum substantialem, immortalis enim est, cūctorumq; arbitrium obtinet: cætera uerò uiuentia, quæ mortalia sunt, fato subiecta, patiuntur. Non igitur harmonia superior obstitit, in harmoniā uerò lapsus periclitatus, seruus effectus est. Hic utriusq; sexus fœcunditate munitus, ab eo, qui arborum, & riuorum fons est, uigilq; factus ab eo, qui est uigilans, cōtinetur, atq; eius dominationi subiicitur. TR. Post hæc, mens inquam meæ rationis, ipse es. Tum Pimander: Id est, inquit, mysteriū, quod in hanc usq; diem, genus humanum latuit. Natura quippe homini sese immiscens, miraculum attulit, quod omnium miraculorum uincit admirationem. nam cùm septem illorum harmonia ipse iam fuisset imbutus ab eo, quem tibi paulò antè narraui, patre uidelicet, atque spiritu, natura ipsa non restitit. Quinimmo septē protinus homines peperit, septem gubernatorum naturas, masculini pariter, ac fœmi-

nini

nini generis cõpotes,atq; ſublimes. Adhæc ipſe ſic intuli: O Pimander, ardenti deſyderio nuper affectus ſum,audire preterea reliqua cupio. quare,ne hic me deſeras, obſecro. Cæterũ ille mihi: PI. Sile, nondum enim primum ſermonẽ abſolui. TR. Ecce iam taceo. PI. Horum ſeptem(ut dixi) generatio in hunc modum effecta eſt. Fœmina enim aër, & aqua coëundi compos, ex igne maturitatẽ, ex æthere ſumpſit ſpiritum, conglutinauitq; natura corpora ad hominis ſpeciẽ effingendam. Non autem ex uita, & luce,in animam,mortemq; proceſsit. uita quippe animam largita eſt, lux deniq; mortem. Talia profectò uſq; ad finẽ circuitus principiorũ ſimul,& generum, cuncta mundi ſenſibus membra manebant. Verùm audi iam reliquũ,quẽ ſummopere cupiebas,ſermonẽ.Expleto demũ circuitu,omniũ(uolente deo) ſolutus eſt nodus. nam cuncta utriuſq; generis animãtia unà cũ homine diſſoluuntur. & maſcula quidẽ ex parte, fœmineaq; ſimiliter ennficiebantur. Extemplo deus uerbo ſancto clamauit, pullulate,adoleſcite, propagate uniuerſa germina,atq; opera mea.Vos inſuper quibus mẽtis portio cõceſſa eſt,genus recognoſcite ueſtrũ, ueſtramq; naturã immortalẽ

consyderate. Amorē corporis, mortis causam esse scite: rerum omniū naturā discite. His dictis, prouidentia, per fatū, harmoniamq; cōflauit mistiones, generationesq; constituit, unde cuncta sunt secundum genus propriū propagata. Demum qui seipsum cognouit, bonū (quod est super essentiā) consecutus est. qui uerò corpus, amoris errore cōplectebatur, is oberrabat in tenebris, mortis mala sensu percipiens. TR. Quot tamē delinquunt, ignorantes, inquam, ut ob eam causam immortalitate priuentur? PI. Videris ô Mercuri non satis intelligere, quæ audieris. TR. Etsi nondum intelligere sim professus, intelligo tamen, ac memini. PIM. Gratulor si quæ dicta sunt, tenes. TR. Responde mihi quæso Pimander, cur digni morte sint ii, qui in morte iacent? PIMAN. Quia præcessit proprio corpori tristis umbra, ex hac quidem natura humida. ex hac uerò corpus in mundo sensibili cōstitit. ex hoc deniq; mors ipsa scaturiit. Num hoc tenes Mercuri? Tenes etiā qua de causa, qui seipsum cognoscit, transit in deum, ut dei uerbū tradidit? TR. Quoniā ex uita, & luce constat omnium pater, ex quo natus est homo. PI. Rectè loqueris. Lux & uita deus

ns eſt, & pater, ex quo natus eſt homo. ſi igitur comprehenderis te ipſum ex uita, ac luce compoſitum, ad uitam rurſus, lucemq; tranſcendes. TRISM. Hæc ait Pimander. At ego: Adhuc mihi mens dicas oro, quonam pacto ad uitam aſcendere queam. PIMAN. Deus ipſe mens iuſsit, ut homo mentis particeps, ſeipſum animaduerteret. TRISM. Non ergo homines ſinguli mentem poſsident. PIMAN. Rectè dicis Mercuri. aſſum enim ego mens iis, qui boni, pii, puri, religioſi, ſanctiq; ſunt, præſentiaq; mea fert illis opem, adeoq; ut ſtatim cuncta dinoſcant, patremq; pacatum, & propitium habeant. Itaq; gratias agunt benedicentes piè, & hymnis ſolennibus collaudantes, concedunt ſanè corpus morti ſuæ, ſenſuum illecebras faſtidiunt, utpote qui clarè diiudicant, quàm letifera ſint ſenſuum lenocinia. quinetiam ipſa mens ianitoris munere fungens, incidẽtes in inſidias corporis, haudquaquam permitto finem conſequi ſuum. aditus enim, per quos turpes blanditiæ manare ſolent, iugiter intercludo, libidinũq; fomites omnes extinguo. Contrà, ab ignaris, improbis, ignauis, inuidis, iniquis, homicidis, impiis, procul admodum habito, permittens eos dæmonis ultoris arbitrio,

 qui

qui ignis acumen incutiens, sensus affligit, magisq́; ad patrãda scelera armat hominem, ut turpioris culpæ reus, acriori supplicio sit obnoxius. eũq́; sine ulla intermissione, ad insatiabiles concupiscentias inflammat: cũ eo pugnat in tenebris, peccatum examinat, & ignis impetum in eius cruciatum mirum in modum concitat, atq; adauget. TRISM. Diligenter mihi omnia ô Mens, quemadmodum postulabam, exposuisti. Vlterius autem id responde, quid post ascensionẽ futurum sit.

Primum quidem (Pimander ait) in corporis materialis resolutiõe, corpus in alterationem labitur. species, quam antè habuerat, insensibilis delitescit in posterum. morum otiosus habitus dæmoni cõceditur, atq; dimittitur. sensus corporei partes animæ facti, suos in fontes refluunt, aliquando in suos actus iterum surrecturi: irascendi & appetendi uires in naturam conuertunt ratione carentem. itaque residuum, tum per harmoniã recurrit ad supera. Primæ dehinc zonæ crescendi pariter, & decrescendi officium reddit. Secundæ machinationem malorum, otiosumq́; dolum. Tertiæ otiosam concupiscentiæ deceptionem. Quartæ imperiosam, atque inexplebilem ambitionem. Quintæ profanam

ſanam arrogantiam, & audaciæ temeritatem. Sextæ occaſiones diuitiarum prauas, itemq́; otioſas. Septimæ zonæ mẽdacium inſitũ. Tunc ſane animus harmoniæ motiones exutus, ad optatã naturam reuertitur uim propriam habens, unaq́; cum iis, qui illic ſunt, patrem laudat. ipſi quoq; in poteſtatũ ſe numerum cõferunt, effectiq́; poteſtates, deo fruuntur. atq; id eſt ſummum bonum eorũ, quibus cognoſcendi ſors competit, deum ſcilicet fieri. Quid præter hæc ad te pertinet, niſi ut cuncta amplexus dux fore uelis eorum, qui cura ſint tua digni, ut humanũ genus tuo munere diuinam ſalutẽ conſequatur? Talia quædam effatus Pimander, in poteſtatum diuinarum numerũ ſe reduxit. ego autem benedicens, ac gratias agẽs uniuerſorum parenti, ſurrexi iam corroboratus ab illo, totiusq́; edoctus naturæ ordinẽ, ſpectaculum etiã clariſsimum cõtẽplatus. Hinc ipſe cœpi hominibus, pietatis & ſcientiæ decorẽ enuntiare. O populi uiri terrigenæ, qui uos ipſos ebrietati, ſomno, & ignorantiæ dediſtis, ſobrii uiuite. abſtinete à uentris luxu, uos, qui irrationali ſomno demulcti eſtis. Illi autẽ exaudientes, mecum unanimes conuenere. Tunc rurſus adieci; Cur ô uiri terrigenæ pręcipites

in mortẽ ruitis, cùm uobis haudquaquã desit immortalitatis consequendæ facultas? reuocate iam uosmet, qui laboratis inopia, ignorantiæ tenebris inuoluti: discedite ab obscuro lumine, asciscite immortalitem, corruptionem fugite. Eorũ uerò partim deridentes abscedebant, in mortis iter præcipitati. partim autem ad pedes meos prostrati, ut eos instituerem precabantur. sublevans igitur eos, dux humani factus sum generis. ostẽdebam quippe illis quæ ratio esset cõsequendæ salutis, sapientiæq; sermones illorũ auribus infundebam. quo factum est, ut illi ex imbrium procellis emerserint. tandem aduentante uespere, solisq; radiis occidẽtibus (ut deo gratias agerent) præcipiebã. Postquã uerò gratias egerant, quisq; in proprium se cubile condebat. Ego autem Pimandri beneficiũ inscripsi penetralib⁹ animi, atq; adeptus, quę petierã, omnia, in gaudio requieui. corporis enim somnus, cũ sobrietas extiterat, oculorum compresisione uerus intuitus, silentium meũ bonitatis fœcunda prægnatio, sermonis prolatio bonorum omnium genitura. Hęc mihi contigerunt ex mente haurienti, id est ex Pimandro diuinæ potẽtiæ uerbo. unde ipse diuino afflatus spiritu, ueritatis cõpos effectus

fectus sum. quamobrem omnibus animi uiribus, patri deo gratias ago. Sanctus deus pater omnium: Sanctus deus, cuius uoluntas à propriis potestatibus adimpletur: Sanctus deus, qui suis familiaribus innotescit: Sanctus es, qui uerbo cuncta constituisti: Sanctus es, cuius imago est omnis natura: Sanctus es, quem nunquam natura creauit: Sanctus es omni potestate ualidior: Sanctus es omni excellentia maior: Sanct⁹ es omni laude melior. Excipe uerborum sacrificia sancta, ab animo, & corde debito tibi manantia. Ineffabilis, solo silentio prædicantibus ab eo, qui fallacias ueræ cognitioni contrarias declinauit. Annue, corrobora me, atq; huius gratiæ participes effice eos, qui in ignorãtia uersantur, cognatione quidem mihi fratres, tibi autem filii. Etenim fidem tibi presto, testimonium de te perhibeo. In uitam, ac lumen assurgo. Ipse pater es uenerandus. homo autem tuus, sanctitate unà tecum potiri desyderat, cum potestatem illi omnium, arbitriumq; concesseris.

COMMENTARIA.

IN hoc primo ex quatuordecim dialogis, salua semper religionis pietate, videtur Mercurius Mosaica *mysteria tractare.* Mo-

ses

ses enim tenebras vidit super faciem abyßi, & spiritum domini ferri super aquas: hic verò vmbram horrendam in humidam naturam migrantem, quā quidem humidam naturam verbum domini fouebat. Ille potenti verbo domini cuncta creata nuntiat, hic verò verbum illud lucens, quod omnia illuminet, germen mentis, filium dei esse asseuerat, & mentē patrem, & verbum mentis filium natura nō distare, consubstantiale, inquit, erat, vidit & horū esse vnionem. Et si plenius desyderas, & fas est viris ante verbi carneum velamen tantum diuinæ cognitionis ascribere, vidit filium ex patre nascentem, & spiritum ex patre, filióq; miro modo procedentem, cùm dixit: Mens autem deus vtriusq; sexus fœcunditate plenissimus vita, & lux, cum verbo suo mentem alteram opificem peperit. Vidit & mentem exuberanti fœcunditate sui se ad externa porrigentem, & ad sui diuini verbi exemplar formantem vniuersa, & vnicuiq;, in aëre, in aqua, & in terra, propriam secundum genus suum naturam dispertientem. mox hominem ad ipsius similitudinem, & imaginem factum, cuius vsui vniuersa sensibilia mens opifex subiecit, qui mox de intelli

telli

telligibili sphæra ad corporeorum, concupiscibiliúmq; sphærã prolapsus est. hinc quoq; fomitis malorum contraxit originem, & tandem homo, omnium (volente deo) solutus est nodus, mortíque cum cæteris factus obnoxius. Quid hic aliud est, deum verbo sancto clamasse? pullulate, adolescite, propagate vniuersa germina, atque opera mea, quàm id Mosaicũ: Crescite, *& multiplicamini, & replete terram?* Mox Mercurius *nos instruit quà pateat aditus ad mentem, & quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abũdè bonorum largitrix adsit, quibus'ue pariter absit, et quo pacto quemadmodũ certis gradibus ab intellectuali, immortalíque natura labimur, degeneramúsque ad caduca, ita quoq; certis, oppositísque gradibus in priorem purgatæ mentis statum redintegramur.* Moses *diuino instituto dux fit* Hebræi *gregis,* Mercurius Aegyptij*, & nunc sancta institutione gregem suum pascit actiuam vitam viuens, nunc verò hymnis, gratiarúmque actionibus rerum patrẽ collaudans, in contemplationis vitam, luménque assurgit. hæc* Pimandri *summa est.*

Mercu

Mercurij ad Aeſculapium Sermo uniuerſalis. II.

DEus atq; ipſa diuinitas, dico nunc non quod genitum uidelicet, quia ingenitum. Si ergo diuinum ſit, eſſentia eſt: ſin deus, etiã ſuper eſſentiam. Intelligibile autem id hoc pacto. intelligibilis enim deus primus non ſibi, ſed nobis exiſtit. intelligibile quippe intelligenti per ſenſum ſubincidit. deus itaq; minimè ſibi intelligibilis. nõ enim aliud quiddã exiſtens, præter id, quod intelligit, intelligitur à ſeipſo. eſt tamen differens quiddam à nobis, iccirco à nobis ĩtelligitur. Quòd ſi intelligibilis logos, non deus. ſin ut deus, haud ſanè ut logos, uerbum tanquam diſcretus dicatur. Omne autẽ, quod mouetur, non in moto, ſed in quodam ſtabili mouetur. ipſum quoq;, quod mouet, etiam permanet. impoſsibile enim eſt cum eo ſimul agitari. AESC. Quonam igitur pacto Triſmegiſte, ea, quæ in mũdo ſunt, mutantur unà cum iis, quæ mouent? nam ſphæras erraticas ab aplane ſphæra moueri dicebas. TRISM. Iſtæ non motus ô Aeſculapi, ſed reſiſtentia eſt. nõ enim eodem, ſed modo contrario gradiuntur. oppoſitio uerò reuerberationem motionis ſtabilem cõtinet. repercuſsio enim ſtationis,

nis, agitatio est. Ideoq; erraticæ sphæræ contrario, ac aplane subalternè inuicem discurrendo obuiatione contraria circa oppositionem huiusmodi ab ea, qua perstat, agitãtur. quod quidem aliter habere se nequit. nam arctos ipsas, quas nosti nec exoriri unquã, nec mergi, circa idem perpetuo recurrentes, non moueri censes, an consistere potius? AESC. Moueri ô Trismegiste. TRIS. Quonam motu Aesculapi? AESC. Motione circa idẽ sempiternè currente. TRIS. At uerò circulatio illa idem, & circa idem: motus statione contentus. ipsum nanq; circa idem prohibet, quod super ipsum est. impeditum autẽ id, quod super ipsum est, circa idem instat. atq; ita cõtraria agitatio firma est, ab ipsa oppositione perpetuò stabilita. Exempla tibi ante oculos ponam in terris uiuentium, ueluti dũ homo quis natat (currente nimirum aqua) manuum simul, & pedũ repercussio stare hominẽ efficit, ne cum aqua pariter collabatur, aut mergatur in eam. AESC. Perspicuum ô Trismegiste exemplum in medium attulisti. TRISM. Quodcunq; ergo mouetur in statu, à statu mouetur. Motus itaq; animalis omnis, quod ex materia constat, nequaquam fit ab iis, quæ sunt extra mundum. cæterum

ab

ab internis ad externa, seu ab anima, siue à spiritu, siue ab animo quodã incorporali. corpus enim corpus animatum minimè mouet, si neq; totum simul corpus, & si inamatum existat. AESC. Qua ratione id asseris ô Trismegiste? TRIS. Ligna, & lapides, & cætera omnia quæcunq; animam habent, nõ mouentur à corporibus ô Aesculapi? Quid enim intra corpus, mouens ipsum inanimatum? nõ utiq; corpus illud est, quo mouentur utraq;, & corpus eius, quod fert, eiusq;, quod fertur? Non illud quoq;, quod dictum est, animatum est, ob eam potissimum rationem, quòd mouet? Non'ne ergo perspicis animã tunc onerari maximè, quãdo sola duo corpora sustinet? Quinetiam manifestum est, quicquid mouetur, in aliquo, & ab aliquo stante moueri. AESC. In illo utique mutari oportet, qua mutantur ô Trismegiste. TRIS. Recte dicis ô Aesculapi. Nihil est in rerum ordine uacuum, solũ uerò quod non est, quod priuatur existentia, uacuum nuncupãdum. nihil enim reperiri potest, quod cùm existat, uacuum sit. AESC. Non'ne reperiuntur quædã uacua Trismegiste? ueluti dolium uacuum, uacuus puteus, & similia quoq; quamplurima? TRIS. Heu quàm procul à ueritate

uagaris

uagaris ô Aesculapi. quæ ampla, & maximè omnium plena sunt, ea tu uacua putas. AESC. Quomodo id ô Trismegiste? TR. Aër profectò corpus est, id corpus reliqua penetrat, discurrésq; replet omnia. corpus enim huiusmodi est, ex corporalibus non compositum. Quo fit, ut quæcunq; tu uacua nũcupas, plena sint aëris. Itaq; concaua potius ista, quàm uacua nominari debent. nam & existũt, ac aëris, spiritusq; sunt plena. AESC. Inuicta atq; indubia hæc est ratio Trismegiste, aër corpus est. id corpus in reliqua permanat, atq; influens complet omnia. Locũ, in quo omne mouetur, quid esse dicemus? TR. Incorporeum ô Aesculapi. AESC. Incorporeum uerò quid est? TR. Mens, ac ratio sese cõplectens, libera ab omni corporis mole, ab errore aliena, impaßibilis, intãgibilis, ipsa sibi aßistens, purgans, atq; seruans omnia: cuius radii sunt bonũ, ueritas, principale lumen, primaq; animarum forma. AESC. Deus quid est? TR. Quod nullum ex his est, horũ tamen omnium, ut sit causa, præsens quiddam cunctis, præsens etiam unicuiq;, neq; quicquam permittit nõ esse. Omnia ex iis, quæ sunt, procreantur. de nihilo autem nihil prouenit. nam quæ minimè sunt, naturam nullam habẽt,

qua fieri ualeant. cōtrà ea, quæ sunt, naturam non habent, per quam aliquādo non existant. AESC. Quid igitur ais deum esse aliquando? TR. Deus profectò mens non est. at uerò, ut sit mens, causa est, nec spiritus, sed causa, qua spiritus extat, nec lumen, sed causa, qua lumen existit. Vnde deum colere oportet duobus iis cognomentis, quæ soli competūt illi, cæterorū uerò nulli penitus congruunt. Etenim ex iis, qui præter ipsum appellantur dii, seu dæmones, siue homines, nullus tam bonus esse potest, quàm deus unicus, is enim ipsum bonū est, nec aliud quicquā præter bonū. reliqua omnia ab ipsa boni natura secreta sunt. Corpus quidem, & anima locum habent nullū, quo bonū capiant. tam ampla enim est bonitas, quàm existentia rerū omniū tum corporalium, tum etiam incorporalium, sensibilium, & intelligibiliū, id bonum est, id est deus. Caue itaq; nequādo dixeris aliud quicquam bonū, profanus enim hic foret error. Neque etiā dixeris deum aliud quidda, præter solū bonum. in eandem quippe impietatē incideres. Sermone igitur ab omnibus bonum pronunciatur. quid tamen sit, ab omnibus non intelligitur. iccirco deus nō cognoscitur ab omnibus. Verū propter ignorantiam,

tiam,tum deos,tum etiam nonnullos homines bonos nominãt. nunquã tamẽ esse boni possunt,nec etiam fieri. Reliqui igitur dii cũcti immortales, honorati nomine dei. deus autẽ bonũ non secũdum honorationem,sed ipsa sui natura. Vna enim dei natura est, ipsum scilicet bonũ. unum quidẽ est in utrisq; nominibus, unde cuncta genera profluũt. bonus enim porrigit uniuersa,nec accipit quicquam.deus exhibet omnia , capit nihil. igitur deus bonũ, ac bonum deus. Altera dei appellatio pater est:ob eam causam,quia omnia gignit. patris enim officiũ est generare.Quapropter præstans id in uita,censetur studium, atque ipsum apud sapientes,procreatio liberorũ.extrema uerò omnium calamitas, & impietas accidit illi, qui absque filiis è uita decedit.qua de causa,dæmonibus dat pœnas post obitum. Supplicium denique huiuscemodi est, ut sterilis anima in corpus quod iã per iudicium migret, cui nec maris,nec fœminæ natura insit,quod quidem à sole eleuatum est,atque connexum. Igitur ô Aesculapi,cum homine,qui nullos genuit filios,nullam habeto commercium. infelicitatis tamẽ eius miserere,cùm noueris,quæ hunc mala post interitũ maneant. Tot igitur tibi,& talia dicta sint ô

Aesculapi, ex quibus præcognitio quædam omnium naturæ colligitur.

COMMENTARIA.

Secundus differit deum rationali modo soli homini intelligibilem esse, & ex centro, polo, loco & rerum formis, uenatur ipsum deum, circa quem, in quo, & à quo mouentur omnia, stabilem, immobilémque, & ingiter sibiipsi idem semper permanere, & nihil in orbe uacuum esse posse. uerum ea, quæ inania esse uidentur, fœcundiore etiam plenitudine, summam æmulari plenitudinem. Mox quid non sit deus, quàm quid sit, afferre facilius Aesculapio *suis responsionibus insinuat. deum tamen esse absolutum bonum, & patrem, cuius officium est omnia gignere. quod de interna generatione, & quæ in ipsa dei natura manet, intellectum, diuinæ religionis pietatem affert. Quod nomen boni soli deo conuenire contẽdit, huic* Euangelicæ *ueritati cõsonat, Quid me uocas bonũ? nemo bonus nisi solus deus.* Et *quod de extrema sine liberis decedentium calamitate subiũgit, uelatus sermo est.* Non *enim id de corporeo, sed animæ partu cõcipere, cuius liberos, filiosq́; uirtutũ partus putato, & masculam ad deũ, deíque diuinissimas potestates contemplandas sapientiam. quod apertè*

innuit,

inuit, cùm inquit, Supplicium denique huiusmodi est, ut sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris, nec fœminæ natura insit. quasi apertè diceret, per quod nunquam operetur bona, neque boni unquam quicquam sit susceptura. Vos er*go summopere sterilitatem animæ fugite, & prolem, quæ uos aliquando beatos effectura sit, gignite, patrísque semper gignentis fœcunditatem quoad potestis, hoc pacto uestræ mentis imitamini fœcũditate.* Hæc Aescu*lapÿ summa.*

Mercurii sermo sacer. III.

GLoria omnium deus: diuinũ, diuina natura. principium uniuersorũ, deus, mens, natura, actus, necessitas, finis, & renouatio. Erat enim umbra infinita in abysso, aqua insuper, & spiritus tenuis intellectualis, per diuinã potẽtiam in chaos inerant. Floruit autẽ splendor sanctus, qui sub arena, & humida natura elementa deduxit, diiq; omnes seminalem naturã deligebãt. Cumq; indistincta fuissent, leuia postmodum in excelsam regionẽ prouolarunt, grauia sub arena humida resederũt. Distinctis, libratisq; rebus, quę igneo spiritu uehebãtur, emicuit cœlum septem in circulos. Dii in astrorum ideis, cum signis

eorum conſpiciebantur. Dinumeratæ ſunt ſtellæ ſecundum eos, qui inhabitant illas, deos. ambitus amplior, curſu ſuo, aëreo circulo, conſpirante diuino ſpiritu uectus. Quiſq; deorũ ex interna uirtute aſcriptũ ſibi opus expleuit. Nata ſunt ergo uiuentia, quadrupedia, reptilia, aquatica ſimul atq; uolantia. Satio item omnis per ſemina pullulans, gramen, herba, atq; germina florum, ſementem quodq; regenerationis intrinſecus comprehendebant. Generatio hominũ ad diuinorum operum cognitionem, teſtimoniumq; naturæ, ad imperandum omnibus, quæ cœlo teguntur, ad bonorum diſcretionem, ad incrementum generis, numeriq; propaginẽ: omniſq; anima uelata carnis umbraculo, ad cœleſtiũ deorum diſcurſum ſuſpiciẽdum, ad opera dei, & naturæ progreſſus, ad bonorum ſigna, ad poteſtatis diuinæ cognitionem, portio quædam tributa eſt ad bonorum malorumq; iudicium, ac bonorũ uarium artificium inueniendum. incipit tamen in illis uiuere, ſapientiamq; nanciſci, ad portionem continuè curſus deorum circumeuntiũ. reſolui præterea in id, in quo ampla extabunt monimẽta, admonitioneſq; artificiorum ſuper terrã. his electis innouatione temporum, herbæ, generationeſq;

carnis

carnis animatæ(tepefactis sementibus fructuũ, opificisq; naturæ & artis) reiuuenescẽt. Deniq; uti necessitate, & renouatione deorũ, cursuq; circuli numerosæ naturæ diuinũ, ac ipsa scilicet omnis cõspiratio mundi, natura denuo florescente. etenim in ipsa diuinitate, natura etiam consistit.

COMMENTARIA.

Tertius rursum commemorat, ex informi materiæ sinu, formis ceu sanctis splendoribus illustrato, omnia ad ortum suo ordine processisse, & beatas cœlorũ mentes opus sibi à summo patre commissum expiere. Et hominem ad geminum officium natum, ad æternorũ uidelicet contemplationem, & ad boni, malique iudicium, & rerum humanarum cum uariis artificiorũ inuentis, tum prudentia moderationem. cui quidem contemplandi materiam, seque ad diuina attollendi, cœlum, terra, herbæ, germina, & tota mundi conspiratio, & rerum pulcherrimus ordo, abundantissime suggerit. est enim natura uelut liber unus diuinitate plenus, diuinorúmque speculum. hæc sermo sacer. Tertium tamen hunc dialogum cautè legendum admoneo. nam gentiles planè gentilitie exponunt, & faciunt quoddam ad

ſuos errores fundamentum, πρὸς πάντα σχεδὸν τὴν ματαιότητα. Ad diuinationem omnem, ad idololatriam, orgia deorum, teletas, aut uerius thelo threſcias, magias, theurgias, fatum, opifices deos, & huiuſmodi impura, & nefaria quamplurima. nobis autē unus deus eſt, qui fecit cœlū & terram, & omnia, quæ in eis ſunt, & qui omnia, prout uult, in tempora mutat, & transfert.

Mercurii ad Tatium Crater, ſiue Monas. IIII.

VNiuerſum mundum uerbo non manibus fabricatus eſt opifex. Ipſe uerò ſic cogita, illum præſentē ſemper agentem omnia, deum unicum uoluntate ſua cuncta conſtituentē. Id enim eius corpus eſt, non tangibile, nō uiſibile, non dimenſum, non diſtans, nec alterius cuiuſquam ſimile. nam nec ignis, nec aqua, nec aër, nec & ſpiritus. uerum ab eo hæc pendent omnia. bonum uerò ita eſt, ut ſibi ſoli id competat. Terrā quoq; ornatu quodā diuini operis exornare uoluit. Dimiſit itaq; hominē mortalis animantis, mortale animal. & mundus quidem refertus animalibus uiuentis mundi per intellectum, atq; rationem. homo enim effectus eſt diuini operis contemplator, quod profectò dum admiraretur, autorē eius agnouit. Sermonem

nem quidem ô Tati, ſingulis hominibus deus impartiuit, mentẽ uerò nequaquam. non quòd inuiderit, quibus ne utiq; inuidet, liuor quippe ab eo non prouenit: ſed illa, quæ habitat cũ animis hominũ mente carentibus. TAT. Cur ô pater non omnibus deus mentẽ communicauit? TR. Quoniã uoluit eam ô fili, in medio tanquam certamẽ, præmiumq́; animarũ proponere. TAT. Vbinã hanc locauit? TR. Cum craterẽ patulum hac impleſſet, præconem miſit, iubens talia quædam animis hominũ nũtiare. Mergat ſeipſam in hanc pateram, quæcunque poteſt, quæ uidelicet credit craterem animã ad eum, qui dimiſerat, rediturũ, quæ'ue finem noſcit, cuius gratia nata fuerit. Quicunq; igitur præconem exaudierunt, ſeſe miſerunt in mentem, ii cognitionis participes effecti ſunt, mentemq́; ſuſpicientes, in homines perfectos euaſere. At qui præconium neglexerunt, ii ſermonis quidem participes, mentis autem expertes, relicti ſunt ignorantes, & cuius gratia, & à quo geniti fuerint. Horum præterea ſenſus irrationalis animantis ſenſuum ſimiles, itaq; & cupidine impliciti, ea, quæ ſunt digna conſpectu, nequaquam admirantur. nam libidinibus corporis mancipati, horum cauſa natum

hominem arbitrantur. Quicunq; uerò dei natura fulti sunt, ii ô Tati secundum operum comparationem, pro mortalibus immortales habentur. intelligentia sua cuncta complexi, quæ in terra sunt, & quæ in mari, & siquid est præter ea supra cœlum. Atq; adeò seipsos erigunt, ut ipsum quoq; bonum intueantur. Quod sanè cùm perspiciunt, eam, qua hic uescimur, uitam, miseriam quandam arbitrantur, despicientes utiq;, tum etiã corporea omnia, ad unum solum feruntur. Hic ô Tati scientiam meritus est diuinorũ, si contemplatio est intelligentia dei, diuino existente cratere. TAT. Equidem ô pater, huius crateris latice ablui cupio. TR. Nisi ô fili tuũ corpus oderis, teipsum amare non poteris. quamprimũ uerò non te, sed deum ipsum dilexeris, mentem protinus consequêris. hanc denique nactus, scientiam e uestigio nancisceris. TAT. Quonã pacto asseris hæc, ô pater? TR. Impossibile est ô fili, utrisq; simul intẽdere, mortalibus uidelicet, atq; diuinis. nam cùm duo tantum in ordine rerum inueniantur, corporeum, & incorporeum: & illud quidẽ mortale, hoc diuinũ dicatur, electione unius amittimus alterum: quotiesq; unius cura remittitur, alterius actus intenditur. Potioris itaque

optio,

optio,eligenti decora, non modò hominem,qui elegit,deũ reddidit, uerùm pietatem erga deũ cæteris quoq; demõſtrat. deterioris autẽ electio, hominẽ quidem ipſum perdit,aduerſus autem deum nihil præter id unum delinquit, ſcilicet quòd quemadmodum pompę per media tranſeunt,ipſæ quidẽ nullius actionis compotes,cæteros autẽ impedientes: haud ſecus iſti pomparum inſtar uagantur, atq; oberrant,propter corporis uoluptates.Cùm hæc igitur ita ſe habeant ô Tati, diuina officia præcedere, humana ſequi debent. Deus profectò extra culpam malorum à nobis,cauſa uenit. nam mala bonis anteponimus.Cernis ô fili quòd corpora cœleſtia tranſcendere nos opus eſt, quodq; choris dæmonũ abeſſe,ambitumq; aſtrorum, eorumq; progreſſus ſuperare, ut ad unum,ſolumq; deum tendamus.inſuperabile enim bonum eſt, ſine termino infinitum, quo ad ſe nunquam incipiens, quo ad humanam cognitionem principiũ habens. eiuſmodi tamen cognitio non eius initium eſt, ſed nobis ipſius cogniti principium exhibet. Principiũ itaq; complectamur. hoc enim cognito, uniuerſa cèlerrimè diſcurremus. Arduum autem eſt conſueta,ac præſentia relinquentẽ,ad ſuperio

periora se,potioraq́; cõuertere. illa enim, quæ oculis cernimus, nimium nos delectant:latentia diffidentiã pariunt. patẽtia autem sanè mala sunt,bonum occultũ iis, qui manifestis incumbunt. nec enim forma eius ulla, nec figura. hac de causa sui tantũ simile: cæteris horũ uerò dissimile. Etenim corpori incorporeũ apparere nõ potest: huiusmodi est similis ad dissimile differentia,dissimilisq́; ad id,quod simile est posteritas. Monas,id est unitas omniũ principium radix,atq; origo,absque uerò principio,nihil. Initiũ autem est nõ principii,sed alterius. monas ergo principiũ, omnemq́; numerum cõtinet à nullo contenta, omnemq́; gignit numerum nullo numero genita.Quicquid utiq; genitum imperfectum,diuiduum,crescens,atq; decrescens. ei uerò quod perfectum,horum nihil accidit. id sanè quod augescit, uirtute monadis augetur. euanescit autẽ imbecillitate propria, cum ulterius monadẽ capere nequeat. Hæc tibi ô Tati pro uiribus, imago dei subscripta sit, quam si diligenter consyderaueris,oculisq́; internis prænoueris, crede mihi fili, ascensum ad excelsa comperies. quinetiam imago ipsa te perducet:habet enim uim certam uisio, eosq́;, qui intuendi desyderio flagrant,

appre

apprehēdit, eoq́; trahit modo, quo lapis, qui magnes dictus est, ferrum.

COMMENTARIA.

Quartus nos hortatur sapientiam capessere, quæ patulus est diuinæ mentis crater. in quem quæcunq; anima se immergit, cognitionis particeps effecta, mētem suspicit. at verò, vt ad eam se attollat, ipsam cœlos transcendere opus est, & astrorum ambitū, eorúmq; progressus superare, & beatorum choros longe infrà relinquere. tunc ad unū, solúmque deum tendit, insuperabile, & sine termino infinitum bonum, quod cum intuetur, corpora omnia despicit, & vitam, qua hic nescimur, miseriā reputat, solius incorporei boni desyderio intenta. Nullus tamen *in diuino cratere se ualet immergere, qui suum corpus non oderit, & qui non se, sed deum ipsum dilexerit, & qui non mortalia negligens solis diuinis hæserit, solis aßit, sola meditetur, atque flagret.* Mox *vnitatus, & numerorum analogia, ad veram monadem cogitandam, verósque naturæ numeros nos eleuat.* Hæc Crater.

Mercurii ad Tatium filium suum, Quòd deus latens simul, ac patens est. V.

HVnc præterea sermonem apud te transigā ô Tati, ne præcipuū nomē tibi

tibi desit, ne'ue ignores id, quod plurimis occultum uidetur esse perspicuum. nam si nusquam pateat, nihil utiq; erit. Quodcunq; se offert aspectui, genitũ. quod uerò latet, sempiternum. neq; enim opus est, ut appareat, quandoquidẽ esse nunquam desinit. ante oculos quidem id, reliqua ponit, ipsum uerò secretum manet, utpote quod uita fruitur sempiterna. Etenim phantasia solũ circa quæ genita sunt, uersatur, in qua præter generationem nihil existit. At unicum id ingenitũ, incomprehensibile phantasię. Cùm uerò per ipsum cuncta clarescant, per omnia rursus, atque in omnibus fulget. Hisq; præsertim apparet, quibus ipse notitiã communicare uoluit. Tu igitur ô fili mi Taci, in primis piis precib⁹ obsecra dominũ patrẽ unicũ, unũ, & à quo unus, ut sis illius misericordia dignus. sic tandẽ deum tantum percipere poteris, si uel unus dũtaxat illius radius intelligentiæ tuæ benignè refulserit. sola siquidẽ intellectio latens, latẽtia perspicit: itaque si mentis oculis inspexeris ô Tati, ille tibi (crede mihi) patebit. Deus sanè totius expers inuidiæ, per singulas mũdi particulas ubiq; splendet, atq; adeò se notũ pręstat, ut non intelligere modò, sed manibus etiã ipsis (ut ita dixerim) liceat

ceat attrectare. nam undiq; nostris oculis eius obuersatur, seque obiicit, & inculcat imago. Quòd si infimum te latet, quomodo aut teipsum, aut eum inuenies? Deniq; cùm deũ uidere uolueris, suspice syderum ordinẽ reliquorũ. quis agè perpetuũ horum seruat ordinẽ? Ordo quidem omnis numeri, loci limitibus terminatur. Sol deus deorũ cœlestiũ pręstantissimus. Soli cœlites reliqui ueluti principi, regiq; parent. Sol tantus, terra simul amplior atq; mari, minores tamen supra se stellas innumeras cõuerti patitur. Quem timet is, quẽ ueretur? O fili, diuersorũ sydelũ sunt motus. Quis mensuram singulis motionis assignat? TAT. Arcturum circa idem se perpetuò uertens, totamq; trahens mundi machinam. TRIS. Quis hoc utitur instrumẽto? quis mare suis finibus circunscripsit? quis terræ pondus sistit, ac librat in medio? Est certe aliquis ô Tati, horum autor, ac dominus. Etenim locũ, uel numerum, uel mensurã seruare absq; autoris uirtute, impossibile est. Ordo fieri à deformitate nequit. eget autem deformitas domino, qui ordinẽ præbeat. Vtinã tibi daretur, ô fili, facultas, ut alarũ adminiculo in sublimem aëris plagam uolares, mediamq; inter cœlũ, ac terrã regionẽ sortitus,

titus, conſpiceres terrę quidem ſoliditatẽ, maris diffuſionem, fluxum fluminũ, aëris amplitudinem, ignis arctam celeritatem. O feliciſsimum fili ſpectaculũ, ô beatiſsimam uiſionem! Siquidem uno luminum motu ſeriem mũdi totius cõprehenderes, immobilemq́; factorem cõcitum, latentẽ quoq; perſpicuum cerneres: quòd ſi per ea etiam, quæ terra ſuſtinẽtur, fragilia, & aquæ profunditate conduntur, deũ artificem inueſtigare uolueris: age fili, circunſpice humani corporis opificiũ, cuius admonitione perdiſce, quis tam pulchræ imaginis conditor, quis oculorũ pictor, quis nares, aureſque tornauit, quis labia diſtẽdit oris, quis neruos tetendit, atq; ligauit, quis irrigauit uenas, quis oſſa congeſsit ſolida, quis carnem pellicula tenui circũtexit, quis digitos, articuloſq́; diſcreuit, quis fundamẽta pedum extendit, quis perforauit poros, atq; meatus aperuit, quis ſplenem coëgit, atq; compreſsit, quis pyramidem impreſsit cordi figurã, quis iecoris porrò texit fibras, quis pulmonum ſculpſit fiſtulas, quis aluo capacẽ amplitudinem tradidit, quis honorãda corporis membra in propatulo figurauit, quis obſcœna in obſcuro prorſus addidit, eaq́; aſpectu cernentium uoluit ſecreta iacere.

Vide

Vide quot diuinæ artis opera in una materia demõſtrantur,ſingulaq; pulchra,recteq; dimẽſa,nec non propriis inuicẽ officiis differentia. Quiſnam ſingula finxit? qualis mater,qualis pater.non'ne hæc ſolus ipſe inuiſibilis deus , cuncta propria uoluntate molitus eſt? Et cùm ſtatuã,& imaginẽ abſq; fabro & pictore fieri nullus aſſerere audeat,mirã mũdi huius conſtitutionẽ,ſine conditore conſtituiſſe putabimus? O cæcum homunculũ! ô nimis impium! ô profundis obrutũ ignorantiæ tenebris! Caue,caue inquã ô fili mi Tati, ne unquam artificiũ priues artifice . quinimmo congruo deũ nomine præinuocato,patremq; eſſe propriũ eius exiſtimato, quòd ſi me quiddam audacius proferre coëgeris,huius eſſentiã eſſe dicam concipere,ac facere ſingula.quemadmodũ ſine factore fieri quicquã nequit , ita deũ exiſtere ſemper,niſi ſemper agat omnia, impoſsibile eſt,in cœlo uidelicet,aëre,terra, mari, in toto mũdo,in qualibet particula mundi, tum in quod eſt, tum in eo,quod non extat. nihil eſt in omni natura,quod ille ipſe non ſit. eſt ille ſiquidẽ, quæ ſunt. eſt ea etiam,quæ minimè ſunt. Quæ quidem ſunt,deduxit in lucem, quæ nõ ſunt, occulit in ſeipſo. Hic deus, nomine me-

lior. hic occultus, hic rursus omnium patentissimus, hic menti cōspicuus, hic præsens oculis, hic (ut ita dixerim) multicorporeus. nam nihil in corporibus est, quod ipse nō sit. omnia enim ipse solus existit. nomina insuper habet omnia, quoniam unus est pater. Nomen quoq; nullum habet, quoniam pater est omnium. Quid ergo te laudabit, supra te an infra te positum? quò uertam oculos, ut te laudem, supra'ne an infrà, intus an extrà? Num modus, an locus circa te, num aliud quiddã ex omnibus? In te autem omnia, abs te omnia. præbes omnia, nihil deniq; suscipis. omnia quidē habes, quod autem non habes, idipsum nihil. Quando uerò laudabo te pater? tempus & momentũ tuum capere non ualemus. Qua potissimum in re laudes cantabo tuas? num in iis, quæ creaueris, an in illis, quæ nō creaueris potius? num in iis fortè, quæ in lucē è tenebris eruisti, an in iis, quæ latent adhuc arcano sinu recondita? Per quid tandem hymnos tuos dicabo? nũquid in laudatione tali ego ipse mei iuris existã, an potius alter efficiar? Ipse profectò es quicquid ego sum. ipse es quicquid agam, ipse es quicquid deniq; dicã. Ipse enim es omnia, neq; aliud præter te quicquã. Quid sanè

non

non es ipse? Ipse omne quodcunq; genitum. Es quidē intelligens pater, fabricans deus, efficiens bonū, bona faciens omnia. Materiæ nanq; purissimus aër, aëris animi, animæ mens, mentis deniq; deus.

COMMENTARIA.

Quintus docet deum latere pariter, & per singulas mundi particulas splendere. res omnes, quæ se nobis obijciunt, eius esse imagines, ita ut mirificus, perpulchérq; rerum ordo manifestè declaret ordinantē, & res singulæ certis suis limitibus circunscriptæ, dominum declarent, & autorem, cui sol syderum rex, princépsq; obsēquitur, atque paret, quē timet, quémq; ueretur, & summatim uniuersa mundi structura suum declarat artificem. Mox de diuina interna generatione cōfidentius iudiciū affert, dei esse essentiam concipere, ac facere omnia: ita ut deum existere, nisi semper omnia agat, impoßibile sit. est enim sic diuinus logos omnia, vt nihil omnium, in quo corporeum, incorporeúmq; ens, atq; nihil, in idem conspirant, atque coincidunt. deinde Mercurius in diuinarum laudum cantibus, dialogum finit, & terminat.

Quòd in solo deo bonum est, alibi uerò uerò nequaquam, ad Aesculapium. VI.

 Bonum

BOnum ô Aesculapi in nullo ponitur, nisi in uno deo, immo ipsum bonum deus ipse semper. Quamobrē essentiam omnis motionis, atque cognitionis, esse deum oportet. Hac essentia orbatum nihil, hæc circa se stabilem actum nullius egenum, infinitum superabundanter porrigētem possidet. Vnum id uniuersorum principium, bonum porrigens, & effundens bonum. quoties nomino bonum, id, quod omnia bona, & quod bonum semper, intellige. hoc unico deo adest. neque enim cuiusquam indigus est, ut adeptionem illius appetendo malus fiat, neq; iactura cuiusquam in eum unquam, ut post damnum dolore afficiatur. Maior enim portione mali, nec est illo ualidius aliud, à quo expugnetur. in hūc iniuria incidere nulla potest, qua irritatus, lacessitus'ue excandescat. Nihil eius iugū subterfugit, quo contēptus indignetur, atq; irascatur, nec est sapientius eo quicquam, quod illi æmulationem incutiat. Itaq; cùm hęc illi non accidant, nihil eius naturæ præter ipsum bonū restitit. Quemadmodū uerò nihil eorū, quæ mala sunt, in hac insunt essentia, ita in nullo alio bonū inuenitur. In singulis enim reliqua insunt singula, tum in paruis, tum in magnis, tum etia in

iis,quæ ſecundum unum,& in ipſo quoq; animali maximo omnium, atq; potētiſsimo,quod utiq; paſsionibus genita replet. Nam generatio,paſsio quædā eſt.ubi autem paſsio, nullo modo bonū. ubi bonū, nō paſsio ponitur ulla.ubi dies,nullo modo nox.ubi nox,neq; etiam dies:quapropter in generatione bonū eſſe non poteſt. reſtat itaq; in eo,quod ingenitū. Vt autē materiæ cōceſſa eſt omniū participatio, ſic quoq; boni participatione,mūdus bonus. bonū dico, inquantū ipſe etiā omnia efficit, qua quidē ex parte bonus eſt mundus,in reliquis omnibus nō bonus. paſsibilis enim ac mobilis eſt,& omnium præterea cauſa paſsionū. In homine inſuper cōparatione mali,bonū. Id quippe,quod no nimis malū,quoq; minus malū, bonū in hominibus appellamus. quo fit,ut bonum noſtrū nihil aliud ſit, quā mali portio minima. Vnde illud etiam ſequitur,ut bonum huiuſmodi, à malo ſeparatū eſſe non poſsit. Inquinatur enim hoc bonum, admiſtione malorū. infectum uerò,ulterius bonū non permanet:ſin minimè permanet,malum efficitur. In ſolo igitur deo bonum ipſum exiſtit. Quare ſolum boni nomen homini adeſt ô Aeſculapi, natura boni nequaquam. neque enim id ca-

pere poteſt materiale corpus cōfectū undiq; & oppreſſum prauitate, laborib⁹, doloribus, cupiditatibus, iracūdia, deceptionibus, ſtultisq; opinionibus, ac nugis. Deterrimum tamen omnium id cenſeo Aeſculapi, quòd unumquodq; eorū, quæ dixi, ſummum creditur eſſe bonum. Fugiendum in primis malum eſt, uentris luxus, malorū omnium fomes: hinc error, hinc boni priuatio. E quidem ingētes deo gratias habeo, qui de natura boni cogitanti mihi ſententiam hanc certā infudit, quòd in mundo bonū eſſe non poſsit. ſiquidem mundus cōgeries eſt malorum. Deus autem boni uel bonum, dei exuberans plenitudo. ſupereminentia quippe bonorum circa eſſentiā ſyncerè fulgentis, atq; puriſsimè. neq; fortè ſunt eſſentiæ dei. Audiendū ſanè id aſſero ô Aeſculapi, eſſentiam dei (ſi ullam deus habet eſſentiam) ipſum bonū eſſe. Pulchrum uerò, & bonum in mundo, aut in mundi partibus inuenire nō licet. Nam quæcūq; ſenſus mouent, idola ſunt, & uanæ quædam admirationes. quæ uerò ſenſuum organa ſubterfugiunt, ad pulchrum, bonumq; pertinent. Vtq; acies oculi deum non cernit, ſic neq; pulchrum, bonumq; cognoſcit. Hæ ſiquidem partes dei ſunt, integerrimiq;

niá; illius propriæ, cognatæ, inseparabiles, præcipueq́; dilectę:& ut has ipse deus amat, sic ab his ipse deus amatur. si deum percipere poteris, pulchrum quoq;, bonumq́; percipies, perfulgens omnibus illustratum à deo. Pulchritudo enim sine comparatione, sine imitatione bonum. Deus enim comparationẽ, imitationemq́; nullam admittit. Quemadmodum ergo deum pulchrum, bonumq́; noueris, ita sanè & cæteris uiuentibus cum deo cõferri nequeant nunquam communicandum. Si deum quæsieris, pulchritudinem ipsam quæres. Quæ tãdem ad id ferat, unica uia est, pietas cognitioni coniuncta. Quapropter ignari mortales, & à pietatis semita deuii, hominem quoq; bonũ nominare non uerentur, cùm boni notitiã ueram habere nullam posſit, sed malis irretitus, & illaqueatus sit, malumq́; bonum esse censeat, insanabiliterq́; malis utatur, eorumq́; iacturam, priuationemq́; formidet, omnibus deniq; machinamentis, uiribusq́; contendat, ne unico solùm malo prematur, uerùm & in numerũ mala, magnitudinemq́; augeantur. Talia sunt ô Aesculapi, decora hominum, atq; bona, quæ nec fugere, nec odisse ualemus. omnium nanq; difficillimum id existit, ob

eam potiſsimũ cauſam, quia nos illis uti oportet, atq; ueſci, illisq; orbati uitam agere nullo modo poſsimus.

COMMENTARIA.

Sextus hoc contendit, in ſolo deo bonum, boniq; naturam, hoc eſt ipſam bonitatem reperiri, pariter & pulchri potentis, ſapientiſq; naturam. In mundo autem ſolum boni nomen eſſe, & errorum cæcos homines arguit. vitia abhorrere monet, & quæ via nos ad ipſam bonitatẽ, ipſámq; pulchritudinem perducat, edocet, pietas ſcilicet cognitioni coniuncta, ad quam ignari mortales à pietatis ſemita deuij, pertingere valeant nunquàm. Hæc ſextus.

Quòd ſummum malum eſt hominibus ignorare deum. VII.

QVò ruitis mortales ebrii, qui merũ ignorãtiæ combibiſtis? cùm id ferre nequeatis, euomite. uiuite ſobrii, oculis mentis inſpicite. Quòd ſi minus poteſtis omnes, ſaltẽ qui poſſunt, id agant. Ignorantiæ peſtis omnem terram ſubuertit, animamq; corrumpit corporis uinclis incluſam, neq; ſinit eam ſalutis iter aſciſcere. ne permittite uos in lacum corruptionis, mortisq; ſubmergi. Reſpirate iam, reſpirate, ad fontem uitæ recurrite, illumq; qui uos introducet in adytũ ueritatis, ca-

peſci

peſcite. ibi fulgidum lumen nullis immiſtum tenebris, ibi nullus ebritate delirat, ſed omnes ſobrii uigilant, atq; mentis oculis eum, qui uideri uult, acutius intuentur. is nec auribus percipitur, nec cernitur oculis, neque ſermone profertur: ſola mens eum proſpicit, ſola mens prædicat. In primis autem oportet ueſtem, quam circumfers, exuere, indumentum inſcitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis uinculum, uelamen opacum, uiuam mortem, ſenſitiuum cadauer, ſepulcrum circunuertile, domeſticum deniq; furem. qui dum blanditur, odit: dum odit, inuidet. huiuſcemodi eſt, quo circumtegeris, umbraculum inimicū. Ad ſeipſum te deorſum raptat, ne fortè conſpiciens ueritatis decorem, atq; proximum bonum, huius oderis prauitatem: ne'ue huius īſidias, quas in te aſsiduè machinatur, aliquando pręſentias. hoc aciem interiorum ſenſuum hebetat, & obtundit: craſſa illam materia ſuffocat, abominabili, faſtidioſáq; ebriat uoluptate, ne audias unquam, ne'ue perſpicias ea, quæ iure & audienda ſunt, & in primis inſpicienda.

COMMENTARIA.

Septimus cõqueritur ignorantiæ peſtem,

quæ omnem terram euertit, animámque corrumpit, corporis vinclis inclusam, & ignorantes hortatur resipiscere, & corpus mortale indumentum iubet nos exuere, à quo præcipites in ignorationem, mortémq; raptamur, & nos in adytum mētis reuocare, quæ sola eum perspicit, qui neq; auribus percipitur, neq; cernitur oculis, neq; sermone profertur. Hæc septimus.

Nihil eorum, quæ sunt, interitus, sed mutationes, decepti homines interitum nominant. Ad Tatium. VIII.

DE anima, & corpore ô fili dicendū, quonam modo immortalis anima, quantaq; sit agendi uirtute in concretione, dissolutioneq; corporis. Mo.s ad horum nullum attinet. θάνατος enim, id est mors, conceptus quidem est mortalis appellationis, uel uanum quiddam, uel per ablationem primæ literæ, θάνατος, id est mors pro eo quod dicitur ἀθάνατος, id est immortalis. θάνατος enim interitū significat. at nihil eorum, quæ in mundo sunt, interit. Si enim secundus deus est mūdus, nec non immortale uiuēs, imposibile est immortalis animantis partem aliquā interire. Quæcunq; mundo insunt, mundi sunt membra, homo præsertim animal rationale. Primus omnium uerè sempiter-

nus, immortalis, ingenitus deus, omnium autor. Secundus deinde ad illius imaginem, mundus ab eo genitus, & ab eodem seruatus, nutritus, & immortalitate donatus, uelut à proprio patre uiuens quidem semper, et immortalis: est enim semper uiuens quidẽ, semper & immortalis. etenim semper uiuens, & sempiternum hoc inuicem differunt, quia sempiternum quidem ab altero factum non est: sin autem fiebat à seipso, non ab aliquo factum fuit, quia fit semper. Sempiternum enim quatenus sempiternum est omne, pater autem ille suiipsius sempiternus, at uerò mundus à patre semper uiuẽs, immortalisq; factus. Quãtumq; materiæ fuerat subiectum patri, pater ipse corporeum agens, & in molem congregans, id totũ sphæricum reddidit imprimens qualitatem materiæ existenti immortali, rationeq; materiæ sempiternum habenti. Plenus autem ideis omnibus qualitates pater inserens in sphæram, uelut in gyrum omni qualitate circunscripsit. Exornare autem uoluit id, quod post ipsum est, quasi immortalitate fulciẽs omne corpus, ne materia ab huius congressu discedere uolens, in suam deformitatem iterum resoluatur. quando enim incorporea erat materia ô fili, deformi

formior erat. Habet hæc quoq; materia qualitates quaſdam exiguas reuoluta creſcendi pariter, & decreſcendi natura, quã homines mortem uocant. Huiuſcemodi auté confuſio circa terrena uiuentia. Cœleſtium quippe corpora, unum atq; eundem ſeruant ordiné, qué ſcilicet primum à patre ſuo ſortita ſunt. Seruatur auté ipſe à reſtitutione cuiuſq; indiſſolubilis. Reſtitutio uerò conſtitutionis corporũ terrenorum, ipſaq; diſſolutio in corpora indiſſolubilia, et inmortalia reſtituitur. atq; ita ſenſus priuatio fit, non deſtructio corporum. Tertium quoq; animal homo ad imaginem mundi genitus, ſecundum patris uoluntatem ſeſe habens, præter cætera terrena uiuentia nõ modò cum ſecundo deo cognationem habet, uerumetiam intelligentiam primi. Secundum planè deum utpote corporalem, ſenſus cõprehendit. Primum uerò deum, ut incorpoream, bonamq; mẽtem, mente conſurgit. TAT. Id ergo animal, non'ne deſtruitur? TRISM. Melius melius ominare ô fili, ac inſuper meditare quid deus, quid mundus, quid animal immortale, quid animal diſſolubile. Scito quoq; mundum à deo ſimul, atq; in deo, hominem uerò à mundo, & in mundo conſiſtere: principium

autem,

autem, comprehensioq́; omnium, & constitutio deus.

COMMENTARIA.

Octauus edocet in primis cœlestia corpora iugiter vnum, eundémq; tenorem seruare, quē primùm à suo patre sortita sunt. Et mortem, interitúmq; primùm circa terrena viuentia corpora apparere, sed penè mortis nomen, atq; corporum interitus vanum esse. corpora siquidem ipsa mutantur non intereunt. verum qualitates ipsas idearum idola, simulacráq;, quibus deus ipsam exornare voluerat, immortalis materia permutat. Et homo immortale animal, sed dissolubile, vniuersæ naturæ vinculū, atque nodus, partim corporeus, partímq; incorporeus, mentísq; capacior altæ, instar mundi genitus est, vt sensibilem mundum comprehenderet, & mente ad optimam mentem, felici cōtēplatione assurgeret. Hæc octauus.

Quòd in solo deo pulchrum, ac bonum, alibi uerò nequaquam, Ad Aesculapium. IX.

HEri ô Aesculapi perfectam edidi orationem, in præsentiarum autem necessarium esse arbitror, ut de sensu breuiter disseramus. Sensus, ac motus in hoc potisimum discrepare uidentur, quia hic quidem secundum materiam, ille autem

secun

ſecundum eſſentiã eſt.mihi tamen uterq; conuenire uidetur, neq; diſtingui in hominibus ratione. Intus animãtibus ſenſus nunc unitus eſt, in hominibus autem intelligentia. Ab intelligẽtia quidem intellectus differt,quemadmodum à diuinitate deus.Diuinitas enim à deo,intelligentia uerò ab homine prouenit. Hæc ſermonis eſt ſoror, aut utraq; ſibi inuicẽ inſtrumenta.Nam neq; ſermo abſq; intellectione pronũtiatur, neq; intellectio abſq; ſermone prodit in lucem. Quamobrẽ ſenſus, & intelligentia in homine, tanquam connexa conſpirant inuicem. Neq; enim ſine ſenſu intelligere, neq; ſine ĩtellectione ſentire ullo modo poſſumus. Intellectionẽ tamen abſq; ſenſu intelligere poſſibile eſt,inſtar eorũ,qui in ſomnis phantaſmata uident. tantum quoq; uidentur utræq; operationes in ſomniorum uiſionibus externis, ſenſum autẽ ex ſomno in uigiliam ſuſcitari. In animam præterea corpus,homoq; unitur: quotieſq; utræq; ſenſus particulæ ſibi conſentiunt,tunc intellectio cõcepta mente diſponitur.Mens omnes notiones concipit.bonas quidem, quoties à deo ſemen infunditur:cõtrarias autem,cùm à dæmonibus quibuſdã ſpermata iaciũtur. Nulla profectò mũdi pars eſt

est dæmonum præsentia destituta, horum lumen ab ipso deo totum descendit. Dæmon deniq; transfusus in hominem, semina propriæ notionis inspergit. Mens autem conspersa seminibus prægnans, inde parit adulteria, stupra, homicidia, paricidia, sacrilegia, diuinorum cõtemptum, iugulationes, euersiones urbium, pestes hominum, & reliqua omnia quæcũq; malorum sunt opera dæmonum. Dei planè semina pauca, at illa quidem magna, pulchra, bona, uirtus scilicet, tẽperãtia, pietas. pietas aũt dei cognitio. Deum qui recognoscit, bonis refertus omnibus, notiones diuinas assequitur: notiones inquam haud multorum similes. Qua de causa, si qui huic se cognitioni dedicant, nec ipsi uulgo placent, nec uulgus illis, insanire demum putantur, risumq; reportant: interdum etiam odio habẽtur, contumeliis afficiuntur, uitaq; priuantur. Improbitatem enim hic habitare diximus, terrãq; illius esse prouinciam: terrã dico nõ mundum totum, ut impii quidam obloquũtur. Veruntamen homo deo deuotus, quamprimùm diuinam prægustauerit uisionem, obliuioni reliqua omnia tradit. atq; etiã, quæ reliquis hominibus mala sunt, huic ut bona cõtingunt, consulenti prudenter,

& ad

& ad ſcientiam ſingula referenti, quodq́; mirandũ eſt, mala ſemper in bona penitus conuertenti. Sed iam ad ſermoné de ſenſu iterum redeamus. humanũ eſt, ſenſum cum intellectione coniungere. nã omnes (ut ſupra retuli) homines intellectione feruntur. Cæterum ſecundũ materiã unus, alter ſecundum eſſentiam. Qui enim prauitatis ſeruus eſt materialis, à dæmonibus quoq; (ut diximus) intelligẽdi ſemẽ accepit. At ſiqui bonitatis animæ compotes ſunt, horum natura deus ipſe utitur. Deus enim omnium author, efficiens autem omnia, ſibiipſi cõſimilia reddit. Quædam tamen genita bona in operatiõis uſu ſterilia. Mundi nãq; reuolutio generationes exagitans, qualitates efficit quaſdam, inficiens, maloq; fœdans: quaſdam defenſans, bonoq; purgans. Mundus ô Aeſculapi ſenſum, motumq́; poſsidet, non humano ſenſui, motuiq; cõſimilem, ſed potentiorem ſanè, atq; admodũ ſimpliciorem. nam ſenſus, & intelligẽtia mundi, id unũ eſt, cuncta ſcilicet facere, ac reſoluere. Diuinæ uoluntatis organum, hac potiſsimum ratione cõſtructum, ut à deo ſemina ſuſcipiens uniuerſa, eaq; toto ſinu recondens, omnia quidem componendo producat, omnia rurſus auferat diuidendo.

do. Atque inſtar agricultoris periti, quodcunq; nimis adultũ eſt, amputat, ut ſtatutis temporũ interuallis, reuireſcat. Nec eſt quicquam, cui uitã mundus ipſe non præſtet. ſimulq; uitæ locus eſt, eſt atq; etiã inſtitutor. Corpora uerò ex materia in differentiam conſtant: horũ quædam ex terra, quædam ex aqua, ex aëre alia, ex igne quoq; permulta, uniuerſa certè compoſita. Quædam tamen congeſta magis, nonnulla uerò ſimpliciora. illa grauia, hæc leuia. Velocitas autem agitationis, illius uarietate generationem qualitatis inducit. ſpiratio enim crebra exiſtens, corporibus qualitatem unà cum ſuperabundantia uitæ ſuppeditat. Deus igitur Coſmi, id eſt mũdi pater. Coſmus autẽ eorũ, quæ in coſmo, & Coſmus quidẽ dei filius. Quæ uerò in coſmo, ſub coſmi ditione conſiſtũt, ac iure Coſmus appellatus eſt: omnia ſiquidẽ uarietate generationis κοσμεῖ, id eſt exornat, necnon indefinẽti uitæ operatione perpetua neceſsitatis, celeritate elementorum, commiſtione, ordine genitorum. Ipſe igitur coſmus, id eſt ornatus neceſsitate ſimul & meritò nominatus eſt, animantium omniũ ſenſus & intellectio, quæ ex externis influunt ab eo, quod continet inſpirata. Coſmus autem quæcũq; ab ipſa

origine suscepit à deo, perpetuo seruat. Deus profectò, nõ, ut quibusdam uidetur, sensu, menteq; captus est. illi enim miseria presi, perperam obloquuntur. Quæcunq; sunt, ô Aesculapi, in deo simul atq; à deo pendentia, partim per corpus agẽtia, partim mouẽtia per essentiam animalem, alia per spiritũ uiuificantia, alia uerò receptacula defunctorum. Rectius autẽ dicemus deum talia non habere, sed ut ueritatẽ liquidam exprimamus, ipsum esse cũcta fatebimur. Nec ea quidem ab extimis capere, ad extima nihilominus porrigentem, id est sensus, & intellectio dei. Vnde nulli unquam futurũ est tempus, in quo existentium aliquid in nihilum euanesca. Quoties uerò existentia dico, dei dico thesaurum: nam existentia ipse deus amplectitur. Extra hunc nihil est, extra nihil, ipse. Hæc tibi ô Aesculapi intelligẽti, uera uidebuntur: ignoranti autem, incredibilia. Intelligere enim, ipsum credere est: at nõ credere, proculdubio ignorare. sermo siquidem meus ad ueritatem usq; cucurrit. Mens quoq; ampla, & à sermone ad certum quiddam deducta, ueritatem attigit: denique comprehendens omnia, eaq; inueniens consona illis, quæ interpretabatur, euestigio credidit, & in ipsa fide decora

cora feliciter requieuit. Quæ igitur de diuinis dicuntur, intellecta creduntur quidem, non intellecta negantur. Hæc autem de intelligentia dicta sufficiant.

COMMENTARIA.

Nonus homines erudit, qui cùm intellectione utantur omnes, materiales tamen ex dæmonum spermatibus, quorum præsentia nulla pars mundi destituta uacat, concipiunt, & prægnantes tandem adulteria, stupra, homicidia, paricidia, & omne flagitiorum genus pariunt. atqui essentiales, spiritualésque uiri omne uirtutum ornamentum seminatore deo concipiunt, & omne bonum uirtutis officium pariunt. Sunt enim dei semina pauca, at illa quidē magna, pulchra, & bona, & uitiorum innumerosæ multitudini longè præstantiora: quæ tamen qui sectantur, nec ipsi uulgo placent, neque uulgus ipsis: insanire demum putantur, risúmque reportant, quòd terra sedes improbitatis sit, & prouincia. Mundus tamen ea lege formatus est, ut à deo semina suscipiens uniuersa, diuinitatis dignum fieret organum, & omnia in mero pulchræ ordinationis decore procederēt ad ortum. in quo perseuerēt, suúmque tandem nanciscantur exitum, quod profectò fieret, nisi inimicus ue-

 niens,

niens, in medio tritici superseminaret zizania. Vos ergo seligite diuina semina spiritales facti, & maiorũ semina dæmonũ, qui nos materiali affectione dormiẽtes occupare uigilant, cauti nunc effugite. Hæc nonus.

Mercurii Trismegisti Clauis ad Tatium. X.

HEsternum ô Aesculapi sermonem ascripsi tibi: unde æquũ est hodiernum Tatio dedicare, eoq; magis id operæpretiũ, quo disputatio præsens, omnium ad illum à nobis antedictorum compendiaria quædam summa futura est. Deus & pater, & bonum ô Tati naturam eandem, immò eundẽ actum habent. Illa siquidem augmenti, diuinationisq; appellatio est, quæ circa mutabilia, & immutabilia, id est humana, & diuina uersatur. quorum unumquodque ille uult esse. alibi uerò actum (quemadmodũ in aliis demõstrauimus) diuinorum atq; humanorum, quæ quidẽ in hoc intelligere necesse est. huius actus uolũtas est, huius essentia uelle cuncta subsistere. Quid est deus, & pater, & bonũ, nisi ipsum esse horum omniũ necdum existentiũ. quinetiam existentia ipsa horundem sunt, id deus, id pater, id bonũ, cui nihil aliud ex omnibus applicatur. Mundus enim ac sol eorum, quæ sunt secund

cundum participationē pater, non tamen uiuentibus uitæ,bonitatisq; causa.quòd si hoc ita se habeat, comprehensus agitur à uolūtate boni, sine qua nec esse unquam, nec fieri potest. Cùm filiorum pater, tum procreationis,tum etiam alimenti,per solum appetitum boni suscipiens (nam bonum actiuū est) id alteri conuenire quàm illi nequit. quod cùm accipiat nihil, uniuersa uult esse.Non dico ô Tati uniuersa facit : faciens enim , longo quodam tempore deficiens,at indignum est. Siquidem interdum facit, interdum cessat , egenum quidem & quantitatis, pariter & qualitatis,nonnunquam qualia, & quanta disponens,aliâs horum contraria. Deus autem & pater,& bonū,eo ipso quod omnia est. Tale igitur ei quidem ista præcipere potest. etenim hoc uult esse,& est. Et ipsum maximè uero ipsi,nam cętera omnia propter ipsum.Proprium quippe boni,ô Tati,sese notum præbere.id bonū est ô Tati.

TAT. Visionis pater , bonæ & pulchræ nos participes reddidisti.unde meæ mentis oculus uisione quasi iam expiatus est.

TR. Neq; uerò quemadmodum solis radius,fulgore nimio corrūpit oculos,caligantesq; reddit, sic ipsius boni cōspectio. illustrat enim, atq; oculi lucem eò magis

exauget, quo quis capere magis poteſt intelligibilis ſplendoris influxum. Velociter eſt, & acutior diuina lux ad penetrandum, innocẽtiaq́;, & immortalitate ſingula complens. Qui nitorem hunc à corpore uberius haurire poſſunt, obdormiunt ſæpenumero à corpore ad aſpectum pulcherrimum. quemadmodum Cœlius, & Saturnus noſtri progenitores aſſurgunt. TAT. Vtinam & nos pater. TR. Vtinam ô fili. Adhuc tamen imbecilliores ſumus ad conſpiciendum. Tunc autem poterimus mentis oculos eleuare, bonumq́;, decoremq́; incomprehenſibilem proſpicere, cùm nihil de illo prorſus dixerimus. eius cognitio diuinum ſilentium eſt, & intenta omniũ applicatio. Qui id intelligit, nil poteſt aliud cogitare. Qui id intuetur, nil præter ipſum aliud intueri. Qui id audit, nil audire poſt ipſum, neq; corporis etiam ſui mẽbra mouere. uniuerſis profectò corporis ſenſibus, motibusq́; ſolutus, intrepidus agit. nam qui totum circunluſtrat, undique mentem totam quoq; irradiat, animam abſtrahit totam à corpore, totam in eſſentiam deniq; dei transfigurat. Impoſſibile enim ô fili animam hominis in corporis fece iacentem, diuinã aſſumere formam. Neque licet etiam dei pulchritudinem

nem contueri, nisi quis antè in deum fuerit reformatus. TAT. Quonam pacto id dicis ô pater? TR. Omnis animæ distributio ó fili. TAT. Mutationes autẽ quonam modo interim distribuẽs? TRISM. Num in iis, quæ generatim diximus, audisti, quemadmodum ab una mũdi totius anima, uniuersæ profluunt animæ per omnem mundũ tanquam distributæ circũcurrẽtes? Harum utiq; animarũ mutationes permultæ partim sanè in melius, feliciusq;, partim autem in contrarium. Nam reptiliũ quædam in aquatilia transmutantur, aquatiliũ animæ in terrestria migrant: terrenorũ in uolatilia scandunt, aëreorum uertũtur in homines. hominũ deinde immortales animæ, in dæmones transeunt, demum in deorũ chorum feliciter reuolant. Chori deorũ gemini, uagantiũ unus, non uagãtium alter. atq; hæc est suprema animæ gloria. Anima uerò in corpus humanum delapsa, si quidẽ mala perseuerauerit, non gustat immortalitatis quicquã, neq; bono etiam fruitur. reuoluto autem itinere in reptilia præcipitans. Hæc utiq; adiudicatio, pœnaq; est animæ malæ, prauitas animæ, ignorantia. Anima naturæ rerum, boniq; inscia, orbata oculis, corporis sese passionibus implicat. Anima, ca-

codæmonis, id est mali dęmonis ritu corrupta, seipsam ignorans abiectis corporibus, monstrisq; deformibus seruit. Corpus suum uelut onus infestum circunfert, non præsidens corpori, sed ob ignorantiã subiugata. cõtra uerò uirtus animæ cognitio est. eruditus enim re uera, bonus, pius, diuinus. TAT. Qui hic est ô pater? TR. Qui nec loquitur, nec audit multa, qui duobus sermonibus, seu dicẽdis, siue audiendis intendit, & pugnat in tenebris. Nam deus & pater, & bonũ, nec lingua pronũtiatur, neq; percipitur auribus. Cùm hæc igitur ita se habeant in omnibus, quæ sunt ex eo, quod seorsum ab illo esse nequeũt, sensus insunt. Inter cognitionẽ autem, ac sensum multum interest. Sensus enim superantis motus existit cognitio: sciẽtiæ, terminus. Scientia dei donum, siquidem unaquæq; sciẽtia incorporea mẽte utens, ut organo, mens autẽ corpore. quamobrem utraq; in corpora, tum intelligibilia, tum etiã materialia recurrunt. Ex oppositione enim, & contrarietate constare omnia necesse est, neque aliter se habere posibile est. TAT. Quis igitur materialis iste deus? TR. Mũdus, pulcher quidẽ, nõ tamẽ bonus. etenim ex materia constat, pasionibusq; subiicitur: primusq; est eorum, quæ patiuntur: secund

cundus autem eorum, quæ ſunt. Indignus præterea ſuapte natura, factus aliquando, ſemper exiſtẽs in generatiõe, atq; genitus, qualitatumq́;, & quãtitatũ omniũ genitura. Mobilis enim. Omnis autẽ materialis motio, generatio dici debet. Intelligibilis quoq; ſtatus, hoc pacto motũ materialem agitat. Quoniam mũdus ſphæra eſt, id eſt caput, nec ſuprà materiale quicquã. quemadmodũ neq; aliud ſub pedibus intelligibile, at materialia cũcta. Mens uerò caput in circulũ agitatũ, id eſt, ſecundum naturã capitis motum. quotcũq; igitur contigua ſunt, capitis illius pelliculæ, quæ ſanè anima eſt, immortalia nata ſunt, quaſi corpus ſit in anima conſtitutũ, animamq́; habentia plena ſunt corpore. Verum quicquid à pellicula procul, in qua ſunt, quæ magis participant anima, corpus exiſtit. totũ uerò animal eſt. Itaq; mundus ex materiali quodam, & intelligibili compoſitus eſt. Mundus animal primũ, homo ſecundum, poſt mundum animal, primum autẽ animalium reliquorum. quodcũq; uerò animæ munus conceditur aliis, homo quoq; poſsidet. neque ſolum non bonus, ſed malus etiam, utpote mortalis perpenditur. Mundus enim non bonus, quia mobilis: non tamen malus, quoniam immortalis.

 Homo

Homo auté tum quia mobilis, tum etiam quia mortalis, malus esse censetur. Anima hominis in hunc uehitur modum. Mens in ratione, ratio in anima, anima in spiritu, spiritus in corpore. Spiritus per uenas, arteriasq;, sanguinemq; diffusus, animal undique ciet, molemq; corporis suspensam sustinet, atque circunfert. Vnde decepti quidam humorem sanguinis animam existimarunt: hos planè latuit, quia in primis oportet spiritum ad animam usque manare. deinde sanguinem coalescere, uenasq;, & arterias cauas extendi, demum resolui animal, eamq; mortem corporis esse. Ex uno autem principio cuncta dependent, principium ex uno, atque solo. Et principium quidem mouetur, ut rursus extet principium. Ipsum tamen unum præstat, nec ab unitate decedit. Tria igitur hæc sunt. Deus pater bonum, & mundus, & homo. Mundum deus habet, mundus hominem. Mundus dei filius, homo genitura mundi. Neque enim ignorat deus hominem, sed curam eius habet, ab eoq; cognosci se uult. Hæc unica salus homini, cognitio dei, hæc ad olympum ascensio. Ex hoc uno duntaxat anima bona, neque interdum quidem bona, aliâs autem mala, at secundum ne-

cessit

cessitatem. TAT. Quomodo id asseris ô mi Trismegiste? TRISM. Hoc inquam assero, animam pueri cõtemplari seipsam, nondum ex natura sua propter corpus egressam, nondum corpus omnino compactum est, ac seipsam undique pulchram conspicere. Nam haud corrupta est adhuc à corporis passionibus, mundi totius anima, tuncq; dependens. Cùm uerò compactum est corpus, animamq; in sui molem dispergit, ac distrahit, tunc illa obliuioni subiicitur, pulchriq;, ac boni uisione priuatur. Obliuio autem ipsa improbitas est. Idemq; accidit iis, qui egrediuntur ex corpore. Recurrente enim anima in seipsam, spiritus in sanguinem, anima in spiritum contrahitur. Mens à uelaminibus libera & diuina existens suapte natura igneum sortita corpus, per loca omnia circumuagatur, animamq; iudicio iusto, ac merito supplicio derelinquit. TAT. Quo pacto id ais ô pater? TRISM. Mens quidem ab anima, anima uerò à spiritu separatur. Indumentũ mentis anima. Indumentum animæ spiritus. Cointelligere oportet ô fili cum dicente auditorem, atq; conspirare, auditumq; acutiorem uoce dicentis habere. Harum ô fili uestium conuolutio in corpore ter-

reno

reno conficitur. ſiquidem nudam ſecundum ſe mentẽ in terra ſiſtere mole penitus impoſsibile. neq; enim potis eſt terrea fex mentem adeo diuinam ſuſcipere, neq; tantum numen patibili confirmatũ corpore ſuſtinere. Aſſumpſit ergo mens animam uelut amictum. Quinetiã anima diuina exiſtẽs, uehiculo ſpiritus utitur. Spiritus animal totum percurrit. Itaque cùm primùm mens à terreno corpore ſoluitur, propriũ mox ſubit amictum, igneum uidelicet corpus, quo ſanè quãdiu circuntecta eſt, in terreum corpus turgeſcere nequit. Terra nanq; ignẽ minimè ſuſtinet, tota ſiquidẽ ab exigua ſcintilla cremaretur. Qua de cauſa terrenæ moli circunfuſus eſt humor, quaſi quoddam ad combuſtionem ignis obſtaculum: qui cùm acutiſsimus, ac uelociſsimus, ſic omnium diuinorũ conceptuum, ſingulorũ comprehendit elemẽtorum corpora: etenim ipſe cœlorum artifex, igne potiſsimũ ad ſuam fabricam utitur. Opifex quidẽ totius utitur omnibus: omnis autem faber iis, quæ ſunt circa terrã: orba nanq; igni mens hominis, ad humanamq; diſpoſitionẽ duntaxat idonea, diuina cõſtruere nequit. Humana certè anima, non omnis quidẽ, ſed pia, beataq;, diuina. poſtquã uerò huiuſ-

modi

modi anima per mortem à carcere corporis est exēpta, cùm omnis subierit uirtutis, pietatisq; mandata, certè aut mens, aut deus efficitur. Certamē autē religiosæ pietatis hoc est, recognoscere deū, iniuriam inferre nemini. anima tamē impia in natura propria remanet, ac seipsam nimium cruciat, corpus quęrit, quod ingrediatur, terrenum & humanū. Aliud quippe corpus quàm humanum, animam non capit humanam: neq; fas est in corpus animæ ratione carētis, animā rationalē corruere. Lex enim diuina generationē tam nefariā prohibet. TAT. Quo igitur modo cruciatur ô pater hominis anima, quod'ue supplicium huius animæ grauius? TRIS. Impietas, ô fili mi Tati, cuiusnā ignis ardētior flāma, quàm impietatis est? Quæ-nam fera mordax ita corpus lacerat, ut impietas laniat animā? Nō'ne uides quot malis animus premitur impius? En sic fili uociferatur impius animus: Vror: absumor: quid agam nescio: deuorāt me miserum mala undiq; confluentia: non uideo quicquā: heu miser, non audio. Tales afflicti sunt animi uoces: talis naturæ congrua mulcta: nō qualē tu fortè fili, & alii quidam arbitrantur, quibus uidetur anima nostra postquam est humanam exuta

figur

figuram, in corpora degenerare brutorum. Hic enim impius error, uerùm castigationis eius, modus alter. Mens utique, cùm dæmon efficitur, ad obsequium dei iubetur igneum capessere corpus: inde in animam transfusa nefariam, eam flagellis uerberat peccatorum: his animus uerberatus iniquus, ad neces, conuicia, obiurgia, rapinasq́; uarias sese uertit, ad ea denique, per quæ delinquunt homines, uniuersa delabitur: at cùm in sanctam mens influit animam, extollit illam ad sapientiæ lumen. Hæc anima postmodum nunquam somni torpore languescit, sed & uerbis pariter & operibus humano fert opem generi, iuuatq́ue modis omnibus, suum semper æmulata parentem. Quamobrem oportet ô fili nos agentes deo gratias obsecrare, ut bonæ mentis participes efficiamur: in melius quidem anima migrat, in deterius nunquam. Est etiam animarum communio quędam: deorum animæ communicant hominũ animis. Deus se communem singulis exhibet. præstanstantior enim cunctis ille. cuncta autem illo sunt imbecilliora. mũdus deo, homo mundo, homini brutum subiiciatur: Deus super omnia est, & circa omnia. Dei radii, actus existunt. mundi radii, sunt naturæ

ræ:radii uerò hominis artes,atq; ſcientiæ. Per mundum exercentur actus, iiq; in hominē per mundi radios naturales deſcendunt: naturæ per elementa: hominis per artes,atq; ſcientias. Hæc utiq; mundi totius adminiſtratio, ex unius natura dependens, perq; unam materiam rectè diſcurrens, qua nihil ualidius,nihil diuinius,nihil denique magis unitum. Hominum ad deos,ad homines deorum cōmunio. Iſte bonus eſt dæmon. anima,quæ hoc plena eſt, beata eſt, miſera uerò uacua. TAT. Qua'nam ratione id ais ô pater? TRISM. Scito mi fili, quia anima omnis habet ipſum bonū pro mente.de hac enim præſens nobis eſt ſermo, non de miniſtro huius, quē ſuprà diximus, ex iudicio demiſſum ad inferos. Anima mentis præſentia deſtituta,nec agere quicquam, nec dicere potis eſt. Sæpe uerò mens extra animam, quo quidē in tēpore, nec audit, nec uidet anima, ſed animali ſimilis eſt ratione carenti.Tanta eſt potētia mentis,quę animā huiuſmodi deſerit implicitam corpori,& ab eodē tractā ad infera. Talis anima fili mi mentem nullam habet.ideoq; nec hominem hunc appellare fas eſt. Homo ſiquidē animal eſt diuinū, nec eſt cum terrenis brutis, ſed cū diis cœleſtibus comparand

parandus. Quinimmo si audendũ est uerũ fateri, homo uerus uel cœlicolis est præstãtior, uel saltẽ pari sorte potitur. etenim quicunq; cœlitũ descendit ad terrã, cœli limitẽ deserit. homo autẽ ascendit in cœlum, illudq́ue metitur. nec eum fugit quæ ima sunt, quæ'ue sublimia. ac reliqua omnia diligẽter inquirit. quodq́; maius est, terrã quidem haud dimittens in cœlũ attollitur. tam ampla est humanæ naturæ potestas. Quamobrẽ audendum est dicere, hominẽ quidem terrenum, deum esse mortalẽ: deum uerò cœlestẽ, immortalẽ hominem. itaq; horum uirtute duorum, hominis scilicet ac mundi, gubernantur singula. uni demum cuncta subiiciuntur.

COMMENTARIA.

Decimus deũ omnia absolutè esse cõstanter asserit, quæ singula singulatim participatione contrahunt. attamen deum patrem esse, & bonum eo ipso, quòd ipse omnia est. Mox de animæ in silẽtio raptu discutit. ubi quæ mentis oculis cernuntur, neq; reuelare fas, neq; reuelandi concessum est arbitrium. Quod autem de animalium transformatione subiungit, non verborũ fictionẽ, sed fictionis allegoria sequendam esse eiusdem Mercurij sequens sermo declarat, cùm inquit : Aliud

enim

enim corpus, quàm humanũ, animam non capit humanã: neq; fas est in corpus animæ ratione carentis, animã rationalẽ corruere. lex enim diuina generationẽ tam nefariam prohibet. Et paulopost subiũgit: Talis naturæ congrua mulcta, non qualem tu forte fili, & alij quidam arbitrantur, quibus uidetur anima nostra postquam est humanam exuta figuram, in corpora degenerare brutorum. Hic enim impius error, quòd ei animam pueri causatur seipsam contemplantem. hoc uiderint qui mentem intelligentiámque abditam defendunt. Hæc & similia Clauis.

Mens ad Mercurium. XI.

DEsine tãdiu differere ô Trismegiste Mercuri. file iam, antedictorũ reminiscere: etenim sensum tibi meũ non pigebit exprimere, eoq; magis, quo multæ & uariæ inter mortales de mundo, deoq; opiniones pererrant. TRIS. Equidẽ, ut ingenuè fatear, huius rei ueritatẽ nondum teneo ipse. ergo mi domine purã exprime ueritatem. nam unicum te elucidare talia posse cõfido. MENS. Audi me igitur ô fili. Tempus, deus, & uniuersum sic se habent. Deus æternitas, tempus generatio. Deus æternitatem, æternitas mundum,

mundus tempus, tempus generationẽ efficit. Dei quasi essentia est, bonũ, pulchrũ, beatitudo, sapientia, æternitas. essentia, ipsum idem. mundi ordo, temporis transmutatio, generatio, mors, & uita. actus dei, mens, & anima. æternitas, perseuerãtio, atque immortalitas, mundi institutio, & restitutio temporis. augmentũ, & diminutio, generatiõis deniq; qualitas. Aeternitas ergo in deo, in æternitate mundus, tempus in mundo, in tempore generatio. æternitas extat circa deum, mundus in æternitate mouetur. tẽpus terminatur in mũdo, generatio cõplectitur in tempore. fons itaq; omniũ deus, essentia uerò æternitas. Opus æternitatis est mundus factus quidẽ non aliquãdo, factus autem semper ab æuo. Cùm uerò nunquã cesset æuum, nunquam cessabit & mundus. Cunq; sit mũdus æternitate cõprehensus, nulla mundi pars interit. TRIS. Dei uerò sapientia quid est? MENS. Bonum, pulchrum, beatitudo, omnis uirtus, & æuum. unde immortalitatem præstat æuum, perseuerantiam materiæ tradens. Origo enim materiæ pendet ex æuo, quemadmodũ ex deo æuum. Generatio quidem, ac tempus naturæ geminæ, & in cœlo sunt & in terra. in cœlo sanè immutabilia sunt hæc duo,

duo, atq; immortalia: in terra mutabilia, corruptioniq; obnoxia: Aeternitatis anima deus est, anima mundi æternitas, terræ anima cœlum. Deus in mente, mens in anima, anima auté in materia: omnia uerò ista per æuum, totum hoc corpus, in quo corpora omnia: anima mente, deoq; plena, intima mũdi replet, cõplectitur extima, uitã omnibus hæc suggerit, extrinsecus quidem, ingenti huic, perfectoq; animali mundi, intrinsecus autem cæteris, quæ insunt mundo, uiuẽtibus. Supraq; in cœlo, quod idem est, omnia sistens: infrà uerò in terra, generationẽ agitans. Mundum profectò cõtinet æuum, siue per necessitatem, seu prouidentia, uel natura: & siquid aliud quis cogitat, uel etiam cogitabit unquam, id omne deus agit. Actio dei potestas insuperabilis, cum qua nec humanam, nec diuinam ullam comparare quis audeat. Caue igitur ô Mercuri, nequid infernorum, nequid etiam supernorum dei simile censeas: nam à ueritate penitus aberrares: nihil quippe simile est ei, quod dissimile, solumque, & unum est. Neque cuipiam putes eandem, quæ deo, uim adesse: quid enim post illum tale, & ad immortalitatẽ, & ad qualitatis transmutationẽ? quid autem præter hoc aliud

deus efficiet? neque enim otiosus est deus: nam otiosa forent omnia: cuncta siquidé plena sunt deo: otium uerò in nullis mundi partibus reperitur: nomé profectò uanum est otium, tum secundum id, quod agit, tum etiam secundum id, quod agitur: uniuersa fieri necesse est: ac semper fieri secundum loci cuiusq; naturam. Agens non uni præsens est tantum, sed omnibus: nec unum duntaxat, uerum uniuersa producit: nam efficax existens in seipsa potestas, in iis, quæ facta sunt, minimè sufficiens est: sub ipsa enim sunt opera ab illo progenita. Agè contéplare, pro me subiectum tuo conspectui mundũ, atq; eius diligenter circunspice formam, inuiolabile corpus, quo nihil antiquius per omne quidem adultũ, ac uires. Inspice præterea mundos septé suppositos, ornatu mirifico fabricatos, ordine sempiterno, cursu suo differéter complentes æuum plena lumine singula, ignis uerò in illis nullo modo. Amicitia enim contrariorũ, dissimiliumq; cõmistio, lumé instituit illustratũ ab actu dei, bonorũ omniũ genitoris, totius ordinis principis, septemq; mundorũ ducis æterni: lunam uerò cæteris præcurrentem, naturæ organum, inferiorem materiam transmutantem, terram in mundi medio

medio ſitam, pulchri mundi ſubſellium, nutrimentum terrenorum omnium, eandemq; nutricem. Meditare numerũ mortalium, immortaliumque uiuentium, medium uerò quaſi confinium utrorumque mortalium uidelicet, atq; immortaliũ, lunam ipſam circumeuntem. Anima rurſus omniũ plena propriis ab ea motibus agitata, partim quidẽ circa cœlũ, partim uerò circa terrã: nec ea, quæ dextra ſunt, ad ſiniſtra, neq; læua ad dextra. Item nec ſuperna ad infera, neq; infera iterum ad ſuperna. Quòd autẽ hæc omnia genita ſint ò dulciſsime mi Mercuri, nequaquã nunc opus eſt ut me differente perdiſcas: nam corpora ſunt, habentq; animã, & mouentur. hæc autẽ in unum cõgredi abſq; congregantis uirtute impoſsibile eſt. Oportet igitur aliquem eſſe talem, ac penitus unum. Nam cùm multi, uariiq; ſint motus, & diſsimilia corpora, unus autem ordo uelocitatis in omnibus, impoſsibile eſt duos, aut plures eſſe factores: neque enim ordo unus probaretur in multis. Preterea qui inter illos imbecillior eſſet, potẽtiori nimirum inuideret, ex quo ſeditio quędam exoriretur. Itaque ſi unus eorũ actor mutabilium animaliũ extitiſſet, cuperet quoq; immortalia gignere, quẽadmodũ

 genit

genitor immortaliũ affectaret mortalia, quinetiã una existẽte anima unaq; materia ad quem illorum potissimum fabricatio pertinet? Quòd si ad utrũq;, ad quem prouincia maior? sic autem cogita, omne corpus uiuens, seu mortale siue immortale, ex materia constat & anima: omnia itanè uiuentia corpora animata sunt, nõ uiuentia uerò nuda penè in omnia. Anima quoq; similiter secundũ seipsam suo propinqua parenti, uitæ causa est: uitæ autem causa est quilibet immortaliũ. Quonam igitur modo mortalia uiuentia differunt à mortalib⁹? itemq; ab immortalibus immortalia? esse itaq; horũ omnium actoris præ cæteris est præcipuum. Nam anima una, uita una, una quoq; materia. Quisnã iste, quis alter præter unicum deum? Num alteri cuipiam quàm soli deo conuenit procreare uiuentia? Vnus itaq; deus, mundum unũ est confessus, Solem unum, unicam Lunam, unã quoq; diuinitatẽ. Ipsum uerò deum, unũ quidem credimus esse. Vnus igitur, singula facit in multis. Num censes arduum quiddam, & laboriosum deo uitam animam, immortalitatem, mutationemq; efficere? Tu enim tot, tantaq; potes, uides, audis, odoras, gustas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis. Neq;
alter

alter est ĩ te, qui uidet,qui'ue audit alter. Nec loquitur unus, graditur alius,hic odorat,ille gustat,hic spirat, intelligit ille: at unus hæc omnia præstat,neq; etiã possibile est illa sine dei natura fieri. Vt enim qui cessat ab iis, non est amplius animal, sic qui ab illorum constructione cessaret, minimè deus esset, id autem suspicari nefarium. Quòd si cõcessum nihil in rerum natura consistere, cui non insit naturalis quidam agendi uigor, simulq; certi operis executio,quantò magis asseuerandum est deo, non deesse potestatẽ omnium, & effectum? nã quicquid otiosum, imperfectum.imperfectum dicere deũ, nefas.facit igitur omnia deus. Nunc mihi id paululũ tẽporis ô Mercuri totus adesto, ipsum te mihi dedito, opus dei confestim intelliges. Hoc opus adesse necessarium erat, ut essent ea, quæ fiunt, quæ'ue fiebant, & quæ fient in posterum.Id autem ô suauissime mi Mercuri uita est,id uerò pulchrũ, id autem bonum, id deniq; deus. Sinautem petieris,ut hęc tibi per exempla operum ante oculos ponã, aduerte quid tibi accidat generare uolenti.non tamẽ illius hoc simile: ille siquidem non diffunditur uoluptate, non habet operis adiutorem. Suapte natura efficax, ui propria operans

uersatur, in opere semper existens ipse, quodcunq; fecerit unquã. Si à quodã influxum suũ ille subtraxerit, deficiente uita in mortem corruent uniuersa. Cum uerò uiuant omnia, unaq; sit uita cunctorum, unus est deus. Rursus si omnia uiuentia sunt, & quæ in cœlo uidentur, & quæ iacent in terra, una profectò uita cũctorum manat ex deo, atq; ipsa & ipse est deus. ab uno fiunt omnia cõditore. Vita uerò est unio mentis, & animæ: mors aũt non pernicies concretorum, sed unionis plurium dissolutio. Imago ergo dei æuum, æui mundus, mũdi sol, solis autem homo. At uerò mutationem quandã, populi morté esse arbitrãtur, ob eã causam, quia moles resoluitur corporis, & uita se reuocat in occultũ. Equidé ô dilecte Mercuri, mundum quidem mutari hac te doceo ratione, quia quædã illius particulæ in occultum iugiter abeunt, nunquam tamen interire illũ existimato. Hæ profectò mundi sunt passiones, reuolutio scilicet, atque occultatio. Reuolutio quidé conuersio, occultatio auté renouatio est. Omniformis præterea mundus formas haud sanè aduentitias, peregrinasq; suscipit. Verum ipse eas in seipso coagitat, etiã omniformis mundi similis erit: at si unicam formam

mam habuerit, in hoc erit mundo deterior. Quid itaq; dicem⁹ ad hęc? ne obsecro in ambiguo resistamus. Quod enim in diuinis ambiguum, nōdum cognitũ: unam igitur habet ideam: huius autẽ idea propria, cùm aspectũ fugiat oculorũ, incorporea est, formasque per corpora singula exprimit. Neq; ulla te prorsus admiratio teneat, quia sit quædã incorporalis idea: est enim qualis idea sermonis, & inscriptionibus apices: uidẽtur enim per multũ excedere: planè tamen ex natura, leuesq; sunt. Meditare autẽ quod nunc dicetur audentius, quodq; uerius etiã asseretur, quẽadmodum homo nequit sine uita uiuere, ita nec deus uiuere potest, nisi bona producat. Hæc enim dei uita, hic eius actus, agitare singula, uitamq; omnibus inspirare. Quædam uerò eorũ, quæ suprà diximus, certam quandam requirunt intelligentiam. Cōsydera in hoc exemplo quid potissimũ significare uelim. Omnia sunt in deo, non tanquã in loco posita. Locus enim corpus est immobile, atq; ea, quæ posita sunt, motu carent. Locatur quippe aliter in corpore, aliter in phantasia. Cogita singula continentẽ, cogita nihil esse, quàm incorporalis natura capacius, nihil uelocius, nihil ualidius, ipsumq; omnium

capacissimum, uelocissimum, potentissimum. Sic iterum à teipso incipiens meditare, atq; animæ tuæ præcipito, quę citius, quàm pręcipies euolabit. Iubeto inquam, ut transeat in oceanum, illa prius quàm iusseris, ibi erit, inde, ubi nunc est, nequaquam discedés. Iubeto iterũ, ut in cœlum uolet, nullis pennis egebit, nihil eius obstabit cursui, non solis incẽdiũ, non ætheris amplitudo, nõ uertigo cœlorum, non syderum reliquorum corpora, quin penetrans omnia, ad supernũ corpus usq; transcendat. Quinetiã si uolueris globos omnes transire cœlorum, quodq́; superius est, inuestigare, id quoq; tibi licebit. Aduerte quãta sit animæ tuæ potestas, quanta celeritas. Tu'ne potes ista, deus nõ possit? Hoc igitur pacto contemplare deum, ut in seipso intelligẽtias omnes habẽtem, habentemq́; seipsum ceu mundum penitus uniuersum, nisi te deo æquaueris, deũ nunquam intelliges: nam simile semper à simili suo cognoscitur. Extende teipsum in magnitudine sine termino, emerge ex corpore, totum supergredere tẽpus, æternitas esto, sic deũ deniq; noueris, impossibile nihil in teipso supponens. Teipsum immortalem puta, cõprehendere cuncta potentem, scientiã omnem, atq; omnem

pariter artẽ : omni ſublimitate ſublimior eſto, omni fundo profundior, ſenſusq; factorum tuorum ſingulos in te colligito, ignis, aquæ, aridi, humidi, adeſto ſimul mundi partibus omnibus, cœlo, terræq;, mariq;, per omnẽ ætatẽ, extra corpuſculi tui utrem habitato, per mortẽ nihil interire putato. Cuncta hæc ſimul comprehendito, loca, tempora, moles, qualitates, & quantitates, ſic deum intelligere poteris. Contrà, ſi animam tuã in corpus demerſeris, ipſamq; abieceris, iisq; te uerbis in cœnũ proſtraueris, neq; ſcio quicquam, neq; ſcire etiã ualeo, uaſtum horreo maris fundum, in cœlum uolare nequeo, nõ noui quid nunc ſim, nõ noui quid ſim futurus in poſterũ, quid tibi cum deo? neq; enim potes, cùm ſis malus, corporisq; fœtidi ſeruus, ipſum pulchrũ, bonumq; percipere : extrema uerò prauitas, non recognoſcere deũ. At uerò cõfidere, atq; ſperare ſe, bonũ aliquãdo reperire poſſe, uia quædam diuina eſt, ad bonũ recto tramite ducens, facilisq;, & peruia, paſsim procedenti tibi ſemper occurret, ambulanti, nauiganti, die, nocteq; loquenti, pariter atq; tacenti: nihil eſt enim in rerum natura, quod non aliquam præ ſe ferat diuinitatis imaginem. TRIS. Nõ'ne inuiſibilis

deus?

deus? MENS. Religiosius loquere Trismegiste: nam quis illo lucidior? Ille quippe omnia ob eam causam fabricauit, ut eum per singula cerneres. Hæc dei bonitas, hæc eius uirtus est, illum fulgere per omnia: nihil est uel in incorporeis etiam inuisibile, mens ipsa intellectioe uidetur, deus autem in operatione cõspicitur. Hęc hactenus enodata tibi sint Trismegiste, cætera omnia ipse per te iã perscrutaberis, neq; falsa ueritatis imagine decipieris.

COMMENTARIA.

Vndecimus de mẽte, diuino sermone plenus declarat æternitatem à deo, mundum ab æternitate, tempus à mundo, transmutationem à tempore, à trãsmutatione mortem, atq; vitam pẽdere, insuperabili dei potestati nullam potentiam, nec diuinam, nec humanam, nec supernorum, nec infernorum comparabilem esse, quem vnicum esse cum rationibus, tum analogijs, gratißimè permonstrat, qui cùm otiosus esse nequit, semper omnia facit: quod de æterna verbi generatione dictũ rectè concipias: ait enim quòd opus diuinum adesse necessarium erat, vt essent ea, quæ fiunt, quæ fiebant, & quæ fient in posterum, id vita est, id pulchrum, id bonum, id deniq; deus, & vita cuncto-

rum:

rum: sed quid hoc nisi quod altius Euangelistæ tuba cecinit, cùm inquit: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. quod factum est, in ipso vita erat. Cunctorum ergo vita, à deo manat, atq; ipsa deus est. Quò fit, vt ea vera mors, verúsq; is non sit rerum interitus, qui vulgò putatur, verùm ea, qua viuentium vita in abditum se reuocans, res deserit. Mira profectò proportione ad eum comprehendendum vtitur, qui omnem effugit proportionem, qui comprehensus incomprehensibilis manet, & qui omnibus incognitus, omnibus in rebus se præstat cognoscibilem. Vos ergo quicũq; pij huc toti nunc adeste, & mentis sermonibus vestrã mentem inclinate, vt eũ tandem cognoscatis, qui omnia ob eã causam fabricatus est, vt eum per singula cerneretis. Hæc Mens.

Mercurij ad Tatium de communi. XII.

MEns quidem ô Tati ex ipsa dei essentia, siqua tamẽ est eius essentia, nascitur. Hæc qualiscunq; sit, sola seipsam syncera comprehẽdit. Mens igitur ab essentia dei nequaquam diuisa, sed illi potius eo modo connexa, quo Solis corpori lumen.

lumen. Hæc mens deus est in hominibus,
atq; idcirco nonnulli ex hominum nu-
mero dii sunt, eorumq; humanitas est di-
uinitati quàm ꝓxima: etenim bonus dæ-
mon deos quidem prædicat immortales,
homines autem mortales deos. In anima-
libus autē irrationabilibus, mens illa na-
tura est. Nam ubicunq; anima, ibi quo-
mens: quemadmodum ubicunq; uita, ibi
etiam anima in uiuentibus, absq; rationis
discursu, anima est uita uacua mētis: mens
quippe adiutrix est hominū animarum,
eas in bonum proprium reuocans. In ani-
malibus ratione carentibus, cùm natura
cuiusq; operando congreditur, in animis
hominum resistit interdū, atq; repugnat.
Anima siquidē infusa corpori, à uolupta-
te, atq; dolore continuo deprauatur, ex
corporis enim commistione uoluptas, &
dolor, ceu riuuli quidā scaturiūt, in quos
madens anima suffocatur. Quibuscunq;
igitur animis mens præsidet, suo illa ful-
gore illustrat, earum moribus, malisq; re-
sistens: quemadmodū uerò medicus er-
ditus ægrotātis corpus doloribus afficit,
urendo illud, atq; secando, recuperandæ
ualetudinis gratia: eodē modo mens uo-
luptuosam affligit animā, ut radices uo-
luptatis euellat: ab hac enim omnis ani-
ræ

mæ morbus, morbus animæ grauiſsimus, impietas eſt: opinio autem nõ ad bonum prorſus ullum, ſed ad malum potius allicit. At uerò mens illa repugnans, ſic animæ bonum procurat, ut ſanitatem corporis medicus. Quotcũq; hominum animæ mentem nequaquam ſortitæ ſunt gubernatricem, eadem, quæ & brutorũ animæ, patiuntur. Dimittit eas mens cupiditatum imperio, ad quarum expletionem ardenti quodam impetu perferuntur, rituq́; ferarum immoderatè & iraſcũtur, & cupiunt. Quodq́; deterius eſt, nec finem imponũt libidini ullum, nec malorum inueniunt, paſsionumq́; terminũ. Hiſce uelut lictorem, ut uindicem deus legem propoſuit. TAT. Hic ô pater diſputatio illa de fato, quam in ſuperioribus imperfectam reliquimus, reuiuiſcit. Nã ſi decretũ ſit quoſdam adulteros, quoſdam fortè ſacrilegos, cur aliquis inde mulctatur, quando quidem compulſus fati neceſsitate deliquerit? TRIS. Omnia ſunt fati opera fili: abſq; illo nihil eſt corporalium, non bonum ſine illo quicquam poteſt, non malum fieri ſine illo. Decretum eſt eum, qui turpe quid commiſerit, pati. ille ob id committit, ut patiatur inde quodcunque patitur, quando commiſerit. Cæterum de fati, ac

delictorum ſuppliciis, in aliis diximus. Præſens uerò nobis eſt ſermo de mente, quid mens ualeat, quàm differens in hominibus, ac brutis ſit eius inſtinctus. atq; iterum quomodo in brutis quidem nõ eſt mens ipſa benefica, in hominibus autẽ libidinis impetum cohibet, iracundiæ reſtinguit ardorem. ex quo ſequitur, ut inter homines, irrationales quidã, nonnulli rationales exiſtant. Cuncti uerò homines fato, generationi, trãſmutationi ſubiiciuntur: initium quippe, finiſq; fati duo hæc, generatio, ſcilicet, ac trãſmutatio. Et homines uniuerſi id quidẽ patiuntur, quod inſtituit fatũ. Verùm rationales illi, quibus diximus mentem ceu gubernatricem aſsiſtere, non eodẽ modo, quo cæteri patiuntur, immò ab improbitate alieni, exiſtenteſq; nõ mali, patiuntur minimè malum. TAT. Quomodo rurſus hæc ais ô pater? TRIS. Adulter non'ne malus? homicida non'ne malus? Homo non adulter patitur, ſed quemadmodum adulter. Non homicida, ſed quemadmodum homicida. Qualitatem trãſmutationis effugere impoſsibile eſt, ſicut & generationis effectum, prauitatem uerò mẽtem habenti uitare licet. Quamobrẽ ego mi fili bonum ſemper dæmonem audiui dictantẽ, qui

qui si literis quæq; monimēta mandasset, mira quædā in dies humano generi emolumenta conferret. Solus ille mi fili, tanquam ipse pro me genitus deus, uniuersa conspiciēs, diuina in nos effudit oracula. Nunc equidem audiui sic aliquando prædicantē, unum omnia sunt, præsertim intelligibilia corpora: uiuimus potētia, actu, æternitate. Mens huius bona, quemadmodum & eius anima bona: cùm id ita se habeat, nihil est intelligibilium ab intelligibili distās. Potest præterea mens princeps omnium, atq; anima dei, quæcunque uult efficere: hæc ille. Tu igitur ista consydera, & ad hunc, quem inferā, sermonem de fato, mente, arrectisq; auribus adsta. Si diligēter litigiosas captiunculas euitaueris, inuenies absque dubio, quòd mens anima dei dominatur omnibus, tum etiam legi, ac cæteris uniuersis. neq; aliquid illorum, quæ ad fatum spectat, impossibile menti. Ideoq; humanus animus fato superior, non tamen, quæ fato subiecta sunt, negligit. atque ista sunt oracula boni dæmonis optima. TAT. Verè diuinè, atque etiam commodè tractasti hæc ô pater. At illud insuper mihi declares obsecro. Mentem in brutis operari naturæ modo dixisti, cum illorum affectibus cooperantē. Affectus

autem irrationalium (ut arbitror) paſsiones ſunt: mens ergo paſsio quædam eſt, ſic enim paſsionibus conformatur. TRISM. Euge fili bone, quàm generosè rogas, æquum eſt ut tibi reſpondeam. Omnia, quæ inſunt in corporibus incorporea, patibilia ſunt, immo paſsiones propriè ſunt. Omnis motus corporeus, in corpora quoque mouetur à mente. motus autẽ paſsio. Vtraque ergo, tum quod mouetur, tum etiã quod mouet, patiuntur: hæc quidem dominãs, illud uerò ſubiectum. Cùm uerò ſeparatur à corpore, à paſsionibus liberatur, immo nihil uſquam impatibile fili, cuncta enim patibilia. Sed paſsio, & patibile in hoc maximè differũt, quòd unum agit, alterum patitur: corpora uerò ſecundum ſeipſa etiam agunt, aut enim immobilia ſunt, aut mouentur: utrũ uerò ſit horum, paſsio eſt. Incorporalia autem operantur ſemper, propterea q; patibilia ſunt. Neq; te appellationes moueant. operatio enim, ac paſsio idem, uocabulo tamẽ magis honorando uti nil obeſt. TAT. Perſpicuam de his rationem reddidiſti ô pater. TR. Illud præterea conſydera ô fili, quòd duo hæc ſoli ex omnibus animalibus homini, deus ipſe largitus eſt, ſermonem ſcilicet, atque mentem. quæ quidem

eiufdē(ac immortalitas)premii eſſe cēſentur. Iis quiſquis ad id, quod decet, utitur, nihil ab immortalibus diſcrepat. Quinetiam corporis ſolutus compedibus, ab utriſq; ducetur in chorum beatorū ſimul, atque deorum. TAT. Cætera præter hominem animantia, non'ne ſermone utuntur? TR. Non fili, ſed uoce. permultum intereſt uocem inter, atq; ſermonem: ſermo cunctis cōmunis hominibus, uox autem propria cuiuſq; hominis, propria etiā cuiuſq; generis animantiū. TAT. O pater, diuerſa genera hominū, diuerſis utuntur ſermonibus. TRISM. Diuerſis ô fili, unus etiam ſermo: qui per interpretationē huc, atq; illuc tranſlatus, unum denique uerbum exiſtere reperitur. Verbum idem apud Aegyptios, Perſasq;, & Græcos. Sed uideris mi fili, uerbi uirtutem, & amplitudinem ignorare. Beatus deus, dæmon bonus, animā eſſe in corpore, mentem in anima, in mente uerbum pronuntiauit, deum autē horum patrem aſſeruit. Verbum itaq;, imago, ac mens dei eſt; eſt corpus quidem ideæ, idea uerò anima eſt, puriſsimaq; materiæ portio aër, aëris anima, animæ mens, mētis deniq; deus. Deus uerò circa omnia, ſimulatque per omnia, mens circa animā, anima circa aërem, aër

circa materiam. Necesſitas autem, prouidentiaq́; , & natura, organa mundi ſunt, ordinisq́; materiæ. Etenim intelligibiliũ unumquodq; eſſentia, eſſentia uerò illorum ipſum idem. At eorum, quæ mundo inſunt, corporum, unumquodq; eſt multitudo. Corpora compoſita ipſum idẽ habentia, atque inuicem mutuò tranſeuntia, immortalitatem ipſius eiuſdem perpetuò ſeruant. In cæteris corporibus, quæ compoſita ſunt, corporis cuiuſq; numerus eſt, abſque numero conſtitutionem, uel compoſitionem, uel diſſolutionẽ fieri impoſſibile eſt: unitates quippe gignunt, atque augent numerũ, rurſusq́; ſolutæ, in ſe numerum retrahũt. Materia quidem una, totusq́; hic mundus, magnus eſt deus, imago maioris, unitus illi, patris ordinẽ, uoluntatẽq́; ſeruans, uitæ totius integra plenitudo: neque eſt in eo quicquam per omnem æternitatẽ, reſtitutionemq́; paternam ſeu ad totum, ſiue ad partem ſpectãs, quod non uita fruatur: neque eſt uitæ expers in mundo quicquam, nec fuit antè, nec erit. Viuentem enim uoluit pater eius quandiu eſt, eſſe mundum, unde deũ hunc eſſe neceſſe eſt. Quomodo poſſunt ò fili in deo, in totius imagine, in plenitudine uitæ, eſſe quædam uita carentia? Priuatio

uitæ

uitæ corruptio eſt, corruptio uerò pernicies. Quonam igitur pacto, pars ulla eius, quod incorruptibile eſt, corrumpi, uel dei quicquam deſtrui poteſt? TAT. Non'ne ô pater animalia, quæ in mũdo ſunt mundi partes, intereunt? TR. Rectius loquere fili. Erras enim in nomine, non moritur in mundo quicquam, ſed compoſita corpora diſſoluuntur: diſſolutio mors non eſt, ſed miſtionis reſolutio quædam ſoluitur autem unio, non ut ea, quæ ſunt, intereant, ſed ut uetera iuueneſcãt. TAT. Cùm ſit quædam operatio uitæ, non'ne motio quædã hæc eſt, atq; idcirco, quid in mundo immobile? TR. Nihil ô fili. TAT. Nunquid immobilis tibi terra uidetur? TR. Minimè, ſed multis motibus agitata, ſola tamẽ hæc quodammodo ſtabilis. An non ridiculum eſſet ipſam nutricẽ omniũ, concipiẽtem, parturientemq; ſingula motu carere? impoſsibile enim aliquid abſq; motu parere. Nec minus ridiculum illud, quàm id corpus ſterile nuncupare: nihil enim aliud ipſius immobilis appellatio, quàm ſterile quiddam ſignificat. Totum hoc ô fili generatim cõſydera, quod eſt in mundo, aut creſcẽdo, aut decreſcẽdo mouetur. Quod uerò mouetur, id præterea uiuit: ſingula tamẽ uiuentia, haud eadem

esse necesse est. Simul quippe mūdus uniuersus existens, totus quidem immobilis, partes autem eius agitabiles undiq; : nihil tamen corruptioni subiectum, sed appellationes quædam falsæ homines turbant. Neq; enim generatio, uitæ creatio est, sed latentis explicatio uitæ : neque mutatio mors, sed occultatio potius. Cùm hęc igitur ita se habeāt, immortalia cuncta. Materia quidē uitæ spiritus est, mens animæ. Ex mente uiuens omne profluit. Omne igitur uiuēs per mentē, permanet immortale. Maximè uerò omniū immortalis est homo, qui deum capit, qui diuinæ cōformatur essentię. huic enim soli ex omni uiuentiū genere, deus ipse cōgreditur, nocte quidem per somnia, die crebrius per portenta, per quæ omnia sibi futura prænuntiat, per aues, per intestina, per spiritum, perq́; Sibyllam, propter quæ uerè dicitur homo scire, Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox uentura trahantur. Illud autem in primis animaduertas fili mi uelim, quòd unumquodq; genus uiuentium reliquorum, propriam mundi prouinciam habitat : humida quidem aquam, terrestria terram, aërem uolatilia : homo autem in omnibus utitur, terra, aqua, aëreq;, & igni: cœlum suspicit, sensuq; illud attingit: deus

uerò

uerò circa omnia simul, atque per omnia, actus enim est omniũ, atq; potestas. nam arduum quiddam est ô fili, deum percipere. Hunc quoties intueri uolueris, aduerte mundi ordinem, atque ordinis eius ornatum. Aduerte necessitatẽ eorum, quæ sensu percipiuntur, prouidentiamq; cunctorum, quæ facta sint antè, & quæ quotidie fiunt. Aduerte plenam uitæ materiam, talem, ac tantũ deum cum omnibus bonis, & pulchris diis dæmonibus, atq; hominibus incedentem. TAT. At istæ ô pater operationes quædam sunt? TR. Ah fili unde hæc, nisi ab ipso deo proficiscuntur? num ignoras, quòd quemadmodũ mundi partes sunt cœlum, aqua, terra, & aër, eodem modo dei membra, uita, immortalitas, necessitas, prouidentia, natura, anima, mens? Horumq; omnium participatio, ipsum bonum: neq; fit aliud usquam, nec est factum, ubi deus ipse non adsit. TAT. In materia ergo pater. TRISM. Materia fili mi seorsum est à deo, ut locus illi proprius assignetur. Quid aliud illam existimas, quàm rudẽ, indigestamq; congeriem hanc existere posse? ne secus credas nisi formetur. Quòd si formatur, ab aliquo certè formatur: operationes enim formandi, partes dei esse diximus. A quo

ergo uita donantur animantia singula, à quo fiunt immortalia, quæ immortalitatis munere perfruuntur, à quo mutantur, quæ mutabilia sunt, siue materiã, seu corpus nuncupaueris, dei actus esse meméto. Actumq; materiæ, materiæ rationé: actũ corporeum, corporum rationem: actum essentiæ, essentiæ rationé: idq; omne, neq; quicquam est in omni, quod non sit ipse deus. Itaque nec magnitudo, neque locus, neq; qualitas, nec figura, neq; etiam tempus circa deum, omne enim est. Omne autem circa omnia, atque per omnia. Hoc uerbum ô fili cole, atq; adora. Cultus autem dei unus est, non esse malum.

COMMENTARIA.

Duodecimus de inferiore mente, quæ primæ mentis imago, aut uestigium quoddam est, prosequens post primæ mentis exactam determinationem, eam singulis animabus associat, sed in irrationalibus mens natura est, in hominibus autem ratio: cuius beneficio quicunque hominum destituuntur, ritu ferarum flagranti quodam impetu ad cupiditatum expletionem rapiuntur, nec finem suæ libidini statuunt ullum, nec suorũ malorũ inueniunt, paßionúmque terminũ, qui fato, diuinóque decreto patiuntur, dántque

sua

suæ meritas ignorantiæ pœnas. Boni contrà, quibus mens præsidet boni, pulchríque imago bona suscipiunt, quæ illis constituerit fatum. Minimè ergo fatum effugies: lex siquidem diuina est fatum, mala tamen, pœnásque prauitatis assèclas fugere potes. Mercurius oraculo plenus multa discutit, sæpius oraculum infundentem audiuit. duo diuina in hominibus munera commẽdat, mentem, atque sermonem. Oracula boni dæmonis, uel si mauis, cœlestis spiritus diuinitus afflantis aperit, de deo, de uerbo, de mũdo, de materia, nihil esse in mundo uitæ expers, nihil mortale dicendum, sed potius dissolubile, quid esse sentiendum, nihil immobile. Et soli dissolubilium homini deum uariis modis congredi, & quo pacto ex sensibilibus ad deum percipiendum homo assurgere poßit. Hæc duodecimus.

Mercurii ad Tatium filium suum, de generatione, & impositione silentii. XIII.

TAT. In communibus pater sermonibus, per ænigmata quædam, ac sine declaratione ullius adiunctionis, de deitate tractasti, asserens ante regenerationem saluum fieri neminem. Equidem, dum ascendebas in montem, supplex tibi

tunc astiti, obsecrans, ut mihi regenerationis rationem aliquando referares: id enim solum restabat tunc mihi discēdum. Tunc demum spopondisti te reuelaturum, cùm à mundo forem alienatus. Ecce iam paratus sum pater, à mente mea mundi deceptiones excussi. tu ergo serua promissa. Regenerationis modum uel palàm, uel clanculum, ut iubet, edissere. Ignoro ô Trismegiste, qua ex materia, quoq; semine natus fuerit homo. TR. O fili contemplatiua in silentio sapientia, semé eius uerum bonum. TAT. Quonam ferente pater? hoc enim ignoro. TR. Voluntate dei, mi fili. TAT. Et quanti est, qui non est genitus: expers enim intelligibilis essentiæ. quòd si aliter se habeat, qui gignitur, deus erit dei filius. TR. Omne in omni, constans ex omnibus potestatibus. TAT. Aenigmata fingis ô pater, neq; patris more cum filio loqueris. TR. Hoc genus ô fili non eruditur. uerbū quoties uult, sub insinuatione quadam in dei memoriam reducitur. TAT. Impossibilia infers, ac nimium uiolenta, quapropter his cupio contradicere. TR. Admodum discrepas à paterno genere Tati. TAT. Ne inuideas mihi pater, legitimus enim sum filius. Agè precor, regenerationis modū,

me doce. TR. Quid dicam fili? quod dicam præter hoc non habeo quicquã, quòd uerum cerno ſpectaculũ, ex dei benignitate mihi iam oblatũ, unde in corpus ſum immortale tranſlatus, ſumq́; non ille, qui prius fueram, ac mens nuper effectus. hoc myſteriũ non docetur. Vide hoc elemẽto formato, per quod uidere licet, per quod neglecta eſt à me prima cõpoſita ſpecies, non quòd ſim coloratus, tactumq́; ac terminum habeam. ab iis enim in præſentiarum alienus ſum. TAT. In furorem me, inſanumq́; mentis œſtrum ô pater nimiũ concitaſti, in præſentiarũ me ipſum haud uideo. TRISM. Vtinam fili chariſsime tu quoq; teipſum non dormiens tranſcurriſſes, inſtar eorum, qui ſomno in ſomniis occupantur. TAT. Dic age, quis eſt regenerationis autor? TR. Dei filius homo, unius uoluntate dei. TAT. Nunc mutũ ô pater, ac ſtupidum reddidiſti: ipſe quoque à priſtino ſtatu mentis alienatus, eandem aſpicio imarum rerum charactere magnitudinem, in eoq́; mendacium. Mortalis enim ſpecies per dies ſingulos tranſmutatur, hæc ad tempus, utpote falſa, in augmentum, detrimentumq́; uertitur, quid ergo uerũ Triſmegiſte? TR. Quod non perturbatũ, non determinatum, non

coloratum, non figuratum, non cōcisum, nudum, perspicuum, à seipso comprehensibile, intransmutabile bonum, ac penitus incorporeum. TAT. Insanio iam re uera mi pater, cumq; sapientē abs te sperassem me fieri eiuscemodi cognitione, sensus obtusi sunt. TRIS. Sic accidit fili. Nam sursum latum, ut ignis, & deorsum latum, ut terra, & humidum, uelut aqua, necnon spirans, ut aër, quomodo ipsum sensu percipies, non durum, non molle, non densum, non penetrabile? solum potētia, atq; actu consyderandū qui uerò potest, oret, ut generationem, quæ in deo est, intelligat. TAT. Impotens ego sum pater. TRIS. Absit hoc ô fili. recurre in te ipsum, & cōsequeris. uelis, ac fiet. Purga sensus corporis, solue te ab irrationalibus materiæ ipsius ultoribus. TAT. Num ultores intra se sunt? TRIS. Non pauci ô fili, sed horribiles, ac multi. TAT. Ignoro ô pater. TRIS. En fili, hæc una est ultrix, ignorantia: secunda, tristitia: tertia, inconstantia: quarta, cupiditas: quinta, iniustitia: sexta, luxuries: deceptio, septima: octaua, inuidia: fraus, nona: decima, ira: undecima, temeritas: duodecima uerò, malitia. hæ quidem sunt numero duodecim: sub his plures aliæ continentur, quæ per corporis

car-

carcerem inclusum, tristem hominē sensibus pati cogunt: absunt autē istæ ab eo, qui est dei fretus clementia. Atq; ita constat regenerationis modus, ac sermo. Deinceps sileto mi fili, deumq; silendo laudato, eoque pacto diuina clementia nunquam à nobis aberit. Gaude deinceps mi fili, nam potestate diuina in contemplationem es ueritatis eleuatus. Descendit in nos cognitio dei, hac accedente, repulsa est ignoratio. Descendit in nos cognitio gaudii, hac præsente, tristitia penitus aufugit, in eosq; se uertit, qui ad eam parati sunt capiendam. Potestatem uoco ad gaudium perducētem constantiam, cuius uis proculdubio suauissima est. Complectamur igitur eam libentissime fili: ea enim, cùm primùm aderit, mollitiem omnem prorsus expellet. Quartā uerò nunc continentiam uoco, uim uniuersarum uictricem cupiditatum. Gradus hic ô fili, iustitiæ fundamentum existit. Aduerte autem quo pacto à cunctis operibus iniustitiam expulit, iusti quidem effecti sumus, absente iniustitia fili. Sextam uoco potentiam in nos descendentem, communitionē scilicet aduersus excessum, hac deniq; discedente, inuoco ueritatē, aufugit mox deceptio, ueritas adest. Vide quomodo ab-

solut

ſolutum eſt bonū, ueritate preſente. Liuor enim diſceſsit à nobis, ueritatis enim innatum eſt bonum, cum uita ſimul & lumine, nec ultra iræ uindex acceſsit. Verū ultrices omnes repentino quodam impetu reiectæ ſunt. Intellexiſti fili regenerationis ipſius modū, denario præſente numero, intellectualis generatio compoſita eſt, quæ duodenariū numerū reiicit. Idq; ex ipſa generatione ſpeculati ſumus. Quicunq; igitur propter benignitatem generationis, quæ ſecundū deum eſt, ſenſum amittit corporeum, ſeipſum cognoſcit ex diuinis compoſitū, factusq; indeclinus, diuina potētia tota mente lætatur. TAT. O pater concipio non oculorum intuitu, ſed actu mentis, qui per uires intimas exercetur: in cœlo ſum, in terra, in aqua, in aëre, in animalibus ſum, in arboribus, in corpore, ante corpus, atq; poſt corpus. Ad id præterea mihi dicas uelim, quomodo ultrices tenebrarum numero duodecim, à decem poteſtatibus repellūtur. Quis modus Triſmegiſte? TRIS. Tabernaculum iſtud ô fili, eſt ex zodiaco circulo conſtitutū, qui ex duodenario numero conſtat illo. Numeriq; undecim ſunt, unus omniformis ſecundum ideas naturæ, ad hominis peruagationem, atq; circuitum. Itaque

disiugatę quodammodo sunt ab inuicem ultrices illæ, in agendo tamen quodãmodo coniugatæ, ut ecce inseparabile est ab ira temeritas. Merito ergo secundũ rectã rationem eatenus interuallum, quatenus à potestatibus decem, id est à denario numero repelluntur. Denarius ô fili, animæ genitor est. Vita uerò, & lux, ibi unitæ sunt, ubi unitatis ipsius numeri sunt ex spiritu nati: itaq; unitas secundũ rationem denariũ complectitur, rursusq; denarius unitatem. TAT. Eia pater uniuersum uideo, meq; ipsum in mente cõspicio. TRIS. At hæc est regeneratio ô fili, non adesse ulterius corpori, quantitate dimenso. Ob hanc profectò rationem, regenerationis mysteriũ protuli, ne simus calumniatores totius aduersus multos, quos deus ipse uult. TAT. Responde ad hæc ô pater, corpus istud ex potentia constitutũ, num aliquando dissoluetur? TRIS. Caue ne id ulterius audeas. Impossibilia profers, ac penitus erras, mentisq; oculis ista loquendo, impietate nimia profanaris. Sensibile naturæ corpus ab essentiali generatione procul admodũ discrepat, unum quidem dissolubile, indissolubile alterum. Illud mortale, hoc immortale. An uerò ignoras, quòd & deus, & unus filius natus es?

TAT.

TAT. O quàm uellem ô pater, analogiam illam per hymnũ, quem dixisti audisse te à potestatibus, dum ipse in octonario essem. TRIS. Octonarium ô fili cecinit ipse Pimander. Vnde te decet umbraculũ soluere: purus enim ille Pimãder, mens diuinæ potentiæ, non plura mihi, quàm scripta sint, aperuit, existimãs me reliqua scrutaturum, hortatus me est ad decora officia, ex quo omnes, quæ in me uires sunt, concinunt. TAT. O pater audire hæc, & intelligere uelim. TRISM. Quiesce fili, quiesce inquam, audies iam harmonicam cantilenam, regenerationis hymnũ, quem nunquam sic facile propalarem, nisi uel conducturum considerem. Non docetur hoc, sed occulitur in silentio. Vide me fili bone, obserua singula diligẽter. Sic enim te quoq; decet orantẽ sub diuo, occidente sole ad austrum, oriẽte uerò ad eurum faciem uertere. Vniuersa mundi natura hunc audiat hymnum: Audi terra, audite turbines imbrium, ô syluæ silete, cantaturus sum creatorem omnium, totumq; & unum. Audite cœli, quiescite uenti, circulus immortalis dei orationẽ istam exaudiat. Cano iam creatorem omnium, terrarum distributorẽ, cœlum æquilibrantem, iubentem ex oceano aquam undiq; fluere

fluere dulcem ad hominum alimentum, iubẽtem ignem fulgere supernè ad actiones hominum, atq; deorum. Agamus illi omnes una uoce gratias, tranantì cœlos, naturamq; creanti. Hic mentis est oculus, hic potentiarum benedictionem libenter excipiet. O meæ uires, laudate ipsum unũ & omne. Consonate uoluptati meæ omnes animi uires. Cognitio sancta, quæ tuo lumine fulget, per te lumen intelligibile cãtans, gaudio mentis exulto. Omnes potentiæ mecum unà concinite. Constantia canta mecum. Iustitia mea, per me iustum canat. Communio mea, totũ ipsum laudet, per me canat ueritas ueritatem. Bonum nostrum, bonum denique canat. O uita, ô lux, à uobis in nos benedictio currit. Gratias habeo tibi pater, actus omnium potestatũ. Gratias ago tibi deus, omnium potestas actuum. Verbum tuum per me te laudet, per me mundus uerborum recipit sacrificium hoc, meæ uires clamãt, totum cantant, uoluntatem tuam perficiunt. Tua uoluntas abs te in totum, sacrificium uerborum, ab omnibus excipe. O uita, totum, quod est in me, salua. O lux totum illumina, spiritus deus. Verbum tuum me regit spiritifer opifex. Tu solus es deus. Homo tuus hæc clamat, per

 ignem,

ignem, perq; aërem, per aquam, perq; terram, per spiritum, perq; creata. Ab æternitate benedictionē inueni, qua desyderio in uoluntate tua quiescam. TAT. Noui pater hunc hymnū abs te ex uoluntatis affectu cantatum, unde mundū attigi, in eum. TRIS. Intelligibilem dic mundū fili. TAT. Intelligibilem dico pater. Ex tua siquidē cantilena, illustrata mihi mens est, quo fit, ut ipse quoque ardeam amore canendi. TRIS. O fili mi Tati, ne sine proposito laudes cantato diuinas. TAT. Ex mente cantabo mi pater. TRISM. Quæ specular infundo tibi, generationis progenitor Tati. TAT. Deo uerborum offero sacrificia. ô deus, tu pater, tu dominus, tuque mens, accipe sacrificia uerborum, quæ requiris à me, te uolente perficiuntur omnia. TRISM. Offero fili hostiam patri deo gratam, orationiq; tuæ intentus esto. TAT. Gratias habeo tibi pater, quòd ista mihi prædicare uolueris. TRIS. Gaudeo fili, quòd tibi bona quamplurima ex ueritate, quæ sanè sunt immortalia opera. id à me discens, silentiū uirtutis annuntia, nulli communicans regenerationis mysterium, ne tanquam calumniatores quidam reputemur. Etenim uterq; nostrum ad sufficientiam meditatus est; ego

quidem

quidem discens, tu uerò condiscens, ex quo teipsum, patremq́; nouisti.

COMMENTARIA.

Tertiusdecimus est de arcano regenerationis mysterio, antè quàm saluus fiebat nemo, cuius regenerationis autor est dei filius homo, unius uoluntate dei mysterium, quod non docetur, sed occulitur in silentio, & in silentio à sanctis ueneratur. Tu Christiane cætera legito, etsi noua regeneratione in deo per dei filiū es reformatus, depulsis ignorantia, tristitia, cupiditate, iniustitia, luxuria, deceptione, inuidia, fraude, ira, temeritate, malitia, horribilibus duodecim tenebrarum vltricibus: decem oppositis dei pietate assecutis potestatibus tota mente exulta, deo reformatori toto mentis uigore gratias agere memento, totus eius amore flagra, totus spiritus factus, & à spiritu regenitus, pietatis hymnum concine, & regenerationis immaculatus pietatem retine. totus in deum parentem, & regenerationis autorem eius filium conuersus, hunc ex hoc tertiodecimo fructum consecutus, vel saltem ad tam piè cogitandū mentis tuæ benignitate excitatus.

Mercurii ad Aesculapium Epilogus. XIIII.

QVoniã filius meus Tatius (te absente) naturam omniũ discere uoluit, cunctari uerò me noluit ipse, utpote iunior, ac nuper accedens, ad cuiusq; cognitionem, coactus sum plurima dicere, ut facilis illi foret, atque expeditus intuitus, operæpretium esse censui, ut ex multis eligens potiora, summatim nunc tibi disputationem precedentem repetam. Licet enim tecũ, utpote rerum naturæ perito, per mysteria quædã percurrere. Quæ sensu percipiũtur, facta sunt omnia, fiũtq; quotidie, genita non à seipsis, sed ab altero fiunt. Multa sunt genita, sensu patentia singula, differẽtiaq;, nec omnino similia, quæcunq; gignuntur procedunt ab altero. Est ergo quis factor istorum, atque is ingenitus, ut genitis antiquior sit. Genita enim diximus ab alio fluere. Nihil autem præter ingenitum, genitis esse potest antiquius. Factor quippe potentior est, & unicus, solusque re uera sapiens uniuersa, cùm nihil omnino ipsum præcedat. Dominatur quoq; multitudini, magnitudini, actioni, continuitati, genitorumq; omniũ differẽtiæ. Præterea genita uisibilia sunt: inuisibilis ille, ob id uerò facit, ut uisibilis fiat. semper igitur facit. Digniũ est intelligere, intelligendo mirari, admirando

ſe beatum uocare, patrem legitimũ recognoſcentem. Quid enim dulcius parente legitimo? Quis iſte? Quomodo cum reperiemus? an illi appellationem dei, ſoli decens eſt attribuere uel factoris, uel patris? an tria pariter cognomenta? Deum ergo cognominato propter potẽtiam, factorẽ propter actum, patrem deniq; propter bonum. Eſt enim poteſtas à genitis admodum differens, actus autẽ in productione cunctorum. Quamobrem ſermonis uarietate, uanitateq́; dimiſſa, duo hæc in primis meditari oportet, genitorem ſcilicet, ac genitũ, horũ nihil eſt mediũ, nec quicquã præter hæc aliud. Cùm ergo omnia intelligere uolueris, horũ recordare duorũ, eaq́; eſſe uniuerſa memẽto, nihilq́; tibi erit ambiguum, nec ſupernorum, nec infernorum, ſeu diuinorũ, ſeu mutabilium, aut patentium, aut eorum, quæ in tenebris deliteſcũt. Duo nempe cuncta ſunt genitor ac genitũ, nec ſecerni alterum ab altero poteſt: neq; enim genitorem abſq; genito eſſe poſsibile eſt, utrũq; illorum idipſum exiſtit. Itaq; neutrum diſiungi licet ab altero, quemadmodũ neutrũ à ſeipſo diuidi: ſiquidẽ ipſum faciens, nihil præter ipſum, quod facit, eſt aliud, ſimplex enim eſt, ut ſemper eſt. ita ſemper eſt agens,

idemq́; sibiipsi, & in existendo pariter, & in agendo. Nihil autem, quod genitū, à se ipso genitum est: non ergo seorsum factū à faciēte: qui horum unum subtrahit, perdit & alterum. Vnus quippe natura propria, naturam semper alteram respicit. Si itaq; duo concessa sunt, efficiens & effectum, unita quidē sunt inuicem: sic tamē, ut unum præcedat, alterum uerò sequatur: præcedens sanè deus efficiens, sequēs uerò id, quod est effectum. Quicquid id deniq; sit, neq; diffidat quispiam iis, quæ diximus uarietate rerū perterritus, quasi tam diuersorum constructio uel ardua sit, uel indigna maiestate diuina. Vnica enim deo gloria, omnium cōstitutio: atq; id est uelut corpus dei effector. Ab ipso profectò factore, nihil malū, nihilq́; turpe. Hæ siquidem passiones sunt creata sequentes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neq; faber ferrarius induxit rubiginem, neq; animati corporis genitor cœnum, ac sordes: eodemq́; modo, nec deus etiam malum. Generationis autē perseueratio, malū surrepere cogit, eaq́; de causa mutationē deus rebus instituit, & ceu quandā generationis ipsius purgationē. Preterea eidem pictori figurare licet cœlum, terrā, mare,
deos

deos, homines, bruta, arbores, ac uita carentia, deo uerò, uni, talium deerit agendorum facultas? O dementem, ô cæcum, & totius diuinę cognitiōis expertem! Nihil est magis ô Aesculapi ridiculū, quàm quod huic accidit: nā dum se deum uenerari fatetur, ex eo, quod creandi negotio, curaq; liberet, deum ipsum prorsus ignorat, quodq; deterius est, mortaliū illi passiones ascribit, inuidiā, superbiam, ignorantiam, imbecillitatem. Nisi enim faciat omnia, aut superbus est, aut potius imbecillis, quorum utrunq; nefarium. Deus enim unicam, propriamq; naturam habet, idq; bonum est. Bonus autem, nec superbus est, nec impotēs. Ipsum uerò bonum, deus est. Bonum quippe, ipsa uis omnium agendorum. Quodcunq; genitum, à deo genitum, id est à bono, & ab eo, quod omnia potest. Vide quomodo ille quidem facit, quomodo etiam illa fiunt. quod si comprehendere uelis, licet magnam rationem, perpulchram, atq; simillimā intueri. Aspice precor agricultorē, semina in terræ gremium diffundentem, hic triticum, ordeū alibi, alibi uerò reliqui generis semina, aspice eundē uites, malosq;, & ficus repastinantem, atq; amputantem. Eodemq; modo deus ipse in cœlum qui-

dem ſerit immortalitatẽ, in terram uerò mutationem, in totum deniq; mundum uitam, atq; motum. Hęc autem haud multa ſunt, ſed pauca, certoq; numero determinata. Cuncta enim quatuor ſunt, ac deus & generatio, quibus omnia comprehenduntur.

COMMENTARIA.

Quartusdecimus hæc aſſerit, quæ ſenſu percipiuntur, facta eſſe omnia, atq; continuè fieri: nam quemadmodũ ab alio ſiunt, qui omnibus omnipotens rebus dominatur, ita quoq; ea continuè ſuſtinet, ne ſua natura ſui prona caſus ruant in nihilum, cuius ſola cognitio felicem facit, atq; beatum, qui deus, omnium factor, atque pater eſt, & ſolus ipſe genitor, & cætera omnia genita, interque genitorem, & genitum nullum intercipi poteſt medium: & hæc duo, vniuerſa ſunt: ſunt enim duo omnia, genitor, atq; genitum. Præterea hoc aſſerit, malum à deo non pendere (vt neq; à ferrario fabro, ferri rubigo) ſed creata ſequi opera. Et ex humana nos arte ad diuinam artem concipiendam eleuat, & deum ipſum in cœlo immortalitatem ſerere in terra mutationem in toto verò mundo vitam, atque motum. Hæc Epilogus. *Hæc pauca per modum argumentorum*

torum ſubiecimus, quamuis ingenuè fateamur ſingulum quenque dialogorum maiorem declarationis operâ deſyderare, & longè præſtantius, quàm noſtræ modiculæ vires ſuggerant, ingenium. Prodeat tamen Mercurius hic de diuina poteſtate nunc in lucem ad dei honorem, et ad illuſtrationem legentium ex ijs præſertim, qui ex gentilibus prodierunt omnibus ſeculis inſigni ſermonum pietate conſpicuus, cui deinceps librum eiuſdem de voluntate diuina ſubiungamus.

MERCVRII TRISMEGISTI ASCLEPIVS,

Lucio Apuleio Madaurenſi Philoſopho Platonico interprete.

CAPVT I.

ASclepius iſte, pro ſole mihi eſt deus: deus te nobis ô Aſclepi, ut diuino ſermoni intereſſes, adduxit, eiq; tali, qui meritò omnium antea à nobis factorũ, uel nobis diuino numine inſpiratorum, uideatur eſſe religioſa pietate diuinior: quem ſi intelligẽs uideris, eris omnium bonorum, tota mente

plenissimus, si tamen multa sint bona, & non unum, in quo sunt omnia: alterum enim alterius consentaneum esse dinoscitur, omnia unius esse, aut unũ esse omnia, ita enim unum alteri connexum, ut separari alterum ab altero non posit. Sed de futuro sermone, hoc diligenti intentione cognosces. tu uerò ô Asclepi ꝓcede paulum, atq; nobis, qui intersit, euoca. Quo ingresso, Asclepiꝰ etiã Ammonẽ interesse suggessit. Trismegistus ait, nulla inuidia Ammonẽ prohibet à nobis, etenim ad eiꝰ nomen multa meminimus à nobis esse scripta, sicuti etiam ad amantissimum, & charissimum filium, multa de physica, exoticaq; quãplurima. Tractatũ hunc autem tuo ascribam nomini, præter Ammonem uerò nullum uoca alterum, ne tantæ rei religiosissimus sermo, multorum interuentu uenientium, præsentiaq; uioletur, tractatum autem tota numinis maiestate plenissimum, irreligiosæ mentis est multorum conscientiæ publicare. Ammone etiam adytum ingresso, sanctoq; illo quatuor uirorum religione, & diuina dei completo præsentia, competenti uenerabiliter silentio ex ore Hermû animis singulorum, mentibusq; pendentibus, diuinus Cupido sic exorsus est dicere. TRIS. O Asclepi omnis humana immortalis est

anima, ſed non uniformiter cunctæ, ſed aliæ alio more, uel tempore. ACSLE. Non enim ô Triſmegiſte, omnis unius qualitatis eſt anima. TRIS. O Aſclepi, ut celeriter de uera rationis continentia didiciſti! Non enim hoc dixi, omnia unum eſſe, & unum omnia, ut quę in creatore fuerũt omnia, antè quã creaſſet omnia, nec immerito ipſe dictus eſt omnia, cuius membra ſunt omnia. Huius itaq;, qui eſt unus omnia, uel ipſe creator omnium, in hac tota diſputatione, curato meminiſſe, de cœlo cuncta deſcendunt in terram, & in aquam, & in aëra. Ignis ſolum, quod ſurſum uerſus fertur, uiuificum, quod deorſum, ei deſeruiens. at uerò quicquid de alto deſcendit, generans eſt: quod ſurſum uerſus emanat, nutriens: terra ſola in ſe ipſam conſiſtens, omnium eſt receptrix, omniumq; generum, quæ accipit, reſtitutrix. Hoc ergo toto (ſicut meminiſti) quod eſt omnium uel omnia, anima, & mundus à natura compræhenſa agitantur. ita omnium multiformi imaginum æqualitate uariata, ut infinitæ qualitatum ex interuallo ſpecies eſſe noſcantur, adunatæ tamen ad hoc, ut totum unum, & ex uno omnia eſſe uideãtur. totus itaq; quibus formatus eſt mundus, elementa ſunt quatuor, ignis, aqua, terra, aër, mundus

unus, anima una, deus unus. Nunc mihi adesto totus quantum mente uales, quantum calles astucia: diuinitatis etenim ratio, diuina sensus intentione noscenda, torrenti simillima est fluuio, e summo in pronum, præcipiti rapacitate currēti: quo efficitur, ut intentionem nostram non solum audientium, uerum etiam tractatuum ipsorum, celeri uelocitate prætereat.

COMMENTARIA.

Caput primum edocet, omnia vnius esse, & omnia vnum: vnius, vt a quo omnia: vnum, vt omnia effecta: in causa sunt vnū, animam humanam omnem immortalem esse, sed id diuersa esse sorte: de cœlo omnia descendere: quod descendit, generationē præstare: quod ascendit, sursúmq; tendit, solum præstare vitam, idipsum vnum, cum sunt omnia, & quod est omnia mundū, et mundi formas omnes mouere, ex quibus coaluit mundus, ignem, aerem, aquam, & terram esse: & sicut omnia corpora, vnius mundi corpus vnum efficiūt, ita quoq; vult omnes rerum formas vnam omniformem vnius mundi efficere formam, quam mundi vocat animam, quare mundus omnicorpor. atq; omniformis: et hæc sunt corpus vnum, anima vna, mundus vnus, deus vnus, à qui

diuina

diuina ratio, diuinúmq; verbum, torrenti fluuio è summo in pronum præcipiti rapacitate curreti simillimum, omnia permeat, illabitur omnia, influítq; in omnia: & hæc diuina ratio, diuinúmq; verbum, quidnam aliud obsecro quàm diuina sapientia, omnium artifex? quæ (vt sapiens canit) omnibus mobilibus mobilior est: et quæ cùm sit vna, omnia potest, & in se permanens omnia nouat. Hæc prima particula.

CAPVT II.

COelum ergo sensibilis deus, administrator est omnium corporũ, quorum augmenta, detrimentaq́; Sol, & Luna sortiti sunt: cœli uerò, & ipsius animæ, & omnium, quæ in mundo sunt, ipse gubernator est, qui est omniũ effector deus: A supradictis enim omnibus, quorũ gubernator est omnium frequens per mundum fertur influxio, & per animã omniũ generum, et specierum omnium, perq; rerum naturam. Mundus autem præparatus est à deo, receptaculum omniformium specierum: naturam autem per species effigians, mũdum per quatuor elementa ad cœlum usq; adduxit. Cuncta dei uisibus placitura, omnia autem desuper pendentia, in species diuiduntur, hoc quo dictu-

rus

rus ſuum modo: Genera rerũ omnium ſuas ſpecies ſequũtur, ut ſit ita totalitas, genus: ſpecies generis particula: genus ergo deorum, dæmonumq́; genus: æquè & hominum, ſimiliter & uolucrum, & omnium, quæ in ſe mundus habet, ſibi ſimiles ſpecies generat: genus eſt & aliud animalis, genus ſine ſenſibus quidem, attamen non carens anima, unde beneficiis gaudet, & aduerſis minuitur, atq; uitiatur, omnium dico, quæ in terra radicum, ſtirpiumq́; incolumitate uiuiſcunt, quarum ſpecies per totam terram ſparſæ ſunt. Ipſum cœlum plenum eſt deo: ſupradicta autem genera inhabitant uſq; ad loca ſpecierum, earum rerum, quarum omnes immortales ſunt ſpecies. Species enim generis eſt pars, ut homo humanitatis, quã neceſſe eſt ſequi qualitatem ſui generis: unde efficitur, ut quamuis omnia genera ſint immortalia, ſpecies tamen non omnes immortales ſunt. Diuinitatis enim genus, & ipſum & ſpecies immortales ſunt: reliquorum uerò genera, quorum æternitas eſt generis, quamuis per ſpecies occidat, naſcendi tamen fœcunditate ſeruatur. Ideoq; ſpecies mortales ſunt, ut homo mortalis, immortalis humanitas: omnibus tamen generibus, omnium generum ſpecies miſcen-

tur;

tur: quædam, quæ antè factæ sunt: quædam, quæ de his factæ sunt: hæc autē, quæ fiunt, aut à diis, aut à dæmonibus, aut ab hominibus, omnes simillimæ generibus suis species. Corpora enim impossibile est conformari sine nutu diuino, species figurari sine adiutorio dæmonum, animalia institui, & coli, sine hominibus non possunt. Quicūq; igitur dæmonum à genere suo defluentes, in speciem fortuito coniuncti sunt alicuius speciei generis diuini, proximitate, & consortio diis similes habentur. quorum uerò dæmonū species qualitate sui generis perseuerant, hi amantes hominum rationem, dæmones nuncupātur, similis est & hominum species aut eo amplior: multiformis enim, uariaq; humani generis species, & ipsa à prędicto desuper adueniens consortio: omnium aliarum specierū multas, & propè omnium per necessitatem coniunctiones facit, propter quod & prope deos accedit, qui se mente, qua diis iunctus est, diuina religione diis iunxerit. dæmonibus accedit, qui iis iunctus est. humani uerò, qui mediocritate sui generis contenti sunt: & reliquæ hominum species, iis similes erunt, quorum se generis speciebus adiunxerint.

COMMENTARIA.

Caput secũdum. Pro præsentium iuuanuanda intelligentia, & quorundã sequentium latere haudquaquam debet, Mercurium longè alio significatu vti vocabulo animalis, ac nos vti cõsueuimus, item & animæ vocabulo: nam animam ex secundo Pimandri dialogo, motu definit: animã autem ex sequenti capite, anima defini, & corpore. quare quicquid vim motricem habet, sua quidem locutionis obseruatione, animam habet: quicquid autem animam, & corpus, animal est. animal igitur cœlum, mundus, plantæ, & elementa. Verum nostra consuetudo est, id solum vocare animal, quod sit corpus animatum, sensu præditum, & animam non solum motu definimus, sed vita, sensu, vltroneo motu, aut intellectu. Cùm itaq; animal audimus, non nostro, sed suo more intelligamus. at nunc ad dialogum. Contendit cœlum, cœlestéque corpus ad cætera sensibilia, vt homo ad cætera animalia: homo autem cæteris animalibus, vt animalis deus, cœlum verò cæteris sensibilibus, vt sensibilis deus. At deum omnium rectorem, gubernatorẽ omnium esse, quæ sunt in mũdo, nihil aliud esse crediderim, quàm

deum

deum omnibus prouidere, & omnia diſpenſare, per genera, per ſpecies, quorũ omnium mundus eſt receptaculũ, & unicuique deus, ut apto inſtrumẽto, munus aliquod impartit, ut Sol, & Luna, ad rerũ ortus & obitus, ad rerum augmẽta, & detrimenta ſunt diuinitatis organa, & homines per angelos, bruta uerò per homines diſpenſat. At uerò quod de dæmonibus dicit, ſpecies ſine eorum adiutorio non figurari, & quoſdam hæſiſſe generi diuino, & proximitate, & conſortio dijs ſimiles habitos, quoſdam uerò in qualitate ſui generis perſeueraſſe hominũ rationem amantes: ſcimus ex ſacris literis, angelos, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, reliquiſſe ſuum domicilium, & in iudicium magni dei uinculis æternis ſub caligine reſeruatos: qui, etſi ſimulent ſe hominum amatores, minimè tamẽ amant, ſed ad præcipitia pertrahũt, quod à principio fecerũt: amare enim ſimulantes, cùm mortẽ hominibus intulerunt, dicebant nequaquam moriemini, ſed eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malũ. Quæ igitur de dæmonibus hic dicit, non ſatis accommodè uidentur poſſe ad piam trahi intelligentiam, ſed errorem gentium ſequi: uerùm de hominibus, qui hærent deo, diuinos euadere: qui autem dæmo-

nibus, in sortes recipi dæmonum, dæmonibúsque iungi, qui in iudicium (ut dictum est) magni dei uinculis æternis sunt reseruati, ingenuè fatemur. Nam ex dei ore pronuntiatum esse cognoscimus, dicturũ in iudicio ijs, qui in sinistra parte erunt, *Discedite à me maledicti in ignẽ æternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius, sed qui'nam illi erunt, nisi qui dæmonibus in hoc mundo adhæserunt? Hæc pro secunda partitione.*

CAPVT III.

PRopter hoc ô Asclepi magnum miraculum est homo, animal adorandum, & honorandum: hoc enim in naturam dei transit, quasi ipse sit deus: hoc dæmonum genus nouit, utpote qui cum eisdem ortum se esse cognoscat, hoc humanæ naturæ partem in seipso despicit, alterius partis diuinitate confisus. O hominum quãtò est natura temperata felicius, ac diis cognata! diuinitate coniunctius, partem sui, qua terrenus est, intra se despicit, cætera omnia, quibus se necessarium esse cœlesti dispositione cognoscit, nexu secũ charitatis astringit, sicq; suspicit cœlum, sic ergo feliciore loco medietatis est positus, ut quæ infra se sunt diligat, ipse à superioribus diligatur; colit terram, ele-

mentis

mentis uelocitate miſcetur, acumine mentis in maris profunda deſcēdit: omnia illi lucent, non cœlum uidetur altiſsimum. quaſi enim è proximo ſagacitate animi intuetur. intentionem animi eius nulla aëris caligo confundit: non denſitas terræ operam eius impedit: non aquæ altitudo profunda deſpectum eius obtūdit. omnia idem eſt, & ubiq; idem eſt horū omnium generum, quæ ſunt animalia, deſuper deorſum radices peruenientes habent: inanimalium uerò de imo, in ſuperna una radice ſyluefcunt, quædam duplicibus aluntur elemētis, quædam autem ſimplicibus. alimenta autē ſunt bina, animæ, & corporis, è quibus animalia conſtant: anima mundi inquieta ſemper agitatione nutritur. corporea ex aqua & terra inferioris mundi alimentis augeſcunt. Spiritus, quo plena ſunt omnia, permiſtus cunctis, cuncta uiuificat, ſenſu addito ad hominis intelligentiā, quæ quinta pars ſola homini conceſſa eſt ex æthere: ſed de animalibus cunctis, humanos tantum ſenſus ad diuinæ rationis intelligētiam exornat, erigit, atq; ſuſtollit. Sed quoniam de ſenſu commoneor dicere, paulopoſt & huius rationem uobis exponā. eſt enim ſanctiſsima, & magna, & non minor quàm ea, quæ eſt

diuinitatis ipsius. sed nunc uobis expediam, quæ cœperam. dicebam enim in ipso initio rerum de coniunctione deorum, qua homines soli (eorum dignatione) perfruuntur. Quicunque etenim hominum tantũ felicitatis adepti sunt, ut illum intelligentiæ diuinũ perciperent sensum, qui sensus est diuinior in solo deo, & in humana intelligentia. ASCL. Non enim omnium hominum ô Trismegiste uniformis est sensus. TRIS. Non omnes ô Asclepi intelligentiam uerã adepti sunt, sed imaginẽ temerario impetu, nulla uera ratione inspecta, sequentes, decipiuntur, quæ in mentibus malitiam parit, & transformat optimum animal in naturam feræ, moresq; belluarum. de sensu autem, & de omnibus similibus, quando & de spiritu, tunc totam uobis præstabo rationem. Solum enim animal homo duplex est, & eius una pars simplex est, quæ, ut Græci aiunt, οὐσιώδης, aut quam uocamus diuinæ similitudinis formam: est autem quadruplex quod κοσμικὸν Græci, nos mundanum dicimus, ex quo factum est corpus, quo circuntegitur illud, quod in homine diuinum esse iam diximus. in quo mentis diuinitas tecta sola, cum cognatis suis, id est mẽtis puræ sensibus, secum ipsa

conquiescat, tanquã muro corporis septa.

COMMENTARIA.

Tertium caput effert hominis dignitatẽ, in qua summopere recognoscendus, tantorum beneficiorum actor, ingentíque amore, & perennibus gratiarum actionibus semper prosequendus: qui tantis, támque excellentibus donis hominem insigniuit. nam, ut uult, effectus est homo, ut in diuinam naturam transeat angelorum, dæmonúmque genus cognoscens, cum angelis nascitur, quos habet ab ipso natiuitatis exordio præsides, & custodes: naturam sortitus immortalibus cognatam, deíque insignitam charactere: compositus ex mortali, & immortali, terrena, & supramundana particula: qui uerò diuinitatis dotes non ignorat, terrenam despicit, immortali autem, & supramundana parte confidit, ad cœlum suspirat, ut qui illic meliore sui parte, omnia sentiat affinia: attamen in mundi medio positus, cætera, quibus se diuina ordinatione necessarium esse cognoscit, secum nexu charitatis astringit, ut quæ infra se sunt diligens, à superioribus diligatur. colit terram, elementis uelocitate miscetur, acumine mentis, in profunda descendit, omnia illi lucent, cœlum non uidetur altißimum, quippe qui quasi è

proximo, sagacitate animi, ipsum intuetur: intentionē animi eius aëris caligo non confundit. non densitas terræ operam eius impedit: non altitudo aquæ profunda despectum eius obtundit: & ex animalibus cunctis, deus humanos tantum sensus, ad diuinæ rationis intelligentiam exornat, erigit, atque sustollit. intelligentia autem uel sola, hominis pars,ætherea, immortalis, & supramundanorum naturam sortita: attamen hominum quidam diuinum sensum adepti sunt, & felices quidem, qui pia mentis intentione in deum iugiter feruntur: quidam uerò mundanam, & sensualem, umbratilem quandam ueræ, diuinæq; intelligentiæ imaginem: quam qui sequuntur, errant. nam hæc diuinæ intelligentiæ obumbratio in eorū mentibus, qui illam sequuntur, malitiam parit, & transformat hominem, natura quidem optimum, & diuinum animal, in naturam feré, moresque bestiarum. Hæc tertiæ particulæ summa.

CAPVT IIII.

ASCL. Quid ergo oportuit ô Trismegiste, hominem in mūdo constitui, & non ea parte, qua deus est, cum in summa beatitudine degere? TR. Rectè quæris ô Asclepi, & nos enim deum ro-

gamus,

gamus, ut tribuat nobis facultatem reddendæ rationis istius. cùm enim omnia uoluntate eius dependeant, tum illa uel maximè, quæ de tota summitate tractantur, quam rationem præsenti disputatione conquirimus: audi ergo Asclepi. dominus & omniũ conformator, quem rectè deum dicimus, cùm à se secundum fecerit, qui uideri, & sentiri posit, eundem secundum sensibilem ita dixerim, non ideo, quòd ipse sentiat (de hoc enim, an ipse sentiat an non, alio dicemus tẽpore) sed eo quòd uidentium sensus incurrit: quoniam ergo hunc fecit ex se primum, & à se secũdum, uisusq; est ei pulcher, utpote qui sit omniũ bonitate plenissimus, amauit eum, ut diuinitatis suæ partem. ergo quòd tantus, & tam bonus esset, uoluit alium, qui illum, quem ex se fecerat, intueri potuisset, simulq; & rationis imitatorem, & diligentiæ, fecit hominem: uoluntas etenim dei, ipsa summa est perfectio: utpote cùm uoluisse, & perfecisse uno, eodemq; temporis puncto compleat. Cùm itaq; ὀυσιώδη animaduerteret deus, non posse omnium rerum esse diligentem, nisi eam mundano integumẽto contegeret, texit eam corporea domo: talesq; omnes esse præcepit ex utraque natura, in unum confundens,

miſcensq́; , quantum ſatis eſſe debuiſſet. Itaq; hominem conformauit ex animi, & corporis, id eſt ex æterna, & mortali natura, ut animal ita conformatum utrique origini ſuæ ſatisfacere poſsit, & mirari, atq; orare cœleſtia, & æterna, & incolere, atq; gubernare terrena: modo autē dico mortalia, non aquam, & terram, quæ duo de quatuor elementis ſubiecit natura hominibus, ſed ea, quæ ab hominibus, aut in his, aut de his fiunt, ut ipſius terræ cultus, paſcua, ædificatio, portus, nauigationes, communicationes, cōmodationes alternæ, qui eſt humanitatis inter ſe firmiſsimus nexus: & pars eſt mūdi, quæ eſt aqua, & terra: quæ pars terrena mundi, artium, diſciplinarumq́; cognitione, atq; uſu ſeruatur, ſine quibus mundum deus noluit eſſe perfectum: placita enim dei neceſsitas ſequitur, uoluntatem comitatur effectus. Neq; enim credibile eſt deo diſpliciturum eſſe, quod placuit: cùm & futurum id, & placiturum multò antè ſciuerit.

COMMENTARIA.

Quartum cap. diſcutit, cur deus hominem non in intelligibilium regione, ſed in mundo cōſtituerit, & aperta eſt diſcuſsio. Et etiam cur ex utraque natura, mortali, & immortali,

tali, hominem temperauerit. & visionem diuinæ similitudinis formam, quánque ad suam similitudinem, & imaginem creauit mentem, mundano, corporeóque contexerit integumento. & uoluntatem dei, summam esse rerum perfectionem, quam necessitas sequitur, necessitatē autem comitatur effectus. nam deus, uoluisse, & perfecisse, uno, eodémque temporis puncto complet: quod mundum secundum deum, & hic & cap. sexto appellat, perinde est, ac si duitatem secundam appellas unitatē. nam duitas una, unúsque binarius, sed monas absolutè una. binarius autem non absolutè unus, sed participatione, contractionéque unus, & secundus unus. ità deus unus, absolutè deus: mundus autē non deus, sed participatione deus, & sensibilium rerū pulcherrimum dei uestigium. Hæc pro quarta Asclepij particula.

CAPVT V.

SEd ô Asclepi, animaduerto, ut celeri mētis cupiditate, festines audire, quomodo homo cœli, uel eorum, quæ in eo sunt, delectum possit habere, uel cultum. audi itaque ô Asclepi, delectus dei cœli, cum iis, quæ insunt omnibus, una est obsequiorum frequentatio, hanc aliud ani-

mal non confecit,nec diuinorum,nec animalium,nisi solus homo: hominum enim admirationibus, adorationibus,laudibus, obsequiis, cœlum, cœlestesq; delectātur, nec immerito in hominum cœtum, musarum chorus est à summa diuinitate demissus scilicet, ne terrenus mundus uideretur incultior, si modulorum dulcedine caruisset, sed potius, ut modulatis hominum cantilenis,concelebraretur laudibus, qui solus omnia ut pater est omnium, atq; ita cœlestibus laudibus, nec in terris harmoniæ suauitas defuisset: aliqui enim, ipsiq; paucissimi, pura mente præditi,sortiti sunt cœli suspiciendi uenerabiliorem curam. Quicunq; autem ex duplici naturæ suæ cōfusione, interiorem intelligentiam mole corporis resciderunt, curandis elementis,hisq; inferioribus sunt præpositi: animal ergo homo non quidem eò est minor, quòd ex parte mortalis sit, sed ex eo fortè aptius,efficaciusq; compositus ad certam rationem mortalitate auctus esse uideatur, scilicet quoniam utrunq; nisi ex utraque natura sustinere non potuisset,ex utraq; formatus est, ut & terrenum, & diuinum posset habere delectum: rationem uerò tractatus istius ô Asclepi,non solum sagaci intētione, uerum etiā cupio te animi

mi uiuacitate percipere: est enim ratio plurimis incredibilis, integra autem, & uera percipienda sanctioribus mentibus, itaq; hinc exordiar.

COMMENTARIA.

Quintum cap. instruit, musicam suauitatem, ad concinendas dei, cœlestiúmq; laudes, hominibus indultam, quod & prophetas diuino spiritu plenos, præcipere cognoscimus, cùm iubilare, cùm psallere deo, cùm laudare dominum in tympano, in choro, in chordis, in organo præcipiunt. hic enim musarum, totiúsque musicæ optimus finis. Litera de se conspicua.

CAPVT VI.

AEternitatis dominus, deus primus est: secundus est mundus, homo est tertius. effector mundi, deus, & corũ, quæ insunt omniũ, simul cuncta gubernando, cum ipso homine gubernatore composita: quod est totum suscipiens homo, id est curam propriè effecit diligentiæ suæ, ut sit ipse, & mundus, uterq; ornamẽto sibi, ut ex hac hominis diuina compositione, mundus Græcè rectius κόσμος dictus uideatur. Is nouit se, nouit & mundum: scilicet ut meminerit quid partibus conueniat suis, quibus sibi utendum, quibus sibi inser

inferuiẽdum ſit,recognoſcat,laudes,grateſq; maximas agens deo,eius imaginem uenerans,non ignarus ſe etiam ſecundam eſſe imaginem dei: cuius ſunt imagines duæ,mundus ſcilicet,& homo,unde efficitur: ut,quoniã eſt ipſius una compago, parte, qua ex anima, & ſenſu, & ſpiritu, atq; ratione,diuinus eſt, uelut ex elemen tis ſuperioribus aſcendere poſſe uideatur in cœlum.parte uerò mundana,quę conſtat ex igne,& aqua, & aëre, mortalis reſtet in terra, ut naturæ ſuæ omnia mũdana uidua,deſertaq; dimittat: ſic enim humanitas ex parte diuina,& ex parte mortalis eſt effecta in corpore conſiſtens: eſt autem menſura eius utriuſq;,ia eſt hominis:ante omnes religio,quam ſequitur bo nitas: ea demũ tunc uidetur eſſe perfecta, ſi etiam cupiditatum,omnium alienarum rerum ſit deſpectus, uirtute munita. ſunt enim ab omnib⁹ diuinę cogitationis partibus aliena omnia,quæcũq; terrena corporali cupiditate poſsidentur: quæ meritò poſſeſsionum nomine nuncupantur, quoniam nõ nata ſunt nobiſcũ, ſed poſtea à nobis poſsideri receperunt. omnia ergo huiuſmodi ab homine aliena ſunt, etiam corpus, ut & ea, quæ appetimus,& illud,ex quo appetentię nobis eſt uitium,

deſp

despiciamus: ut enim animū rationis ducit intentio, homo hactenus esse debuit, ut contemplatione diuinitatis, partē, quæ sibi iuncta mortalis est, mundi interioris necessitate seruandi, despiciat, atque contemnat: nam ut homo ex utraq; parte possit esse plenissimus, quaternis eū utriusq; partis elemētis animaduerte esse formatum, manibus & pedibus utrisque binis, aliisq; corporis mēbris, quibus inferiori, id est terreno mundo deseruiat. illis uerò partibus quatuor, sensus, animi, memoriæ, atq; prouidentiæ, quarū ratione, cūcta diuina norit, atq; suspiciat. unde efficitur, ut rerū diuersitates, qualitates effectus, quantitates, suspiciosa indagine homo sectetur. Retardatus uerò graui, & nimio corporis uitio, has naturæ rerum causas, quæ ueræ sunt, propriè peruidere non possit. hunc ergo sic effectum, conformatumq;, & tali ministerio, obsequioq; præposito à summo deo, eumq; competenter, mūdè mundum seruando, deum piè colendo, dignè & competenter in utroq; dei uoluntati parentem, talem quo munere credis esse munerādum (siquidem cùm dei opera sit mundus, eiusq; pulchritudinem, qui diligentia seruat, atque auget, operamq; suam cum dei uoluntate coniungit, cùm

spec

ſpeciem,quam ille intentione diuina formauit, adminiculo ſui corporis, diurno opere,curaq́; cõponit)niſi eo,quo parentes noſtri munerati ſunt? quo etiam nos quoque munerari,ſi fuerit diuinæ pietati complacitum,optamus piiſsimis uotis,ut emeritos,atq; exutos mundana cuſtodia, nexibus mortalibus abſolutos,naturę ſuperioris partis, id eſt diuinæ, puros, ſanctosq́; reſtituat. ASCLEP. Iuſtè,& uerè dicis ô Triſmegiſte: hæc enim merces, piè ſub deo,diligẽter cũ mundo uiuẽtibus.ſecus enim,impieq́; qui uixerint, & reditus denegatur in cœlũ, & cõſtituitur in corpora alia,indigna ſancto animo, & fœda migratio: ut iſte rationis ſermo proceſsit ô Triſmegiſte, futurę æternitatis ſpe animæ,in mũdana uita periclitãtur. ſed aliis incredibile,aliis fabuloſum, aliis forſitan uideatur eſſe deridendũ. Res enim dulcis eſt, in hac corporali uita, qui capitur de poſſeſsionibus fructus. quare animã obtorto (ut aiunt) detinet collo, ut in parte ſui, quæ mortalis eſt, inhæreat, nec ſinit partem diuinitatis agnoſcere,inuidẽs immortalitati malignitas:ego enim tibi quaſi prædiuinãs dixero,nullũ poſt nos habiturum delectum ſimplicẽ, qui eſt philoſophiæ, quæ ſola eſt in cognoſcẽda diuinitate

tate frequens obtutus, & sancta religio: multi etenim eam multifaria ratione confundunt. Quomodo ergo multi incomprehensibilem philosophiam afficiũt, aut quemadmodũ multifaria ratione confundunt? TRIS. O Asclepi, hoc modo in uarias disciplinas, nec cõprehensibiles, eam callida cõmentatione miscẽtes, Arithmeticam, Musicã, Geometriam. Puram autẽ philosophiam, eamq; tantum diuina religione pendentẽ, tantum intẽdere in reliquas oportebit, ut apocatastases astrorũ, stationes præfinitas, cursumq; commutationis, numeris cõstare miretur. Terrę uerò dimẽsiones, qualitates, quantitates, maris profunda, ignis uim, & horum omniũ effectus, naturã cognoscens, miretur, adoret, atq; collaudet artẽ, mentemq; diuinã. Musicen uerò nosse, nihil aliud est, nisi cunctarũ rerum ordinẽ scire, quęq; sit diuina ratio sortita. Ordo enim rerũ singularũ, in unum omniũ artifici ratione collatus, concentũ quendã melo diuino dulcisonum, uerissimumq; cõficiet. ASCLEP. Quid ergo homines post nos erũt? TRIS. Sophistarũ calliditate decepti, à uera, pura, sanctaq; philosophia auertentur. simplici enim mente, & anima, diuinitatẽ colere, eiusq; facta uenerari, agere etiam dei

uoluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima, hæc est nulla animi importuna curiositate, uiolata philosophia. & de his sit hucusq; tractatum.

COMMENTARIA.

Sextum cap. differit, deum absolutè primum esse deum: mundum, secundũ, non absolute, sed participatione deũ, vt qui sit prima absoluti dei imago: hominem, tertiũ, diuinitatis participatione deum, & secũdam dei imaginem. deus autem non imago, sed imaginũ omnium ueritas. hominẽ, anima, sensu, spiritu, ratione, tanquam superioribus elementis, posse in cœlum ascendere. qua uerò igne, aëre, aqua, terra coalitus est, mortis obnoxium, terræ mundana omnia diuina illa parte uiduata relinquere. Mẽsuram, ad cuius modũ uiuere debet homo, religionem esse, quã sequitur bonitas, & quæ perfecta tandẽ esse uidetur, cum cupiditates omnium alienarũ rerũ uirtute munita desficit, possessiones, corpus, & ea omnia, que appetimus, & ipsum deniq; appetitionis sensum. homo enim hactenus esse, dicíque debet, vt sua fert sententia, quatenus rationis intẽtio animũ ducit: adeóq; ut diuinitatis contẽplatione, eam partẽ, quæ mortalis est, sibi quidẽ mundi inferioris necessitate seruãdi, adiun-

cta

cta contemnat, atque despiciat. de posteris Aegyptijs diuinat Asclepius, nullum post eos futurum, qui puram, & de cognoscēdo deo adipiscatur philosophiā. Mox Hermes redit. ad quid terræ dimensiones, id est geometriā, qualitates, quantitates, maris profunda, & ignis uim, horúmq; omnium naturā, id est uniuersam de numeris, cœlestibus globis, rebúsq; naturalibus philosophiā, discere hominem oporteat, sanè ut admiretur, adoret, collaudet artem, mentémq; diuinam, horum omnium artificem. hanc enim puram esse philosophiam, atq; tantum diuina religione pendentem, hanc musicam, hunc cōcentum, nosse cunctarum rerum ordinē, quem quæq; res, diuina ratione sortita est, atq; in vitiū ad omnium artificem rationem collatum, concentum quendam diuino melo dulcißimum, uerißimúmq; efficere. & philosophiā nulla animi importuna curiositate uitiatam, simplici mente, & anima, diuinitatem colere, eiúsq; facta uenerari, agere etiā dei uoluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenißima. Confirmátq; Asclepij uaticinium. Hæc sexta partitio.

CAPVT VII.

DE spiritu uerò, & de his similibus, hinc sumatur exordiū. fuit deus, &

hyle, quam græcè credimus mundum, & mundo comitabatur spiritus, sed nõ similiter ut deo. nec deus sunt hæc, de quibus mundus est. iccirco nõ erant, quãdo nata non erant. sed in eo iam tunc erant, unde nasci habuerũt. Non enim ea sola nõ nata dicuntur, quæ nec dum nata sunt, sed ea, quæ carent fœcunditate generandi, ita ut ex eis nihil nasci posśit. Quæcunq; ergo sunt, quibus inest natura generãdi, hæc & generabilia sunt, quę de his nasci possunt, tametsi ea ex se nata sunt: neq; enim dubitatur ex iis, quæ ex se nata sunt, facilè nasci posse ea, de quibus cuncta nascũtur. Deus ergo sempiternus, deus ęternus, nec nasci potest, nec potuit: hic est, hic fuit, hic erit semper: hæc ergo est, quæ ex se tota est, natura dei. Hyle autem, uel mũdi natura, & spiritus, quamuis nata uideantur à principio, tamẽ in se nascẽdi, procreandiq; uim posśident, atq; naturam fœcunditatis: etenim initium in qualitate naturæ est, quæ & conceptus, & partus in se posśidet uim, atque naturam. Hæc itaque sine alieno concepto est, sola generabilis: at uerò ea, quæ uim solã concipiendi habent, ex alterius commistione naturæ, in discernẽda sunt, ut hic locus mundi cum iis, quæ in se sunt, uideatur esse non natus,

tus, qui utiq; in se uim totius naturæ habet: locum autẽ dico, in quo sunt omnia: neque enim hæc omnia esse potuissent, si locus deesset, qui omnia sustinere potuisset. Omnibus enim rebus, quæ fuerunt, præcauendũ est loco: nec qualitates enim, nec quantitates, nec positiones, nec effectus dignosci potuissent, earũ rerum, quæ nusquã sunt: sic ergo & mundus quamuis natus non sit, in se tamẽ omnium naturã habet, utpote qui omnibus iis ad concipiendũ sinus præstat fœcundissimos: hoc ergo est totum qualitatis, materiæq;, quæ creabilis est, tametsi creata non est. sicut enim natura materia qualitatis fœcunda est, sic & malignitatis eadẽ est, æque fœcunda. Nec ego dixi ô Asclepi, & Amon (quod à multis dicitur) num poterat deus incidere, atq; auertere à rerum natura malitiã? quibus respõdendum nihil omnino est. Vestri tamen causa & id prosequar, quod cœperam, & rationẽ reddam: dicũt enim ipsi, deum debuisse omnifariã mundum à malitia liberasse: ita enim in mũdo est, ut quasi membrũ ipsius uideatur esse: prouisum, cautumq;, est (quantum rationabiliter potuisset) à summo deo, tunc cùm sensu, disciplina, intelligentia, mentes hominum est munerare dignatus. his

enim rebus, quibus cęteris anteſtamus animalibus, ſoli poſſumus, malitiæ fraudes, dolos, uitiaque uitare. ea enim qui antè quàm iis implicitus eſt, ex aſpectu uitauerit, is homo eſt diuina intelligentia, prudentiaq; munitus: fundamentum enim eſt diſciplinę, in ſumma bonitate conſiſtens: ſpiritu autem miniſtrantur omnia, & uegetantur in mũdo, & quaſi organum, uel machina ſummi dei uoluntati ſubiectus eſt. Itaque hactenus intelligatur à nobis mente ſola intelligibilis ſummus, qui dicitur deus, rector, gubernatorq; ſenſibilis dei eius, qui in ſe complectitur omnẽ locum, omnem rerum ſubſtantiam, totamq; gignentium, creantiumque materiam, & omne quicquid eſt, quantũcunq; eſt. ſpiritu uerò agitantur, ſiue gubernantur omnes in mundo ſpecies, unaquæq; ſecundum naturam ſuam à deo diſtributam ſibi. Hyle autem uel mundus omnium eſt receptaculum, omniumque *agitatio*, atque frequentatio, quorum deus gubernator, diſpenſans omnibus rebus mundanis quantum unicuique neceſſarium eſt, ſpiritu uerò implet omnia, ut cuiuſque naturæ qualitas eſt. Eſt enim caua mundi rotunditas in modum ſphæræ, ipſa ſibi qualitatis, uel formę ſuæ cauſa, inuiſibilis

tota

tota: quippe cùm quencũq; in ea ſummũ ſubter deſpiciẽdi cauſa delegeris locum, ex eo in imo quid ſit uidere non poſsis: propter quod multis locis inſtar, qualitatemque habere creditur, per formas enim ſolas ſpecierũ, quarum imaginibus uidetur inſculpta, quaſi uiſibilis creditur: cùm depicta mõſtratur, re autẽ uera eſt ſibiipſi inuiſibilis ſemper: ex quo eius imum uel pars (ſi locus eſt) in ſphæra græce ᾄδης dicitur. ſiquidẽ ἰδεῖν græcè uidere dicitur, quo uiſu imũ ſphæræ careat, unde & ἰδέαι dicũtur ſpecies, quòd ſint inuiſibilis formæ: ab eo itaq; quòd uiſu priuãtur, græcè ᾄδης, ab eo, quòd in imo ſphæræ ſunt, Latinè inferi nuncupantur. Hæc ergo ſunt principia, & antiquiora, & quaſi initia, uel capita omniũ, quæ ſunt, in his, aut per hæc, aut de his. ASCLE. Omnia ergo ipſa, ut dicis, quæ ſunt ô Triſmegiſte mũdana (ut ita dixerim) ſpecierum omniũ quę inſunt, in uniuſcuiuſq; ſicuti eſt, tota ſubſtantia. TRIS. Mundus itaque nutrit corpora, ſpiritus animas. ſenſus autem (quo dono cœleſti ſola felix ſit humanitas) alit mentem: neque enim omnes, ſed pauci, quorum ita mens eſt, ut tanti beneficii capax eſſe poſsit, ut enim ſole mundus, ita mens humana iſto clareſcit lu-

mine, & eo amplius. Nam sol quicquid illuminat, aliquando terræ & lunæ interiectu, interueniente nocte, eius priuatur lumine: sensus autem cùm semel fuerit animæ commistus humanæ, fit una ex bene coalescente commistione natura, ita ut nunquam eiusmodi mentes caliginum impediantur erroribus. unde iustè sensus, deorum animas esse dixerunt: ego uerò nec eorũ dico omnium, sed magnorum quorumq;, & principalium.

COMMENTARIA.

Caput septimum cõtinet de genesi mundi, de Hyle, mundiq; materia, de spiritu comitante, & de loco, velatam philosophiam. Omnia mundana in mundo esse: mundum in deo: continens, locum appellat. proinde, locum mũdi natum esse non vult: mundum autem natum esse, & non natum: natũ quidem, si creaturarum opificium respicis: atq; non natum, si opificij respicis veritatem. Hyle enim & spiritus, mundus scilicet, & vis quædam diuina per omnia means, atq; diffusa, in mundi opificio non erant quando nata non erant, sed in eo (inquit) iam tunc erant, vnde nasci debuerunt: sed in quonam erant, nisi in diuino illo verbo, per quod omnia facta sunt? et in quo, & quod factum

est,

est, vita erat, & vnde tandem factum prodijt quicquid est factum. Hylen fœcundam esse æquè qualitatis, quæ rationem boni habet, & æquè fœcundam malitiæ, quòd boni, maliq; æquè sit capax, ceu terra eadem, salutarium, et noxiarum herbarum fœcunda est, idq; habet terra, tanquam proprietatis suæ membrum, sic & Hyle. Attamen deum in hominibus prouidisse (quantum rationabiliter oportuit) sensu, licet disciplinam, intelligentiam, aduersus huiusmodi materialem proprietatem, ne malitia nostram hylen occuparet, ceu noxia quædam herba desertam, neglectam, incultámq; terram. Insuper de spiritu in omnia diffuso, de inferis, de sensu, qui est superiorum mentium in humanas mentes illapsio, ceu radiorum lucis in oculos, paucula quedã disceptat. hæc septima particula.

CAPVT VIII.

ASCLE. Quos dicis rerum capita uel initia primordiorum ô Trismegiste? TRISM. Magna tibi pando & diuina nudo mysteria. cuius rei initium facio, exoptato fauore cœlesti. Deorum genera multa sunt, eorumq; omnium pars intelligibilis, alia uerò sensibilis pars. intelligibiles dicuntur, non ideo quòd puten-

tur non ſubiacere ſenſibus noſtris (magis enim ſentimus eos, quàm eos, quos uiſibiles nuncupamus) ſicuti diſputatio perdocebit, & tu ſi intendas, poteris peruidere. ſublimis enim ratio, eoq́; diuinior ultra hominũ mentes, intentionesq́; conſiſtens, ſi non attẽtiore aurium obſequio, uerba loquentium acceperis, tranſuolabit, & transfluet, aut magis refluet, ſuique fontis liquoribus miſcebit ſe. Sunt ergo omnium ſpecierum principes dii, hos ſequuntur dii, quorum eſt princeps ὀσία. hi ſenſibiles utriuſq; originis ſuæ conſimiles, qui per ſenſibilem naturam cõficiunt omnia. altera per alterum unuſquiſq; opus ſuum illuminans. cœli, uel quicquid eſt, quod eo nomine comprehenditur, οὐσιάρχης eſt Iupiter: per cœlum enim, Iupiter omnibus præbet uitam. ſolis οὐσιάρχης eſt lumen. Bonum enim luminis, per orbẽ ſolis nobis infunditur. XXXVI. (quorum uocabulũ eſt Horoſcopii) in eodem loco ſemper defixorum ſyderum, horum οὐσιάρχης uel princeps eſt, quẽ Pantomorphon, uel Omniformem uocant, qui diuerſis ſpeciebus, diuerſas formas facit. ſeptem ſphæræ, quæ uocantur erraticæ, habẽt οὐσιάρχας, id eſt ſuos principes, quã fortunam dicunt, & εἱμαρμένην, quibus

immu-

immutantur omnia, lege naturæ ſtabilitate firmiſsima, & ſempiterna agitatione uariata. aër uerò organum eſt, uel machina omnium, per quā omnia fiunt. eſt autem uſiarches huius ſecundus. mortalibus mortalia, & his ſimilia. His ergo ita ſe habentibus ab imo ad ſummum ſe mouentibus, ſic ſibi connexa ſunt omnia pertinētia ad ſe naturaliter, ut mortalib⁹ mortalia, ſenſibiliaq; ſenſibilibus annexa ſint: ſumma uerò gubernationis, ſummo illi domino paret, ut non multa, at potius unum. ex uno etenim cūcta pendentia, ex eo potius defluentia, cum diſtātia uidentur, creduntur eſſe plurima diuiſim. adunata uerò, unū uel potius duo, unde fiunt omnia, & à quo fiunt, id eſt de materia, de qua fiunt, & ex eius uoluntate, cuius nutu efficiuntur alia. ASC. Hæc iterum ratio, quæ eſt ô Triſmegiſte? TRIS. Talis ô Aſclepi. Deus etenim uel pater, uel dominus omnium, uel quocunq; alio nomine ab hominibus ſanctius, & religioſius nuncupetur, quod inter nos, intellectus noſtri cauſa, debet eſſe ſacratū, tanti eius numinis contemplatione, nullo ex iis nominibus eum definitè nuncupauimus. ſi enim uox hæc eſt ex aëre ſpiritu percuſſo ſonus, declarans omnem hominis uolun-

tatem, uel sensum, quem fortè ex sensibus mente perceperit, cuius nominis tota substantia paucis composita syllabis, definita atq; circunscripta est, ut esset in homine necessarium uocis, auriumq; commerciũ, simul & sensus, & spiritus, & aëris, & omnium in his, & per hæc, an cum his nomen est totum dei? nõ enim spero, totius maiestatis effectorem, omniumq; rerum patrem uel dominum, uno posse quãuis è multis composito nomine nuncupari. hunc uerò uno nomine, uel potius omni nomine (si quidẽ is sit unus, & omnia sit) necesse aut omnia esse eius nomen, aut ipsum omnium nominibus nũcupari. hic ergo solus, ut omnia: utriusque sexus fœcunditate plenissimus, semper uoluntate sua prægnans, parit quicquid uoluerit procreare. Voluntas eius est bonitas omnis. hæc eadem bonitas omnium rerum est. ex diuinitate eius, natura nata, ut sint omnia, sicut sunt, & fuerunt, & futuris omnibus dehinc natura ex se nascendi sufficiat. hæc ergo ratio ô Asclepi tibi sit reddita, quare, & quomodo fiant omnia utriusq; sexus. ASCL. Ergo deum dicis ô Trismegiste. TRISM. Non solum deum ô Asclepi, sed animalia omnia, & inanimalia. imposibile enim est aliquid eorũ,

quæ

quæ ſunt, infœcundum eſſe. fœcunditate enim dempta ex omnibus, quæ ſunt, impoſsibile erit ſemper eſſe, quæ ſunt. Ego enim & naturam, & ſenſum, & mundum dico in ſe continere hanc naturam, & nata omnia in ſe conſeruare. procreatione enim uterq; plen⁹ eſt ſexus, & ei⁹ utriuſq; connexio, aut (quod eſt uerius) unitas incomprehenſibilis eſt, quam ſiue Cupidinem, ſiue Venerem, ſiue utrunq; poteris rectè nũcupare. hoc ergo omni uero uerius, manifeſtiusq́; mente percepto, quod ex omni illo loco totius naturæ deo, hoc ſit cunctis in æternum procreandi inuentum, tributumq́; miniſterium. cui ſumma charitas, lætitia, *hilaritas,* & cupiditas, amorq́; diuinus, innatus eſt. & dicendum foret quanta ſit eius miniſterii uis, atque neceſsitas, niſi ex ſui cõtemplatione unicuiq; ex intimo ſenſu nota eſſe potuiſſet. ſi enim illud extremum temporis, quo ex cerebro ad ritum peruenimus, ut utraq; in utranq; fundat natura progeniem, animaduertis, ut altera alterius auidè rapiat ſemẽ, interiusq́; recõdat. deniq; eo tẽpore ex commiſtiõe cõmuni, uirtutẽ mariũ etiam fœminæ adipiſcuntur, et mares fœmineo corpore, lateſcunt. Effectus itaq; huius tam blandi, neceſſariiq́; miniſterii

in

in occulto perpetratur, ne uulgo irridentibus imperitis, utriusq; naturæ diuinitas ex commistione sexus cogatur erubescere. multò magis etiã, si uisibus irreligiosorum hominum subiiciatur. sunt autem non multi, aut admodum pauci, ita ut numerari etiam in mundo possint, religiosi. unde cõtingit in multis remanere malitiam, defectu prudentiæ, scientiæq; rerũ omnium, quæ sunt. ex intellectu enim religiõis diuinæ, qua cõstituta sunt omnia, contemptus, medelaq; nascitur uitiorum totius mundi. perseuerante autem imperitia, atq; inscitia, uitia omnia conualescunt, uulnerantq; animam insanabilibus uitiis, quæ infecta iisdẽ, atq; uitiata, quasi uenenis intumescit, nisi eorum, quorum animarum disciplina, & intellectus, summa curatio est. si ergo solis, & paucis hoc proderit, dignum est hunc prosequi, atq; expedire tractatũ, quare scilicet solis hominibus intelligentiam, & disciplinam suam, diuinitas sit impartiri dignata, audi itaq;. deus pater, & dominus, cùm post deos, & homines efficeret ex parte corruptiore mundi, & ex diuina, pari lance cõponderans, contigit uitia mundi corporibus commista remanere, & alia propter cibos, uictumq; quẽ necessario habemus,

cùm

cum omnibus animalibus communem. quibus de rebus necesse est cupiditatum desyderia, & reliqua mentis uitia, animis humanis incidere. diis uerò utpote ex parte mundissima naturæ effectis, & nullis indigentibus rationis, disciplinæq; adminiculis, quamuis ĩmortalitas, & unius semper ætatis uigor ipse sit eis prudentia, & disciplina, tamen propter rationis unitatem, pro disciplina & intellectu ne ab his essent alieni, ordinem necessitatis lege conscriptum, æterna lege constituit. hominem ex animalibus cunctis de sola ratione, disciplinaq; agnoscens, per quæ uitia corporum, homines auertere, atque abalienare potuissent, ipsos ad intentionem, spemq; immortalitatis prætendit. deniq; & bonum hominem, qui posset immortalis esse, ex utraq; natura composuit diuina, atq; mortali, & sic compositum per uoluntatem dei hominem, etiam constitutum est esse meliorem diis, qui sunt ex sola immortali natura formati, & omnibus mortalibus. propter quod homo diis cognatione coniunctus, ipsos religione, & sancta mente ueneratur. diiq; etiam pio affectu, humana omnia respiciunt, atq; custodiunt: sed de hominibus paucis istud dictum est, pia mente prædi-

ditis.

ditis. de uitiosis uerò nihil dicendum est, ne sanctissimus sermo, eorum cõtemplatione uioletur.

COMMENTARIA.

Caput octauum hæc complectitur de vsiarchis, substantialibúsq; principibus, quos deos appellat: cœli vsiarcham appellat Ionẽ. vsiarcham solis, lumen. triginta sex ponit horoscopios, id est horarum speculatores, syderum semper in eodem loco defixorum: horum autem principẽ Pantomorphon, id est omniformem. septem sphærarum erraticarum principes, ponit fortunam & fatum. ponit & aëris vsiarchã. sed hæc dæmonum figmenta esse videntur, & vana quædam inuolucra ad gentilitios errores pertrahentia, & quæ in his diutius immorantes vanescere cogunt potius, quàm perficiũt. Hinc ad summi dei redit contemplationẽ, ineffabilis, & innominabilis, aut qui omniũ nominatur nominibus, fœcunditate plenissimi, à quo omnia id habẽt, vt nihil esse possit infœcundum. hinc amor ille procreandi, & ingẽs naturæ studium, nihil prorsus fœdum, nihil dedecorum in se habẽs, dum religiosè cogitetur, & de eo talis habeatur sermo, tractetúrq; non minus religiosè. est

enim

enim id indultum, ad diuinæ fœcunditatis æmulationem. verùm quia maxima pars hominum mysteria ignorat, diuinas leges profanat, & belluarum more, insanè, irreuerenter, & quasi furibundi, & amentes illa tractãt. idcirco de talibus nunc vix aut cogitari, aut loqui præ verecundia quicquam audendum, quod inordinata illa, & hominum illæ erga venerabundam dei ordinationem irreuerentiæ, sese sensibus, cogitatibúsq; ingerunt, non autem illa pulchra, sancta, incontaminatáq; dei ordinatio: & quia paucis concessum est, puros habere sensus, censeo paucis de talibus cogitandũ esse, atq; loquendum. Mox *subiungit, deum solis hominibus intelligẽtiam, disciplinámq; esse impartitum, quo vitia, particula eius immortalis, & diuina deuitare posset. quæ alioqui admistione corporeæ molis incurreret facile. nam ratione corporis, & dissolubilis particulæ, necesse est hominum animis, cupiditatum desyderia, & reliqua mentis vitia incidere.* H*æc octaua particula.*

CAPVT IX.

ET quoniam de cognatione, & consortio hominum, deorumq́;, sermo nobis indicitur, potestatem hominis ô Asclepi,

Aſclepi, uimq́; cognoſce. dominus & pater, uel (quod eſt ſummum) deus, ut effector eſt deorum cœleſtium, ita homo effector eſt deorum, qui in templis ſunt, humana proximitate cōtenti, & non ſolum illuminantur, uerum etiam illuminant. nec ſolum ad eum proficit, uerumetiam confirmat deos. Miraris ò Aſclepi, an nunquid diffidis, ut multi? ASCLE. Confundor ô Triſmegiſte, ſed tuis uerbis libenter aſſenſus, feliciſsimum hominem iudico, qui ſit tantam felicitatem conſecutus. TRISM. Nec immerito miraculo dignus eſt, qui maximus eſt omniū deorum. Genus enim omnium ſine confuſione manifeſtum eſt, de mundiſsima parte naturæ propagatum. ſignaq́; eorum, ſola pro omnibus eſſe quaſi capita. ſpecies uerò deorum, quas conformat humanitas, ex natura utraq; conformata eſt. ex diuina, quæ eſt prior, multoq́; diuinior, & ex ea, quæ intra homines eſt, id eſt ex materia, qua fuerunt fabricatæ, & non ſolum capitibus ſolis, ſed membris omnibus, totoq́; corpore configurantur. Ita humanitas, memor naturæ, & originis ſuæ, in illa diuinitatis imitatione perſeuerat. ut ſicuti pater, ac dominus, ut ſibi ſimiles eſſent, deos fecit æternos, ita humanitas deos

ſuos

ſuos ex ſui uultus ſimilitudine figuraret. ASCL. Statuas dicis ô Triſmegiſte? TR. Statuas, ô Aſclepi. uides'ne, quatenus tu ipſe diffidas? ſtatuas animatas, ſenſu, & ſpiritu plenas, tanta, & talia facientes, ſtatuas futurorum præſcias, easq; fortè uates omnes ſomniis, multisq; aliis rebus prædicẽtes, imbecillitates hominibus facientes, easq; curantes triſtitiamq; pro meritis. An ignoras ô Aſclepi, quòd Aegyptus imago ſit cœli, aut, quod eſt uerius, tranſlatio, & deſcenſio omnium, quæ gubernantur, atq; exercentur in cœlo? &, ſi dicendũ eſt uerius, terra noſtra totius mundi eſt templum. & tamẽ quoniam præſcire cuncta prudẽtes decet, iſtud uos ignorare fas non eſt. futurum tempus eſt, cùm appareat Aegyptios incaſſum pia mente diuinitatem ſedula religione ſeruaſſe, & omnis eorum ſancta ueneratio in irritum caſura fruſtrabitur. è terris enim ad cœlum eſt recurſura diuinitas. linquetur Aegyptus, terraq;, quæ fuit diuinitatis ſedes, religione uiduata, numinum pręſentia deſtituetur. alienigenis enim regionẽ iſtam, terramq; complentibus, nõ ſolum neglectus religionũ, ſed (quod eſt durius) quaſi de legibus, à religione, pietate, cultuq; diuino ſtatuetur. proſcripta pœna, prohibi-

tio erit. tunc terra ista, sanctissima sedes delubrorum, atq; templorũ, sepulcrorum erit, mortuorumq; plenissima. O Aegypte, Aegypte, religionum tuarum solæ supererunt fabulæ, & æque incredibiles posteris suis, solaq; supererunt uerba lapidibus incisa, tua pia facta narrantibus. & inhabitabit Aegyptum Scythes aut Indus, aut aliquis talis, id est uicinia barbara. diuinitas enim repetet cœlum, deserti homines toti morientur, atque ita Aegyptus deo, & homine uiduata deseretur. Te uerò appello sanctissimum flumẽ, tibiq; futura prædico. torrenti sanguine plenus, ad ripas usque erumpes. undæq; diuinæ non solum poluẽtur sanguine, sed totæ rumpentur, & uiuis multò maior erit numerus sepultorum. superstes uerò qui fuerit, lingua sola cognoscetur Aegyptiis, actibus uerò uidebitur alienis. Quid fles ô Asclepi? & his amplius, multoq; deterius, ipsa Aegyptus suadebitur, imbueturq; peioribus malis, quæ sancta quondam, & diuinitatis amantissima deorum in terra, religionis suæ merito, sola seductio sanctitatis, & pietatis magistra, erit maximæ crudelitatis exemplum, & tunc tædio hominum, non admirandus uidebitur mundus, neq; adorandus. hoc totum bonum,

quo

quo melius nec est, nec fuit, nec erit, quod uideri posit, periclitabitur, eritq; graue hominibus, ac per hoc contemnetur, nec diligetur totus hic mundus dei opus immutabile, gloriosa constructio, bonum multiformi imaginum uarietate compositũ, machina uoluntatis dei, in suo opere sine inuidia suffragantis in unum omnia, quæ uenerari, laudari, amari deniq; à uidentibus possunt, multiformis adunata congestio. Nam & tenebræ præponentur lumini, & mors uita utilior iudicabitur. nemo suspiciet cœlum, religiosus pro insano, irreligiosus putabitur prudẽs, furiosus fortis, pro bono habebitur pesimus. anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata est, aut immortalitatem se consecuturam esse præsumit, secundum quod uobis exposui, non solum risus, sed etiam putabitur uanitas. sed mihi credite, etiam periculum capitale constituetur in eum, qui se mentis religioni dederit. noua constituentur iura, lex noua. nihil sanctum, nihil religiosum, nec cœlo, nec cœlestibus dignũ audietur, aut mente credetur. fit deorum ab hominibus dolenda secesio, soli nocentes angeli remanent, qui humanitati commisti, ad omnia audaciæ mala miseros (manu iniecta) cõ-

pellent in bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia, quæ sunt animarũ naturæ contraria. tunc nec terra constabit, nec nauigabitur mare. nec cœlum astrorum cursibus, nec syderum cursus constabit in cœlo. omnis uox diuina, necessaria taciturnitate mutescet. fructus terræ corrumpentur, nec fœcunda erit tellus, & aër ipse, mœsto torpore languescet. hæc, & talis senectus ueniet, mundi irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum omnium. cùm hæc cuncta contigerint ô Asclepi, tunc ille dominus, & pater deus primipotens, & unius gubernator mundi, intuens in mores, factaq; uoluntaria, uoluntate sua, quæ est dei benignitas, uitiis resistens, & corruptelæ omnium errorem reuocans malignitatem omnem uel alluuione diluens, uel igne consumens, uel morbis pestilentibus ubique per diuersa loca dispersis, finiens, ad antiquam faciem mundũ reuocabit, ut & mundus ipse adorandus uideatur, atque mirandus. & tanti operis effector, & restitutor deus, ab omnibus, qui tunc erunt, frequentibus laudum præconiis, benedictionibusq; celebretur. hæc enim mundi genitura, cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ ipsius sanctissima, & religiosissima restitutio

stitutio peracto temporis cursu, quæ est & fuit sine initio sempiterna. uoluntas etenim dei caret initio, quæ eadẽ est, & ubiq; est sempiterna. ASCL. Dei enim natura consilium est uoluntatis, bonitas summa, consilium ô Trismegiste. TR. O Asclepi, uoluntas cõsilio nascitur, & ipsum uelle est ex uoluntate. neque enim impensè aliquid uult, qui est omnium plenissimus, & ea, quæ uult, habet. uult autem omnia bona, & habet omnia, quæ uult. omnia autem bona & cogitat, & uult. hoc est autẽ deus, eius boni imago mundus. ASCL. Bonus ô Trismegiste. TRISM. Bonus ô Asclepi, ut ego te docebo. sicuti enim deus omnibus speciebus, uel generibus, quæ in mundo sunt, distributor, dispensatorq; est bonorum, id est sensus animæ, & uitæ, sic & mundus præstitor est, & tributor omnium, quæ mortalibus uidẽtur bona, id est alternationis partium, temporalium fructuum, natiuitatis, augmẽtorum, & maturitatis, & horum similium: ac per hoc deus supra uerticẽ summi cœli consistens, ubiq; est, omniaq; circunspicit. sic est enim ultra cœlum locus sine stellis, ab omnibus rebus corpulẽtis alienus. dispensator, qui est inter cœlum, & terrã locum obtinet, quem Iouẽ uocamus. terræ uerò,

& mari dominatur Iupiter Plutonius, & hic nutritor est animãtium mortalium. & fructiferarum. horũ omnium uiribus, fructus, arbusta, & terrra uegetantur: aliorum uerò uires & effectus, per omnia quæ sunt, distribuuntur. Distribuẽtur uerò qui terræ dominentur, & collocabũtur in ciuitate in summo initio Aegypti, quæ à parte solis occidentis condetur. ad quam terra, mariq; festinabit omne mortale genus. ASCL. Modo tamen hoc in tempore, ubi isti sunt ô Trismegiste? TR. Collocati sunt in maxima ciuitate in monte Libyco. & hæc eousq; narrata sint.

COMMENTARIA.

Caput nonum hoc uniuersum, profanum est, quod & rectè coarguit Augustinus in libro de Ciuitate dei. idololatriam probat, miris laudibus effert, prædicat, casum eius deplorat. deum quendam supra cœli uerticem ponit cuncta circunspicientem, intra uerò eum locum, qui cœlo, & terra continetur, Iouem ponit dispensatorem. Plutonicum autem Iouem, terræ, marísque dispensatorem. quasi alius deus sit in cœlo, alius in aëre, alius in terra, atque mari: quæ uniuersa ingentem continent errorum impietatem, nam ex diuinis eloquijs, castè, purè, & sanctè

ctè sumus edocti, quòd dominus ipse est deus, in cœlo sursum, & in terra deorsum, & quòd non sit alius. aduersus uerò idola, & idolorum latriam sapientia, & diuiniloqui prophetæ nos cautè præmonẽt, ne tanta impietatis macula inquinemur, ne tanto fœdemur errore. nam idolum ipsum quidem maledictum est, & qui fecit illud. & rursus: Infandorum idolorum cultura omnis mali causa est, & initium, & finis. similíque modo, odio sunt deo impius, & impietas eius. nam quod factũ est, cum illo, qui fecit, tormenta patiẽtur. hæc, & pleraq; alia de idolis, et idololatria ex Sapiẽtia. *Et in* Leuitico *deus ipse ex se præcipit:* Ego dominus *deus uester, non facietis uobis idolũ, & sculptile, nec titulos erigetis, nec insignẽ lapidem ponetis in terra uestra, ut adoretis eum.* Et *de idolis* Aegypti, *præcipit in* Ezechiele: *In idolis Aegypti nolite pollui. ego dominus deus uester. Et de cessatione, per eundem dicit:* Disperdam *simulacra, & cessare faciam idola de* Memphi, *& dux non erit amplius de terra* Aegypti. *Quas autem* Mercurius *dicit idolorum, statuarúmque animas, sensúmque, & spiritum imbecillitates hominibus facientes, eásque curantes, malos proculdubio cognoscimus esse spiri-*

tus, & indubitata fide eos esse, de quibus Propheta ore ueridico dicit: Omnes dij gentium, dæmonia. Hæc pauca aduersus Mercurij, & huius nonæ particulæ impuritatem satis sint. nam ad eos habemus sermonem, qui ueri dei cognitione sunt imbuti. quem (ut sapiens dicit) nosse consummata iustitia est, & eius iustitiam, & uirtutem scire, radix immortalitatis. Lazarelus hunc locum ad Analogiam trahit, quasi idola apostoli sint: fictor homo, Christus: uirtus desuper indita, spiritus sanctus: Aegyptus tenebræ gentium, & persecutio discipulorum, apostolorũ, & martyrum. lapides inscripti pia facta narrantes, posteritatis corda, non opera, sed sola uerba fidei retinentia. hæc excogitata piè, sed ad literam fortè uiolenta. lapsum Hermetis cum Augustino & in hoc, & in tertiodecimo capite sentio. Id enim Gentiũ uates (ut Balaam, ut Sibyllæ) uidentur habere, ut lucẽ patiantur, & tenebras, & lucida, & opaca uaticiniorum interualla, puráque interdum & nonnunquam impura. Hæc pro capite nono.

CAPVT X.

DE immortali uerò, & mortali, modò differendum est. multos enim spes

ſpes, timorq́; mortis, ueræ rationis ignaros, excruciat. mors enim efficitur, diſſolutione corporis labore defeſsi, & numeri completi, quo corporis membra in unam machinam ad uſus uitales aptantur. moritur enim corpus, quando hominis uitalia ferre poſſe deſtiterit. hæc ergo eſt mors, corporis diſſolutio, & corporalis ſenſus interitus. de qua ſolicitudo ſuperuacua eſt. Sed & alia neceſſaria, quam aut ignorantia, aut incredulitas contemnit humana. ASCLE. Quid eſt ô Triſmegiſte, quod aut ignorãt, aut eſſe poſſe diffidũt? TR. Audi ergo ô Aſclepi, cùm fuerit animæ à corpore facta diſceſsio, tunc arbitrium, examenq́; meriti eius tranſiliet in ſummi dæmonis poteſtatẽ, iſq́; eam, cùm piam, iuſtamq́; præuiderit, in ſuis competentibus locis manere permittet. Sin autẽ delictorum illitam maculis, uitiiſq́; oblitam uiderit, deſuper ad ima deturbãs, procellis, turbinibuſq́; aëris, ignis & aquæ ſæpe diſcordantibus tradet. atq; inter cœlũ & terram mundanis fluctibus, in diuerſa ſemper æternis pœnis agitata, raptabitur, ut in hoc obſit animæ æternitas, quòd ſit immortali ſentẽtia, æterno iudicio ſubiugata. Ergo ne his implicemur, uerendum, timendum, cauendumq́; eſſe cognoſce. in-

credibiles enim post delicta cogētur credere, non uerbis, sed exemplis: nec minis, sed ipsa pasſione pœnarum. ASCL. Non ergo Trismegiste, hominum delicta, sola humana lege puniūtur. TR. Primo enim ô Asclepi, terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt. tunc ea etiam, quæ sunt ratione corporali uiuētia, & à uiuendo eadē corporali lege deficientia, ea omnia pro uitæ meritis, aut delictis, pœnis obnoxia, tantò post mortē sæuioribus subiiciūtur, quantò inulta forsitan fuerint zelata, dum uiuerent. prescia enim rerū omnium diuinitate, reddentur, perinde (ut sunt) pro delictorū qualitatibus pœnæ. ASCL. Qui sunt digni maioribus pœnis, ô Trismegiste? TR. Qui damnati humanis legibus uitam uiolenter amittunt, ut non naturæ animam debitam, sed pœnam pro meritis reddidisse uideantur. contrà, iusto homini in dei religione, & in summa pietate præsidium est. Deus enim tales, ab omnibus tutatur malis. pater enim omnium, & dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Non ubi sit loco, nec qualis sit qualitate, nec quantus quantitate, sed hominem sola intelligētia mentis, illuminās. qui discuſsis ab animo errorum tenebris, & ueritatis claritate percepta, to-

to se sensu intelligentiæ diuinæ commiscet : cuius amore, à parte naturæ, quæ mortalis est, liberatus immortalitatis futuræ concipit fiduciã. hoc ergo inter bonos, malosq; distabit. unusquisque enim pietate, religione, prudentia, cultu, & ueneratione dei clarescit, quasi oculus uera ratione perspecta, & fiducia credulitatis suæ intantũ inter homines præstat, quantum sol cæteris astris lumine suo antestat. ipse enim Sol, non tam magnitudine numinis, quàm diuinitate, & sanctitate, cæteras stellas illuminat. secũdũ enim deum hunc crede ô Asclepi, cætera omnia gubernantem, omniaq; mundana illustrantem animalia, siue animantia, siue inanimantia. Si enim animal mundus, uiuensq; semper & fuit, & est, & erit, nihil in mundo mortale est. uiuentis etenim semper, uniuscuiusq; partis, quæ est in ipso mũdo, sicuti in uno, eodemq; animali semper uiuente, nullus est mortalitatis locus. ergo uitæ, æternitatisq; ipse esse debet plenissimus, si semper eum necesse est uiuere. Sol ergo, sicuti mundus, sempiternus est, sic & ipse semper gubernator uitaliũ, uel totius uiuacitatis, eorumq; frequentator, & dispensator est. Deus ergo uiuentiũ, uel uitaliũ, quæ sunt in mũdo, sempiternus gubernator

nator

nator est, ipsiusq; uitæ dispẽsator æternus. semel autem dispensauit ęterna lege cunctis uitalibus uitam præstans, hoc more, quo dicam. In ipsa enim uiuacitate æternitatis, mundus agitatur: & in ipsa uitali æternitate, locus est mundi. propter quod, nec stabit aliquando, nec corrumpetur aliquando, sempiternitate uiuendi circunuallatus, & quasi constrictus ipse mundus. Est igitur dispẽsator uitę, omnibus, quæ in se sunt, & est locus omnium, quæ sub sole gubernantur. cuius mundi commotio, ex duplici constat effectu. uiuificatur enim ipse extrinsecus ab æternitate, uiuificatque ea, quæ intra se sunt omnia, differens numeris, & temporibus statutis, atq; præfixis. cuncta per solis effectum, stellarumq; discursum. omnia temporalia, ratione, diuinaque lege conscripta. terrenum autem tempus aëris qualitate, æstuũ, frigorisq; uarietate dignoscitur, cœleste uerò reuersionibus syderum ad eadem loca, temporali cõuersione recurrentium: & mundus est receptaculum temporis, cuius cursu, & agitatione uegetatur. tempus autem ordine seruatur. ordo & tempus innouationem omnium rerum, quæ in mundo sunt, per alternationem faciunt.

COMMENTARIA.

Decimum de morte, de examine animæ, cùm corpus excesserit, quòd magis puniantur post mortem, quibus iustè legibus humanis, præ scelerũ magnitudine, uita adempta est. quòd iustis deus sit præsidio. de solis, & mundi diuinitate. ponit mundũ primum sensibilem deum, solem secundũ. mundum nunquam quieturum, nunquam corruptum iri. nos autem nomen dei incommunicabile, neq; soli, neque mundo tribuimus, mundúmq; credimus aliquando soluẽdum. intellecta igitur hæc (vt simplicia sonant Hermetis dicta) errorem gentilium præ se ferunt. participatione tamen illis ceu excellentibus operibus dei, diuinitatẽ tribuimus. Hæc partitio decima.

CAPVT XI.

CVnctis ergo ita se habentibus nihil stabile, nihil fixum, nihil immobile, nec nascentiũ, nec cœlestiũ, nec terrenorum. solus enim deus, & meritò solus, in se, & à se, & circùm se totus est plenus, atq; perfectus, isq; sua firma stabilitas est, nec alicuius impulsu, nec loco moueri potest, cùm in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. nisi aliquis audeat dicere, sui commotionem in æternitate esse. sed

magis

magis etiã & ipsa immobilis æternitas, in quam omniũ temporum agitatio remeat, & ex qua omniũ temporum agitatio sumit exordiũ. Deus igitur stabilis fuit, semperq; cum eo similiter æternitas cõstitit, mundũ non natum, quem rectè sensibilẽ dicimus, intra se habẽs, huius dei imago. hinc mundus effectus est æternitatis imitator. habet autẽ tempus stabilitatis suæ uim, atq; naturã, quãuis semper agitetur, ea ipsa in se reuertendi necesſitate: itaque quanuis sit æternitas stabilis, immobilis, atq; fixa, tamẽ quoniã mobilitate tẽporis, in æternitatẽ semper reuocatur, agitatio, eaq; mobilitas ratione temporis uertitur, efficitur, ut & ipsa æternitas immobilis quidẽ, sola per tẽpus, in quo ipsa est, & est in eo omnis agitatio, uideatur agitari, sic efficitur, ut & æternitas, stabilitas moueatur, & tẽporis mobilitas stabilis fiat fixa lege currẽdi. sic & deum agitari credibile est, in se ipsum eadẽ immobilitate: stabilitatis enim ipsius in magnitudine est immobilis agitatio. ipsius enim magnitudinis immobilis lex est. Hoc ergo, quod est tale, quod non subiicitur sensibus, infinitum, incomprehensibile, inæstimabile est. nec sustineri, nec ferri, nec indagari potest. unde enim, & quo, & ubi, aut quomodo,

modo, aut quale ſit, incertum eſt. fertur enim in ſumma ſtabilitate, & in ipſo ſtabilitas ſua, ſeu deus, ſeu æternitas, ſeu uterque, ſeu alter in altero, ſiue uterque in utroque ſint. propter quod æternitas, ſine definitione eſt tẽporis, tempus autẽ, quod definiri poteſt, uel numero, uel alternatione, uel per alterius ambitudinẽ rediẽs, æternum eſt. utrũq; ergo infinitũ, utrunq; uidetur æternũ. ſtabilitas enim utpote defixa, quòd ſuſtinere, quæ agitabilia ſunt, poſsit, beneficio firmitatis meritò obtinet principatũ. omnium enim, quæ ſunt, primordia, deus eſt & æternitas, mũdus autẽ quòd ſit mobilis, nõ habet principatum. præuenit enim mobilitas eius ſtabilitatẽ ſuã in lege agitationis ſempiternæ, habendo immobilẽ firmitatẽ. Omnis ergo ſenſus diuinitatis, ſimilis, immobilis, ipſe in ſtabilitate ſua ſe cõmouet. ſanctus, & incorruptus, & ſempiternus eſt, & ſiquid melius poteſt nuncupari. in ipſa dei ſummi ueritate cõſiſtens ęternitas, pleniſsimus omniũ ſenſibiliũ, & totius diſciplinę, cõſiſtens (ut ita dixerim) cũ deo. ſenſus uerò mundanus, receptaculũ eſt omniũ ſenſibilium & ſpecierũ, & diſciplinarũ. humanus uerò ex memoriæ tenacitate, quòd memor ſit omniũ, quas geſſerit rerũ. uſq; ad huma

humanum enim animal ſenſus diuinitatis deſcēdendo peruenit. Deus enim ſenſum ſummum, diuinumq; cunctis cōfundi noluit, ne erubeſceret aliorum commiſtione animantium. Intelligentia enim ſenſus humani, qualis, aut quanta ſit, tota in memoria eſt præteritorū. per eam enim memoriæ tenacitatem, gubernator effectus eſt terræ. Intellectus autem naturæ, & qualitatis, & ſenſus mundi, ex omnibus, quæ in mundo ſenſibilia ſunt poterit peruideri. æternitas, quæ ſecunda eſt, ex ſenſibili mundo, ſenſus datus, qualitasq́ue dignoſcitur. at intellectus qualitatis, qualitasq; ſenſus ſummi dei, ſola ueritas eſt. cuius ueritatis in mundo ne quidē extrema linea umbra dignoſcitur. ubi enim quid temporum dimenſione cognoſcitur, ubi ſunt mēdacia, ubi geniture, ubi errores uidentur? Vides ergo ô Aſclepi in quibus conſtituti, quæ tractemus, aut quæ audeamus attingere: ſed tibi deus ſumme gratias ago, qui me uidendæ diuinitatis tuæ, illuminaſti lumine. & uos ô Tati, & Aſclepi, & Amnon, intra ſecreta pectoris, diuina myſteria ſilentio tegite, & taciturnitate celate. hoc autem differt intellectus à ſenſu, quòd intellectus noſter, ad qualitatem ſenſus mundi intelligendam, & digno-
ſcen

ſcendam mentis peruenit intentione. Intellectus autem mundi peruenit ad æternitatem, & deos noſcendos, qui ſupra ſe ſunt: & ſic contingit nobis hominibus, ut quaſi per caliginem ea, quę in cœlo ſunt, uideamus, quantum poſsibile eſt per conditionem ſenſus humani. hæc autem intentio peruidendis tantis bonis anguſtiſſima eſt, latiſsima uerò cùm uiderit felicitate conſcientiæ.

COMMENTARIA.

Vndecimum cap. pandit, quòd ſolus deus immobilis ſit, & ſtabilis, cætera autem mutabilia. deus infinitus, incomprehenſibilis, inæſtimabilis, & qualis ſit ignotus, de ſenſu dei ſancto, incorrupto, & ſempiterno: de ſenſu mundi: de ſenſu hominis: de differentia intellectus à ſenſu. Hæc undecimæ particulæ ſumma.

CAPVT XII.

De inani uerò, quodq́; etiã magnum uidetur eſſe quamplurimis, ſic ſentio, inane nec eſſe aliquid, nec eſſe potuiſſe, nec futurũ unquã. omnia enim mundi ſunt membra pleniſsima, ut ipſe mũdus plenus ſit, atq; perfectus corporibus, qualitate, formaq́; diuerſis, & ſpeciem ſuam habentibus, & magnitudinẽ, quorũ unum

est alio maius, aut alio minus, & ualiditate, & tenuitate diuersa. Nã & quædã corũ ualidiora facilius uidentur, sicuti & maiora: minora uerò, & tenuiora, aut uix uideri, aut omnino non possunt. quas solũ res esse, attrectatione cognoscimus. unde cõtingit multis credere hæc nõ esse corpora, sed esse inanes locos, quod est impoßibile. sicuti enim quod dicitur extra mundũ, si tamẽ est aliquid (nec istud enim credo:) sic ab eo plenũ esse intelligibiliũ rerum, id est, diuinitatis suæ similiũ. ut hic etiã, qui dicitur sensibilis mũdus, plenißimus sit corporũ, & animaliũ, naturæ suæ, & qualitati conuenientiũ. quorum facies non omnes uidemus, sed quasdã ultra modum grãdes, quasdã breuißimas, aut propter spatii interiecti longitudinem, aut quòd acie sumus obtusi, tales nobis esse uideantur, aut omnino propter nimiam breuitatem, à multis non esse credantur. dico nunc dæmonas, quos credo commorari nobiscum, & heroas, quos inter aëris purißimam partem supra nos, & terram, ubi nec nebulis locus, nec ex signorũ aliquorũ agitatione cõmotio. propter quod ô Asclepi, inane nihil esse dixeris, nisi cuius rei inane sit hoc, quod dicis inane, prædixeris: ut inane ab ignis, & ab aqua,

&

& ab iis similibus. quod etsi cõtigerit uideri, quòd inane possit esse à rebus huiusmodi, quãuis breue sit, uel magnũ, quod inane uidetur, spiritu tamẽ, & aëre uacuũ esse non possit. Similiter uerò de loco dicendũ est. quod uocabulũ solum intellectu caret. Locus enim ex eo, cuius est, quid sit apparet. Principali etenim nomine dempto, significatio mutilatur. Quare aquę locus, ignis locus, aut his similiũ, rectè dicimus. sicuti enim inane esse aliquid impossibile est, sic & locus solus, quid sit, dignosci non potest. Nam si posueris locum sine eo, cuius est, inanis uidebitur locus, quem in mũdo esse non credo: quòd si inane nihil est, nec per se quid sit locus apparet, nisi ei, aut longitudines, aut latitudines, aut altitudines addideris, ut corporibus hominum signa. His uerò sic se habentibus ô Asclepi, & uos, qui adestis, scitote intelligibilẽ mũdum, id est, deum, qui mentis solo obtuitu dignoscitur, esse incorporalẽ; nec eius naturæ misceri posse aliquid corporale, id est, quod possit qualitate, quantitate, numerisq; dignosci. in ipso enim nihil tale consistit. hic ergo mundus, qui dicitur sensibilis, receptaculum omnium sensibilium specierum, qualitatum, uel corporum, quæ omnia sine

deo uegetari non poſſunt. Omnia enim deus, & ab eo omnia, & eius uoluntate omnia, quod totum eſt bonum, decens, & prudens, inimitabile, & ipſi ſoli ſenſibile, atq; intelligibile, & ſine hoc nec fuit aliquid, nec eſt, nec erit. omnia enim ab eo, & in ipſo, & per ipſum, & multiformes qualitates, & magnæ quãtitates, & omné menſuram excedentes magnitudines, & omniformes ſpecies, quas ſi intellexeris ô Aſclepi, gratias acturus es deo: ſin totum animaduertes, uera ratione perdiſces mundum ipſum ſenſibilem, & quæ in eo ſunt omnia, à ſuperiore illo mundo, quaſi ex ueſtimento eſſe contecta. Vnũquodq; enim genus animalium ô Aſclepi cuiuſcũq;, uel mortalis, uel immortalis, uel rationalis, ſiue ſit animãs, ſiue nõ ſit, prout cuiuſq; eſt genus, ſic ſingula generis ſui imagines habẽt: & quãuis unũquodq; animalis genus, omnem ſui generis poſsideat formam, in eadem tamen ſui forma ſingula diſsimilia ſunt: ut hominum genus quãuis ſit uniforme, ut homo dignoſci ex affectu poſsit: ſinguli tamen in eadem forma ſibi diſsimiles ſunt. ſpecies enim quæ diuina eſt, incorporalis eſt, & quidquid mente comprehenditur. Cùm itaq; hæc duo, ex quibus conſtat forma, &

& corpora,& incorporalia ſint, impoſsibile eſt unamquãq; formam alteri ſimillimã naſci, horarũ, & climatum diſtantibus punctis, ſed immutantur toties, quot hora momenta habet circuli circũcurrentis, in quo eſt ille omniformis (quẽ diximus)deus. ſpecies ergo permanet,ex ſe toties pariens imagines tantas,tamq; diuerſas, quãta habet cõuerſio mũdi momẽta, qui mundus in conuerſione mutatur,ſpecies uerò nec mutatur, nec cõuertitur. ſic generũ ſingulorũ formæ ſunt permanentes,in eadẽ forma,ſibi diſsimiles. ASCLE. Et mundus ſpeciem mutat ô Triſmegiſte. TRIS. Vides ergo ô Aſclepi tibi omnia quaſi dormienti eſſe narrata? Quid eſt enim mundus, aut ex quibus conſtat, niſi ex omnibus natis ? ASCLE. Ergo uis dicere de cœlo,terra, & elementis. TRIS. Nanq; alia magis frequenter mutantur in ſpecies,cœlũ humeſcens, uel areſcens, uel frigeſcẽs,uel igneſcens,uel clareſcens,uel ſordeſcens, in una cœli ſpecie hæ ſunt, quæ ſpecie alternantur ſpecies. terra uerò ſuæ ſpeciei multas immutationes ſemper habet,& cùm parturit fruges, & cùm eadem partus nutricat ſuos, cùm reddit omniũ fructuum uarias, diuerſaſq; qualitates,& quantitates, ac ſtationes,& cur-

ſus ad omnes arborũ, florum, baccarum qualitates, odores, ſapores, ſpecies. Ignis etiam facit cõuerſiones plurimas, atq; diuinas. Solis enim & Lunæ omniformes imagines. ſunt enim quaſi ſpeculorũ noſtrorum, ſimiles imaginum ſimilitudines, æmulo ſplendore reddentium: ſed iam de talibus ſint ſatis dicta talia.

COMMENTARIA.

Duodecimum diſſerit, inane, vacuúmq; in rebus locum nullum habere, dæmones nobiſcum circa terram diuerſari, at propter nimiam ſubtilitatem, à nobis imperceptibiles. Heroas puriorem obtinere aëris portionem. Loci nomen ſolitarium inane eſſe, quod ad aliquid ſit, ſine cuius intelligentia, quid ſit locus intelligi non poßit, & id omnibus relatiuis, cõmune eſt. Intelligibilem aſtruit mundum, quo ſenſibilis mundus, & quæ in eo ſunt omnia, quaſi veſtimento contegitur, vtpote qui in mundo contineatur intelligibili. vniformium generum ſingulorum quorumq;, dißimiles eſſe formas, vt hominum, & id ſecundum momenta, & horas circuli, cui præſidet Pantomorphus, quem horoſcopiorum dixit ſuperius eſſe deum. nos autem deum illum ignoramus, & ſtultitiæ relinqui

linquimus gẽtilium, siqui adhuc vsqueadeo manifestò desipiunt, ac delirant. at nobis iuxta beatissimi Pauli sentẽtiam, vnus deus est pater, ex quo omnia, et nos in illo, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum. species & formas, id est ideas, de quibus apud Platonem, & Platonicos, tot & tanta, immutabiles quidem, & inuariabiles collocat in Pantemorpho, hinc nomen habente, quasi omniformi, & omni ideali. à quibus singulis horis, & momentis, singula, eadem quidem forma, sed variè format. cætera verò mutabilia esse, & mundum, & cœlũ, & terram. verùm sint, qui Pantomorphon Mercurij, & ideam Platonis, inter figmenta reponant. Hæc cap. duodecimi summa.

CAPVT XIII.

Iterum ad hominem, rationemq; redeamus, ex quo diuino dono, homo animal dictum est rationale. minus enim miranda, etsi miranda sunt, quę de homine dicta sunt. sed omnium mirabiliũ uincit admirationem, quòd homo diuinam potuit inuenire naturam, eamq; efficere. quoniam ergo proaui nostri multum errabant, circa deorum rationem increduli, & non animaduertentes ad cultum, reli-

gionemq; diuinam, inuenerunt artem, qua deos efficerent. cui inuentæ adiunxerunt uirtutem de mundi natura conuenientem, eamq; miscentes: & quoniã animas facere non poterant, euocantes animas dæmonum, uel angelorum, eas indiderunt imaginibus sanctis, diuinisq; mysteriis, per quas solas idola & benefaciendi, & malefaciendi uires habere potuissent. Auus enim tuus ô Asclepi, medicinæ primus inuentor, cui templum consecratum est in monte Libyæ circa litus crocodilorum, in quo eius iacet mundanus homo, id est corpus (reliquus enim, uel potius totus, si est homo totus in sensu uitæ, melior remeauit in cœlum) omnia etiam nunc adiumenta hominibus præstans infirmis numine nunc suo, quæ antè solebat medicinæ arte præbere. Hermes, cuius auitum mihi nomen est, nõ'ne in sibi cognomini patria cõsistés, omnes mortales undiq; uenientes adiuuat, atque cõseruat? Isin uerò uxorem Osiris, quàm multa bona præstare propitiam, quantis obesse scimus iratã? terrenis etenim diis, atq; mundanis, facile est irasci, utpote qui sunt ab hominib9, extraq; naturam facti, atq; compositi. unde contingit ab Aegyptiis, hæc sancta animalia nuncupari, co-

liq;

liq́; per singulas ciuitates eorum animas, qui ea cõsecrauere uiuentes, ita ut eorum legibus incolantur, & eorum nominibus nuncupentur, per hanc causam ô Asclepi, quòd aliis, quę colenda uidentur, atq; ueneranda, apud alios dissimiliter habẽtur, ac propterea bellis se lacessere Aegyptiorum ciuitates solent. ASCLE. Et horum ô Trismegiste deorum, qui terreni habentur, cuiusmodi est qualitas? TRISM. Constat ô Asclepi, de herbis, de lapidibus, de aromatibus uim diuinitatis naturalem in se habentibus, & propter hanc causam, sacrificiis frequentibus oblectantur hymnis, & laudibus, dulcissimis sonis in modum cœlestis harmoniæ concinentibus, ut illud, quod cœleste est, cœlesti usu, & frequentatione illectum in idola possit lætum, humanitatis patiens, longa durare per tempora. sic deorum fictor est homo, &, ne putes fortuitos effect⁹ esse terrenorum deorum ô Asclepi, dii cœlestes inhabitant summa cœlestia, unusquisq; ordinem, quem accepit, cõplens, atq; custodiens. Hi uerò nostri, sigillatim quædam curantes, quædam sortibus, & diuinatione prædicentes, quædam prouidentes, hisq́; pro modo subuenientes, humanis quasi amica cognatione, auxiliantur.

COMMENTARIA.

Tertiumdecimum caput hoc cum capite nono simili impuritate laborat, & in quo vult Mercurius hominem esse diuinissimum, & maximè admirandũ, in hoc certè homo maximè impius est, atque profanus, quòd scilicet idololatriam inuenerit, quòd dæmonicos spiritus euocatos imaginibus indiderit, ritúsq;, & sacrificia addiderit. de Aesculapio, Mercurio, Iside, Osiride, qui ab Aegyptijs colebantur. de animalibus, quæ Aegyptij sancta habebant, de herbis, lapidibus, & aromatibus, cõcentibus, & hymnis, quibus propitiarent spiritus illos statuis, imaginibúsq; inditos. quod adhuc facere solent nõnulli phythonici (ô seculum infelix) qui aut in annulis, aut vasculis se spiritus clausos habere putant, genus hominum impurißimum, deo, hominibúsq; infensum, ac ex aduerso constitutum inimicum. & contra hunc profanum impietatis errorem, agit beatus Augustinus, & iure quidem agit, in libro de Ciuitate dei, & pro veritate conuincit. Hæc pro capite tertiodecimo.

CAPVT. XIIII.

ASCLE. Quam ergo partem rationis ἑιμαρμένα uel fata incolunt ô Trismegiste,

megiste, si cœlestes dii uniuersim dominantur, terreni incolunt singula, quam ἑιμαρμένην nuncupamus? TRIS. O Asclepi ea est necessitas omnium, quæ geruntur, semper sibi catenatis nexibus iuncta. hæc itaq; est aut affectrix rerum, aut deus summus, aut ab ipso deo, qui secundus effectus est deus, aut omnium cœlestiũ, terrenarumq́; rerum firmata diuinis legibus disciplina. Hæc itaq; ἑιμαρμένη & necessitas, ambæ sibi inuicem indiuiduo connexæ sunt glutino, quarum prior ἑιμαρμένη rerum omnium parit initia, necessitas uerò cogit ad effectum, quæ ex illius primordiis pendent. has ordo consequitur, id est contextus, & dispositio temporis, rerum perficiendarum. nihil est enim sine ordinis compositione. In omnibus istis, mundus iste perfectus est. Ipse enim mundus ordine gestatur, uel totus constat ex ordine. Hæc ergo tria, ἑιμαρμένη id est fatum, necessitas, ordo, uel maximè dei nutu sunt effecta, qui mũdum gubernat sua lege, et ratione diuina. Ab his ergo omne uelle, & nolle diuinitus auersum est totũ: nec ira etenim commouētur, nec flectuntur gratia, sed seruiunt necessitati rationis æternæ. quæ æternitas, inauersibilis, immobilis, insolubilis est. Prima ergo

ἁμαρμένη est, quæ uelut iacto semine futurorum omnium suscipit prolem. sequitur necessitas, qua ad effectum ui coguntur omnia. Tertius ordo, textum seruans earum rerum, quas ἁμαρμένη necessitasq; disponit. hæc est ergo æternitas, quæ nec capit esse, nec desinet, quæ fixa inmutabili lege currendi, sempiterna commotione seruatur. oriturq;, & óccidit alterna sæpe per membra, ita ut uariatis temporibus, iisdem, quibus occiderat, membris, oriatur. sic est enim rotunditas uolubilis ratio, ut ita sibi coarctata sint cuncta, ut quid sit uolubilitatis initiũ ignores, cùm omnia se semper & præcedere, & sequi uideantur. Euentus autem & fors, insunt omnibus permista mundanis.

COMMENTARIA.

Caput XIIII. *de fatis, quæ vocat ἁμαρμένην, necessitatem, ordinem, alij* Clotho, Lachesin, Atropon. *circa quæ non minus solebant ethnici ineptire, quàm circa reliquos, quos sibi finxerunt, deos, noua & miripotentia fingentes numina. velatius autem de his* Mercurius *& parcius, & quasi ambiguè, veluti tria hæc essent, præfinitio, prædestinatióq; mentis diuinæ, quam necessitas rerum, vt sint, sequitur, quas demum existentes*

stentes, ordo conseruat, quemadmodum diuina, æternáq; lege sancitum est, ita vt primum fatum, sit diuina præfinitio: secũdum rerum consecutio: tertium, conseruatio. & hæc tria aut diuina lex, aut seriem diuinæ legis comitantia, & definitarum, ac secundum naturam causarum, ordinẽ continent. atqui & fatum, in cõtingentibus rebus, indefinitas, præter naturã, indeterminatásq; causas etiam permittit: verùm de his alij iudicent. Et *hæc pro præsenti partitione.*

CAPVT XV.

DIctum est nobis de singulis, ut humanitas potuit, ut uoluit, permisitq; diuinitas, restat hoc solum nobis, ut benedicentes deum, orantesq; ad curam corporis redeamus. satis enim de diuinis rebus tractantes, mentem uelut animi pabulis saturauimus. de adyto uerò egreßi, cùm deũ orare cœpissent, in austrum respicientes erant. sole etenim occidente, cùm quis deum orare uoluerit, illuc debet intendere: sicut & Sole oriente, in eum, qui subsolanus dicitur. Iam ergo dicentibus, precationem, Asclepius ait submissa uoce, ô Tati suggeramus patri, iusserit ut thure addito, & pigmentis precem dicamus deo. Trismegistus audiẽs, atq; commotus,

motus, ait, melius, melius ominare ô Aſclepi. hoc enim ſacrilegiis ſimile eſt, cùm deum roges, thus, atq; cætera incendere. nihil enim deeſt ei, qui ipſe eſt omnia, aut in eo ſunt omnia: ſed nos agentes gratias, adoremus. hæc enim ſunt ſummæ incenſiones dei, cùm aguntur gratiæ à mortalibus. Gratias tibi agimus ô ſumme, & exuperantiſsime. tua enim gratia, tantum ſumus cognationis tuæ lumen conſecuti: nomen ſanctum, & honorandum: nomen unum, quo ſolus deus eſt benedicendus religione paterna. quoniam omnibus paternam pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunq; eſt dulcior efficacia, præbere dignaris, cùm donas nos ſenſu, ratione, intelligentia. ſenſu, ut te cognoſcamus: ratione, ut te ſuſpicionibus indagemus: intelligentia, ut te cognitione cognoſcentes gaudeamus. ac numine ſaluati tuo gaudeamus, quòd nobis te oſtenderis totũ. gaudeamus, quòd nos in corporibus ſitos, æternitati fueris conſecrare dignatus. Hæc eſt enim ſola humana gratulatio, cognitio maieſtatis tuæ. Cognouimus te, & lumen maximum, ſolo intellectu ſenſibile intelleximus te: ô uitæ uera [illegible]a! ô naturarum omnium fœcunda prægnatio! cognouimus te, totius naturæ,

tuo

tuo conceptu plenißimè. cognouimus te, æterna perseueratio: in omni enim ista oratione, adorantes bonum bonitatis tuæ, hoc tantum deprecamur, ut nos uelis seruare, perseuerantes in amore cognitionis tuæ, & nunquam ab hoc uitæ separari genere. hæc optantes, conuertimus nos ad puram, & sine animalibus cœnam.

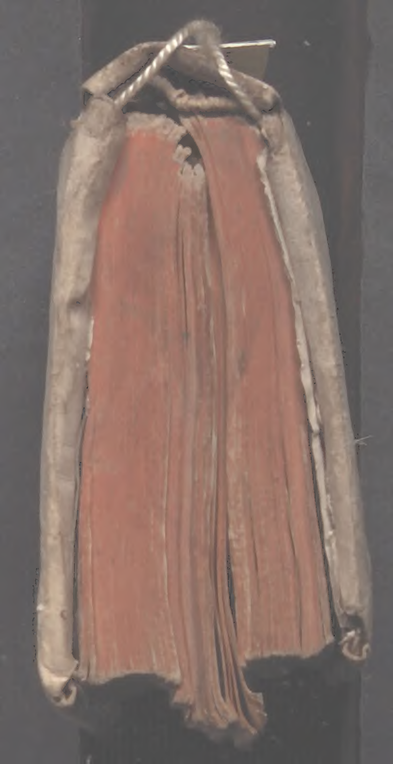
COMMENTARIA.

Quintumdecimũ caput dialogũ religiosè finit, in gratiarum actionibus: adoratione autem finita, & gratijs deo persolutis, Mercurius, Asclepius, Amnon, & Tatius quatuor viri, qui sacrum adytum impleuerant, secundum religiosum Aegyptiorum ritum se conuertunt ad puram, & sine animalibus cœnam. & hic Hermetis de voluntate dei libelli Finis.

FINIS.

NESCIT LABI VIRTVS.

Casas

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm